IOANNIS AB INDAGINE
INTRODUCTIONES APOTELESMATICÆ IN

Physiognomiam,	*Astrologiam naturalem,*
Complexiones hominum,	*Naturas Planetarum.*

CUM PERIAXIOMATIBUS DE FACIEBUS SIGNORUM ET CANONIBUS DE ægritudinibus hominum:

OMNIA NUSQUAM FERE EIUSMODI tractata compendio:

Quibus ob similem materiam accessit

GUILIELMI GRATAROLI BERGOMATIS OPUSCULA

De Memoria reparanda, augenda, conservanda:
De Prædictione morum naturarumque hominum:
De Mutatione temporum, ejusque signis perpetuis.

ET POMPONII GAURICI NEAPOLITANI Tractatus

De Symmetriis, Lineamentis & Physiognomia, ejusque speciebus, &c.

ARGENTORATI,
Sumptibus Hæredum LAZARI ZETZNERI,
M. DC. XXX.

INTRODUCTIONIS JOAN. INDAGINE LIBER PRIMUS.

DE CHYROMANTIA.

De Manus distinctione.

Cap. I.

RÆCI Chyromantiam vocant divinationem, quæ ex manus inſpectione colligitur. Et jam diu, atque adeo apud veteres quoque in uſu fuiſſe, antiquiſſimus ipſius vocabuli uſus arguit. Scripturus autem ejus rei obſervationes, neceſſarium puto ipſam primum hominis manum deſcribere, ejusque partes deſignare, quo deinde facilius cognoſcantur ea quæ de vaticinio (ut ita dicam) manuario præcipiemus.

Et manus quidem paſſæ) ſic enim appellabimus extenſam, ac complanatam) interior illa planicies, palma eſt. In cujus medio relictum concavum, vola dicitur. Inde manant digiti quinque, quorum primus groſſior ac rubuſtior, quòd cæteris præpolleat, pollex, undi pollicare, quod ad pollicem pertinet. Proximus index vocatur: quòd indicando aliquid extenſo eo utamur. Qui deinde ſequitur, ab eo quod inter quinque medius eſt, medietatis vocabulo cenſetur. Vocaturque alio nomine Medicus: quoniam eo utuntur medici locis infamibus. Et verpus, à vertendo: qua deinde voce Iudæos infamandi ſtudio, & qui ſic crebrò utantur, eo digito notamus, Verpos dicendo. Vt Iuvenalis.

Manus passa. *Palma.* *Pollex.* *Vola.* *Index.* *Medius.*

Eadem nisi sacra colenti,
Quæsitum ad frontem solos deducere verpos.

Etiam contemnentes aliquem, medium plerunque digitum exerimus. Vnde & proverbio loco factus, cùm aliquem despicientes, medium illi digitum ostendere dicimur. Post hunc à minimo proximus Annularis est, sic dictus, quod aureo annulo circundari soleat, præsertim is qui in sinistra manu est. Cujus rei eruditi homines rationem scripserunt, quod in sectis humanis corporibus inventum sit, nervum quendam tenuissimum ab eo digito ad cor hominis protendi: unde visum antiquis, eum digitum annulo quasi corona circundari. Vel certè ab auri ipsius natura, quo cor vegetari ac confortari ajunt medici. Omnium minimus ac ultimus à quibusdam Auricularis, vel auricularius, quòd eo veluti auriscalpio emungendis auribus uti solemus. Et de digitis hactenus.

Annularis. *Auricularis.*

Pugnus. Porrò clausam manum ac compressam, digitis convolutis, pugnum vocamus, cujus summum juxta pollicem est, infimum è regione. Quam manus partem, quia percutiendo corpori alicui admovemus, percussionem manus dici à Chyromanticis jam prope receptum est.

Percussio manus. Tum manus ubi ea jungitur brachio, juncturam manus, vel quia ibi restringatur, ac in arctius exit, restrictam manum dicimus.

Restricta. *Montes.* Habent deinde singula tubera singuli digiti, quæ à radicibus digitorum insurgunt, ac à nonnullis Montes vocantur, inditis planetarum nominibus. Quibus additur prominens illa caro, quæ ad pugni infimum, id est, ad manus percussionem est. Quo fit ut planetis in manu hominis locus sit omnibus. Vnde & vaticinia colliguntur. Nam pollicis tuber Veneris est, & hac nota signatur ♀ Tametsi secus placuit aliis: verùm nos à priscorum tramite minimè discedemus, quos antea polliciti sumus nos imitaturos; τὴν πρεύξιν suo solo dicemus, Indicis, Iovis. Et signum habet. ♃. Medii, Saturni hac nota ♄. Annularis, Solis, quod hic character indicat ☉ Auricularis Mercurii,

Planetarum situs.

curii, sub hac nota ☿. Quòd verò in manus percussione tuber est, Luna occupat: idque sic scribimus ☽. Iam Mars quem locum habeat, paulo post dicemus. Sed prius sectiones manus, quas antiqui incissuras, nostrates lineas appellant, describemus.

Sunt autem præcipuæ & principales hæ. Restricta, quæ ibi est ubi restrictam vocari manum diximus, ac à brachio manum dividit, nam in ipsa penè juncta est linea vitæ, vel cordis, quæ sub tubere indicis, aut juxta, quasi inter pollicem ac indicem orta manum secat, ad restrictam tendens. In eadem manus regione, id est ad indicis tuber, oritur linea quæ per transversam manum ad Lunæ tuber, protenditur: vocaturque linea media naturalis. Atque hæ duæ sic ortæ, atque in diversum euntes, trianguli formam incipiunt. Quam deinde, si fuerit, nam in quibusdam non apparet linea tabellaris, vel hepatis, aut linea stomachi (nam iis nominibus eadem sectio denotatur) perficit: ut sit quasi basis trianguli. Oriturq; juxta Restrictam sub tubere pollicis, & præter mediã naturalẽ perfluit ad Lunæ montem. His lineis conclusum spatium Marti damus vocamusque triangulum Martis, hoc adscripto signo ♂. Est & linea Mensalis, quæ sub auriculari, ea parte qua Lunæ tuber exit, orta, Indicem petit, hoc sortita vocabulum, quod inter eam & mediam naturalem, relictum spacium, mensæ figuram arguat. Nam omnino vocatur spacium illud Mensa manus: vel quòd faciat quadram, quadrangulus; appellaturque præterea fortunæ linea. Atque hæ fere potiores sunt manus sectiones, ad quas reliquæ minutiores, tanquam ad principes lineas colliguntur. Sed jam omnes, ut fieri potest describemus, ac quantum ex ipsa arte est, de earum significatione exponemus. At primo de eis dicendum arbitror lineis, quæ à tribus nobilissimis humani corporis membris, denominationem accipiunt, Cordis, Cerebri, & Hepatis. Vt autem in iis Corporum partibus, quicquid præcipuum hominis est vertitur,

Linea vitæ.

Linea media naturalis.

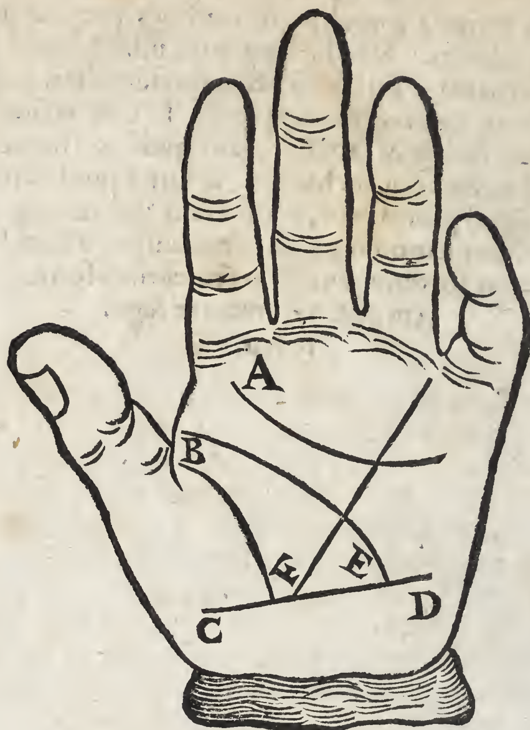
Triangulus Martis.

Linea Mensalis.

ita ab ipſis tribus inciſſuris ſeu lineis, de hominis ſalute, ac pernicie, & quicquid præter neceſſarium illi accidere poteſt vaticinari licet. Quod ſi cui leviuſculum videtur, meminerit & antiquos Pythagoricos, præſertim à lineamentis corporum humanorum mores hominum conjeciſſe, ac plerunque quod cui eventurum fuerit, prædixiſſe. *Socratis natura.* Nam de Socrate quid fertur? quem cum quidam ex Phyſionomia deſcripſiſſet, ac hominum omnium qui vivunt impuriſſimum, ac plane perditum libidine dixiſſet, ob idque à diſcipulis ejus, tanquam flagitiosè mentitus reprehenderetur. Reſpondit Socrates, hæc quidem ita ſibi naturaliter ineſſe, verum ſe naturæ vitia, rationis norma correxiſſe, innuens, ea quoque, quæ à natura nobis inſunt, conſuetudine emendari, & contra ipſum quodammodo fatum obluctari hominem poſſe. Et peripateticorum princeps Ariſtoteles, ait manum hominis à natura factam, tanquam inſtrumentorum inſtrumentum in humano corpore, & organorum organum. Cum igitur illius officium ſit omnibus humani corporis partibus inſervire, & omnium membrorum virtus in humana generatione concurrat: valdè conſentaneum eſt, humanæ qualitatis (quam vocant complexionem) ſigna quædam ac indicia in hominis manu conſpici. Ea eſt omnium inter ſe membrorum proportio, ſic in ſingulis omnia conveniunt. Quid quod Plinii ætate fuiſſe jam dum in uſu Chyromantiam, ipſe Plinius aſſerit? Officii tamen mei arbitror, interim admonere, quatenus arti concedendum ſit, & quid aliunde præterea adiſcendum, ne quis putet juxta tam anguſtos terminos, eam magnæ rei cognitionem includi. Vbi quid ego conſueverim, non abſurdum arbitror oſtendere. Quoties enim percontantibus reſpondendum eſt, ipſam quidem primum manum (ut aſſolet) intueor, ſed interim univerſum juxta corpus, ac omnia ejus lineamenta accurate perſpicio: phyſionomiam (quæ vocatur, & de qua in ſequenti libello agam) cum Chyromantia conjungens. Deinde nativitatis horam, vel menſem, diem ac annum. Quo ſcito, ad Aſtrologiam naturalem cujus

jus infra ſcriptis à me libellis rationes pertractabuntur, animum adjicio. Sic plane putans, nihil horum, ſi ſeorſum uſurpetur, ſatis eſſe ad reſpondendum inquirentibus potiusque me temerarium, ſi citò reſpondeam, quàm illos ſtultos, ſi facilè credant, judico. Itaque ſic iſta contenta ac complicata habeo, ut quodquod arripuero, reliqua ſimul protraham, & omnibus pariter utar. Exiſtimans dementis omnino hominis, inſpecta ſemel manu, de vita ac fortunis omnibus ſententiam ferre. Sed jam ad Chyromantiæ leges redeo.

A Linea menſalis, vel fortunæ.
B Linea vitæ vel cordis.
C Reſtricta mulieris.
D Percuſſio manus.
E Linea media naturalis.
F Linea hepatis vel ſtomachi.

A Linea

A Linea Menſalis.
B Percuſſio manus.
C Reſtricta manus viri.
D Linea Hepatis.
E Menſa, vel quadrangulus.
G Mons pollicis.
H Linea vitæ, vel cordis.
I Triangulus.
K Linea media naturalis.

Nomina digitorum secundum Planetas.

A Mensalis imperfecta.
B Soror lineæ vitæ.
C Hepatis & stomachi.
D Soror lineæ naturalis.
E Linea vitæ.

De

De *linea Vitæ*. Cap. II.

LINEA vitæ, quæ & Cordis linea appellatur, incipit, ut dictum est, à monte Indicis per palmæ medium, tenditque eo, ubi restrictam manum appellari voluimus. Quæ si longa fuerit, recta ac vivo quodam colore perlucida, vitam longam & paucis ægritudinibus obnoxiam præsagit. *Longa.* Ipso hoc Plinio adserente qui ait: Contrà longæ esse vitæ incurvos humeros, & in manu una duas incisuras longas habentes, quod de linea vitæ, & media naturali licet intelligere. Quid si virtus naturalis fuerit imbecillis, tunc & discolor, variegata, tenuis, & sæpè obversis rimulis scissa, & brevis apparet linea, vitæ brevitatem, ac adversam valetudinem arguit, & virium parum, ipsumque hominem denotans raro aliquid ad optatum finem perducere. *Brevis.* Quemadmodum illa crassior, ac longa, & indistincta, omnia contraria pollicetur. *Crassa.* Cujus rei si quis à nobis rationem exigat, dicemus hoc sanguinem ipsum, qui cor vegetat, & quem aliqui animi sedem esse putaverunt, præstare. Certum hoc enim est, ut ille purus, vel impurus fuerit, ita lineam hanc colorem sortitam, obscurum, aut clarum, adeò ut rubicunda ac splendida sit ea, quoties in homine sanguis abundat: & è contra pallens ac livida, ubi ille defecerit. *Rubea.* *Pallida.* Vnde & imminutus calor naturalis ostenditur, & firmatum corpus, & contrà robustum ac vigens. Tunc si hæc linea fuerit stricta, subtilis, & benè colorata, ac mediam naturalem versus processerit: significat hominem boni consilii, subtilis intellectus, magni ac plane regalis animi. *Stricta.* Etsi fuerit lata, & malè colorata, vel pallida, contrarium denotat. *Lata.* Hoc autem semper notandum est, in omnibus lineis principalibus, Quòd si sint rectæ, ac indistinctæ, & bene coloratæ, semper bonitatem complexionis ostendunt. Si verò contrà dispositæ fuerint, contrarium semper arguunt. Item si linea vitæ sit grossa & profunda, & diversi coloris, id est, per puncta rubra pallens, ac livida: malitiam, calliditatem, invidiam, ipsum alioqui hominem garrulum, jactabun-

bundum, ac ſibi ipſi placentem. Si eadem linea ſit groſſa, & valde rubicunda, fallacem hominem, impurum, inconſtantem denotat. Si verò livida cum quadam rubedine permixta fuerit, iracundum, & quaſi ex ira furioſum virum demonſtrat. Si verò valde rubea, cum quadam plumbea lividitatē permixta, inconſtantem, inverecundum, vagum, proditorem, diſcordias ac lites ſerentem, iracundum, & qui ſæpe ad malum incitet. Iam ſi hæc linea fuerit rubea ea parte qua ad Reſtrictam protenditur, crudelitatem denotat. Sæpe & bifurcata ea in angulo ſupremo, inſtabilem, vagabundum, & in omnibus agendis virum mirabilem oſtendit. Quæ ſi fuerit flexuoſa & contra mediam naturalem verſus, ſed rubra deceptorem, ſubdolum, peculantem, & perverſi animi innuit. Aliquando & crucis ſignum à linea vitæ tendens ad angulum ſupremum, cum tribus parvis lineis, in muliebri manu ſi comparuerit, ſalacem, pudoris prodigam ac extremè improbam ſignat.

Si quando in linea vitæ inveniatur quædam crux parva circa angulum dextrum, & hæc crux ſit inciſa, in manu mulieris, nefariam, ſcelerôſam, ac ultimo aliquando ſupplicio propter ſcelus afficiendam. Nam talis crux in prædicta linea vitæ ſemper malum ſignificat, tam in viro quàm muliere. Si duæ lineæ fuerint juxta lineam vitæ repertæ, in fine tuberis pollicaris, quaſi ad latus jacentes, eum hominem brevi moriturum hoc ſigno conjicio. Si linea vitæ habens ramos extenſos verſus mediam naturalem in modum hic in margine ſignatum * divitias & honores, ac perfectionis ſignum eſſe dicitur. Si verò jam dictos ramuſculos extendit inferius, verſus reſtrictam, hoc ſcilicet modo * paupertatem, & à ſervis & domeſticis deceptionem, ac eorum infidelitatem ſemper indicat. Si autem tales ramuſculi vadunt directè ad mediam naturalem per triangulum, ſignificat hominem poſt multa diſcrimina, & varias fortunæ jactationes, divitias, & bona habiturum. Si verò multæ parvæ lineæ ſecent lineam vitæ, multas ægritudines prædicunt. Si in linea vitæ ſparſim

ſim ſunt quædam grana, ſive puncta: ſalacem, impudicum, fornicatorem, præterea & contentioſum oſtendit. Eritque homo ille in diſcrimine vitæ propter ſanguinis effuſionem in ſeditione, cujus ipſe autor fuerit: omnino graviter aliquando vulnerabitur.

Vbi in principio lineæ vitæ oriuntur tres parvæ lineæ tortuoſæ eam interſecantes, hoc modo * ſignum video futuræ lepræ. Nam perverſum hepatis calorem oſtendit.

Vnde ex jam dictis colligitur, quod ſi linea vitæ, vel cordis fuerit longa, alta, bene colorata, bonam habens cum linea media naturali ac hepatis & ſtomachi proportionem, & quod eædem lineæ etiam fuerint quantitatis & longitudinis debitæ, & coloris boni, ſperandam eſſe dicunt longitudinem vitæ, & bonitatem naturæ, ingenii, & complexionis. Nonnunquã in linea vitæ vel capitis unum ⨀ vel ⨀⨀ inveniuntur, & unius vel duorum oculorum amiſſionem ſignificant. Quod licet perrarò inveniatur, in me ipſo tamen, quòd ita ſit, expertus ſum. Nam in præfatæ meæ manus loco, hujusmodi ſignum ineſt. Quod cum video, reminiſcor quemadmodũ olim in maximum alterius oculi diſcrimen deveni. Quippe ad ignem ſedens hyeme, procidi, ac ſiniſtro oculo in flammam convolutus ſum, cruciabatque vehementer. Quanquam non ſolùm hoc mihi ſignum illud malum prædixiſſe invenio, verùm etiam quòd in nativitate Martis ac Lunæ oppoſitio apparet. Reperioque ortus mei tempore Martem fuiſſe in ſigno humano, in Vndecima, ac ſimiliter Lunam in quinta domibus. Quæ conſtellatio tale aliquid portendere ab Aſtrologis obſervatum eſt. Quo verius hoc comperi, quod prius dixi, has artes quadam inter ſe neceſſitudine conjunctas, parumque ſine alia aliam poſſe. Sanè inferiora hæc à ſuperioribus illis gubernari, ac à cœleſtibus vires influere, rurſum defectus inferri certum eſt. Vbi conſiderare licet, quàm ſollicita fuerit circa creationem humani corporis rerum opifex natura, quæ de nobilioribus hominis partibus, multis paſſim judiciis cognoſcere homini

Experimentum authoris.

mini dedit. De reliquis non perinde Nam cordis, cerebri, ac hepatis certa ſunt in hominis manu ſigna: quòd in iis maxima ſit hominis vita. Oculorum, aurium, oris, manus, ac pedum non ita: quamquam hæc ad decorem magis quam neceſſitatem facta videantur. Ob idque, tres has lineas omnis ſemper manus habet, reliquas multæ non habent. Ruſticis, propter continuos labores exceptis, quæ ex iis exterminantur. Proinde ſæpius à me repetendum eſt: ita has artes conjungi inter ſe, ut ſemper ferè mutuo indigeant adminiculo. Quod ut faciamus palam, velut poſtliminio ex Aſtrologia repetamus, & hoc de natura ſignorum erraticorum, id eſt, de Planetis, quos ſic Græci appellant. Sunt enim illi, qui non ſolùm corpora hominum, verum etiam ingenia fingunt.

Ingeniorum diſcrimina. Nam Saturnus facit maturos, providos, remiſſos, cupidos, pauciloquos, ſibimetipſis placentes. Iupiter placidos, benignos, tranquillos, ſobrios & loquendo comptos. Contrà Mars truculentos, immanes, mendaces. Sol pios, ingenuos, fauſtos, atque elatos. Venus incontinentes, libidinoſos, decoros, & gratiæ ſplendore fulgentes. Mercurius callidos, verſutos doctos, ſcientificos, agiles. Luna acutos quidem, & ſplendidos, verùm inſtabiles, & inertes ac pigros. Id in genere dictum de varietate ingeniorum.

Vocum iudicia. Nunc quo perſpicacius videas, quàm longè inter ſeſe diſſideant, atque diverſos producant effectus, de voce ſubinferam aliquid. Saturnus tardam dat, atque obſtreperam. Mars ſtridentem. Iupiter ſonoram, reſonantem, lenem. Venus enervatam, mollem, fœmini iram ſuaram. Idem faciunt Sol, & Mercurius. Habent & ſigna ſuas voces. Nam quæ bonos ex illis tinnitus edunt, ſunt Virgo, Gemini, Libra, Aquarius.

Quæ medio cres, Aries, Taurus, Leo, Capricornus, & ultima pars Sagittarii. ἄφτωνα, Cancer, Scorpius, & Piſces. Et quidem hoc de voce tantùm. Sunt quæ partum

tum & fœtus fœcundant, atque fœcunda appellantur. Ea ſunt, Cancer, Scorpius, Piſces. Quædam ſterilia, ut Gemini, Leo, & Capricornus. Ita quicquid humanorum actum eſt, coaptari ſignis poteſt. Nempe earundem promotoribus.

Quod quo minus negari poteſt, eò altiùs blaſphemant, qui Aſtrologiam non divinam, ſed nugatoriam artem eſſe cavillantur, quos & ſuis in locis propriis pingemus coloribus, interim redeamus ad inſtitutum.

Si hoc

Si hoc modo crux circa angulum ſupremum inventa fuerit, procedens ex linea vitæ, & à parte inferiori tres lineæ parvæ, à ſuperiori duæ, ut hîc, in muliere libidinoſam, ac impudicam arguit. Si verò in fine lineæ vitæ, receptam verſus hæ tres lineæ inventæ fuerint, mulierem ob ſcelus ſupplicio puniendam extremo.

Quan-

Quando parvæ quædam ſuperius lineæ ſcindunt, aut certè tangunt lineam vitæ, in præſcriptum modum, corporis infirmitatem, ac ægritudines prædicunt. Si verò ab alia parte lineæ media naturalis habuerit hujuscemodi ſectiones ab inferiori parte lineæ directè quaſi jacentes, ac ſurſum erectas: malum conjicio, ut dolorem capitis: qui exhalantibus à ſtomacho fumis proveniat, aut talem genuinum morbum aliquem. Tres illæ in fine lineæ repertæ, malum denotant, ut infrà patebit.

De linea media naturali. CAP. III.

Linea media. LINEA media naturalis vocatur illa, quæ incipit à radice lineæ vitæ transiens per mediam palmam, montem Lunæ versus, vel percussionem manus.

Recta. Si talis linea sit recta, indistincta, nec obversis scissa lineolis, optimam valetudinem, cerebrumque sanum, ac ingenium vivax, & memoriam tenacem ostendit. *Longa.* Quæ si longa quoque fuerit, & ad Lunæ tuber usque porrecta, animum audacem, ac vitæ longitudinem arguit. *Curta.* Quòd si curta fuerit, ita ut concavum manus non exeat, hominem timidum, tenacem, avarum, imprudentem, præterea & perfidiosum indicat. Et si dicta linea non extendatur usque ad montem Lunæ, seu è regione ejus spacii, quod est inter medium & annularem finiatur, depravatis hominem moribus, sed vitæ non diuturnæ ostendit. *Hemicyclaris.* Tum si in formam hemicycli, præter Lunæ montem hæc linea divagata fuerit, ac ad ipsum illud tuber recurvata, quanto quidem productius exierit, tanto vitam longiorem pollicetur, sed in senecta egestatem. Iam si eadem linea qua parte desinit, sursum, ac ad digitos se erigat, impudentem virum, & malitiosum ostendit. Quòd si multum ascendat ad digitos, stultum & insipientem demonstrat. Econtra inferius tendens, ac penè ad receptam manus se demittat, cupidum & impurum denotat hominem. *Recurvata.* Si autem ex altera parte recurvata sit, & tangat lineam mensalem, damnum aliquod, & adversam fortunam ostendit. *Tortuosa.* Eadem si fuerit tortuosa, non sibi constans, & inæqualis, ac diversi coloris: signum fit pravitatis animi, & nonnunquam furti. Recta autem, & æqualis si fuerit, colorisq; lucidi, & quædam lineæ moveantur ab ea, signum est bonæ conscientiæ & justitiæ. Sed quando media naturalis est lata & grossa, cum quadam rubedine permixta: *Lata & grossa.* ruditatem ingenii, & prudentiæ inopiam arguit. Si quando autem nec angusta nimis, nec ultra modum larga & bene colorata: lætum, hilarem, ac etiam fortem hominem

nem ſignat. Quinetiam ſubtilis & tenuis, & livida, vel pal- lens: debilitatem cerebri, ac aſcendentes à ſtomacho in caput vapores. *Subtilis & pallens.* Et ſi hæc linea compareat groſſa & alta nimis, quædam parvæ lineæ juxta eam ſint, cum rubeo colore: iratum, furibundumque hominem oſtendit. *Nodoſa.* Rurſum ſi habeat intra ſe quædam ſpacia nodoſa continua in hac forma, o, quot ibi fuerint nodi, tot homicidia vel jam admiſſa, vel poſt admittenda. Qui nodi ubi non omnino revoluti ac clauſi videbuntur: graſſatoris quidem indicia ſunt, non tamen homicidæ: & qui cedat ac vulneret, non planè tamen occidat. In eadem linea puncta quædam craſſa ac pinguia, inconditos mores, ac hominem inſulſum, & inſuavem oſtendunt. *Punctata.* Quæ puncta ſi fuerint rubea valde, crudelem ac præferocem hominem demonſtrant. Si hæc linea fuerit tortuoſa, & per gyrum faciens ſemicirculum cum quadam obſcuritate: à quadrupedibus periculum, vel à feris interemptum iri indicat. *Tortuoſa.* Et ſi juxta ſæpefatam lineam fuerint duæ parvæ lineæ conjunctæ (ut infrà in figura manus videbitur) vulnera, non ferro. Item ſi in eadem linea crux parva è regione medii reperiatur: hominem intra annum moriturum deſignat. Si quis hanc lineam reſtrictam verſus bifurcatam habuerit, cum quibusdam ſectionibus minuſculis, is omnes cogitatus ſuos ad peſſima retorquet, ac neque Deum, neque hominem timere videtur. *Crux ſignata.*

 Hæc

Hæc ante picta manus figura, cum linea media naturali, ut eſt, incipiens ſcilicet à radice lineæ vitæ, ac directè per mediam manum tranſiens abſque inciſionibus, ſignificat bonum corporis ſtatum, ac cerebri incolumitatem, Et cùm fecerit angulum acutum cum linea vitæ: tenacitatem memoriæ, & æqualitatem ac animi rectitudinem. Si autem fuerit ut in Canone ſcribitur inæqualis, non exiens manus concavum: virum timidum, avarum, tenacem, & labilem omnino memoriam præſagit.

Si

Si ſuprà depicta linea media naturalis per gyrum facit quaſi ſemicirculum, cum obſcuritate quadam, à quadrupedibus malum, & interdum mortem minatur. Si verò in fine hujus ſint duæ lineæ parvæ, ab utraque parte apparentes, vulnera tantum, ac ea ferro inferenda. Si crux parva, parvis ſecta lineis appareat è regione digiti Saturni, brevitatem vitæ, & corporis imbecillitatem demonſtrat. Et magis ſi quadrangulus in manu defuerit.

Si jam picta manus figura, in linea media naturali hos habuerit nodulos: quot quidem nodi fuerint, tot homicidia admiſſa, ita tamen quòd nodi illi palleant. Qui ſi rubicundi ſint, homicidam & latronem futurum prænunciant. Si autem tortuoſæ inciſiones inventæ fuerint in præfata linea naturali, infelicem, & infortunatum hominem auguror. Si crux illa ibi reperiatur, contentioſum, litigatorem, ac diſcordiæ ſtudioſum eum exiſtimo.

Quando

Quando hæc linea media naturalis tendit ad lineam mẽsalem, & in fine sit tortuosa, modo præscripto, maledicum, parvum, sanguinis effusorem, & qui circa hæc sæpius periclitetur, & aliquando fortè succumbat. Si autem hæc dicta linea habeat clàm incisiones, superbum, loquacem, iracundumque virum denotat. Si crux inveniatur in angulo supremo, ita ut recta sit à tubere pollicis, denunciat probum, & in omne bonum proclive ingenium arguit, & è contra.

De linea Mensali. Cap. IV.

Linea mensalis quadrangularis.
Aequalis & longa.

LINEA Mensalis dicitur, eo quòd mensa manus ab ea constituitur. Sic enim appellari diximus spacium inter Mensalem, & mediam naturalem relictum. Vel etiam quadrangularis linea, ex eo, quia cum linea media naturali, quadrangulum penè perficit. Si hæc linea mensalis fuerit æqualis, ac longa satis, alta & recta, bonam naturæ qualitatem, membrorum in homine principalium robur, modestiam, temperantiam, & constantem in bonis operibus animum significat. Et si extendatur ultra medietatem ejus tuberis, quod sub indice est, ita quòd tangat montem Iovis, vehementis iracundiæ, aut etiam crudelitatis signum est. Hæc superius rubicunda, delatorem arguit, ac alienæ felicitatis invidentem. Et si habuerit ramos rectos, tendentes ad locum digiti Iovis, honoris promittit exaltationem, ac magnarum divitiarum accessionem: & pauperem, paulatim ad dignitatis apicem, ac potentiam accessurum præsagit. Sed si hæc linea fuerit nuda sine ramis, protendens ad radicem indicis, infortunatum, ac inopem fore hominem ostendit. Si autem habuerit tres lineas vel in fine quosdam ramusculos, videlicet circa montem Iovis, directè protendentes ad angulum supremum, fortunatum hominem, lætum, jocundum, liberalem, nobilem, modestum, æqui ac honesti cultorem, qui se vestitu oblectet decenti, omnis mundiciei studiosum: ac saporumodorumque varietate gaudentem. In cujus hominis genesi qui consideraverit horoscopum (nempe ubi inveniet Taurum, vel Libram, quibus præest Venus: aut Sagittarium, aut Pisces, quorum Iupiter dominus: aut quisquis ibi planeta erit) rationem hujus rei facilè cognoscet. Et si crux parva in eodem loco reperiatur, virum liberalem, veritatis amatorem, benignum, affabilem, ac omni quodammodo virtute ornatum significat. Et si fuerit juvenis, præcocem barbam. Quòd si hæc linea è regione tuberis, quod sub medio est, exeat, & sine ramis fuerit, mendacem, sibiipsi placentem, incon-

Ramosa.

Nuda.

Cruce signata.

inconſtantem, fallacem, inverecundum, lites ac diſcordias ſeminantem virum demonſtrat. Quando autem hæc linea conjungitur cum media naturali, ita quod ambæ faciunt angulum acutum, talis ad multa animi & corporis pericula perveniet, ita quòd aliquando vitæ tædeat ſuæ.

Et ſi deſit media naturalis, hæc verò conjungitur cum linea vitæ, ita quod Menſalis & Vitæ faciant angulum, eum hominem aliquando capite truncatum iri puto, vel certè mortaliter vulneratum: quicquid erit, ad optatum finem nunquam deveniet. Sed ubi hæc linea dividitur, & una pars reſpicit lineam mediam naturalem, alia autem montem Saturni, indicium eſt, hominem eum de vita ſæpè periclitaturum: quamquam & ſervatum iri ex tot diſcriminibus perſpiciam. Eadem linea recta & ſubtilis circa montem Iovis, id eſt, loco exitus ſui, ſignificat familiæ ſuæ gubernatorem, & ſuper æquales, fratres, ac propinquos aliquando elevatur, ut iis dominetur. Si autem habuerit inciſiones è regione medij, adulatorem, bilinguem, & quem pauci amabunt. Si quædam linea interſecans menſalem, veniet à quadrangulo, & directè aſcendat ad montem Saturni, atque ibi aliquam parvam crucem faciat, mortem coactam minatur. Tam magnæ felicitatis indicium eſt hæc linea, ſi præter medij tuber, ultra indicis montem progrediatur: quemadmodum & ſi non attigerit medium, ſed juxta ejus tuber exeat, extremæ penè egeſtatis, ac pluribus paſſim periculis & calamitatibus obnoxium hominem prodit. Tum ſi hæc linea habuerit aliquas interruptiones, vel ſparſim inciſa fuerit, ineptum & inconſtantem, ac libidine fractum hominem, & cujus ſtudium erit variè cum mulieribus confligtari, ita ut eas nunc amanter accipiat, nunc iracundè expellat, ſæpe etiam verbis objurget, ac verberibus affligat.

Et quoniam hæc linea aliquando reperitur alta, ſubtilis, & pallida, ad eundem quem dixi finem, pudicum & caſtum virum: ſed imbecillem, & morbis ac ægritudinibus obnoxium. Interim peſſimi argumentum eſt, linea ad me-

 diam

diam naturalem orta, quæ ita petat medii tuber, ut prius mensam manus, ac mensalem ipsam rumpat, in fineque bifurcata sit. Præsertim in mulieribus ea displicet. Quæ verò à vitæ linea venerit sectio, ac eodem quo dixi tetenderit: cui mulieri ea inest, aliquando partum necasse proprium autumo. Quæ tamen sectio ex obliquo ad montem Iovis devoluta, ei mulieri plurimas hereditates prænunciat. Et si magis quàm aliæ rubicunda ea fuerit, dolorem intestinorũ, & torsiones circa umbilicum ostendit.

Rursum si veniat à linea vitæ sectio & fuerit duplicata, scindens mensalem, hominem significat misera morte vitam finiturum. Nam sive in viro, sive in muliere fuerit hæc, mali exitus indicium est. Quandoq; etiam eadem mẽsalis versus montem Saturni, vel Iovis bifurcata cernitur, & hominem denotat multos in vita labores obiturum, & qui gravibus aliquando fatigationibus implicabitur. Hæc si rubicunda sit, quo magis rubor elucescit, eo magis iracundum portendit. Quando in eadem mensali videntur lineæ quædam parvæ, seu rimæ potius, gradatim altera post alteram ascendente, quo hæ plures fuerint, eo magis honoratũ ac potentem arguunt, ac illi quidem magnarum rerum dominia polliceor.

Carens mensali. Porrò in cujus manu nulla omnino mensalis est, utriusque sexus homo, malevolus, contentiosus, iracundus, suspectæ fidei, ac parum constantis animi, & qui in omne facile malum proclivis sit invenitur. Item si inter mensalem & locum Mercurij, id est, Auricularem, linea aliqua apparuerit, quæ à mensali veniens digitum versus auricularẽ tendat: observatum est, nec bonum eum virum, nec fortunatum esse, sed video avaritiam, iracundiam, ac odiosam plenè tristitiam notari. Deinde sordidum quoque, & malignum, quique alieni aliquando sceleris socius fuerit prospicio. Et si aliquæ lineæ, inter mensalem & Auricularem apparuerint, si fuerint rubicundæ, numero sibi pares, nuptias portendunt. Si obliquæ & pallidæ, tot jam præteritas demonstrant. Si verò sub radice Mensalis obliquæ cruces reperiantur, quotquot hæ fuerint repertæ,

tot inimicos capitales denunciant. Vbi verò quædam linea interſecat menſalem, veniens à quadrangulo vel menſa manus, ad montem Saturni, quæ conſtituat in fine ejusdem parvam crucem, ſignum eſſe dicitur violentæ mortis.

Et dicunt aliqui hujus artis prudentes, quòd ſi quædam lineæ parvæ juxta finem menſalis repertæ fuerint, ægritudines in prima ætate. Si juxta medium, in media ætate. Si juxta finem, in ultima ætate denunciari. Et ſi tales lineæ deſcendant deſuper, erit ægritudo ex cholera. Si à parte inferiori aſcendant, ex phlegmate Si autem è medio tendant ſupra, ex ſanguine. Et ſi è medio quidem veniant, magis tamen imum verſus, ex melancholia, juxta eorum conſpicuũ, aut obſcurum colorem magis ac minus. *Aegritudinum cauſa ex menſali.*

Hic conſiderandum veniet, quod Cancer, & Scorpio, ac Piſces dominantur phlegmati falſo, Saturnus morbis phlegmaticis, viſcoſis, unde morphea, lepra, cancer, vel podagra oritur. Taurus, Virgo & Capricornus ejusdem naturæ ſunt frigida & ſicca, melancholiæ præſunt. Et ideo Venus in morbos frigidos & humidos, in gutture & genitalibus. Similiter & Luna in guttam, epilentiam, apoplexiam. Aries, Leo, & Sagittarius in choleram, febres ex ſanguine, & puſtulas. Similiter & Mars in febres calidas, phreneſim, ſerpiginem, & vermem in capite dominia exercent. Iovi aduſtum ſanguinem damus, quemadmodum in Mercurio mentis ægritudines, amaras cogitationes, ac conſcientiæ morſus. Sol calidos ac ſiccos inducit morbos. Quæ omnia perpulchrè infra patebunt, ubi agetur de naturis planetarum & ſignorum.

Notandum etiam erit, quòd rubedo linearum ex calore Martis procedit. Ideo ſemper in judiciis Chyromanticæ artis ac vaticiniis, ad naturas planetarum recurrendum, moneo, & ad naturas ſignorum, in quibus Sol nativitatis tempore fuerit inventus. Similiter in judiciis phyſiognomia hominis diligenter contemplanda erit, & in iis prudens judex experientiam deportabit non modicam & laudem.

Linea proſperitatis. Si inventi fuerint tres ramuſculi in linea fortunæ (quæ etiam proſperitatis dicitur) & conjungitur cum linea vitæ,& cum hoc reſtrictam inſcindit:bonum ac acutum ingenium oſtendit. Si verò cum eisdem lineis conjungatur, ut hîc pingitur Menſalis, cum quadam tamen tortuoſitate:malum,perverſum,iniquum, malitioſum, & calumniatorem, & qui ſemper avidus ſit humanum effundere ſanguinem indicat. Et ſemper cum has easdem lineas denotaveris, ad Martis naturam recurrendum eſt.

Linea

Linea Mensal is sic disposita, ut debito loco & modo incipiat & terminetur, bonam corporis qualitatem, & in membris, quæ vocantur generativa, vigorem. Si autem econtra, ut sit nuda sine ramusculis, brevis & grossa, ultraque indicis montem progrediatur, malignum denotat, & qui non facilè discet.

Isti tres ramusculi in fine circa montem Indicis, respicientes directè angulum supremum, bonum tam in viro quàm in muliere signum esse ferunt. Si verò crux parva in eodem loco reperta fuerit, bonum & ipsum portendit. Qua de rę canonem superius consule. Linea verò Mensalis si habuerit incisiones, à principibus & potentibus inimicitias, & infestationes habiturum demonstrat. Si verò discretæ fuerint in jam dicta Mensali plures parvæ incisiones, variam ac diversam fortunam judicabis.

Si

Si linea Menſalis, in manibus virorum, ſive mulierum non reperitur, peſſimum ſignum eſt. Nam hominem in omne malum propenſum ſuſpicor, malaque morte periturum. Vbi & reſpiciendum ad eas lineas circa Mercurii montem: quia ibi nuptiæ judicantur. Ibi enim colligitur judicium de iis, qui Mercurium planetam agnoſcunt.

Si menſalis linea contentæ tangat lineam naturalem, ita ut cum eadem faciat angulum acutum, ut à tergo vides, malum portendit. Tanta enim huic pericula imminere putantur, ut poſſit eum non injuria pœnitere, quod unquam natus ſit. Si verò omnino deſit linea naturalis, & menſalis tangat lineam cordis (niſi me omnia fallant) capite truncabitur homo ille; aut utcunque malè peribit. Vbi quædam linea (ut hîc vides) interſecat Menſalem, faciens in ſuperiori parte parvam crucem, mortem violentam indicat. Quæ linea ſi directè aſcendat, interſecans menſalem, mulieribus malum portendit. De qua re vide Canonē Si quædam crux pura ſit circa lineam menſalem, dignitates ſpirituales: & fortius, ſi duæ cruces appareant (prout ſæpius experti fuimus) ſcilicet beneficia eccleſiaſtica habiturum denotat.

De Restricta. CAP. V.

UT DIXIMUS, ſpacium omnino illud Reſtrictæ eſt, quod in manus junctura apparet, qua brachio jungitur. Si illud ſpacium ſit purum & vivi & boni coloris, bonam corporis videtur qualitatem ſignificare. Si econtra, malam. Et notandum, ut plurimum duas apparere in hujusmodi junctura lineas, quæ veluti dirimunt à brachio manum. Et ſi duæ fuerint: tunc ea quæ manui propior eſt ſi fuerit æqualis, recta, boni coloris, ac ſuprà tendat, divitias huic promitto. Atque etiamſi valde inops ſit, rerum augmentum, & fortuitam felicitatem. Sed tunc magis, cùm fuerint rami recti & non inciſi. Quòd ſi linea quædam oriatur à radice brachii, & extendatur usque ad radicem medii digiti, optimam fortunam, & proſperos ſucceſſus promittit. In hac junctura ſi quatuor lineæ fuerint, transverſim ſcindentes brachium, ſintq; lineæ æquales, & bene conjunctæ: ecce tibi honoris dignitatem, & propinquorum hæreditates ſucceſſionemque promittunt. Et ſi in radice brachii, prope montem pollicis, juxta lineam vitæ (ſi ea tantū ſe demiſerit) reperiantur tres lineæ aut ſtellæ, vel etiam plures: cui hæc inſunt, eum aliquando delatū iri à mulieribus prævideo, ac forte aliquam ſubiturum ob id infamiam. Tum ſi linea quædam à media Reſtricta, ex radice brachii, montem Lunæ verſus eat, multas hominis fortunæ adverſitates, & occultas interim inimicitias oſtēdit. Quæ item linea ſic orta, ſi torta ſit, ac inæqualis, perpetuæ juxta ſervitutis judicium eſt, nec eum hominem oſtendit unquam aut ad honores, aut divitias emerſurū. Si autem nonnullæ lineæ diſpergantur à reſtricta, & aſcendant ad montem pollicis, ac in infima ejus parte jaceant: qui hoc ſignum habent, periculum eſt, ne aliquando à propinquis ſuis, & iis quos charos habuit affligatur, vulneretur, ſpolietur, aut etiam in vincula conjiciatur. Interim ſi quædam lineæ oriantur à brachio, & ſcindant reſtrictam, ac in ſuperiori parte conjungantur, is homo

in patria proculdubio exilio morietur. Quæ tamen lineæ, ſi non continenter jungantur, ſed ſeparatim diſtent: procul à patria apud externas nationes vitam finiet. Eædem lineæ ſi ad percuſſionem manus tendant, longas navigationes & itinera maritima, ac vitam omnimodo vagam, & quæ in diverſis navigationibus & peregrinationibus teratur, præſagiunt. Et ubi quædam linea directa per reſtrictam usque ad montem indicis tendit: hominem peregrè abiturum, ac difficulter in patriam rediturum oſtendit. Item ſi quæpiam linea ad reſtrictam orta in volam manus incidat juxta lineam vitæ, ac rubicunda fuerit, corporis imbecillitatem, atque ægritudines arguit. Si verò palleat ea coitio, non jam inſtare iſta, aut eventura, ſed præteriiſſe, ac completa, ut jam timenda non ſint. Si autem quidam triangulus moveatur à reſtricta, tendens ad montem Lunæ, ſiquidem mulieris ſexus manui inſit, certum eſt, in prima ſtatim adoleſcentia, atque adeò in flore ætatis corruptam eam ac improbam factam. Tum ſi cui mulieri hoc inſit, ut prope reſtrictam habeat parvulam crucem, honeſtam hanc, probam, prudentem, ac omnis pudicitiæ ſibi conſciam judico. Ecce optimæ qualitatis in corpore hominis indicia. Spacium illud in reſtricta manu verſus, atque alterum juxta brachii juncturam, boni utrunque, ac vivi coloris, tum quatuor hæ inciſiones quid non boni portendunt? Rurſum tres ſtellulæ, quàm odibiles, periculum ex accuſationibus, ac infamiam quoque minantes. Vide autem lineam à reſtricta in manus percuſſionem progreſſam, malæ fortunæ, ac alicujus infelicitatis argumentum. Tum illa per reſtrictam ad Iovis usque tuber dilapſa, peregrè agendam vitam. Et altera rectè aſcendens, divitias ac propitiam fortunam ſignificat. Quæ verò in Iovis tubere ſigna vides, honores, opes, ac dignitatis acceſſus & ipſa oſtendunt. In hunc modũ quatuor lineæ repertæ infra depicta manu, ipſum pene cingentes brachium, longæ ætati documentũ fiunt. Tum lineæ quædam à brachii radice euntes, quæ acutum faciunt angulũ

juxta quem parvula crux conſpicitur, ſummam vitæ tranquillitatem pollicentur. Item læta ejus vitæ tempora, & paulatim ad honores aſcenſum. Crux tamen illa ſi abfuerit, tantum in multorum hæreditates ſucceſſionem video promitti. Quòd ſi crux, aut ſtellula quæpiam adſint: nihil huic homini ad vitæ neceſſaria deerit. Si duas lineas in reſtricta invenerimus eſſe latiores, & unam inferiorem, ſubtilem, divitias usque ad ætatis medium proſpicio, & honores: per reliquam deinde ætatem, de die in diem ſucceſſu omnia minora. Si verò duæ lineæ parvæ ab eisdem oriantur quaſi mutuò ſe ſuſtentantes, & quædam aliæ lineæ directæ per palmam usque ad lineam naturalem aſcendant: indicium erit ſummæ

 inte-

integritatis, eumque hominem oſtendunt optimæ conſcientiæ, & qui iis moribus ad divitias quoque & proſperrimæ fortunæ ſucceſſus perventurus ſit. deinde eidem optatum quoque finem pollicentur. Diminutius tamen hæc evenient, ſi aſcendens illa linea tortuoſa fuerit.

Si duæ lineæ per palmam manus à reſtricta originem ſumentes, ad montem Solis, qui etiam annularis dicitur, usque aſcenderint, & ſi idem Mons duabus lineis ex tranſverſo ſciſſus ſit, magnarum rerum geſtorem & regiis negotiis officiisque exequendis præficiendum. Atque inde honores pariter ac divitias accipiat video.

Si

Si in reſtricta manus viſa fuerit quædam linea groſſa, deinde alia ſubtilior, & rurſum tertia groſſior & profundior, prima ætate divitiis abundantem. Vbi ad medium vitæ pervenerit, infeliciorem & inopem magis. Tertia verò ætate, omnibus quæ paulo ante amiſerat recuperatis, vitam in honorum ac divitiarum augmento tranquillam, ad extremum uſq; finem portendunt. Si duæ lineæ tortuoſæ ad Iovis mõtem aſcenderint, & ſupra primam juncturam ejusdem, duæ aliæ lineæ ex tranſverſo apparuerint, vagam peregrè vitã, ac magna itinera, ſed unde honores ac rei familiaris incrementa eveniant ſignificandum dico. Si autem ad Mecurij digitum uſque tranſierint hæ lineæ, qui ſc. ſciſſam manum habet, homo erit multis aptus rebus, verùm nullas hic, au-

permodicas colliget opes. Si verò ad digitum Saturni pervenerint, nihil pejus inveniri poterit. Nam avaritia, rerum immodicarum cupiditas, invidia alienæ felicitatis animum ad pessima semper rapiet.

De

De Triangulo. CAP. VI.

TRIANGVLVS in manu, ſunt tres lineæ, ſcilicet vitæ, mediæ naturalis, & hepatis & ſtomachi, quæ ita diſpoſitæ ſunt, ut trianguli ſpeciem præbeant. Porrò ſpacium iis lineis incluſum, tres in partes dividitur, qui ſunt tres illi anguli. Quorum primus conſtituitur, ut diximus, à linea vitæ, & media naturali, & dicitur angulus ſupremus. Is autem qui fit à linea vitæ, & baſe trianguli, angulus ſiniſter appellatur. *Angulus ſupremus. Siniſter.*

Triangulus autem æqualium angulorum, habens lineas pulchras & bono colore nitentes, ac rectas, bonam naturæ ac corporis qualitatem refert, & cum integra valetudine, mentis quoque ſecuritatem, deinde & famæ celebritatem, & vitæ longitudinem oſtendit. Qui ſi contrà fuerit lineis ſubobſcuris, & inæqualibus, & qui non conſpicuè referant triangulum, diverſum omnino judicandum eſt. Spacium hujus trianguli ſi amplum fuerit, & patens, animum arguit liberalem & magnificum, ac audacem. Contrà anguſtum & breve, avaritiam, tenacitatem, & paviditatem prodit. Idem ille campus ſi palleat ac in livorem declinet, ſignificat iracundum & deceptorem. Si fuerit hæc manus pars rugis conſciſſa, malam corporis qualitatem opinor eſſe. *Amplus. Anguſtus.*

Angulus ſupremus trifariam clauditur à linea vitæ, & media naturali. Primò in ipſa penè vola è regione ejus vallis qui eſt inter duo, inter indicis, & medij tubera. Vnde judicamus ærumnoſam vitam, calamitatibus, ac captivitati etiam obnoxiam, animum anxietate & ſollicitudine plenum, frequentique commerſum, idque ob pecuniæ ut plurimum ſtudium. Secundò ſub medio indicis tubere, fitque angulus ipſe acutus, & bene clauſus: prædicit optimam ineſſe ei homini naturam, ingenium acutum, bonam hominis qualitatem, ſecundos etiam ac proſperos ſucceſſus, integritatem morum, atque hæc omnia eò perfectiora, quò magis fuerit angulus clauſus arctè ac conſpicuè. Tertio non coeuntibus lineis duabus, ſed quodam interreli- *Angulus ſupremus trifarius.*

cto ſpacio, quo argumento hominem accipimus ambitioſum, ſibi placentem, impurum, moroſum ac difficilem, obloquutorem, truculentum, præterea mendacem, ac ſine laude omnino viventem. Qui ſi in ſervitutem, aut captivitatem devenerit aliquando, nunquam inde revocabitur in libertatem. Sed & liber ſi ſit, miſerè peribit. Iam ſpacium illud triangulo incluſum, ſi calloſius fuerit & durum, iracundiam hominis arguit, ac interim aſtutiam & dolos. Si rugis exaſperum, invidentiam & inſidias, ac oblocutiones. Quando autem quædam linea apparuerit inter duas iſtas, ita propinquè quod tangat utranque, & deſcenderit ad triangulum, ſignificat hominem veneno aut percuſſione aliqua moriturum. Quandoque quatuor lineæ ſeipſas interſecantes ad formam crucis, & in eodem ſpacio ſuperiori apparentes, invidiam, detractionem, & inſidias, ac alios opprimendi ſtudium oſtendunt. Quippe duæ lineæ hæ bene conjunctæ, & acutæ, totius hominis bonitatem demonſtrant. Si in concavo autem manus præcisè è regione digiti Saturni ſe conjunxerint, ibi angulum facientes, multam ac variis modis ſanguinis effuſionem, vulnera capitis, ventris fluxum, diarrhæam, aut ſi in mulieribus hoc fuerit, inceſſantes menſtruorum fluxus, & etiam in partu periclitationem denotat. Si quædam figura ad modum ſtellæ in triangulo apparuerit, adulteram, & proculcati pudoris mulierem, ac iracundam oſtendit, quæ etiam ad tantam mentis inſaniam aliquando propter ſuam irrefrænabilem iram perveniet, ut ſeipſam cupiat jugulare. Quòd ſi eodem loco ſtella apparuerit, quandam à ſe longam dimittens rimam (ut paulo pòſt in figura videbitur) cui hoc inierit mulieri, quatuor maritos habebit. Vbi tamen à prudenti conjectore animadvertendum, an ea ſit ætas quæ hoc ferat. hujusmodi enim in negotio multa ex nobis ipſis ſumimus. Si in eodem ſpacio apparuerit crux ſine aliqua inciſione, bonum in viro & muliere portendit. Nam quibus hoc adeſt ſignum, optimè geſta vita, in fama bona morietur. Angulus ve-

rò

rò dexter, ſi fuerit multum acutus, providum, ſagacem, & parcum virum præſagit. Idem ſi fuerit obſcurus, & groſſus, ſignum eſt ruditatis, ignaviæ, & ſomnolentiæ. Angulus ſiniſter ſi fuerit acutus, loquacem, & cavilloſum hominem oſtendit, acutum tamen, & induſtrium. Idque ſic eſſe puto. Si autem angulus ſupremus nõ fuerit acutus, & ſignum quoddam ad modum characteris Saturni eo loco reperiatur, malæ, & planè Saturninæ indicium eſt naturæ. Vt in ſcripto triangulo apparebit.

Cujus digiti ſic fuerint compoſiti, ut ſingulis artu-

bus ſingula ſint intermedia, ac quaſi tubera quædam & verrucæ ipſæ omnino tortuoſæ ac inæquales appareant: pauperem eum futurum ac ærumnosè victurum dico. Quòd ſi in ſuperiori parte, id eſt, in tertio articulo utriusque manus, præcipua quædam, ac evidens tortuoſitas inſit, invidentiæ, fraudis, malitię, ac mali omnino animi ſignum video: quem tamē hominem, miſerè ac in ærumnis vitam acturum puto.

Triangulus verò in manu inventus, tam in viris quàm mulieribus, boni nonnihil pollicetur. Quo, in triangulo ſi ad formam ſtellæ fuerit inventum ſignum: ſi mulier ha-

beat,

beat, impudicam, adulteram, & libidinoſam oſtendit. Quin etiam in viro malum portendit. Si verò circa angulum dextrum, evidenter expreſſa ſtella in manu viri fuerit: perfidũ, turbulentum, deceptorem, obloquentem aliis, maledicum, furem, raptorem, & qui per fas & nefas omnia agat, & ad deterius ſemper inclinet, quique in malis eruditus ſit, atq; hîc malè aliquando peribit. Ramuſculi in principio lineæ vitæ, vel menſalis, rei familiaris incrementum, & abundantiam præſagiunt.

Si

Si ſtella, quam dixi, quandam à ſe rimam, ceu virgulam demittens in triangulo muliebris manus ſit, prædicit, mulierem plures viros habituram. Quoties ſupremi anguli duæ lineæ interpoſito ſpacio diſtant, mali hominis indicium (ut prius ſcripſi) concipio. Quatuor lineæ ſeipſas interſecantes in modum crucis in ſpacio ſuperioris anguli: invidum, detractorem, & peſſimæ famæ virum demonſtrãt. Tum figura quaſi characteris Saturni, malum finem homini pronunciat. Sed menſalis linea ſic formata ut vides, infortunatum, & alioqui gulæ ſtudioſum virum arguit. Si figura ad formam furcæ in dicto triangulo, ſurſum, vel deorſum apparuerit, inconſtantem, & libidinoſum virum oſtendit.

De

De Quadrangulo. CAP. VII.

SPacium illud Quadrangulus appellatur, quod eſt inter lineam Menſalem, & mediam naturalem. Si ergo iſtius quadranguli inciſuræ vivi ac lucidi coloris ſint, æquitatem ac vitæ rectitudinem pollicentur. Si contra, iniquum, ac minimè bonum interpretor. Hoc ſpacium latum & amplum eſt in homine liberali, ac magnanimo. In quorum manu crux eſt hoc loco lucidè ac clarè apparens, bene fortunati erunt augendis cenſibus eccleſiaſticis. Idque amplius, ſi talis figura duplicata, aut etiam triplicata ſit inſtar cancellorum.

Conturbant hoc autem, & evertunt, si quæ lineæ aut incisuræ figuram hanc obliquò secuerint, aut ipsa illa crux tortuosa sit: ne tunc enim contraria omnia eventura opinor. Ibidem apparens stella, virum arguit magnanimum, æquum, apertum, verum, ac optimæ conscientiæ. Et qui aliquando fortunæ adversitate ad rerum penuriam dilapsus suapte rursum virtute emerget. Mulierosum tamen video, & aliquando mulierum causa nonnihil sinistri de se rumoris laturum.

Tota aliquando illa quæ appellatur manus mensa deest, Sed mensalis linea si cum naturali concurrens triangulum incipit, tunc à multis insidias, ac sanguinem quoque profusum iri, ajunt portendi. Si verò in fine mensæ, circa percussionem manus reperiatur manifesta crux, multas peregrinationes, & variam locorum mutationem concipio, sed prosperam inibi fortunam. Quoties multum inter se distant amplissimo interrelicto spacio duæ hæ lineæ quæ mensam constituunt: calorem superfluum, & male temperatos humores inesse ei corpori putare debemus. Contra, quoties ille in manu campus arctè clausus fuerit, judicium erit hominis avari, & qui nimis circa pecuniæ studium sollicitus sit, crudelis interim ac truculentus.

Hæc ferè de principalibus manus incisuris, & iis partibus, quæ intra ipsam sunt manum, dixisse satis sit. In sequentibus de digitorum tuberibus, ac ipsis etiam digitis & planetarum stationibus, & si quid præterea supererit, dicendum venit.

Hi characteres, lineæ, sive cruces in mensa manus & quadrangulo, quid significent, paulo ante incanone expositum est. Stella in medio mensæ posita, virum omnis æqui ac boni studiosum, & ob id venerabilem indicat, ac dignitate plurima præditum. In communi dictum sit: quibus & natura contremiscunt manus (nam multis casu hoc evenit, aliquibus ex ægritudine) ut iracundos, rixosos, impuros, ac ebrios indicari.

De

De Montibus digitorum. Et primùm de pollicari, qui Veneris apud vetustiores dicitur.

Cap. VIII.

ET quia satis dictum est de principalibus manuum lineis. Nunc de particularibus digitorum lineis, & eorum montibus scribendum est, eorumque significationes subjiciendæ oculis sunt, adjunctis septem planetarum naturis: quomodo cognoscere liceat inter illos, quid conveniat, vel contra in discrimine quid noceat.

Mons pollicis, tuber illud est, quod vitæ linea ab ortu suo statim ad manum restrictam descendens præterit. Vocaturque mons Veneris. Qui si lenis & planus, nihil rugarum aut sectionum, aut admodum parum habeat, coloreque sit vivo & rubente: bonam primùm corporis qualitatem, deinde mulierum quoque amatorem ostendit, hominemque circa vestitus cujusdam lautitiam occupatum, & qui munditiis studeat.

Quod

Quod ſi in eo breviuſcula alia linea ſecundum vitæ illam rectè devoluta (cujus ob id ſoror vocatur) procurrat : ſignum eſt hominis Venereis ſeſe oblectantem. Quin etiam perpetuas divitias promittit eadem illa ſoror, ſi longior fuerit, nec abrupta ſtatim, comiteturque vitæ lineam continuò. Iam ſi non in ſummo ſtatim tubere incipiat hæc, ſed in medio forte, aut non longè ab imo : tenuitatem quidem rerum in prima ætate, in ſequentibus copiam ſignificat. Nonnunquam plano tubere, quatuor æquo intervallo à montis ſummo ad reſtrictam manum lineæ procurrunt: pollicenturque divitias & honores in prima ſtatim ætate. Quæ item ſi non ſummo monte oriantur, ſed ab ipſa pollicis junctura eoſdem quidem ſucceſſus, verùm ſerius fortaſſe eventuros denotant, ac omnino tardè, & in ſuprema ſenectute juxta. Si extremum pollicis articulum paulo infrà unguem ſcindant, aut prope ipſam contiguè juncturam ſint, ferunt, quòd ſi longiſſimæ ſint hæ lineæ, ac claræ & lucidæ, divitias & honores ſtatim id præſagire. Alioquin tanto id minutius, quanto obſcuriores fuerint. Proinde & Imperium iis ſucceſſibus portendi ajunt, ſi aliæ diverſim obambulantes, illas interruperint quatuor lineas. Plerumque ſubtilis quædam inciſio à ſupremo pollicis monte, lineam vitæ verſus it, ſignificatque ferro interiturum hominem. Alias quædam lucidè juxta indicem ortæ ſecant lineam vitæ, multarum peregrinationum, & longarum per diverſas mundi regiones viarum judices ſunt. In quibuſdam eodem ortæ loco inciſiones ad vitæ aut cordis lineam, ſuperius ubi illa oritur, procedunt: in manibus hominum jactatorum & ambitioſorum, quique luxu & libidine adfluunt. In aliis ſignis quædam linea & rubicunda eodem in loco, montem pollicis peragrans, cognatorum inceſtum & concubitum oſtendit.

Quamquam non ita fidem habendam arti huic judico, ut ſola inſpecta manu, hæc compertum iri credam. Sed ubi dico, cum propinquis coiturum eam, ſic accipiendum moneo, adeò ardere hominem libidine, adeòque perdi-

tum

tum esse, ut ne à cognatis quidem abstinere eum sperari debeat. Neque enim fieri potest, ut hujusmodi planè intelligantur, sed conjectura assequi licet. Ad quod multum facit, ipsam hominis faciem intueri, totumque eum contemplari: ut videatur quomodo inter se omnia conveniant, & quòd ejus adminiculo occultam hominis naturam & futuræ vitæ sortem prodat, id quod semel hoc dictum loco, in futurum ubique observari debet.

Qui suaves sunt moribus, & vitæ jocundæ, vivuntque lætè, & hilariter conversantur, ac faceti sunt, & jocos miscent, musicis gaudentes: stellulas habent hoc in monte, est enim Veneris planè regio hæc, cujus hoc est studium, & frequenter sic morati montem eum habent compluri-mis discussum parvulis, sed claris sectionibus. Quales siquidem intuita fuerit celsitudo tua, pater ac princeps clementissime ac omnium colendissime, inspiciat faciem ejus hominis, videbitque ut plurimum colore candidum, alioqui compagine corporis decentissima, oculis nigris & præfulgidis ac omninò venustis, læto intuitu, ore honesto, & per omnia venereum, ob idque lascivientem impensè, & luxui deditum, ac libidine accensum, aleæ studentem, & in jocis assiduum, ducentem choreas, oblectantem se floribus, rosis & odoribus, ac jucunda omnia appetentem, ornatusque omnes circa vestitum præsertim amantem: quem auri, argenti, & gemmarum desiderium tentat, qui frequenter rideat, qui convicia sectatur: compotiones & ludos studiosè frequentet: salacem, ebrium, venustum, & procacem, qui mulieribus conversari soleat, & circa venerea affici cupidissimè, qui addiscendis eis artibus, quæ huic naturæ conveniunt, docilis admodum sit, ad reliqua perdiscenda ingenio tardo, & hebeti intellectu. Qui facilè credat, facilè decipiatur, liberalem, æquum & lenem ac misericordem, naturæq; minimè malæ, pium enim & justum, quique in amicitia integra sit, & fidus. Quem musicæ studium teneat, ardua & seria non perinde sollicitum habeant. Qui delectatur pictis tabulis, & pingat ipse, & statuarum pulchritudine & artificio capia-

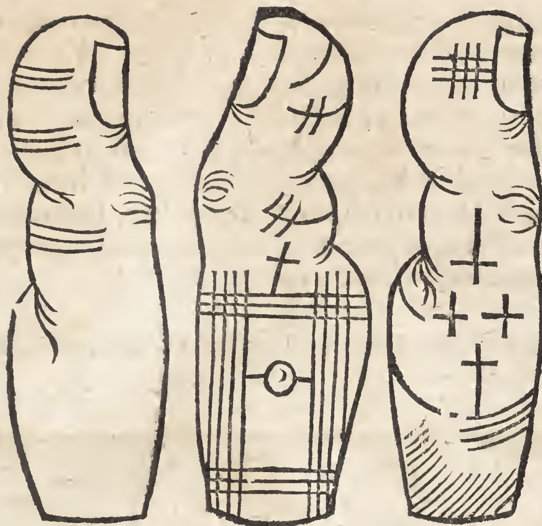
Venereorum natura.

D tur,

tur, & ſciat ipſe quoque fingere. Quique in iis quæ hujusmodi ſunt, fortuna utitur ſecunda, in contrariis non feliciter admodum experiatur. Cujus vita ſit ſplendida, res mediocris, lucri nullus valde ardor, neque avaritiæ ſtudium. Amabilem, & cujus deſiderio teneantur multi. Qui alios exhilaret, delitiis affluat, voluptatem colat, luxui, delitiis ac lætitiæ deditus ſit. Quem nulla facilè res permoveat, nullum adeò arduum negotium perturbatum aut ſollicitum reddat, minimè cogitabundum, ſed præſentibus contentum, & anxietatem omnem proſtergantem. In ſumma, qui ſic vivat, ſic moriatur. Neque in iis magis, quam in omnibus aliis conſideranda hominis natura, non ex manus inſpectione tantum, ſed à totius habitudinis contemplatione venit. Quare idipſum quod de uno hîc expoſuimus, de omnibus alibi eſſe exempli vice poterit.

Præterea in pollicis monte qui fiſſuras habent nimium multas, nullo ordine, nec ita pari intervallo, ſed ſparſim inter ſe diverſas, eos haud dubiè libidinoſos & impuros, ſed interim amarulentos, etiam jurgioſos, & qui cum mulieribus lites facilè conſerant ac moroſi & difficiles habeantur. Cumque libidine in tantum æſtuent, ut ſatiari etiam facilè non poſſint, exquirantque ibi genera inſueti uſu & monſtro ſimillima, converſationis tamen ſunt minimè jucundæ, & vitæ inſuavis. Tenet eos ferè nullum ſapientiæ ſtudium, nec in doctrinis proficiunt, ſed ad alia capaciores ſunt, ſciteq; exercent ea quæ matutino opere fiunt. Et quæ ad luxum ſunt omnia ingenioſè excogitant. Cujus rei adſigno rationem, quod qui tales ſunt, & ſic aptam manum habent, eorum ferè genitura Venerem in ſexta aut octava domo oſtendit. Vides igitur ut complexæ invicem ſibi ſunt, atque genuinæ ſcientiæ Aſtrologia & Chyromantia, & neutra ſine altera addiſci ritè poteſt, ſed quæ ſuo loco dicemus uberius.

S

Si quando annuli in morem juxta primam ejus juncturam secet pollicem rimula quædam, ita ut totam circumdet ac includat, video multos obstinatè arbitrari, omninò eum hominem & necessariò suspendio interiturum. Atque ipse in uno quodam id evenisse expertus sum. Sed cùm multos qui ad suspendium ducebantur, inspectis eorum manibus carere hac nota viderim, pro incerto relinquam.

Qui tribus quibusdam, aut quatuor in latum sectionibus conscissum sub prima junctura pollicem habent, eos dico juvenes statim divitiis & honoribus amplificatos iri. Si verò supra eam, in provectiori ætate accessura hæc: tandemque in senecta, si propè secundam juncturam sint hæ sectiones. Si qua mulier autem sic insignitum superius pollicem (ut est qui secundo hîc loco pingitur) habeat: eã ut fraudulentam & minimè bonam fugiendam moneo. Ecce autem libidinosam tibi, & perditè moratam, adulteram, & prostituentem se ultrò, ac mirè intemperantē, nec in coitu satiabilem quæ, hoc signo, quod hîc adscriptum vides, medium Veneris montem impressum habuerit ⊙ ferunt. *Experimentum.*

Cujus nuptæ, primam in pollice juncturam tres ſectiones parum impari intervallo ſecant, ei à proprio marito vulnerationis, aut necis etiam imminere periculum, Eamque, cui ſubtus ſecundam ibidem juncturam parvulæ quædam & multæ cruces ſint: inſigniter piam, & religionibus deditam denotari. Rurſumque duas tantum hujusmodi notas quæ habeat: ut litigioſam & infidam, locacemque. Invenire eſt & petulantem eſſe, & procacem, quæ eodem in loco ramuſculos habeat complures.

De monte Indicis & digito eo, ac Iovialibus. CAP. IX.

PLANETARUM omnium beneficentiſſimu eſt Iupiter, isque locum habet in manu ipſun quod ſub Indice digito tuber eſt. Quare ſi ac planum id & levigatum conſpexeris, honeſta tem vitæ, ac bonitatem naturæ ſignificari tibi arbitra re. Idque magis etiam ſi à digito ipſo parvulæ quædam &

ſubobſcuræ eædem rimulæ incedant: maximeque, ſi hæc non ita magno inter ſe ſpacio deſtiterint. tunc enim honores & dignitates à principibus portendunt. Auſique ſunt quidam certius definire hoc, dicentes, tot illum gradus honorum, aut eccleſiaſticarum dignitatum percurſurum, quot hujuſmodi hoc in loco ſectiones habuerit.

Quorum in manu eſt recta quædam & clara ſectio, in ipſa manu ad indicis radicem orta, & à media prope naturali ad tuberis ejus angulum tranſverſum ſe movens, hos animi magnitudine, & rerum maximarum cura ſuſpiciendos habe, famamque petentes, & gloria inſigniri conantes & audacia dimicandos. Verum hoc poſtremum itidem denotatà menſali ad indicis montem proficiſcens parvula quædam linea. Atque has jam dictas ſectiones, ſi tranſverſæ quædam rimulæ interſcindant, capitis vulnera portendi ferunt.

Sæpe indicem à medio dirimit ſectio quædam craſſius elucеſcens, ac rubicunda, & inteſtinorum vitia arguit, eorumque imbecillitatem in viris. nam mulieres hanc habentes, in partu periclitaturas præſagi, tuncque magis, quando ea valde rubeſcit. Ajunt violenta morte interiturum, cujus in manu à menſalis fine orta ſectio, ipſum Iovis tuber recta petat. Cruces item in Iovis monte apparentes, honorum acceſſiones, & dignitatum incrementa præſagiunt tot gradibus, quot ea fuerint ſigna: compertumque ſæpè eſt, ſacerdotia adſecutos hujuſmodi, & eccleſiaſticas dignitates abundè.

Sic inſigniti, Ioviales in primis vocantur, & in talibus fortunæ ſucceſſibus feliciſſimè ut plurimùm agunt. Quos alioqui videre licet corpus habere modicè compactum, ſed forma admodum grata, nec invenuſtum, coloris candidi, capillo ſpiſſo, oculiſque decenter compoſitis, mundos, & lætitiæ deditos. Ipſorum verò natura hæc eſt, animi magnitudo, & elatio, magnorum appetens; liberalior aliquando ſupra quam facultates ſinant, cupiunt regnare, aut imperare aliis, in ſummis occupantur, infimorum impatientes, ac mediocritatis contemptores, honeſti, no-

biles, gloriæ cupidi, & famæ captatores, læti interim & jucunditati ac delectationi dediti. Sæpenumero inflati & turgidi, magis apti negotiis, ac ad regium planè fastigium anhelantes, fidei opinione clari, amicitiarum studiosi, simplices, & à fraudibus abhorrentes, paci studentes, per omnia probi, ut plurimum sapientiæ etiam dediti, semper verò civili prudentia insigniter prædìti, & cōsilio pollētes, nec eloquentiæ expertes. Eorum incessus neq; citus est nimiū, neq; tardus. Constantiā animi quoq; ibi promittūnt. Nulli hominū feliciores sunt, nulli votorū facilius compotes. Contingitq; iis præcipuè, ut magnorum virorum patrocinio tuti sint, & Principū testimonio commendentur. Amant uxores, amant prolē, ac suos piè diligūt. Videre est in successibus quoque, & posteritate fortunatos eos. Præterea cibi appetentes suos facit Iupiter, & ob id plerunque laborantes ex stomachi crudelitate, aut circa hepar adfectos. Nam & valetudinem iis crapula turbat. Alioqui diuturniori vitæ aptiores sint. Raro videas Iovialem quempiam, qui non claram vocem habeat, & dentes superius priores duos eminentes, citò paupertatem & pubertatem egredientes. Hæc in summa de iis quorum in genitura Iupiter absque alterius mali commixtione dominus est.

Cæterùm si qua mulier in extremo Indicis articulo circa manum, complures quasdam lineas transversim & in latum euntes habeat: ei ex demortuis propinquis, aut adfinibus hæreditates amplas ajunt accessuras. Quod si in medio articulo easdem præferat, ut invidam & mendacē, ac fraudulentam arguunt. Item eisdem signis, montem Iovis si concissum habeat: iracundiæ, amarulentis morositatis, & jurgii suspicione infamant eam. Hoc ipsi mihi compertum est prolis numerositatem patiendi, si qua in medio articulo habeat tres dilucidas sectiones secundum digiti longitudinem descendentes, quarum media brevis, & una parte obtusior fit, perq; eas transversim & in latum sectionem aliam clariorem, duasque obscuras, quæ mediam illam breviusculam non attingant. Habent improbæ & impudicæ mulieres stellulas cum hemicyclo in Iovis monte.

Tres variæ ſe curvantes lineæ, penè æquo intervallo in latum extrema parte infra ultimam juncturam, indicem per latum ſecantes, mulieris impuritatem arguunt. Contrà, ſi cujus medium articulum ſcindant in longum ſectiones, quarum in medio ſtella aliquando ſit, caſtitatis & pudoris argumento cenſenda venit. Promittimus amplam hæreditatem, & divitias abundè ſucceſſuras, planeq; locupletandas fore, ſive ex hæreditatum ſucceſſione contingat hoc, ſive ex ſacerdotiorum, & cenſuum eccleſiaſticorũ proventu ſit, eum qui in tubere Ioviali crucem, aut ſtellulam habeat claram, & vivi coloris, quamq; nullæ interſecent

aut confundant aliæ ſectiones aut rugæ. Vidi imbecilles quosdam, meticuloſos, puſillanimes, ſed invidos interim & avaros, lineam quandam à medij tubere ad reſtrictam euntem habere. Alii ferunt, qui hanc lineam conſciſſma ea parte manus habeat: ſi aliquando capi, & in cuſtodia vel carcere poni contingat, aut moriturum ibi, aut ſupplicio affici, vel difficulter fore ut liberetur.

De

De Monte medij qui Saturni est, & digito eo, ac de Saturnijs hominibus. CAP. X.

DIXIMVS in præcedentibus, medium manus digitum Saturno dari hac in arte, ejusque ob id nomine censeri: quare & tuber quod sub eo est, mons Saturni vocatur. Quòd si planum penitus, lene & sine rugis, sine sectionibus fuerit: simplicitatem ostendit hominis, ipsum laboriosum, sedulum, fraudis expertem. Si verò à linea mensali veniens rima Saturni hunc montem secet, hominem denotat mirificè anxium, & qui quotidianis commordeatur curis, quem sollicitudines inquietum agant, qui assiduè meditetur aliquid, seque conficiat intra: & quamquam hæc agat, nunquam tamen, aut perrarò locupletetur.

Inibi complures hujusmodi sectiones, vitam significant cum inopia anxiam, & in magna rerum penuria laboriosam, atque carceres: & in iis tormenta dicunt portendere hæc. Vbi à radice annularis ad Saturnium tuber quædam

ſe recurvat ſectio : hominis judicium concipio pigri, torpentis, ignavi, ac deſidis: præterea ſtolidi, inſipientis, temerarii, & ſtupidi, qui nihil unquam ſcitè agat aliquid, nonnunquam imprudenter audeat, rudi intellectu, mente ſtolida.

Ajunt, quæ mulier plures habeat inter Solis & Saturni digitos ſectiones in longum deſcendentes, item inter Solis & Mercurij, cùm ibi quoq; habeat quaſdam, generationi aptam eſſe, & maſculos concipere faciſlimum. Quo de promittere nihil auſim. Imo verò neminem latere volo, ex Chyromantia nunquam potuiſſe de prole inveſtigantem certum aliquid comperire me. Adeò ſemper fefellit ibi ars ea, unde ad alia recurſus mihi eſt. Hoc ſcitè exploratũ habeo, ſi quæ à principibus manus lineis, parvæ ſectiones ad Saturni montem ſe derivent, malæ hominem eum qualitatis, nec vitæ admodum eſſe probæ. Ferunt & in prima digiti hujus junctura, muliebri manu, ſi crux, aut ſtellula conſpiciatur, ſterilitatis hanc argumentum eſſe.

Qui montem hunc plurimis variè rimis inſciſſum habet, aliorum haud perinde digitorum rimoſis tuberibus, eum Saturnium planè judicato. Quo loco referre arbitror, ejus planetæ habitudines ut explanem, quibus eos, quorum genituræ præeſt, inſtruit. Pallent ij plurimum & invenuſta facie ſunt, ac defixis in terram oculis tardiuſculè incedunt, macilenti, & interdum recurvo etiam tergo. Moribus verò ſunt magna ex parte improbis. Nam malitioſus facit Saturnus, ſubdolos, & fraudulentos. Gaudent eſſe ſoli, ac ſibi vivunt: nec ferè aliis operam dant, aut amicis vacant. Circa cibum non admodum ſibi indulgent. Potatores verò ſunt ſtrenui, quamquam ſæpe edunt, & nonnunquam voraces ſint etiam. Agitantur miſeris continuò curarum inquietudinibus, neque unquam à ſolicitudine liberi ſunt, & anxiè affliguntur amariſſimis intra cogitationibus, ſemper triſtia, ſemper meticuloſa agitantes animo. Vita eſt eis apud paludes & ſtagna. Sordidè vivunt per omnia, loquuntur & tardè & pauca. Nonnunquam propter aſſiduam contemplationem auſcul-

tare

tare alios non poſſunt. Frigent natura, imbecilli ſunt corpore, valetudinarij, hircum olentes, & alopitij. Vox eſt obſcura, & raucum quiddam ſubmurmurant, ac impedita ſunt lingua. Invident aliis facilè. Suntque ut nulli præterea affectionum omnium tenaciſſimi. Itaq; & quos odio perſequi decreverunt, odêre infenſiſſimè, & irremiſſibiliter: neque infirmius, quos volũt, amãt. Cogitationes ſunt velle ædificare, velle arbores plãtare, agros colere, & quiddam diuturnè manſurum incipere. Non admodum amant mulieres, itaq; & proli raró dant operam, plerunq; ſteriles moriendo. Senſibus obtuſis, & intellectu hebeti. Qui cùm tales ſint, libertatis ſunt tamen mirabiliter tenaces, eamque contumaciſſimè tuentur; nec ferunt dominos, &

ſervire

ſervire in extremis judicant malis, regnoru m ut nulli hominum impatientiſſimi. Gaudent nigro, itaq; ſic veſtiunt, & omnia colore eo infecta circum ſe volunt. Suſpicantur facilè, facileque metuunt. Atque hi ſomniorum etiam curam habent: ut humilia alias omnia cogitant. Sed de Saturniis hactenus.

Præterea ſignum in prima medij junctura impreſſum ſi quidem mulieris fuerit, bonum: ſin viri, contrarium portendit. Mulier quoque, in cujus ea junctura fuerint quinque vel ſex lineæ ſeorſum in digiti longum demiſſæ: ſignificant filium parituram, qui aliquando ſacerdos futurus ſit. Interfecturum dicunt, qui ſtellam habet in eadem Saturnij junctura.

De monte & digito annulari, & ſignificatione ſolarium. Cap. II.

EST

EST autem annularis mons, qui inter digitum & mensalem lineam quadam intercapedine prominet, à vulgò doctis, ſolaris appellatus. Ab illius igitur radice ad menſalem usque ſi protendantur lineæ minuſculæ, idem perinde faciunt quòd apud Aſtrologos Mercurius: hominem acri, felicique ingenio, variis deditum diſciplinis: præterea arrogantem, & cum quodam ſupercilio eloquentem, ad hoc capacem dignitatum tam prophanarum, quàm ſpiritualium. Fit interdum, quo geminatim in modum parallelorum diſtent æquè: id vide ne quid imponat tibi. Nihil ferè diſtat à prioribus, niſi quod magniloquentiam adimit, præbet verò ſobrietatem & honeſtatem. Secus ſi aliundè in illas ducantur aliæ, vel altrinſecus ſecuerint ſe: ubi prorſus ab oppoſito divinatur. Niſi fortaſſe vel non pertigerint, vel non inciderint has: id apprimè fauſtum ominoſumque habetur, quòd inimicos omnes vincet, proſternetque ſub ſe. Iam ſi neque contigerint digitum, neque æqualiter locentur à menſali, verùm propenderint ad eum qui juxta eſt digitum, juxta alterationem linearum, etiam ſtatus & vitæ mutationem notat. Item ſi pluſculæ rubicundæ tenues per eundem montem ducantur, jucundum, hilarem, prudentem. Quæ tamen ſi tortuoſæ fuerint, ac perinde rubicundæ, dolores indicant, quibus jam actu affligitur quis. Pallidæ identidem cruciatus, verùm præteritos jam. Interſecantes ſe in modum crucis, quòd vocant Andreæ, protractæ verò à menſali per montem Solis ad primam juncturam, providum, res ſuas prudenter moderantem. Pulchrè verò digitos hujuſcemodi ſolares venamur, eſtque id certiſſimum indicium, ſi variegatus lineis fuerit ornatus.

Eſt & aliud ſignum, videlicet lineæ duæ tortuoſæ parallelæ protenſæ à reſtricta, quòd ubi in manu perſpexeris, feliciſſima pronunciat, præcipuè in dignitatibus acquirendis, & quicquid ad optimas virtutes ſpectat, ſcientiam, prudentiam, liberalitatem. Ejus typum quendam ſubjecimus in hunc modum.

Item

Item si invicem concurrerint minutæ lineæ suprà junčturam primam, sitque fœmina quæ has habeat, idem indicat prorsus. Hoc adjecto, quod ea ab maritis locupletabitur, habebiturque in honore. Præter hæc etiam devotam, nisi quòd monasticam vitam non feret. Ita si in secunda junčtura fuerint, semper in honore futuram, verùm inter eos, qui de eodem sunt stemmate. Vbique enim tam in maribus quàm in fœminis divitias notant, pessimum verò, si ad solarem usque processerint.

De

De Monte & digito Mercuriali, & de natura Mercurii. Cap. XII.

MONS Auricularis, vel rectius Mercurii, inter digitum minimum est, & lineam Mensalem. Hunc permagni refert planus sit, & nervis minimè perplexus: an obductus lineis, vel coloratior. Repurgatus enim à verrucis, à squaloribus, à nervis decenter coloratus constanti animo virum indicat, in Virgine verò integritatem. Vbi linea à mensa exoriens, gracilis, picturataque descenderit, ad radicem montis diametro procedens, liberalitatem. Eædem per plures similiter inter mensam & auricularem sumentes exordia, tot nuptias præse ferunt quot illuc trahuntur lineæ. Tametsi longitudinem & contractionem, exilitatem, & colorem animadverti hic velint Chyromantici. Pallidæ prædictas nuptias significant, verùm peractus jam. Oblongæ atque primo tinctæ colore, contrahendus in futurum. Evenit verò haud raro, ut ex eisdem crassiores sint aliquæ hoc etiam rubi-

rubicundæ: judicabis inde mendaciloquum, ſubverſorem, furem, raptorem deniq; omnium flagitiorum genere contaminatum. Atque huc usque de parallelis & rectis lineis.

Iam ſi recurva vel circularis aliqua demiſſa ſit ex eodem digito, declivis ad medium, præclaram indolem denotat, de quo multa ſit ſpes, ut ad omnem tandem fortunam futurus ſit idoneus.

De mulieribus hoc habe. Si cui parvulas atque easdem retortas habere contigerit è ſuperiori parte auricularis, ut plurimum conditionem indicat, quæ fermè totæ fœminarum cohorti familiaris eſt, nempe inſolentiam, garrulitatem, inconſtantiam.

Phyſiognomia omnium Mercurialium hæc fermè eſt. Color medius inter album & nigrum, frons elevata, rotunda facies, oculi perpulchri, in felium more, non omninò nigri, barbitium nigrum; ſed rarum corpuſculum, gracile, ſtatura decens, labia tenuia, naſus præacutus, vox gracilis, & eadem prompta, motus velox.

Mercurialium natura.

Et ſi ex monte etiam id prædicere velis, monticulus plurimis lineis rectis eſt variegatus; ſecundum converſationem etiam docilis ingenii, audax, ſcortator, fidelis; proclivis ad mendacia ſui ingenii, ſectarum amator: oſor ſuperſtitionis, templis & oraculis non multum tribuens; ad nullam artem ferè non idoneus, præcipuè verò ad Matheſim, & Geometriam. In ſumma, omnium horarum homo, Doctor, Poeta, Mathematicus, præditus ſcientia linguarum, ſcrutator arcanorum, Philoſophus cordatus, modeſtus alioqui, verboſus etiam, ſed neminem lædens: ex mœchanicis artibus eis ſtudens quæ politiores ſunt & mundiores, ut puta picturis, & hujusmodi. In ægritudinibus paulò plus tamen infortunatus, & infeſtatione phantaſmatum quam cæteri homines.

De perſpectione verò juncturarum, id etiam ſummopere auſcultandum eſt. Sunt certa quædam cauteria, cujus primi quidem figura ſi eſt hæc in prima junctura, hominem judica ſtudioſum, in primis Rhetoricæ, arrogantem & ſuperciliosum, ingenii procacis. Alterum in ſecunda

da junctura, quod tametſi figura abludat à primo, ipſa tamen re ut primum, concionatorem præſigacem oſtendit. Rurſum ſi obverſum ſit, variis obnoxium paſſionibus, horribilibus ſomniis, & quicquid malorum phantaſmatum eſt. Sic in tertia junctura ſi crucem videris, ſignum certum paupertatis, inediæ, tenuitatis. Idque admodum ſatis de Mercurio. Hæc in figura latius. Quæ ſi etiam tam locuples non ſit, ut omnia ſigna complectatur, certè tamen potiora curavimus adſcribere. Quis enim tam multifarias lineas, tam vanorum ingeniorum indicia, in tam exili ſpaciolo comprehenderit? In canonibus tamen nihil omiſſimus, quod ad rem nobis facere videbatur.

De Base triangulari, & iis quibus prædominatur Luna. Cap. XIII.

INprimis explicandum est, quam vocent triangularem basim Chyromantici. Ea est quæ protrito vocabulo dicitur linea hepatis & stomachi, protenditur à cauda lineæ vitæ, contingens verò lineam mediam naturalē quæ simul junctæ, efficiunt triangulum, modò nihil obstiterit nativitati adversum. Quanquā sciam, hanc à quibusdā minimè cōminisci, quòd sui nō semper similis est, sed non video, cur ideo omitti debeat, cum palam compertum sit, nihil minus posse hanc quam omnes alias, maximè si ex æquo angulum perfecerit cum media naturali & linea vitæ. Nam indicat sanitatem, incolumitatem, florentem non solum corpore sed etiam animo. Quod si contigerint se, vel obscurata sit, aut circum se habeat puncturam, nihilo secius de stomacho & hepate prognosticat, nempe indigestionem, morpheam, torturam, spasmum, phlegma, constrictionem alvi, dolorem stomachi & costarum, præcipuè si pallida extiterit. Porrò bene obducta curæ & rubea,

ea, rubor tamen ille sit ad lineam vitæ propensior, quam ad lineam naturalem, dolorem capitis. Et è diverso, pneuripimoniam, tussim ethicam, squallorem oris, si ad naturalem rubor ille diverterit.

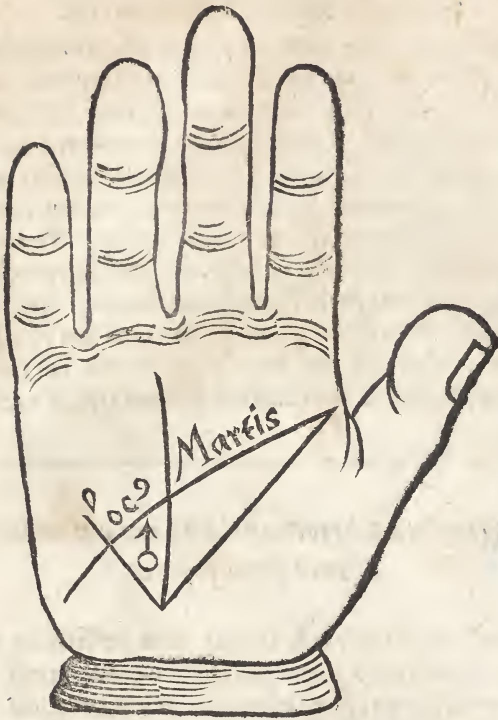
Id quoq; scitu dignum est, quod si in loco Lunæ figuram illam videris circularem, tametsi videatur fortasse ridiculum tibi, tamen amissionem significat unius oculi: & binæ si sint notulæ o o amborum oculorum. Id non tā certum esse, quam omnium certissimum à doctis viris comperimus, quin & nostropte didicimus malo. Simile est & illud, si eodem in loco Lunæ stellula compareat: quæ nefarium & sceleratissimū significat. Physiognomiā si scire voles, facie quidē albus est modico perfusus rubore, conjuncta supercilia sunt, facies & maxillæ inflatæ, oculi inæ- *Lunaticorum natura.*

quales, subnigri, fortasse etiam signati notula aliqua in facie. Nullius frugi, ut plurimum languidus, instabilis, piger, insipiens, inops, atque id in prima ætate. In secunda ditior paulò evadet. In tertia rursus miser, delirus, infortunatus, natus ad peragrandum perpetuò terras. Quoad ægritudines, addictus epilepsiæ, paralysi, guttæ caducæ, torturæ vultus. Nisi Luna in radice nativitatis Solem, vel Iovem habeat sibi benè propitium.

De loco Martis, & natura Martialistarum.
Cap. XIV.

OPERÆ precium est, antequam de Marte sermonem faciamus, scire cur hunc in vola voluerint constitui in ipso triangulo juxta lineam naturalem. Verùm id alibi dicemus: jam lineæ nobis discutiendæ sunt. In triangulo, si sit alius triangulus consummatus, secundum omnes proprietates Martialium pronosticandū est, & quo major ac major est, eo amplificandus & vitiis catalogus: præsertim si latus atq; bene collocatus lineis physiognomia illi accedat: quæ mihi quidem videtur non

non esse posthabenda in hoc negotio, quamque ob id introducimus hîc, ut Chyromantiæ Physiognomia suffragetur: alioqui fieri non potest, ut tam exactè quispiam omnia perspiciat.

Est autem secundum faciem rubei coloris, qui Martis cognomine gaudet, velut ab Sole combustus, pauci capillitii & eodem crispo, minutis oculis, corpore aliquantum incurvo, & acri severoq; aspectu. Secundum animam audax, avarus, fraudulentus, peculator, raptor, infidelis, insignis nugator, inverecundus, levis, inconstans, iracundus, seditiosus, suspiciosus, impatiens, homicida, jactabundus, derisor, perjurus, falsarius rerum omnium, quæ adulterari possunt.

Conclusio operis Chyromantici.

His brevibus, lector optime, finem esse volumus Chyromantiæ nostræ, ne quando pluribus ambagibus simus molesti tibi, ubi si rem ipsam acu (quod ajunt) tetigimus, id est quod conabamur. Sin aliter, id vel maximè donandum mihi puto, quòd ausus fuerim. In magnis siquidem vel voluisse sat est. In summa, sic tractavimus omnia, quo & posterius etiam colligere spicas permittatur. Neque ego ita absolutam volui esse hanc artem, ut nihil superaddi possit, vel debeat. Imo rem mihi faciet gratissimam, qui sic nostra emendaverit, ut adferat probatiora, tantum abest ut feramus ægrè. Vale felix qui hæc legeris. Ex ecclesia nostra Steynheim, Kalend. Novembris Anno salutis 1522.

Prognostica Chyromantiæ quantum ad locus Planetarum septem.

PRæter characteres & lineas quæ passim in manibus sunt interdum & notæ peregrinæ comparent: quæ nescioquid magni præ se ferunt. Hæ nam quid velint sibi, curæ nobis fuit adscribere laconismo nostro quo solemus. Naturas signorũ jam alibi diximus, & quis planetarũ cujusque dominus sit: nunc periculum faciamus, quid in planetis suspecta signa, non ea dico quæ in cœlestibus sunt, sed quæ digitis sunt notulæ planetarum, valeant.

De loco Martis.

LOcus Martis in triangulo eſt. Si igitur illic conſpexeris ſigna hujusmodi ducta in hunc modum, hic Martialis eſt, & præfocabitur laqueo. Reliqua tria juxta menſam manus, audaciam, pertinaciam, ſeveritatem, præterea & patrimonii diſſipationem, oppreſſorem affinium & cognatorum ſuorum ſignificant.

De digito Veneris.

VENVS pollicem occupat una cum musculo, qui propter contiguitatem appellatur mons Veneris. Si itaque in prima junctura extare videris signum tale, hic pleraque in rebus omnibus prosperabitur. In secunda junctura, pauperem. Iuxta unguem, leprosam habiturum sobolem. Alioqui semper in loco Veneris venereum indicat, & incestuosum, adulterum, percussorem uxoris, inprimis si in monticulo conspiciantur hæc signa.

De

De digito Iovis.

HABET & ſuas notulas Iupiter, qui Iudicem poſſidet, eas ſubſcripſimus. In prima junctura adulterium ſignificant. In ſuperioribus opes præcipuè in ſenecta. Cætera ut multum nihil præſagiunt mali.

De digito Saturni.

SATVRNVS in cæteris extremus, hîc medium digitum obtinet, privatas ſuas notulas habet: eas ſic annotavimus. Oſtenduntque Saturnicum hominem, cujus naturam partim ex præcedentibus noſti, partim dicemus in ſequentibus.

DE

De digito Solis.

IN annulari, qui propriè Solis dicitur, in eum modum picta linea, longævam vitam & prosperitatem significat. Quicquid aliud apparet, à malo est.

De digito Mercurij.

MINIMVM Mercurio deputarunt, & cum hoc Mercurialibus certas lineas, quibus cognoſci Mercurialis poteſt: has breviter accipe. Notant enim quædam beneficia vel officia. Alia triſtitiam, melancholiam & anguſtias.

De loco Lunæ.

LVNÆ locus à percuſſione manus eſt, vel altero muſculo. Exinde ſi à reſtricta aſcendant ſupraſcriptæ lineæ quas vides, ignaviam indicant. Alioqui in loco Iovis bardum & ſtultum, maximè ſi fœmina ſit, quæ natura ipſa non multum ſapiunt.

CONCLVSIO.

Habes breviter Lector optime, ſigna planetarum, quibus extra Aſtrologiam etiam, cui quisque planetæ ſubjectus ſit, diſcere potes. Opellam hanc noſtram boni conſule, atque pertenta rem ipſam opere aggredi: ne omnino fruſtra hîc ſudaſſe videamur, Iudicio tantum opus. Labor eam nullus eſt, ut vel una ſaltem, & altera lectione rem omnem adſequare-

FINIS LIBRI I.

DE

DE PHYSIOGNOMIA LIB. II.

De judicio Frontis. Cap. I.

ON ſum neſcius; quàm nihil fidendum in fronte ſit, quæ ad quamlibet ſtatim paſſionem mutatur. Illud tamen obſervatum video, plerosq; non melius dignoſci quam fronte: adeoque ſic obtinuiſſe apud vulgum, ut quosdam perfrictæ frontis, dicamus in eos, qui pudorem omnem abjecerunt: quòd nullibi magis quam in fronte, & in oculis pudor ipſe conſpiciatur. Quod ſi damus: neque fruſtra poteſt eſſe, quòd proverbiis celebratur, & prophetiis palam fit: non eſſe præpoſterum, vel inconveniens, ſi præ cæteris membris ab ipſa fronte exordiemur. Eſt autem alia ratio latæ, alia rotundæ. Quod, quo fiat perſpicacius, brevibus rem omnem aperiemus.

Frons perfricta.

Frons elevata. Rotunda.

Quæ in gyrum elevata eſt, à quibusdam probatur: maximè ſi capiti bene reſpondeat. Sin autem temporum prominentias occupet rotunditas illa, ſitque ſubinde depilis, indicat præſtantiam ingenii, cupiditatem honoris, arrogan-

rogantiam, & quæ magnanimos omnes consequuntur. Glabra & complanata cuticula, nisi intra supernam superficiem nasi, prophanum, fallacem, iracundumque significat. Caperata, & rugis contracta, in medio tamen declivior, una cum duabus optimis virtutibus, videlicet magnanimitate, & ingenio, pessimum vitium habet crudelitatem. Prægrandis, rotunda, depilis, audacem, & mendacem. Oblonga, cum oblonga facie mento tenui, crudelitatem & tyrannidem. Confusa & tumida nimia vultus pinguedine: instabilem, phlegmaticum, crassum, hebetem. Hæc summatim & sub compendio, quantum ad Astrologiam, satis est.

Glabra. *Caperata.* *Prægrandis.* *Oblonga.* *Confusa.*

De judicio Superciliorum. CAP. II.

ET supercilia ipsa in proverbium abierunt, ut qui cristas erigit, volueritque super alios efferre se, superciliosus dicatur, quod non multum abludit à vero. Indicat enim revera, si complicata & dura, vel rubea fuerint supercilia hominem inverecundum, impudentem, invidũ. Alba verò, fœminivirum, citò credulum, stolidum. Quanquam pessima omnium sint concreta, & quæ contingunt se: notantque maleficum, plagiarium, maleficis artibus deditum. Id quod palam ipse vidi in vetulis sagis, quæ jam ad incendium ductæ, hujuscemodi præferebant supercilia. Quibusdam titillant, videnturque modicum subagitare se: quod similiter audacitatis & animositatis indicium est. Hirsutiora, simplicem: molliuscula plana atque invicem respondentia ex æquo sibi nigrantibus pilis, contemperatam complexionem, & probum.

Supercilia rubea. *Alba.* *Concreta.* *Experimentum.* *Hirsuta.* *Mollia. & plana.*

De judicio Oculorum. CAP. III.

SIMILI modo & probitatem oculi, & improbitatem arguunt, vel Servatoris nostri testimonio sic in Evangelio loquentis. En quia oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? & rursum si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus lucidum erit.

Oculi benè decori.

Est

Eſt autem conjectura talis. Sic ubi videris quempiam benedecentibus oculis præditum, atque iis vigilantibus, apertis, lucidis, claris, mediocribus, neque rotundis ad-

modum: ex ipſa proportione animus metiendus integer & ſanus. Quibus verò in morem vitellorum propendent extra foramina (ut in paucis hoc conſpicere licet) ita inſigniter delirantem portendunt, craſſum, & hebetem: ad hoc etiam luxurioſum, pigrum, mendacem, ſimplicem. Similiter ſi vel nimis ampli ſint, aut prodigioſæ aperturæ. E diverſo profundi, invidum, malicioſum, ſtructorem malorum, iracundum, ſuſpicioſum. Sic quibus compreſſi ſunt, & velut ad ſcopum intendentibus, crudeles, tyrannos. Vbi verò deflacceſcunt, volvunturque ultrò citroque (qui mos eſt eorum qui jam frontem & pudorem omnem abjecerunt) impudicos, arrogantes, inſtabiles, mendaces, peſſimè autem omnium, ſi citrinati fuerint atque fucati.

Propenduli.

Profundi.

Compreſſi.

Quibusdam diſtillant atque rubeſcunt, quod non naturam indicat, ſed humiditatem cerebri, & phlegmatis abundantiam. De iis ſatis.

Diſtillantes rubei.

De

De judicio Nasi. CAP. IV.

DE naso Rhinocerotis proverbium in eos qui alios rident. Habent enim hoc, qui naso sunt adunco, ut & ipsi facilè alios rideant. Quanquam alioqui apud Persas decori hoc sit magno, atque eodem adunco præditum esse. Sicut illum suum Xerxen habuisse memorant historiæ Xenophontis & Plutarchi, & usque in hanc etiam diem, neminem subrogant ad id fastigiũ nisi adprime fuerit nasutus. Ferunt & hunc fuisse audacem, derisorem, & magnanimum. Vnde augurantur, derisores & audaces esse, qui hujusmodi habent, impostores, proditores, rapaces, avaros. Hoc de iis, qui recurvos habent nasos, ut accipitres & aquilæ. Qui verò cum curvitate supernè prominentiam habent; remissa nonnihil curvitudine, de iis aliud judicium est. Hi ut plurimum liberales & magnanimi sunt; eloquentes & superbi. Nisi ubi illius apex fuerit exacuatus vel acuminatus, qui quo magis exacuitur, hoc amplius reddit iracundum, severum, tergiversatorem.

Est autem hîc maxima varietas, ut fermè non sit alia distinctio facierum quam per nasum, potissimum tamen discrimen in longitudine, densitate, & curvitate. De incurvis

Oblongi. curvis jam diximus. Oblongi, si admodum in lateribus prominentes fuerint, sinceritatem præferunt animi, sed corpore atque castitate parum potentem continere, adprobè mentulathum, appetentem coitus. *Nares amplæ.* Crassicies & amplitudo narium, hebetudinem adjicit, stoliditatem, amentiam, derisionem, dolum atque immoderatum appetitum ad coitum. *Latus.* In medio latus, atque nonnihil compressus, in summitate verò elevatus: mendacem, protervum, crudelem, loquacem, petulantem. *Longè rotundus.* Longus & undecunque rotundus, rapacem, & cælitus fato quodam proclivem ad malum.

Livide rubeus. Et est in colore discrimen. Vbi si lividus sit, vel rubeus, aut sanè rubeis fibris intertextus, vel punctulis: egregium inde potorem elice, ebrium, siticulosum, calido hepate, deditum luxuriæ, ex ægritudinibus verò morpheæ.

Corruptionis indicia. Illud obiter adnotamus, de corruptis juvenibus, & juvenculis si quis scire cupiat. Nam illud præcipuè ex naso cognoscitur. Cartilago quæ in apice nasi est, si secare se permiserit, atque perinde attactu findi digitulo potest: indicium est corruptum, vel corruptam esse. Sunt & alia pleraque, quæ quoniam ad præsens negotium minimè promovent, lubens prætereo.

De Oris Physiognomia, & quid ex illius aspectu divinandum sit. Cap. V.

Os patulum. ORIS physiognomiam & labiorum uno sermone explicabimus. Os aut magnum est & patulum, aut angustum. Patens, quo præcipuè videmus insignitos Francossabrones, audacem, obstreperum, impudicum, mendacem, impostorem, luxuriosum significat, neque me unquam hîc fefellit judicium. *Angustum.* E contra angustum, retentorem arcanorum, modestum, sobriũ, pudicum, timidum & largum. Fetulentiã anhelitus vel dentium, medicorũ scholæ dimittimus, quæ ab illis & copiosius & eruditius explicantur. *Labia tenuia.* Illud experientia compertum est: tenuibus labiis loquaces esse, & eloquen-

quentes, garrulos, sagaces, prudentes & ingeniosos. Prægrandibus autem labris, & quibus dependet labium inferius, adeò ut emineant dentes, bardos, stupidos, indociles, impuros, luxuriosos, inconstantes, & malos. *Prægrandia.*

De Physiognomia Linguæ & Dentium.

Cap. VI.

LINGUA pusillum quidem membtum, sed magna jactans, incurabile malum, plena veneno mortifero, & eò pestilentior, quòd neque ex physiognomia, neque aliunde pervestigari satis potest. Vtcunque animadvertatur in eam, rarò sui similis est, nisi quantum ad balbutiem attinet & eloquentiam. Balbutiem efficiunt grossæ, immoderatæ, prælongæ. E regione tenues, acuminatæ, limatæ viperarum more, eloquentiam, astutiam & calliditatem præ se ferunt. Tametsi hîc aliud fingant Astrologi, non linguæ vitio tribuentes balbutiem, sed Mercurio everso, & eo retrogrado. Sed hæc alias. *Lingua grossa. Tenuis.*

Dentium eadem ratio est. Hi si spissi sint & canini ex ipso robore vitam longam præsagiunt. Neque video, quid hîc multis sit opus: cernere enim est decrepitos jam, qui nihil unquam molestiæ perpessi in dentibus sunt. E converso marcidi, minuti, brevitatem vitæ, caloris abundantiam, noxium humorem: cujusmodi sunt fermè cholericorum. Alioqui quoad animum nihil videntur mutare, quod *Dentes spissi. Marcidi.*

Dislocati. quidem obſervatum ſit. Vbi dislocati fuerint, aut extra ſeriem ſtantes, videntur nebulonem indicare, loquutuleium, inſolentem, pompoſum, & inſtabilem.

De Mento. Cap. VII.

Natura vitiati. DE Mento video convenire Philoſophos: ut ſicut naſus recurvus, ſive aduncus, vel præacutus ſemper iram, audaciam, & tyrannidem notat: ita & mentum ſignificare ajunt acutum. Illud verò non poſſum non exponere in lucem; qui membris aliquibus mutilati ſunt, quò ab illorũ commercio temperemus, ab iis inquam qui membris aliquot orbati ſunt per naturam, non arte vel maleficio. Et quanquam fortaſſe curioſum vel ſuperſtitioſum id eſſe videatur, proditum tamen eſt ab ſapientiſſimis viris, è quibus hæc decerpſimus, à Galeno, Hippocrate, & ab his etiam quibus malè propitia fortuna eſt: verbi gratia, quibus mutilati ſunt oculi, nares, os, pedes, manus, & altero claudicant pede: vel de quibus conſtat, quod Saturnici ſunt. Superſtitioſum inquam videbitur quod dico: ſed tamen quod verum eſt dico, & audacter dico. Diſſentiunt ſibi invicem Saturnici & Ioviales, Martiales & Venerei. videas id in hominum conventibus, & conciliabulis. Videtur autem neſcio quid aliud

aliud intervenire, cum revera nihil ſit aliud, quam planetarum repugnantia, & aſpectuum infelicitas. Frigidus eſt Saturnus & ſiccus, Iupiter calidus & humidus. At qui jam poteſt fieri, caliditas & frigiditas ut ſibi non repugnent? Rurſum Saturnus pigros efficit, & tenaces, & tardos, ſolitarios malos, intractabiles. Iupiter humanos, flebiles, dociles, benignos. Quod igitur in planetarum qualitatibus eſt, id pro rerum & ingeniorum inclinatione atque influentia, efficit in illis planetarum qualitas. Quis horum ingenia componet? aut quis hic extricabit ſe? At qui id jam ex Aſtrologia didicit, novit quid cuique donandum ſit, ut quisque tractandus eſt, poteritque ex ſuis affectibus remittere interdum aliquid, ut Venus quæ ipſa natura cum Marte non ſtat, ſua tamen mollicie alterius temperat ſævitiam. De ſignatis illud nullibi non celebratiſſimum eſt, quod Ariſtoteli tribuunt, cavendum eſſe ab his quos natura ſignavit. Saturnicorum meminit & eleganter doctiſſimus Marſilius Ficinus libro 3. de vita cœlitus comparanda, ejus verba ſic habent: Saturnini evadunt immundi quidem, ignari, invidi, triſtes, dæmonibus immundis expoſiti: quorum commercium procul effugito. Nam Saturni quidem venenum alibi ſopitum latet, ceu ſulphur à flamma remotum: in viventibus verò corporibus ſæpè flagrat, atque ut ſulphur accenſum, non cumbu-

Ariſtoteles. *Marſilius Ficinus.*

rit solùm, sed etiam vapore noxio omnia circumimplet, atque inficit appropinquantes, &c. Ita etiam Ioviales præsente tali aliquo signato infelices evadunt. Hactenus Marsilius. Apollonium Thianeum fama est, in Epheso deprehendisse Saturnium senem, qui sola præsentia sua totam urbem infecerit pestilentia. Hæc cùm copiosè ab eodem viro sapientissimo tractata sint, cætera solicito lectori relinquimus, nobis sat est indicasse autorem.

Apollonius Thianeus.

De Capillis, & aliis accidentibus. Cap. VIII.

Capilli.

CAPILLORUM physiognomiam ita rectè describemus, si primum illorum naturam adsignaverimus. Non sunt aliud capilli, quàm vapor calidus & siccus ab aere circumstante indensatus & siccatus. Qua finitione id in primis palam fit, senes & saturnicos depiles esse ideo, ob perpetuum in viribus gelu. Cholericos item hirsutos, comatos, propter ca-

Depiles saturnici.

lorem, & adustos humores. Nisi in quibus nimium calor ille abundat. Quod autem crispi sunt quidam & retorti, id potis adscribunt medici, qui præfracti comam quoque sic disponunt: subinde feramus nunc judicium. Cæsaries

Capilli plani.

plana,

plana, mollicula, tenuis, mollem, tenuem, timidum, remissum, pacificum indicat. Tenax & grossa: audacem, robustum, fallacem, fortunatum. Sunt quibus frons capillitior est, & tempora hirsuta, iis tribuemus luxuriam, vanitatem, arrogantiam. Crispitudini tamen si accedat duricies, semper ignaviam ingenii præ se fert. Quæ verò in angulis temporum in morem cornu effertur crispa, & galeata, vel cristata, præ cæteris hominibus gravi alicui vitio implexum & deditum: rubeam habentem similiter, sed quod nemini non compertum habetur. Illa optima est, quæ candenti quodam nigrore nigrescit. De his pronunciandum, quod prudentes sunt & cogitabundi, fideles, probi: pariter & alba, flava, glauca, vel subalbida. Illud ex medicorum decretis obiter etiam adjiciendum censemus, quibus præmaturi subcrescunt cani, in juventa esse incontinentes, impudicos, & instabiles. Præterea & illud traditum ab Alexandro Aphrodiseo, quod humor ille qui masculis in comam resolvitur, mulieribus convertitur in menstruum, vel in lac, si conceperint. Et quibus barbitium succrescit, has quoque viragines dicimus, certi quòd coitus sunt appetentissimi.

Tenaces.
Frons capillitior.

De Physiognomia faciei. CAP. IX.

EX tot hominum faciebus an non mirum videtur tibi, quòd vix duo sibi conveniunt? Quo fit etiam, ut ne hîc tradi certa conjectura possit. Quis enim poterit omnium animos scrutari? Si quis tamen curiosior fuerit, habeat id colorem & proportionem. Colorem extrema vel temperamenta ut in picturis præstant, ita in faciebus vel bonitatem arguunt, vel malitiam. Rubeus nullibi non suspectus est, etiam ex proverbio, complexionem indicans calidam. Illaudatus & lividus vel plumbeus præter saturnicam inclinationem & atram bilem, etiam pessimas animi affectiones significans: ut puta invidiam, iram, rancorem, machinationes, insidias. Albus fœmineus, mollis, frigidus, frigidum quoque & mollem efficit. Præterquam ubi albedini quædam rubedo sanguinea interposita est, eam cernere est in sanguineis: hic inter omnes non solùm laudatissimus est, sed honestis etiam rebus occupatum efficit, & ad omnia idoneum.

Facies rubea. *Livida.* *Alba.*

Oblonga.

De ipsa verò proportione hoc tene. Aut oblonga facies est, prominentibus hinc inde maxillarum ossibus: & homi-

hominem divinabis audacem, ſuperbum, injurioſum, rixoſum, fallacem. Aut mediocris, non macilenta admodum, neque præpinguis, aptum ſignificat ad omnia. Carnoſa, pigrum, phlegmaticum, tardum, lentum, timidum, venereum, inſtabilem, præſumptuoſum: & quo major acceſſerit craſſicies, hoc hebetiorem reddit, & intractabilem. Macilenta verò mediocris, ingenioſum, ſtudioſum, prudentem. Inflationes verò maxillarum, non accedente carne, aliud præſagiunt. Nempe epilepſiam, & regium morbum. Pallida nuſquam probatur. Crocea, quæ tamen ex natura crocea non eſt, aut icteritiam, aut oppilationem ſplenis, aut inundationem fellis & choleræ. Medicorum ſententia, nunquam ad ſexageſimum annum provehuntur hujuſmodi. Cætera quia trivialia ſunt, libenter diſſimulamus.

Mediocris. *Carnoſa.* *Macilenta.* *Pallida*

De Phyſiognomia Aurium. CAP. X.

AVRES tametſi ad proſpectum non veniant quibuſdam, tamen patulæ, oblongæ, & aſininæ ſunt, & ex naturis potius animalis metiuntur quàm aliunde. Auriti in morem aſinorum igna- *Auriti.*

Succincti. vos significant, & asininis moribus. Succincti & minusculis auribus ut simiæ instabiles & fallaces.

De Physiognomia Capitis. CAP. XI.

Caput acuminatum. Rotundum. Exile. IAM omnia illa si sumas invicem, os, mentum, labia, capillos, frontem, oculos, tempora, caput constituunt: aut prodigiosæ magnitudinis, aut exile. Supernè acuminatum, instabilem, bardum, indocilem, hebetem, invidum significat. Rotundum mediocri mole, ingeniosum, sagacem, astutum, bonæ memoriæ. Rursum exile, & gurgulione non admodum oblonga, sensatum, prudentem, doctum. Vel exiguum caput & prælongum collum, infortunatum, debilem, insipientem.

De colore totius capitis & corporis. CAP. XII.

Corpora delicata. ET quod de membris diximus, idem de toto corpore sentiendum putamus. Corpusculum ipsum si tactu expenderis, licebit in promptu dignoscere qualitatem vel complexionem. Delicata & gracilia, benè curáta cuticula, & carne molli, maximè si ruboris nonnihil accedat in genis, sanguinis dominium significat. *Alba. Fusca. Nigra. Rugosa. Gracilia.* Alba, carnosa, mollia: phlegma. Fusca, subrubicunda: choleram. Nigra, subnigra, pallida, vel subpallida: melancholiam, vel adustam choleram. Sic si rugosa, nervosa & callosa cutis sit, identidem choleram. Gracilia, tenuia, alba: phlegma, imbecillitatem, & hujusmodi.

De Brachiis. CAP. XIII.

DE brachiis nullum negotium est, neminem tam esse crassæ Minervæ puto, qui non protinus robustos ac fortes judicet, quibus nervosa vel carnosa sunt brachia: cum his potissimum constent robur & vires corporis. Præterquam ubi carnosa cute, nervi non adeò varii & multiplices sunt: hujusmodi sunt phlegmatici, & sanguinei, proclives ad ignaviam. Portentosè prolixa, audaciam, fortitudinem, ignobilitatem, & cum hoc vitam bre-

brevem ſignificant. Curva reſpectu ſtaturæ, vel molis corporea, ingratos, impudentes, avaros, obtrectatores, invidos, ſuperbos, haud multum diſcrepantes ab iis quibus piloſa brachia ſunt: quos ſimiliter petulantes, venereos, vafros, aſtutos, inſtabiles, & verboſos pronunciare oportebit. *Prolixa. Curva.*

De pectore & coſtis. Cap. XIV.

LEONIS non rubor modò, ſed & audaciam ex pectore maximè dijudicant qui naturas animaliũ deſcripſerunt. Ex eadem conjectura, & fortem hominem & audacem dicimus, cui pectus ſit prominens, & luxurioſum, procacem, laſcivientem in verbis, ſuper- *Pectus prominens.*

bum, iracundum, tenacem. Cui verò hirſutum & quadam pilorum ſilva obductum eſt, cholericum indicat hominẽ, cum ſuis proprietatibus. Recalvum, frigus & phlegma ſignificat. Vnde quibus in gibbum elevatum inæquale erat pectus altera parte, hos deprehendimus fallaces, inſidiatores, & ad peſſima proclives, martiales, vanos, hypocritas, ita quibus ſupernè usq; guttur rubet pectus, comperimus iracundos, contentioſos, præſumptuoſos, arrogantes, inconſtantes, timidos tamen. Illud tamen optimũ eſſe decernũt, quod pl[illegible]rnoſum, mediocre, & depile eſt. *Hirſutũ. Recalvum. Pectus rubeum. Planum carnoſum & depile.*

Nam

Nam eſt indicium hoc diſcreti, prudentis, & bonorum naturalium. Et ne quid etiam, quod ad medicinam ſpectat relinquamus intactum, aliud quoque non indignum ſcitu eſt, quibus minuta ſunt corda, cæteris eſſe cordatiores, quòd ſpiritus illi impellentes vitales, in minuto membro præſentiores ſibi ſunt, quàm in prægrandibus, ubi facilè diſperguntur.

De Phyſiognomia manus. CAP. XV.

MANUUM Phyſiognomiam, quoniam abundè deſcripſimus in libro noſtro de Chyromantia, iſtuc remittimus lectorem.

De ventre, dorſo, & iliis. CAP. XVI.

NON multum negotium eſt, etiam è ventre judicare qualis quisque ſit, atque item, è tergo, & iliis. Sunt enim hæc non minima corporis membra. Sed quæ hæc ſint audiamus.

Venter piloſus. Venter piloſus & umbilicotenus hirſutus, cum primis luxurioſum ſignificat, deinde audacem, atque magnanimum, prudentem, intelligentem, ſtudioſum, ſolertem, alioqui tardè fortunatum. *Macer.* Macer & tenuis, calidam atque cholericam complexionem, nonnunquam etiam melancholicam indicant complexionem. *Adipoſus.* Vt plurimum qui adipoſos habent & craſſos ventres, ingenio quoque non multum valent. Illud jam crebra experientia compertum eſt.

Tergum amplum. Tergum illud laudatius eſt, quod amplum & robuſtum eſt, indicium etiam fortis & robuſti hominis. *Gibboſum.* A gibboſis & recurvis quidam cavendum ſuadent, quod præ cæteris inſigni aliquo ſcelere præſtant, maxime detractione & invidia.

Coxæ craſſæ. Suræ. Pedes. Coxæ idem indicant ferme, ſi craſſæ ſint & carnoſæ, quod carnoſæ ſuræ & pedes: nempe audacem, & fortem.

Eadem

Eadem ratio quorum crura nervoſa ſunt, macra, tenuia, exilia nemo non videt imbecillitatis eſſe indicia. Impotentiæ illud vel maximum argumentum exiſtimant, ſi depiles ſint pedes: è diverſo incontinentiæ, audaciæ, ſi quàm maximè hirſuti ſint. Ita quibus duri ſunt, hebetes & obtuſos: quibus verò molles, leves, levia atque mollia quoque ingenia.

De mulieribus hoc obſervatum habent: ut quibus prælongi ſunt pedes, hæ ad procreationem liberorum ſint aptiores. Ajunt enim generandi appetitum potiſſimum decerni in pedibus, & in muliere vulvæ ſignum eſſe pedem, id quod aſſerere videtur Albertus in libro quem inſcripſit de Arcanis mulierum, videlicet menſuram medii pedis, neque omninò etiam malè. Lego enim apud alios ſcriptum, qui è medicorum ſunt cohorte, niſi calefactis pedibus vix quempiam poſſe concumbere. *Mulieris pedes.*

De tota hominis ſtatura. CAP. XVII.

LICEBIT & ex ſtatura judicare. Sic enim proditum ex hiſtoriis legimus de Maximino, qui ob inſignem ac bene portentoſam longitudinem pro bardo habitus eſt. Vnde etiam illud dimanavit proverbium. Climacis ægyptia, & caliga Maximini. Quanquam quid de hoc attinet citare aliquid? cùm paſſim videamus, omnes eos qui tam prodigioſæ longitudinis ſunt, parum vel nihil omnino ſapere, atque id potiſſimum ſi macro fuerint & oblongo corpore, extento & ciconiano collo. Hujusmodi animadvertimus quosdam in aula Friderici tertii, & Caroli Imperatorum ad miraculum macilentos & proceros, ſuſpiciendæ amentiæ & ſtoliditatis. Neque multum ab iis etiam diſtant, qui curviter incedunt. Vnde illud irroboravit fortaſſe veteris proverbii: Rarò vidi procerum ſapientem, & parvum humilem. Quæ verò mediocris eſt, decenter obeſa, ſimulatque qualitatibus *Maximinus.*

aliis

aliis probè instructa, ingeniosum, prudentem, & in rebus omnibus expeditum denotat.

Epilogus & recapitulatio totius Physiognomicæ artis.

Hæc quasi præfati, ut ad summam reducamus omnia' tametsi & ipsa quæ diximus sufficientia videri possint Ad summam igitur si metiantur à vertice usq; ad talos omnia membra, sic pronunciandum est de singulis, de oculis in primis. Hi quibus contigerint humidi, lucidi, hilares, vibrantes, hujusmodi etiam mores indicant, nempe hilares. Sed hæc perspicacius videri possunt, si velut in tabula è regione subjiciamus, quid quodlibet membrum significet id enim intendebamus. Porrò situm ipsum locavimus talem.

Oculi humidi, lucidi, hilares, probos mores, vitam conspicuam. Obstipi, defixi, subruffi, prægrandes, voracitatem. Parvi, defixi, avaritiam. Glauci, insidiatorem. Defixi, dolosum. Mobiles, seditiosum, suspiciosum, infidum, ostentatorem. Ampli, segnes. Trementes, ignavos. Micantes, vinolentos. Parvi, impudentes. Subtremuli, iniquos. Varii & parvi, dolosos, adulatores. Ad nasum vergentes, venereos. Ampli, stillãtes, mobili aspectu, furentes Aridiores, versutos. Tremuli, impudentes. Nigri, & clari, justum, solertem, libidinosum, scitum. Ambitus eorum viridis, dolosum, iniquum, furem. Humidi, mentis magnitudinem, integrum eloquium, rectum consilium. Magni vibrantes, dementes, leves, gulosos. Sinuosi, cavi, & aridi, perfidos, proditores. Excelsi, ampli, lucidi, puri, humidi, solertes, studiosos, amatores. Fluidi, lacrymosi non ex ægritudine, stultos. Caligantes & aridi, perfidos. Vibrantes, ampli, humidi, lucidi, intelligentes, sublimes, violentos, magnanimos, jactabundos. Nigri & resplendentes, timidos, pessimos Circumturgentes, crudos, gulosos, inamabiles. Pusilli & cavi, cupidos, insidiatores. Hilares, justos. Proclives ad risum, humanos, pios. Humidi, boni consilii. Tristes & humiles, vel humidi, studiosos. Cum ciliis receden-

cedentibus, amabiles. Conniventes, insidiatores, fures. Lippi, libidinosos. Protensis superciliis, effœminatos. Lusitantes ciliis, adulteros.

Frons angusta, stolidum Longa docilem. Sublata, turgida, rotunda, versutum, tergiversum, Rugosa, curis oneratum. Rotunda, invidum & dolosum. Ampla, largum, liberalem

SUPERCILIA pilosa, balbutiem. Protensa ad tempora, immundiciem.

FACIES plana, litigiosum. Carens tumore, injuriosum, immundum. Macilentior, sapientem. Carnosa, docilem. Tristis, stultum, prudentiam.

AURES patulæ, insensatum. Vastæ, imprudentem. Parvæ, stultum Quadrangulæ, eruditum.

NASUS acutus, iracundum. Crassus & humilis, malis moribus. Vergens ad os, honestum, fortem, docilem. Magnus, bonum Parvus deceptorem Simus, libidinosum.

NARES solidæ, fortitudinem. Rotundæ, timorem, Diductæ, alacrem. Angustæ & rotundæ stultum.

OS latum bellicosum, audacem. Vastum prominente labio superiore, voracem, impium, loquacem, temerarium, ineptum, crudum.

LABRA exilia, tenuia, subtilia, eloquentem. Subtilia in ore minuto, effœminatum. Carnosa, stultum. Quibus canini dentes labra extollunt, contumeliosos, parum fidos.

GURGULIO asper, nugacem, inanem.

CERVIX longa, exilis, timidum, malis moribus. Crassa, longa, furiosum, timidum, pertinacem. Mediocris, docilem, robustum, virtuosum. Crassa, rudes, barbaros, difficiles, Aspera, contumeliosum. Curta, temerarium. Incurva, incuriosum, avarum. Flexa in dextrum, temperatum. In sinistrum flexa, ganeonem, stultum.

PECTUS ingens, laudatum. Amplum, magnanimitatem, audaciam, probitatem. Parvum, timidum. Corpulentum, inhumanum, crudelem.

MAN-

MAMMÆ pendentes à pectore, violentum.

VENTER magnus, indiſcretum, ſtolidum, ſuperbum, luxurioſum. Strictus amplo pectore, intelligentem, conſiliarium.

TERGUM latum, generoſum. Mediocritas tergi & pectoris laudabilem. Incurvum, parcum, avarum.

BRACHIA prælonga, audaciam, probitatem, robur. Succincta, ſeminarium diſcordiæ, libidinem.

MANUS curtæ admodum, craſſum, rudem. Pingues cum digitis, furaces. Parvæ, verſutos.

PEDES carnoſi, fatuitatem. Parvi, leves, duriciem.

TIBIÆ ſubtiles, ignorantiam. Groſſæ, audaciam, fortitudinem. Latæ, fortitudinem. Nervoſæ, robur. Curtæ & pingues, immanitatem. Gibboſæ & cavæ infernè, malos homines oſtendunt. Molles, turgidæ, moratos.

SURÆ craſſæ & curtæ, aſperum calcaneum, pinguia crura, futuram inſaniam oſtendunt.

HÆC ſunt in phyſiognomiam artem introductiones breviusculæ, quibus adjutus quilibet, ingenia hominum dijudicare poteſt. Neque me fugit, eandem fermè fabulam egiſſe Ariſtotelem, medicos, Vallam, atque alios quamplures. Non minuit hoc noſtrum conatum vel honorem. Id præſtitimus quod potuimus, vel illorum etiam adjuti opera. Quòd ſi dentibus ſuis roſerit nos caninis quiſpiam: ſciat non commentarios ſcripſiſſe nos, ſed compendium; atque ita finis eſto.

PERIA-

PERIAXIOMATA DE FACIEBVS SIGNORVM, QVID in una quaque domo efficiat in natis Sol. Liber ordine III.

PRÆFATIO.

CVM in diſciplinas Aſtrologicas inducere atque imbuere decreverimus ſtudioſos, ſintque multa quæ circa hæc obſervari oporteat: poſt domorum ſitum, & judicia horoſcoporum, id jam reliquum eſt, de faciebus cognoſcere ſignorum, quid ſingulis in gradibus efficiant. Nam aliam ac aliam Sol, atque cæteri planetæ in gradibus & faciebus habent operationem. diviſa enim aliud in prima, aliud in ſecunda, aliud in tertia agunt facie. Quod ut intelligas, quodlibet ſignum in triginta gradus partitur. Triginta hi gradus ſic in tres partes ſecentur. Prima ſeries usque ad decem, primam faciem tenet. Deinde à decem usque ad viginti, quicquid intervenit ſecunda dicitur. Reſiduum usque ad triginta tertia: atque in hunc modum ſupputandum eſt cum reliquis ſignis. Hi gradus, quo magis ac magis augeſcunt, tanto in vigore, præcipuè in ultimis faciebus decreſcunt, fiuntque remiſſiores in fine quàm vel initio vel medio extiterunt. Hæc atque alia breviter adnotavimus ex Abraham Hali, Alcabitio, Firmico, &c. Quod ſi iterum Zoilus quiſpiam obganniat nobis, cur hæc ad noſtra trahamus. Huic reſpondemus, viros illos doctiſſimos, non omnia edocenter ſcripſiſſe, quæ conſummatum poſſint efficere Aſtrologum; verum magis ſui admonendi quàm aliorum docendi gratia. Atque his ita prælibati, ad Arietem progredimur.

Signa in gradus.

Sol in Ariete. ♈

SOL igitur in Ariete, quod primum ſignum eſt inter reliqua ſigna duodecim, in primis decem gradibus editos in lucem, facit communiter ſubruffos, ſimios, ventre exili & anguſto, macilentos, atque ſignatos in ſiniſtro pede vel cubito micos habentes plurimos, odientes malum, proſequentes quod optimum eſt.

In ſecunda facie, id eſt, à decimo gradu Arietis, usque ad vigeſimum, facit nigrum, qui nigor tamen non in vitium reputatur, ſed in venuſtatem & maximam civilitatem. Temperatæ quoq; qualitatis, & iracundum, ſuſpicioſum, fraudulentum, cordatum, ſeptum inimicis pluribus, qui hunc venantur ad mortem.

In tertia facie, interdum ruffum, croceo permixtum colore, ſolitarium, meditantem inſidias, & fraudes frequenter.

Sol in prima facie Tauri. ♉

NATVM in prima facie navum facit, & prægrandibus aliquando oculis, labronem, ſignatum in cervice, verum, feſtivum admodum, in delitiis ſemper occupatum.

In ſecunda facie laſcivum, libidinoſum, ſed non usqueadeo ut prima ſigni facie, vagabundum tamen atque mutabilem.

In tertia facie frigidiorem in complexione: propter Saturnum, qui hanc ultimam faciem poſſidet. Gignit & aurium, ventris ac crurium dolores.

Sol in prima Geminorum facie. ♊

SI cui in prima facie Geminorum ceciderit nativitas, faciunt moderatæ ſtaturæ, corpore pulchro, membris omnibus bene compoſitis: ſignatum in capite, vel genubus: manſuetum etiam, laborioſum, & ab mulieribus diffortunatum, ac communiter ſterilem.

In ſecunda facie minuunt ſtaturam, addunt nigredinem, ſignant in cubitu in genitalibus: & quod in aliis diminutum videtur, in eloquentia reparatur.

In tertia deficientibus gradibus, decreſcere faciunt & in

natis

natis probitatem & debitam membrorum proportionem: faciunt insensatum, & nugarum disseminatorem.

Sol in Cancro. ♋

NATVM in decem gradibus primis, corpore & pilis decentem facit, strictis superciliis, eruditi ingenii, signatum in brachio dextro, & cruribus: præterea animam influit bonam, & amicorum copiam.

In secunda autem facie ruffo capillitio, brevi statura, imberbem, signatum in oculis.

In tertia facie crassum, hebetem, pilosum superciliis, pruriginosum, facie quasi insufflatum.

Sol in Leone. ♌

SIC in prima facie vitæ donarum, corpusculo venusto facit, rubicundo colore, modico permixto albore, variegatis oculis, corpore recto, pedibus autem morbidis, præcipuè in senio, fama atq; egregiis factis agnitum pluribus, simplicem, dilectum ab regibus & principibus terræ

In secunda facie pectore lato, testiculis & membris gracilibus, cordatum, & honorabilem.

In tertia facie statura brevem, colore roseo permixto etiam albore, obnoxium etiam multis ægritudinibus, scortatorem, & mulierum amatorem.

Sol in Virgine. ♍

FACIT natum decenti statura Sol, possidente virgine primam faciem, corpore procero, facie pulchra, sciolum, acutum, prudentem, crispo capillitio, cinœdum, comatulum, arguta & sonora voce, multarum artium peritum, sed infœcundum in procreandis liberis.

Sub secunda facie, similiter facie venusta, parvis oculis, pulchro naso, religiosum, doctum, probum, integrum, & laudis cupidissimum.

Sub tertia tamen facie simplicem, pulcrum, docilem, sensatum, prudentem, bonum.

Sol in prima facie Libræ. ♎

NATVM facit (cùm sit signum humanæ formæ) pulchra facie, simplicem, laboriosum, modestum, sauciandum aliquando in capite. G 2 I-

In ſecunda facie ſimiliter facie pulchra, ſed oculis lippis interdum, vel petis. nam vitium aliquod illis inerit.

In tertia facie honorabilem, obſervandum, pulchrum: in extremo verò nullius, vel certe utriuſque ſexus, caveat ne toxicum quippiam accipiat.

Sol in Scorpi ne. ♏

SOL in Scorpione facit difformem, in capite vel ſcapulis ſignatum, vel in ſiniſtro pede vel brachio, amplo pectore, in proferendis ſalibus lepidum, ſobrium, vel diſcretum.

In ſecunda facie, capite magno, multiloquum, ſignatum in genubus, vel tergo.

In tertia ſtatura puſillum, contortis oculis, comedonem & ſcortatorem.

Sol in Sagittario. ♐

FACIT decorum aſpectu, proceræ ſtaturæ, aulicum, ſtudioſum bonarum rerum.

In ſecunda facie ſtatura decenti, aſpectu pulchro, croceoque, ſuperciliis conſperſis, ſignatum in pectore.

In tertia facie, procerum, pulchrum, lato & patenti pectore, ſignatum in pectore & pede.

Sol in prima facie Capricorni. ♑

FACIT pectore aliquando amplo, tenerem, ſtatura competenti, ſed aliquantulum nigra, ſignatum notula in cubito vel pectore, aſtutum.

In ſecunda facie pulchrum, ſignatum brachio ſiniſtro: ſi nativitas fuerit nocturna, malicioſum, naribus prælongis, ingenio acuto.

In tertia facie corpore venuſto, facie citrina, ſignatum in brachio, vel genu. Iracundum, amabilem, amatorem mulierum.

Sol in Aquario. ♒

SOL in prima facie Aquarii facit corpore & facie formoſum, ſignatum, vel in pectore, vel in ſiniſtro pede, benignum, affabilem, tractabilem apud homines.

Sub ſecunda facie facit oblongum, rubea facie, ſignatum in tergo, vel cubito, tribulationibus variis obnoxium.

Sub

Sub tertia facie ſtatura brevi, vultu roſeo, ſignatum ſub cubito, amatorem mulierum. Qui autem in poſtremo gradu natus fuerit, hunc non ſolùm in proportione corporis, ſed in omnibus etiam actibus cæteris faciet diſconvenientem.

Sol in piſcibus. ♓

SOL in prima facie piſcium facit corpore mollem, album pectore amplo, barbitio decenti, pulchra fronte, clara cute, oculis patentibus & pulchris, carnoſum atque honeſtum.

In ſecunda facie ſtatura brevi, æquali, nigranti barba, parum hirſutum, agilem, lætum.

In tertia facie in membris omnibus decorum, venuſtum: dat & vocis clangorem.

HOC dignum ita notatu judicavimus: quòd certa ſigna ſunt, ſive formæ, quæ ad magnitudinem etiam in artificiali Aſtrologia tendunt, ut Leo, Virgo, & Sagittarius. *Significantia ſignorum.* Quædam ad diminutionem, ut Piſces, Cancer, & Capricornus. Et quod eſt à principio ſignorum Arietis, Leonis & Tauri, faciunt tendere corpora ad groſſitiem & fortitudinem: & fines eorum ad macredinem tendunt & debilitatem. Similiter Gemini, Scorpio, & Sagittarii principia ad macredinem & debilitatem; & fines jam dictorum ſignorum ad groſſitiem & fortitudinem.

Sed & Virgo, Libra & Sagittarius ad æqualitatem ac bonam proportionem; Taurus verò, Scorpius & Piſces (ut Hali inquit) tendere faciunt ad diverſam proportionem corporis. Nati etiam in die limpidiores ſunt illis qui in nocte naſcuntur. nox namq; adjuvat planetas nigredinem & obſcuritatem ſignificantes: imò Epileptici erunt, in quorum nativitatibus Luna cum Mercurio eſt, nec unus ex illis complectitur aſcendens in hora nativitatis: & ſi cum hoc Saturnus fuerit in angulo in diurna, vel Mars in nocturna nativitate. Amentes autem eodem modo ſunt, propter Saturnum in angulis in nocturna, & in diurna. Et maximè cùm Cancer, Virgo vel Piſces in an-

 gulis

gulis reperti fuerint. Et cùm Saturnus in domo luminarium, id est, Cancro, vel Leone fuerit, passionem oculorum semper innuit.

Signa significantia pustulas, lepram, maculas rubeas, prurigines, impetigines, surditatem, balbutiem, calviciem, paucam barbam, sunt Aries, Cancer, Scorpius, Capricornus, & Pisces.

Signa multorum filiorum sunt Cancer, Scorpius, & Pisces.

Signa significantia honestatem mulierum & religionum, & eorum probitatem, sunt Taurus, Leo, & Aquarius.

Signa rationabilia sunt, Gemini, Virgo, Libra, prima pars Sagittarii, & omnes partes Aquarii.

Iracundiæ signa sunt & acuitatis, Aries, Leo, Scorpio.

Signa vociferantia & fortes voces habentia sunt, Gemini, Virgo, & Libra. Voce verò carentia sunt, Cancer, Scorpius, & Pisces.

Planetarum significantia. Planetæ quæ dant divitias sunt tres. s. Iupiter, Sol, atque Venus. Sol etiam prudentiam, Mercurius eloquentiam largitur, Venus verò loquelæ ornatum.

Tria sunt signa orientalia. Aries est cor orientis. Leo secunda ejus triplicitas, & sinistra pars orientis, Sagittarius est dextra pars orientis.

Capricornus est cor meridiei, Taurus sinistra, Virgo dextra pars Meridiei.

Libra est cor occidentis, Aquarius sinistra, Gemini verò dextra pars occidentis.

Cancer est cor Septentrionis, Scorpius sinistra, Pisces postremò dextra pars Septentrionis. Ex iis si jam scire volueris, ad quidnam conferat talis signorum respectus & dispositio, id breviter sic accipe. Diximus tria esse signa Orientalia. Tria ad meridiem, ad Aquilonem tria, & tria ad Occidentem. Orientia conferunt nobis, si iis jam orientibus & persistente in iis Sole, ad eam partem locemus, constituamus, dirigamusque, ea quæ facturi sumus, nempe lectus, grabata. Veluti si vitam velimus vivere sanam, leviter indormire, prosperari in liberis, si adfuerit uxor,

Item

item si succedere cupimus empturi aliquid, vel vendituri' contractus: si honoris, aut commodi speramus quippiam, aut si quid est hujusmodi: totum ad eam plagā faciamus, quo signa ad prædicta respicitur. Sicut è converso, si formidamus ne malè succedat aliquid illorum, vitanda sunt signa contraria. In hunc modum judicare licebit de reliquis. Verum etiam id obiter descripsimus quando mentionem fecimus de qualitate & natura domorum.

Sic copiosè, & non minus tamen succinctè habes facierum atque aliorum signorum sive imaginum naturas. Neque video, quomodo aliquis succinctiùs has tradere possit: & si prolixis ambagibus hîc diu immoremur, non usque adeò magnus fructus est. Vtcunque enim ad Astrologiam promovent, non sic tamen magna sunt, ut in iis prora sit constituenda & puppis. Nesciri commodè non possunt, sed sic tamen cum moderamine discenda sunt, ne iis jam scitis, protinus Astrologum esse se quis existimet: ut iji etiam persuadent qui ejus sciētiæ principes sunt. Quamobrem de modestia commonefacio te quicunque es, qui ad eam artem videris esse propensior, ne quid hîc præcipitanter agas, neque actutum relata in medium alicujus nativitate judicium proferas. Nam multa sunt quæ fallere possunt. Nempe hominis prudentia, dispensatio Dei, fallax judicium. Verbi causa: fieri potest ut in Ariete natus aliquis vehementer iracundus sit, atque idem liberata secum vitii turpitudine, iram ipsam moderetur & supprimat, ego verò hunc judicarem iracundum, quis non hîc me rideret? Inclinent licet natura & fatum, ita tamen temperanda sententia est, ut nisi prospectis ad amussim omnibus, facilè hanc non præcipites. Si quid aliud agis scito non solum veri nihil prædicere te, sed etiam ludibrio futurum omnibus hominibus. Hæc passim inculco, quòd sciam quosdam turpissimè hîc lapsos, quod veluti securi jam sedecim pedibus, quod ajunt, figebant à scopo.

Commonitio autoru.

FINIS LIBRI III.

CANONES QUIDAM SVPER ÆGRITVDINIBVS, QVIbus modis ſuccurrendum ægris ſit ex aſpectu ſignorum. Liber ordine quartus.

PRÆFATIO.

STVLTVM hoc medicorum vulgus, quod noſtro ſeculo ſic videmus inſoleſcere, atque imponere nobis purpura ſua, cùm ſibi ab autoribus ſuis præceptum ſciant, ut absque aſtrorum conſilio nulli medicetur: & tam longè à medicina eſt, qui Aſtrologiæ ignarus eſt ut non medicus dici debeat, ſed impoſtor. Tamen eo nunc ventum eſt: ut è centum vix unum aut alterum reperias qui verè ſciat dijudicare, quo tempore quælibet medicina adhibenda ſit. Quod fortaſſe mirum non eſt. Quid enim illis ocium eſſet, in Aſtrologia occupare ſe, quibus ocium non eſt ut Galenum ſuum elegant & Hippocratem, ſed ex tumultu agunt omnia: ac præſcriptis quibuſdam receptulis? Vidimus quendam apud Moguntiacos non vulgarem; dixiſſes tertium Catonem, vel Galenum alterum, ſi quid ad artem faceret purpura. Hic cùm eſſet longè craſſiſſimus duobus utebatur receptis: quæ neſcio è quibus exſuxerat chartis. inerat illis ellebori ʒ. 8. vel tantundem ſcamoneæ, ad laxandam alvum. Hæc alternatim miniſtrabat, non habita ratione vel complexionis, vel ægritudinis: atque iis nugis tantum ad ſe corraſit nummorum, ut functus jam vita aureorum relinqueret poſt ſe tria millia. Summam artis in eo collocabat, ut ſolveret alvum. Tantum in re medica valet purpura, & caperata frons. Hos neque monebimus, neque in viam revocabimus homines craſſos, & qui contemnunt etiam diſcere. Cæterùm aliis

aliis, qui futuri medici ſunt, iis regulas præſcribemus aliquot: ut miſſis veteribus nugis, diſcāt è ſupernis conſulere ægrotis. Compertum eſt enim quàm ſæpiſſimè, quod plures medici cum maximis ac potentiſſimis pharmacis non potuerunt, id ſimplici herbula perfeciſſe Aſtrologum, obſervato ſignorum acceſſu & receſſu. Totum hoc, quicquid eſt, in Canones partiti ſumus.

CANONES.

CANON primus. Quatuor ſigna ſunt quæ interiora reſpiciunt hominis. medici hæc ſpiritualia vocant membra. Ea ſunt Cancer, Leo, Virgo, Libra. Ex iis autem Cancer hepar, pulmonem, & præcordia reſpicit. Leo ſtomachum & ejus orificium. Virgo ima ſtomachi, ventrem, diphragma & inteſtina. Libra lumbos, inferiora ventris, umbilicum.

Canon ſecundus. Cancer qui reſpicit pulmonem, ex ægritudinibus facit tuſſim, ptiſim, pleuriſim. Leo apoſtemata, icteritiam, febres, peſtilentiam. Virgo tumorem ventris, hydropiſim, lienteriam, colicam. Libra diſſenteriam, dolorem ventris: & circa ſpinam dorſi. Idque ſi prædicta ſigna in eas inciderint domos quæ natura malæ ſunt. Sunt autem hæ. Sexta, octava & duodecima ab aſcendente vel horoſcopo.

Canon tertius. Natus in Tauro ut plurimum veneno ſuccumbit, maleficio, vel colica paſſione. Idque in annis fatalibus, ſcilicet, ſexto, octavo, decimooctavo, vigeſimo, trigeſimoſecūdo, quadrageſimoquarto, juxta revolutionem anni duodecimi ab octavo nativitatis ſupputando. Cæterùm quoniam guttur reſpicit Taurus, hunc etiam ad ſquinantiam referunt, apoſtemata omnia, vel ulcera quæ in gutture contingunt: quod ubi bene reſciverit medicus, videat ne quid inconſulto, vel indiſcretè exhibeat. Eſt enim hoc canonicum pene, ut peragrante ſignum aliquod Sole, vel potius Luna, quod ſignum membrum reſpicit, quod tunc languet in ea revolutione, me-

dicina ad hoc membrum non adhibeatur: aut ſic adhibeatur, non ut ſanet, ſed ut foveat, ne in hoc pejorem in ſtatum recidat, donec evolatus ex hoc ſigno fuerit Sol.

Canon quartus. Quibus ſtranguria moleſta frequenter eſt, vel calculus, hi communiter nati ſunt Sole in Ariete, vel Geminis, talemque ægritudinem ſortiuntur.

Canon quintus. Qui Piſces habuerint in exortu nativitatis, vel in piſcibus nati ſunt, iis timendæ infirmitates calidæ: ut puta febres calentes, torſiones ventris, venena propter libram dominũ ejus in octava domo. Imminebunt tales ægritudines, partim ab ſcortis vel malis mulieribus, vel aliunde, maxime in annis 44. 56. 68. quibus non longè etiã erit ab extremo die. Hæc multa ſollicitudine obſervare oportebit diligentẽ medicum. Sunt & anni Scalares & climacterici: unde & ſeptimus quisque annus judiciarius etiam eſt. Tu igitur ſi vitã producere velis ad ſenectutem, quoties ſeptimo vel novenno cuilibet propinquas anno, ſi Marſilio Ficino, vel Firmico credis, conſule diligenter Aſtrologũ, unde immineat tibi diſcrimen ediſcito, deinde vel addito medicũ, vel prudentiam & temperantiam accerſito: ſic obitum etiam naturalem differri poſſe, cùm Aſtrologiæ machinis, tum præſidiis medicorum. Neque te pigeat perquirere ab expertis medicis, quæ naturaliter tua ſit dieta, & ab Aſtrologis, quæ ſtella vitæ faveat, & eam ad Lunam compone. Idem, in principio ægritudinis reſpicias ſolem in die, vel Lunam in nocte. Si impediti fuerint maxima cura habenda eſt ſuper ægroto. Idem timetur in ægritudinibus, cùm Luna, & dominus aſcendentis fuerint in octava, quæ mortis dicitur, impediti. Nam hîc deſperandum erit, niſi diligentia experti medici notetur. Hæc & multa alia ſollicitudine obſervare oportebit diligentem & ſolertem medicum.

Anni ſcalares & Clemacterici.

Canon ſextus. Nato in Capricorno infirmitates parit leo in octava, videlicet torſiones ſtomachi, pleuriſim, tuſſim, & hepatis incenſionẽ, apoſtemata ſtomachi. Quod ſi in Iulio accidant hæ infirmitates, id eſt, quando in Leone verſatur Sol & Luna, malum ipſum conduplicat. Porrò in curatio-

curatione hîc evitandi ſunt dies Mercurii,propter Geminos in ſexta:dies ſolis,propter Leonem in octava:dies Iovis,propter Sagittarium in duodecima domibus.

Canon ſeptimus. Pneuripimoniam facit Cancer, Sole exiſtente in Sagittario,ſimiliter & ethicā, & inflationem pulmonis.Et ſi Saturnus in Sagittario repertus fuerit,pedum inflationes,podagram. Saturnus in Cancro, dolorem mentulæ & genitalium,ac teſticulorum.

Canon octavus.Scorpius chyragram, ſciaticam, & dolorem capitis aliquando facit. Si Saturnus in eodem,in cavillis cruciatum.Præſtabitur igitur dieta talis.Non abluant capita diebus Martis:neque balneis utantur calidis Sole in Ariete exiſtente, ne incidant cephaliā: quòd tum capitale periculum imminet, nempe phreneſis , vel maniæ.Et quia ſemper dies,menſes,& anni mali obſervandi ſunt,his potiſſimùm à calidis temperent. Ad ſubventionem hypochondriorum dies auſpicati ſunt Iovis, Lunæ, & Solis. Infelices Martis,& Mercurii.Reſpicit autem verenda Scorpius , neque illis ergo medicandum eſt Sole exiſtente in Scorpione.

Canon nonus. Qui in Virgine habent horoſcopum, aut in virgine nati ſunt, frequenter naturalem infirmitatem habent crurium,aut pure repletos pedes , aut crura ſaniam profluentia,ſeu genas,vomicis obſitas,vel maxillas. Similiter & vehementes capitis dolores,humoribus ex pedibus exhalantibus ad caput:qui tamen mox ſedantur,inciſo tumore, & hoc plus Saturno in Virgine nativitatis tempore. Id ſi diligenter obſerves,videbis naturalem eſſe ægritudinem,& plærumq; inevitabilem, & propterea naturali ſignorum obſervatione depellenda eſt. Arcendi igitur hujuſmodi à balneis ſunt,ſive aqueis, ſive ſudatoriis. Quod ſi omnino vitari non poteſt,ipſi tamen dies vitentur Saturni,& Martis, & prædicti Menſes & anñi mali,fortius tunc, quà alio tempore ſua effutientibus venena.Temperent etiam à fructibus autumnalibus.

Canon decimus.In Leone natis,infauſti dies ſuntSaturni & Iovis:quod in dieta obſervandum eſt. Obſunt omnia

acuta

acuta & piperata illis. Insuper & nullæ propinandæ potiones sunt. Vbi verò ex leone venerit Sol ad Capricornum, vel ad Pisces, rursum vitandi sunt saliti pisces, & diminutio sanguinis.

Canon undecimus. Sole in Ariete existente, ægrotare si cœperit quis, atq; medicus fueris adhibitus (solet hîc in primis gignere capitis dolores, & scotomiā) vide ne balnea adhibeas calentia, vel æstuaria calida, propter Martem, & multo amplius in Octobre cum Scorpium possederit Sol. Neque in dieta carnes adhibebis motunum, arietum, & agnorum. Sed neque caput alui permittes die Martis, & Mercurii, quod Mercurius sit dominus domus sextæ, id est, Virginis, & Mars occultè cùm ibi gaudeat & Scorpius in octava: tunc ægritudinem promovent, non solùm quia infirmitatis mansio est sexta, sed quia Virgo etiam est signum frigidum, siccum, terreum, & melancholicum. Spes tamen est, quia non decedet ægrotus. Et si Scorpius, ut jam dictū est, occupaverit octavam, id est, mortis: & quia Mars est dominus ejusdem signi, nihil efficit: quia nullus Planeta malus nocet in domo propria: maximè verò ne gladio pereat qui hujusmodi est. Post convalescentiam præcipiendū est ægroto, ne Sole existente in Piscibus, quæ duodecima est ab horoscopo, itineri se committat: neque negotium sibi faciat cum notariis, scribis, sculptoribus, aurifabris. Item ab virginibus & equis temperet. Sunt enim hæc omnia à quibus infirmitas expectatur, propter domum sextam, quæ est infirmitatis, maximè in Augusto, Sole Virginem peragrante.

Anni hebdomatici.

Canon duodecimus. Summopere etiam observandus est annorum ordo ipsius ægroti. Semper enim septenarius & novenarius annorum numerus exitialis est. & vocantur ab Astrologis, ut præscriptum est, ii anni Hebdomatici, Enneatici, vel Climacterici. quod Latinè potest dici Scalares. Horum ratio hæc est, quòd semper iis annis magna fit mutatio corporis. Saturnus enim, cùm aliis annis remotus à nobis sit, tunc Lunæ copulatur Planeta-

rum

rum infimo. Respiciendus in annorum revolutione igitur hujusmodi planetarum aspectus, utrum discrimen immineat, an maliciam suam exercere possit Saturnus & Mars, qui & novenum respicit annum, an quosdam alios habeant bene propitios sibi. Sic fiet, ut non solùm ipsam ægritudinem, sed futuram etiam mortem fatalem Astrologiæ machinamentis depellas.

Canon decimustertius. Semper perquirenda est dieta ægroti. Deinde horoscopus nativitatis. Postremò erigenda figura. Ex figura prospiciendus status Planetarum, ex statu & collatione eorundē in domibus effectus, item infirmitatis causa, & genituræ dominus: atque sic ex oppositis qualitatibus signorum depellenda ægritudo. Id paulo pòst exemplis demonstrabimus.

Canon decimusquartus. Ex diebus etiam observandus septimus, & crisis, & exinde vita vel mors divinanda. Verùm Critici dies qui sint, ex medicorum schola petendum ducimus. Exempla ipsa quoniam magis erudiūt, typum unum subjecimus. Contingat forte fortuna, quod in exordio ægritudinis Luna versetur in Ariete, quod calidum signum est, & siccum futurum est, ut pro signi sui natura succendat ægritudinem Aries. Hîc ægrotum monere potes, ut patiens sit, remissius hunc habiturū in die septima: qua in Cancrum demigrabit Luna. Nisi ægritudo sit furiosa. Porrò cancer frigidus est & humidus, & quartus adspectus ad Arietem: temperabit igitur infirmitatem gelu suo & humore. Id si diligenter attenderis, notanter deprehendes, atque sic etiam operari potes in reliquis signis, quomodo confortantur ex similibus signis ægritudines, & ex contrariis curantur.

Canon decimusquintus. Ita secundus dierum numerus, id est, dies decimusquartus certum judicium facit: quòd tunc plena est Luna, non tam propter crisim, quàm Lunæ etiam influentiam, quæ hîc est opposita, quemadmodum Aries & Libra, Taurus & Scorpio.

Medicinarum administratio.

Canon decimussextus. Habent & sua signa medicinæ ipsæ. Neque enim indifferenter quolibet tempore quæq;

mini-

miniſtranda ſunt, ſed alia gargariſmatum, alia ſuffumigiorum, alia potionum tempora ſunt, & ne prolixior ſim, ſingula in unum canonem comprehendam Luna ſi fuerit in Ariete, Leone, & Sagittario, corroborare licebit quæ in homine eſt virtutem attrahendi, recentivam in Virgine & Tauro, digeſtivam verò in Geminis, Libra, & Capricorno. Gargariſmata, vomitiva, ſuffumigia miniſtranda ſunt Luna exiſtente in Ariete: & fortaſſe etiam in Tauro gargariſmata tantum. Et ſolutiva in Scorpione per potionem, per electuarium in Cancro, per pillulas (ſi placet) in Piſcibus. In Geminis & Aquario trifera, ac medicina confortativa. In Libra etiam vel Scorpione enemata, ſive cliſteria.

Canon decimusoctavus. In purgationibus etiam Lunæ reſpectus eſt habendus & aſpectus illius. Eadem enim exiſtente in Cancro, & habente aſpectum trinum vel ſextilem cum Venere, licebit purgare Choleram. Cum Sole phlegma, & cum Iove Melancholiam, atq; hoc ſi vel bolos adminiſtraveris, vel pillulas. Si autem per potionem volueris purgare, eiſdem utere aſpectibus in Scorpione. Idem fac in Piſcibus per pillulas. Et ſi duæ planetæ eodem tempore iis aſpectibus fuerint cum Luna, poterunt propinari duæ purgationes. Exempli cauſa. Si Luna cum Venere & Sole per trinum vel ſextilem fuerit, ſimul cholera, etiam phlegma repurgari poterit.

Cholerici infirmitates.

Canon decimusnonus. Quibus Mars in radice nativitatis in Ariete, vel ejus triplicitate eſt, cholerici ſunt: his ut plurimũ febres imminent calidæ, ex abundantia choleræ, phreneſis, puſtulæ ſanguineæ, impetigo, antrax, & quæ carnem abſorbent ac glutiunt, ſacer ignis. Quæ ſi vitari prorſus non poſſunt, ſanè adhibenda medico ſive chirurgico cura eſt, ut per regulas, quas dixi de ſignorum qualitatibus, abigat ægritudinem.

Mercurialium.

Canon vigeſimus. Par ratio eorum qui Mercurium habent perperam locatum in domo Martis: id ubi deprehenderis in nativitate, elicies inde febres calidas, vomicas, ſanguineas, cancrum, morbum regium, ignem ſacrum,

crum, caliginem oculorum præmaturam, præterea cogitationes, & conturbationes horrendas: nisi Lunæ accesserit temperamentum, vel venereis in dictis signis vel locis, idque in cholericis.

Canon vigesimus secundus. Phlegmaticorum aliæ infirmitates sunt. His accidunt frequenter febres, quas vocant quotidianas, plurimum molestantur frigore. Quod ipsum ex urina perspicitur: quæ si spissa ac cruda frequēter est, iis indicendum exercitium est: utque caveant à carnibus pinguibus & porcinis, servent se à caseo, à lacte, medulla & cerebro animalium. *Phlegmaticorum.*

Canon vigesimustertius. Saturnus ex ægritudinibus facit cum Luna epilesipam, atram bilem, lepram, fistulam, morpheam, podagram, & frequenter passiones cronicas. Quæ ubi acciderint, tractim ac remissè agendum est, nec in hujusmodi reluctari astris debes, nisi talis medicina sit, quæ omnibus viribus nitatur expellere ægritudinem, atque hanc radicitus evellat. Item si quis nascitur in conjunctione Solis & Lunæ, semper illa nativitas censetur mala. nam facit periculosos in senio, spaticos, valetudinarios, caducos, aut mentis insaniam, & tales ægritudines, quæ à medicis difficulter curari possunt. *Melancholicorum.*

Canon vigesimus quartus. Licebit ex cursu Solis divinari ægritudinē, si mensem attendamus in quo natus est quis. Verbi causa. Natus est aliquis in Scorpione, imminebit illi ægritudo scapularum, Chiragra, manuum seu digitorū contractio. Si mulier sit, dolor splenis & stomachi. His qui in cancro nati sunt, impetigo, ulcera, pustulæ: maximè etiam si ascendentem habeant cancrum. Fœminis tormina intestinorum, & pericula ex aquis. Habentibus Taurū, infirmitates circa guttur, plæraq; etiam alia corporis tormenta: & hoc præcipuè in annis & mensibus præscriptis malis. Sic Leonē habentibus, stomachi dolores. Et aquariū quos interdum febres divexabūt diuturnæ: id quod etiam in præcedentibus obiter tetigimus.

Canon vigesimusquintus. Illud etiam præcipuum est, non tam ægroto conferens, quam Medico, videlicet: Si

ægro-

ægrotus in ſeptima habet Saturnum, vel Martem : convenit hîc prorſus neque medicum adhibere,neque medicinam:&ſi etiam infelix ſit dominus ejus domus.Sic placitum eſt Galeno.Item ſi Saturnicus ſit,vel Martialis medicus ipſe, qualis tandem ægrotus ſit ; compertũ eſt hujusmodi in perniciem eſſe natos humani generis. Impoſſibile enim eſt, ut unquam ſanent, vel proſperè agant aliquid niſi in prophanis & ruſticis fortaſſe hominibus. Talem novimus virum ſanè doctum,& apud Principes celeberrimum : quantũ ad artem quidem ſpectabat nihil illi deerat:verùm ſacerdotibus,nobilibus,principibus eccleſiaſticis adhibitus, nihil unquam probè egit,ſemper arte ſua fruſtrabatur, ac magnam eorum partem peremit. apud prophanos verò nullum illi negotium erat. Vides igitur quid in his atque aliis valeant aſtra.Id auſim polliceri: ſi quis Martem habeat cum Venere in ſexta, hunc futurum medicum præſtantiſſimum, neque ſe alio artificio occupare debet hujuſmodi. Poſſem ejus rei etiam teſtes citare tibi viros graves & medicos, quibus quidem proclive eſt ſanare, & citra omnem operam ; quibusdam tam grave, ut vix omnibus conatibus aliquid poſſint. quorum nomina ideo ſubticemus: ne cuiquam obtrectari videamur. Hæc dicta ſummatim ſint, non quò hîc ſingulatim exponamus omnia. Quis hoc tam brevibus poſſet? Sed quò anſam præbeamus medicis,ut perſpecta utilitate Aſtrologiæ,hanc incipiant ambabus,quod ajunt manibus complecti,& nonſolum è præſcriptis hominum præceptiunculis diſcant opem languentibus ferre, ſed ſuo ipſorum ingenio diſpenſare ſciant quæque abſque etiam medicina. Non omnes tales ægroti ſunt, qui perferre pharmaca poſſunt. Plærique dieta,plærique obſervatione ſignorum adduci poſſunt eo ut revaleſcant. Rideant nos qui velint,maximè ἀμουσόπατοι illi,nos ſanè ſincero animo hæc ſcripſimus,exhibituri propediem majora. Sic placitum erat primo exponere generalia, poſtmodum ea ex quibus ſumma rei propendet.

Nati medici.

EPI-

EPITOME, QVID QVISQVE PLANETArum in naturis & hominum qualitatibus agat.

HActenus ex membrorum dispositionibus conati sumus venari hominum ingenia, nunc penitius rem ipsam scrutantes, ad Planetas divertimus, ut si quid fortè in antecedentibus vel prætermissum est, vel frigidè & oscitanter dictum, id liquere possit ex cōsideratione planetarum. Sicubi tam varium est (ut inquit propheta) humanum cor, atque plæraque inscrutabile; quanto magis nervis omnibus conandum, omnis tentanda via est, ut pervium fiat tandem, simulatque scrutari possit. Addit ad conatum aliquid, dum alia atq; alia via tentatur, id quod in manibus est: si enim unum non successerit, alterum sanè vix potest non evenire. Sic quod Physiognomiâ non quivimus; id prò viribus præstabimus in Astrologia naturali, atque id succinctissimè. Neque me clam est, quod & ab aliis hæc tractata dudum, & fusius dicta sunt. Sed quod illi prolixis ambagibus, id nos per compendium absolvimus. Aequa autem laus est, primum rei alicujus esse autorem; atque sic tradere inventum, ut ab pluribus succinctè possit, & per compendium intelligi. Et ne verbosior sim, dum vitare volo multiloquium, precium operæ est, cujusnam naturæ sit quilibet planeta explicare. Sol natura sua calidus. Luna minus calida, sed humectior. Saturnus frigidus & siccus. Iupiter calidus & humidus. *Natura Planetarum.*

Mars calidus & siccus. Mercurius anceps est. Et ne quid hîc immoremur diu. Mars semper calidus quidem, interdum minus, interdum acrius, alioqui tamen semper siccus. Id quod proclive est cernere in circulo augis in signo humido, &c. tunc enim solus humidus est, juxta quod vel plura habuerit testimonia humectationis. In qualitatibus verò activis vigoratur, cùm fuerit ascendens in circulo augis, Iupiter & Venus temperatè calefaciunt & hu-

mectant: Venus tamen cum temperata frigiditate. Sin autem fuerint ascendentes, roboratur temperamentum caloris utriusque naturalis vicissim: si descendentes sint, humiditas eorum vigoratur naturalis. Idem de Sole. De Mercurio secus sentiendum. hic cùm neq; siccus admodũ sit, neque multum etiam gelidus, ascendens tamẽ calidior efficitur, & gravitate & siccitate siccus. E diverso descendens, humidior, pauco permixtus frigore: alioqui tamen plus omnibus aliis mobilior, juxta naturam signi, & loci in quo est. Iam si judicium ferre volueris, planetam ipsum specta dominum nativitatis. Verbi causa. Demus Solem esse in Leone tempore nativitatis Petri: ubi nulli refragari licebit, quoniam futurus calidus sit Petrus: & aliquantisper siccus, atque ideò prudentem, sapientem, honestum, superbum facit, gloriam & imperium communiter consequentem. Et cæterorum planetarum dominus est Sol, & in medio locatus tanquam rex eorum. Aliud. Sit Lunaticus quispiam. Luna humida est, modicum calefacit, erit igitur natus ille hujuscemodi obnoxius, epilepsiæ, morbo caduco. Ita si Saturno fuerit subjectus aliquis, hic infrigidat: simul atque exsiccat: facit ob hoc contemptibilem, cogitabundum, tristem, dejectum, solitarium, timidum, suspiciosum, invidum, & infœcundum. Iupiter, quia temperatè calefacit, & humectat: largitur itaque prudentiam, concordiam, religionem, honestatem, benignitatem. Mars simul & exsiccans & comburens, succendit choleram, furorem, præbet audaciam, robur, superbiam, importunitatem, insolentiam. Venus quia parum calefaciens, sed plus æquo humectans, efficit potorem, ociosum, venereum, mansuetum, lusorem, &c. Solus Mercurius, ut diximus, uti Vertumnus quispiam, nunc siccus, nunc humidus & frigidus, instabilia operatur, atque ideò interdum pessima. Porrò dominum ipsum nativitatis, qualitercunque hunc deprehendere oporteat, in sequentibus trademus. Hæc ut non commentarios scribamus, sed rudimenta, per compendium dicta sufficiant.

Iudicium quomodo ferendum.

*

FINIS LIBRI IV.

IN ASTROLOGIAM NATURALEM JOANNIS DE INDAGINE,

*

PRÆFATIO.

TEMERARIUS fortaſſe videri poſſem, ſi id conarer ego quod ante me pauci fecerunt in diſcutienda Aſtrologia naturali. Video enim omnes aliò deflexiſſe animum, ad theoricem videlicet, quòd civilior paulo illa ſit: paucos qui naturam, ac temporum mutationes ſequuti, naturalibus veſtigiis inceſſerunt. Iulius enim Firmicus cùm in hac, atque artificiali arte adeò primus, & poſt ſe reliquerit neminem præſtantiorem, non tam obiter tractavit, quàm etiam data opera diſſimulavit: fortaſſe quòd non adeò multi negotii ſit, naturalem Aſtrologum evadere, maxima verò laus præſtare in artificiali. Cùm revera (pace dixerim doctiſſimi viri) major naturali laus debeatur, quàm artificiali, partim quòd fidelior eſt, & ſuperſtitioſa minus? partim quòd non adeò facilè imponere poteſt nobis. Nam quid attinet curioſa ſectari, quando vix ea quæ in proſpectu ſunt perveſtigare poſſumus, etiam quæ nullis neque principiis firmantur, neque certum eſt, vera ne ſint, an ficta? Cujusmodi eſſe videtur artificialis, non usque adeò pervia humano judicio. At naturalis, tametſi à quibusdam temerariè abnegatur, tamen experientia eò provehit: ut non poſſit non mentis inops eſſe, qui hanc fruſtraneam eſſe dixerit: de qua conſtat, quòd multò præclariora per eam agnita ſunt, quàm per artificialem. Ejus rei teſtem unum citamus Ioannem Liechtemberg, hominem neque Ptolemæo inferiorem. Hunc enim quis non eſt vehementer admiratus? cui ille non fuit ſuſpiciendus? ut etiam à quibusdam vates habitus eſt. At is palam mihi conceſſit, Aſtrologiæ naturali

Iulius Firmicus.

Aſtrologia naturalis præſtantior.

debere omnia se, artificiali verò nihil unquam tribuisse: adjutus nimirum etiam Physiognomia, & Chyromantia. Non quod inde suggillare Firmicum velim, aut cæteros ejus artis summates, Albumasarem, Aboali, Abraham, Dorotheum, & qui tandem illi sunt: sed quòd artificiali hanc meam longè præfero, quantum præstant ea quæ à natura sunt iis quæ sunt ab artificio. Et quamvis multis suspectum sit hoc nomen, atque præterea etiam damnatum à Romanis pontificibus (qui nihil probare solent quod quæstum illorum diminuere solet) tamē nihil est aliud, quàm naturalis philosophiæ absoluta consummatio. Quid enim aliud videtur tibi agere Astrologus, dum futura prædicit, quam quod quæ secretiora sunt naturæ, ac soli Deo nota, hominibus insinuat; per propheticam Dei voluntatem, & consilium nobis insinuans. Vt Mosen illum, & Abrahamum Astrologos fuisse ferunt Iosephus, Eusebius, Dicearchus, Theodorus, & cæteri autores Græci; quos contra Appionem Grammaticum citat Iosephus. Quanquam quid hos necesse est citare? cùm palam id fateatur scriptura. Sic enim de Mose Stephanus inquit. Et eruditus est Moses omni sapientia Ægyptiorum, & erat potens in factis & in dictis. Præterea Ioseph patriarcha, audi quid de se ipso dicat ad fratres suos. An ignoratis, quod non sit similis mei in augurandi scientia: Quid iis testimoniis clarius? Cesso interim Origenem adferre, autorem Christianissimum, qui cisternas effossas ab Isaac, philosophiam extitisse ait: sic à studioso patriarcha erutam atque professam. Non ideo tamē illam extruimus, quam leges omnes, omnes respublicæ damnarunt: neque sanctos homines ei vacasse credendum est, sed illam quæ ex certis principiis constat, quam omnes sapientes, omnes cœlestium rerum studiosi approbant & sectentur, altiorem, sanctioremque omni Philosophia, nempe Philosophiæ apicem & scopum. Alioqui quorsum spectaret tam curiosè syderum & cœlorum motus perquirere per Philosophiam, si nihil omninò est quod per suum motum efficiunt astra? Quid tamen motiones illæ proderunt, quando pro maximo firma-

Astrologi officium.

Act. 7.

Gen. 44.

firmamento id ratum habent, nihil agere naturam frustra? Quid quod in crescentiis, in graminibus herbescentibus, in fluxu & refluxu maris, in vernantibus temporibus, in quibus verò ab initio influxu syderum nova creantur omnia? Id negare omnino non possunt. Quod ergo rebus omnibus tribuunt, solis humanis corporibus non tribuent, cùm æquè ex elementis sint ut nihil aliorum? Quid hoc est portenti? Dicamus & aliud: ne hanc nostram cum prohibita existimet convenire aliquis. Superstitiosam illam, nemo unquam palam professus est, quòd in autoris vergeret ignominiam: istam professi sunt optimi viri, idque maxima cum laude. Prohibitæ nullam dedisse fidem Pythagoram, earum artium ferè antesignanum, autor est Diogenes Laertius in illius vita, & idem Plutarchus. Ridetur eadem à Seneca, exploditur à Cicerone, neglecta est ab Aristotele, Platone. Videbatur enim indigna, de qua unquam facerent vel verbum quidem. In summa, ut nullis probatur rationibus, ita nec certis firmatur autoribus. Nostra hæc, à clarissimis viris inventa & illustrata, hos præcipuè habuit autores, Xalmolsidem, Zoroasten (non qui fortè creditur, sed hunc Soromasti filium) Damigeronta, Apollonium, Hostanem, Dardanum, Eudoxum, Alchindum, Rogerium, qui iidem & Magiæ fuerunt autores. Ex nostris autem Liechtenbergium naturæ miraculum altissimis plena mysteriis, profundissimam rerum sacratissimarum contemplationem, & donum totius naturæ complectitur: & non tam facit miranda, quam facienti naturæ sedulò subfamulatur. Et quemadmodum prohibita Dei hostibus mancipans, avocat à Deo, ita illa in eam operum admirationem excitat: & quemadmodum agricula ulmos vitibus, ita terram cœlo, id est, inferiora superioribus virtutibus maritat. Neque enim ad cultum Dei quicquam promovet magis, quàm assidua contemplatio mirabilium Dei. Verum quoniam in hujuscemodi narrationibus nonnihil etiam movent doctissimorum virorum actuaria, illud παρέργως monemus etiam, Marsilii Ficini, hominis citra contentionem

Astrologia artificialis superstitiosa.

Autores Astrologiæ naturalis.

Marsilius Ficinus.

gravissimi, tertium librum legat de vita cœlitus comparanda, intelliget proculdubio, ne minimam adhuc partem dixisse nos ejus scientiæ, modis omnibus divinissimæ. Sed neque dici posse, ut nunquam satis commendantur quæ divina sunt. Idcirco autem tam obiter hæc præfamur: propter eos, qui semper ignota damnant: proclamantes statim hæreticum esse quicquid ipsi vel non intelligunt, vel damnatum vident ab indoctissimis sophistis. Quasi ideo mala vel hæretica sit Astrologia, quod hanc calumniatus est Thomas Aquinas, homo nusquam sibi constans. Sed clamitent interim illi, atque hallucinentur multa: nos quod polliciti sumus, præstabimus. Si prius id fuerimus præfati, viam tantummodo nos monituros: quæ sic tamen aperta erit, ut qui hanc ingressus sit semel, huic promptum sit ex iis parvis magna, ex minimis iis cognoscere maxima. Ne quid igitur agamus obscurius, & quo minus imponamus iis qui in ea arte adhuc rudes sunt, quando tam crebra de domibus mentio fit, de signis, de horoscopo, de ascendente, de dominis genituræ vel signorum, succinctè quid unum quodque illorum, diffiniemus ex Iulio Firmico.

Thomas Aquinas.

NATU-

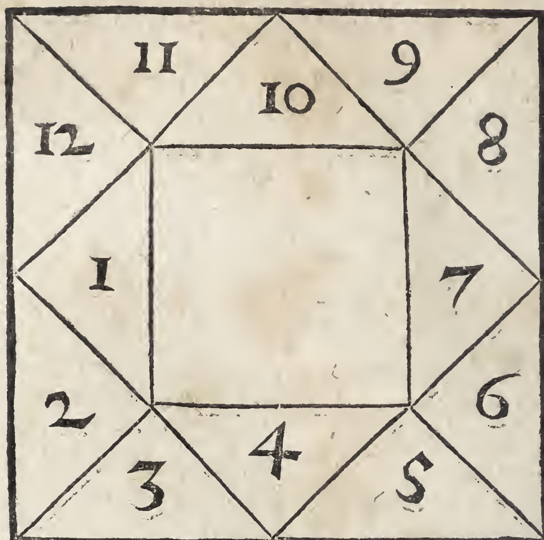
NATVRALIS ASTROLOGIAE COMPENdiosa descriptio, per Ioannem de Indagine Sacerdotem, nusquam anteà simili tractata compendio. Liber ordine quintus.

IN primis autem hoc refellere oportebit de Planetis, si quis forte homo mathematicus calumniari velit, quòd præter Solem & Lunam reliquis Planetis non tantum tribuimus, atque summam rei in iis collocamus tantum duobus. Sciat tantum inesse iis virium, quantum reliquis omnibus deberiq; interdiu Soli regnum, noctu verò Lunæ, neque opus est quemquam respicere cæterorum, atque ea differentia est, qua ab se invicem distant Naturalis & Artificialis Astrologia. Quod enim speciatim atque seorsum de singulis Planetis, de observatione horoscoporum decernit artificialis, id naturalis efficit una tantum observantia motus Solis & Lunæ. Alioqui tamen adeò affines invicem sibi, ut neutra sine altera addisci rite possit. Non male locabit operam, qui utranque conjunxerit, non tam propter scientiam quàm etiam voluptatem, habet enim nescio quid amplius leporis naturalis quàm artificialis, tametsi præstantior videatur altera. Porrò Domus quid sit audiamus. *Quid sit Ast. Nat.*

Quid sit domus.

DOMUS, est firmamenti spacium quoddam, gradibus emensum certis, per quod planetæ moventur. Sic per metaphoram dicta, ut enim in domo mansio est, ita Planetæ sua in cœlo, scilicet firmamento, loca habent, per quæ moventur, & in quibus resident. Ea vocant descriptionem signorum per gradus 30. nam quælibet domus vel signum triginta gradus habet. *Domus quid.*

De numero domorum.

Nomina domorum.

SUNT autē domus duodecim, quas vulgaribus rhythmis memoraverunt Aſtrologi hactenus. Neque nos admodum erubeſcimus adſcribere, quod videntur memoriam juvare nonnihil. Sunt ii. Natus, vincit, fratrem, pater, filium, Infirmus, uxorem, mors, ambulat, regnat, fortuna, incarcerat. Horum interpretatio hæc eſt.

Prima domus, eſt domus vitæ, hebraicè dicta Beth chai Græcè Τοῦ βιοῦ.

Secunda ſuccedens, facultatum, vel ſubſtantiæ, Græcè ἀνάφορα, ab aliis dicta, ob loci importunitatem, porta inferni.

Tertia cadens, θέα, manſio fratrum.

Quarta profundum cœli, angulus terræ, domus parentum.

Quinta ſuccedens gaudium Veneris. Græcè ἄγαθα, domus filiorum.

Sexta cadens, adverſæ fortunæ, ſervorum, infirmitatis, gaudium Martis.

Septima

Septima respondens ex diametro primo κλίσις, nuptiarum, inimicorum apertorum.

Octava succedens, mortis.

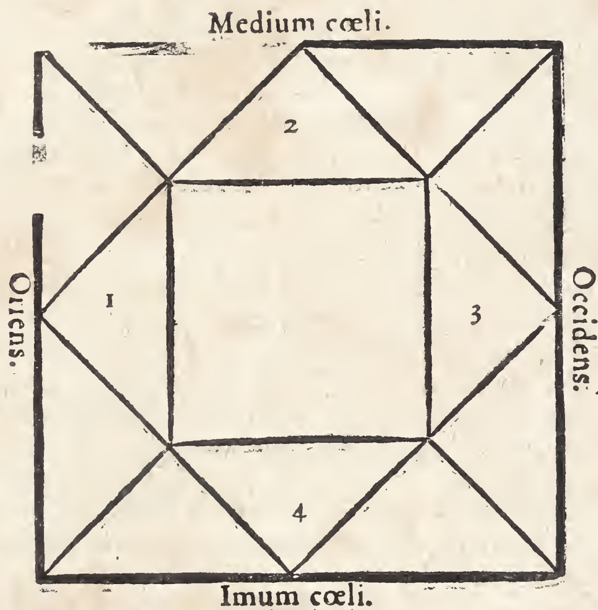
Nona cadens, θεός, religionis, vel itinerum magnorum, Gaudium Solis.

Decima medium cœli, regnorum sive Magisterii.

Vndecima succedens, fortunæ majoris, Gaudium Iovis.

Duodecima carceris, Gaudium Saturni. Græcè κακοδαίμον.

Sequitur de Cardinibus cœli.

Ex his duodecim quædam Cardines cœli vocantur, Prima, Decima, Septima, & Quarta. Primus angulus Orientis, ea est Domus Arietis, natalitii horoscopus. Secundus medium cœli occupat, domus Capricorni. Tertius occu- *De Cardinibus cœli.*

occubitus, vel angulus Occidentis per diametrum. ♎ Quartus, ab Firmico Imum cœli vocatur, In iis ferè totum judicium pendet, ſuntque principales anguli, & Planetæ majorem in iis quàm in aliis efficaciam habent.

De exordio nativitatis ſumendo.

Superſtitioſum exiſtimo, de exordio nativitatis multa inutiliter cavillari, cùm magis ad artificialem hoc ſpectat Aſtrologiam, videlicet de caſu ſpermatis in matricem, de horoſcopo nativitatis, &c. alterius, ut prætactum, ſpeculationis eſt. Nos quidem ad Solem, & ad ſignum in quo eſt Sol die nativitatis, intentionem dirigimus. Nam tot inſunt Soli virtutes, quot omnium ſtellarum. Pto. teſte. Et quæ jam ipſa natura & longæva experientia comperta nobis ſunt, ea faciemus palam, ad ſuperſtitioſa quæque conniventes.

Solis virtutes.

De effectibus Planetarum.

Id tractare convenit in primis, de Planetarum naturis & effectibus, quid in unaquaque domo efficiant. Quod tametſi in Octocedronte noſtro fecerimus, non pudet tamen & ſecundo hîc adſcribere obiter.

Natura Planetarum.

Si quis naſcitur decima, vel undecima die Martii, ubi communiter Sol intrat Arietem, duratque per tres decanos vel facies in jam dicto ſigno. Sic usque ad decimum vel undecimum diem Aprilis, Mars repertus in die nativitatis, cùm natura igneus ſit, Aries ſimiliter, augmentat calorem & iracundiam, cæterasque omnino pravas affectiones magis quàm ſi in aquatico vel terreo ſigno fuerit.

Saturnus ubi, & præcipuè in ſexta, octava, vel duodecima, ærumnarum, miſeriarum, laborum & ægritudinum autor eſt.

Venus temperata, amantem facit mulierum, ludorum, cantorum, conviviorum, & alia ad lætitiam pertinentia.

Mercurius ſapientiæ & eloquentiæ dator legum, rhetoricæ, operum ſubtilium, mercantiarum & hujusmodi.

Luna amentiam gignit, inſtabilitatem, humiditatem, ignaviam.

Iupiter

Iupiter in angulis pulchritudinis, divitiarum, honorum, administrationum autor est.

Sol in ascendente, vel angulis, magnum, honoratum, & inter principes nominatum reddit.

Signa quoque pulchritudinis sunt Gemini, Libra, Virgo, & prima pars Sagittarii.

Mediocris pulchritudinis Scorpius, Capricornus, & Pisces.

Sterilia Gemini, Leo, Virgo.

Facientia defectionem & inopiam liberorum Aries, Taurus, Libra, Sagittarius, Capricornus, Aquarius.

Media & sine voce, Cancer, Scorpio, Pisces.

Rationabilia, Virgo, Libra, Aquarius, & Gemini.

Qualitates Signorum existimo notas esse.

CALIDA, sicca, ignea: Aries, Leo, Sagittarius.

Frigida, sicca, terrea, melancholica: Taurus, Virgo, Capricornus.

Frigida, humida, & aquosa: Cancer, Scorpius, Pisces.

Calida, humida, aerea: Gemini, Libra, & Aquarius.

Et sic tria semper signa in una natura conveniunt, & triplicitatem faciunt.

Habent quoque planetæ potestates quasdam in propriis domiciliis.

Aries & Scorpius domus Martis sunt.

Taurus & Libra Veneris.

Gemini & Virgo Mercurii.

Sagittarius & Pisces Iovis.

Capricornus & Aquarius Saturni sunt.

Sol unum domicilium occupat, Leonem scilicet.

Luna Cancrum possidet.

Habent etiam signa suas proprias significationes in humanis corporibus ex creatione membrorum.

Aries habet ex corpore hominis, caput & faciem,

Taurus, collum, & gutturis nodum.

Gemini, humeros, brachia ac manus.

Cancer, pectus, cor, stomachum, costas, splenem, pulmonem.

Leo,

Leo, inferiorem partem ſtomachi, dorſum & latera.
Virgo, ventrem, diaphragma & inteſtina.
Libra, lumbos, & inferiora ventris, umbilicum, &c.
Scorpius, verenda, teſticulos, veſicam & femora.
Sagittarius, nates, & ſuccedentia.
Capricornus, genua.
Aquarius crura.
Piſces verò pedes & talos, quos cavillas dicimus.

De Sole & Luna quædam notatu digna.

Sol & Luna nullius nativitatis domini.

ID verò ne cuiquam imponat prætereundum, conſilii non eſt, de Sole & Luna, qui licet Planetarum principes ſint, nullius tamen nativitatis dominia ſortiuntur. Verbi cauſa. Si Luna in Geminis ſit tempore quo puer naſcitur, vel etiam in Cancro, quæ eſt domus ſua, non illic dominium ſortitur, ſed Planeta domus ſequentis in dominium computatur. Sic ſi Sole in Leone aliquis natus ſit, tametſi Leonis dominus eſt Sol, hîc tamen dominium amittit, derivaturque ad Mercurium patronum ſequentis manſionis, id eſt Virginis. Virgo enim ſequens poſt Leonem ſignum eſt, & Mercurius dominus Virginis. Item ſi Luna reperiatur in Virgine, tunc Venus eſt domina genituræ propter Libram ſequentem, cujus ſigni Venus domina eſt. Non erit inutile, & hoc monere (de quo ambigi paſſim video) dominos vel planetas malos, veluti Saturnum & Martem, non adeò pernicioſos eſſe in propiis domibus, ceu jam aliorum occupantes caſtra. Exemplum unum proferam de primo ſigno, & quo ſimul & præcedentia fiant clariora, ponamus Solem tempore nativitatis alicujus eſſe in Ariete: jam antea noſti, cujusmodi ſit Aries: præterea quid in iis agat, quorum horoſcopum tenet. Iunge deinde etiam dominum ſigni, hic eſt Mars. Loca igitur in erectione figuræ Martem cum Ariete, feresque ſubinde judicium, longiſſimè ſupervicturum ſic natum. Non obſtante Marte, qui tametſi malus eſt, non usque adeò tamen maliciam diffundit ſuam velut in alia domo: niſi quòd pro gladio repentinas etiam ægritudines minatur, propter Scorpionem, & Martem in octava. Non enim noce-

Saturnus & Mars in propriis domibus non usque adeò mali.

Exemplum Nativitatum.

nocebit ſic ad mortem ægritudo. Hæc ad ſuperficiem dicta ſint. Et idem de Saturno in Capricorno vel Aquario intelligendum eſſe cenſemus. Ne videamur omninò poſthabere artificialem, quam non inficiamur, neceſſariam etiam ad naturalem. Vnde quia ſignorum explicanda nobis vis eſt, id in primis faciemus de artificiali, ut ſi cui deſit fortaſſe Firmicus & tabulæ, habeat autem Aſtrolabium planum, in quo proſpecto ad horam nativitatis aſcendente, poſſit ex minutis illis proferre judicium, poſthæc ordine quodam; atque aliis verbis idem agemus negotium Aſtrologiæ naturalis, ſed quæ viciſſim adminiculabuntur etiam artificiali.

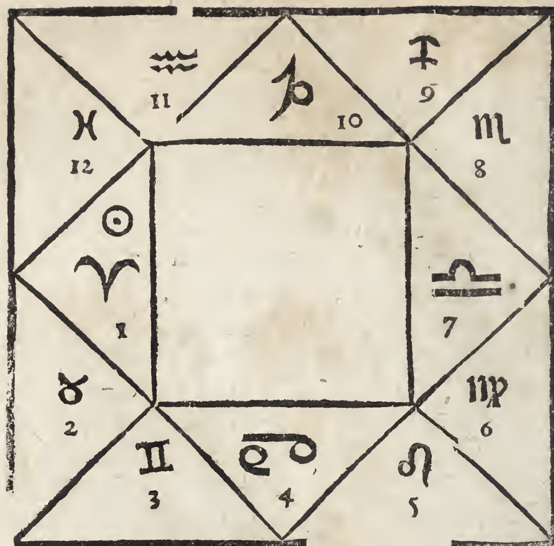
De prima domo & horoſcopo in Ariete.

QUÆRIS autem, quatenus in nobis operetur in Ariete horoſcopus? Primum omniũ moneo, quod & antea, nihil urgere in nos aſtra, ſed jam proclives trahere; qui ſic tamen liberi ſunt, ut ſi ducem ſequantur rationem, nihil efficiant. Sin verò naturam, id agere quod in brutis ferè.

Sic editum in lucem facit juventa floridum, orbum fratribus, usque ad unum fortaſſe, ſi tamen bene cadat fortuna. Hæreditatem mutabilem, quæ parta mox diſpergetur, mox diſperſa reparabitur, propenſum ad capitis dolores magis quàm ad alias ægritudines (reſpicit enim caput in primis Aries) locantem ut plurimùm operam ſuam ingratis hominibus; atque hoc ſi Aries in horoſcopo ſit. Poſt horoſcopum perſpiciendi anguli ſunt, de quibus diximus, quod ſignorum habeat quiſque, id ratiocinari ſtatim in proclive eſt ex digitulis, vel erecta figura. Exempli gratia. Primam habente Ariete, fit aliquando ut Cancer poſſideat ima cœli; Capricornus medium cœli, Occaſum verò Libra. Nunc quid ſinguli cardines promittant dicendum eſt.

Capricornus in medio cœli, honores decernit, facultateſque, & ſumptus maximos, eminentiam; arcana religionis, verſutiam ingenii.

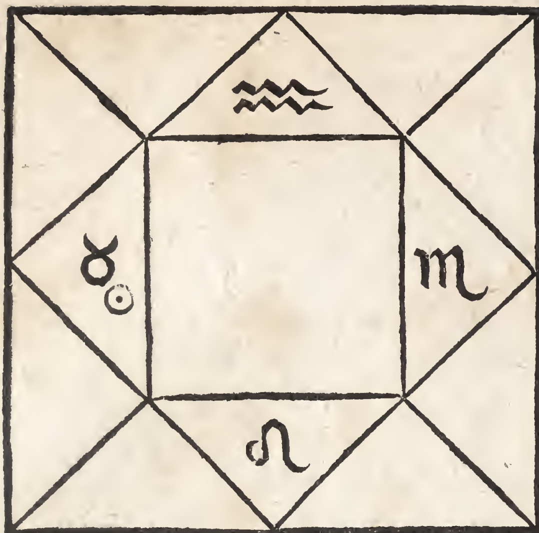
Libra

Libra in occaſu, vitam & aulicos mores: quæ vita ut à paucis probatur, eſtque inconſtans, ita & hunc dejiciet de gradu, jamque paulo ante reſidentem in capite, mox pòſt conſtituet in cauda, jam afflante hunc fortuna, & hilariter acclamante, ſtatim variis calamitatibus affliget. adeò nullam commoditatem feret ſolam ſine incommodis, atque ſine appendice jacturam, eo hunc promovebit conſodalium invidia peſſimum malum, verum totum illud damnum quicquid eſt, Cancer reſarcit in imo cœli. Figuram, qua velut in tabula perſpicias ad unguem omnia, hîc adneximus.

De ſecunda Domo & horoſcopo in Tauro.

POST Arietem ſequitur Taurus in ordine ſignorum regulariter, & locatur in figura ad ſecundam domum, quæ ut diximus, facultatum & ſubſtantiæ eſt. Si quis igitur noſſe velit, num in prima, ſecunda, vel tertia ætate locupletabitur, juxta triplices dominos & eorundem col-

collocationem judicabit: verùm idipſum in poſterioribus, nunc generalia tantummodo dicemus.

Horoſcopus ſi fuerit in Tauro, ratiocinandum erit in hunc modum, videlicet fore eum hominem laborioſum, anxium, atque variis diſpunctum curis in opibus acquirendis, facilem ad divitias, & item proclivem ad easdem amittendas, fortunatum, triumphatorem de ſuis hoſtibus.

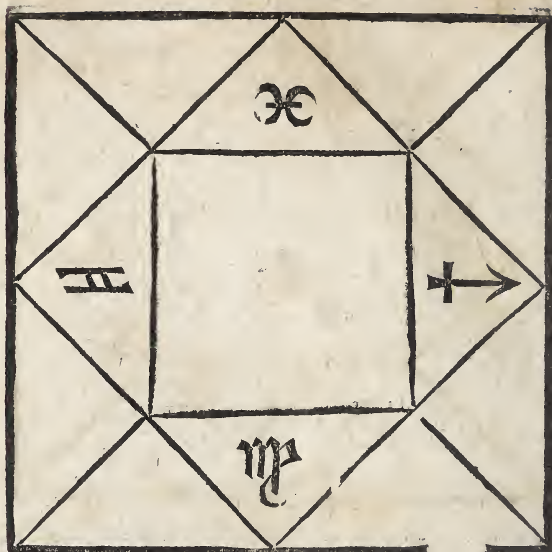
Hunc acceptum Principibus facit in medio cœli Aquarius, atque actibus præſtituet, & publicis officiis, fortaſſe etiam negotiis quæ ex aquis ſunt, quod aquæ naturæ videtur eſſe deditior.

Scorpius in Occidente cordatum, officioſum, qui uxorem amittet, ſi maſculus ſit; ſin autem mulier, quæ marito & filio privabitur.

Leo in imo cœli ſi fuerit, patrimonium vendicabit: quod non obſtantibus omnibus inſidiis, & agnatorum conatibus, conſequetur.

DE

De horoscopo Geminorum.

In his si horoscopum habeat aliquis, hunc pronunciant prosperatum iri, à parentibus, fratribus, amicis, cognatis, magnatibus habere fortunam:

Iuxta Firmicum; si medium cœli in Piscibus habeant natum, victurum ex humidis & aquosis: quanquam ad tempus aliunde, non è suo alimenta illi ministrabuntur, unde & stipendium adsequetur vel principis cujusdam, vel civitatis.

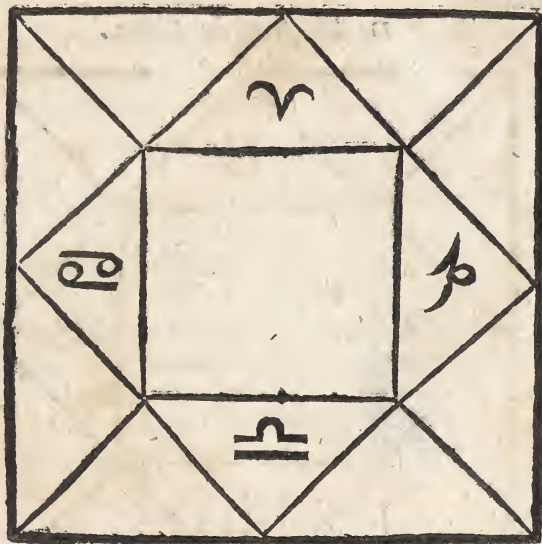
Sagittarius in Occidente è converso exitium minatur illius germanis & propinquis: quo fiet ut variis solicitudinibus distractus animo, tempore multo cruciabitur. Hinc turmatim irruentibus atque frementibus in eum hostibus suis, inde τῶν ταλαιπώρων malorum ingruente, quo linquere etiam paternum solum cogatur: unde exulabit agetur que profugus ut Cain, donec tandem Dei præsidio in pristinum restituatur statum.

Idem comminatur & Virgo in imo cœli. Sed temporum varietate & incremento, juxta conditionem incommodo

modorum, ſic & in abundantiam augebit & fortunam. Figuram qui noſſe velit, hîc videat.

De horoſcopo in Cancro

QUANTUM ad naturalia & omnem fortunam, ſic in horoſcopo Cancer diſponit. Hominem efficit acri ſubtilique ingenio, quanquam tardiuſculum paulò, ſuavem, placidum, quietum, iracundum, & cum ſtomacho inſectantem malos quosque, ſed cujus ira tamen citiſſimè placatur: fortem, moderatum, gravem: quibus donis eò promovebitur, ut publicis quibusdam officiis prælatus ex illis & victum habeat. Dejicient illine, atque coacti adblandiantur quidam, verum ſimulatè, & non ex animo. Saturnum habet infeſtum ſibi, ſi vel eum horoſcopo coeat, aut limis reſpectaverit ſaltem. Prædicit autem mortem non ſolum violentum, ſed gravem etiam valetudinem, & necem fratrum ſuorum.

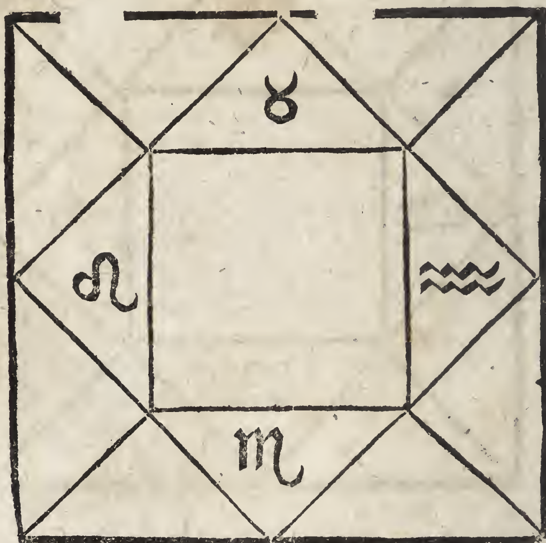

Quanquam pro virili obſiſtat illi (ſi adeſt) in medio cœli Aries: qui gratum Principibus & magnatibus viris facit, & bonarum rerum ſtudioſum, ſimul & diſſipantem & recuperantem patrimonium.

Eadem clementia Capricornus in Occidente notam inuret infamiæ, quam paulo poſt diluet poſt multa diſfortunia, facietque reſtitui hunc in priſtinum gradum. Addet & impetum & calcar ad perveſtiganda abſconſa & arcana ſecretorum, non ſine tamen anxietate multa & labore.

Libra ſi in imo cœli, doloribus dolorem addens diſſipat patrimonium, idque ſtatim pòſt inſtaurat: proſtratum quoque jam publicis functionibus popularibus vel civilibus præficiens eundem, adeò ut concredantur ſecreta illi, & negotia maxima, quæ non niſi optimis viris dari conſueverunt. Et quod ſuperius Saturnus in horoſcopo de mala morte interminabatur, id levius rurſum Libra honeſta morte & ſepultura hunc decorabit. Et ſi Iupiter in ſequenti ſigno fuerit repertus, primum facit inter omnes maſculos filium.

De horoſcopo in Leone.

Quibu

Quibus in Leone horoſcopus eſt, id evenit frequenter, ut multis negotiis implicentur, & plærunque ad ſe non pertinentibus. Quamobrem, nomina etiam ſibi pariunt immortalia, deferuntque etiam aliis nationibus ſe, libertatem aſſerunt neque facilè jugum ſuſtinent, omnem autem operam inſumentes quò aliis præſcribant leges. Marſpiter ſi in artificiali cœli figura è regione atque ex diametro reſpexerit Leonem, in omnem eventum filios negat: niſi hunc demulceat Iupiter, qui fortaſſe unam dabit filiam.

Taurus ſi in medio cœlo, ſuſpectum viris Principibus facit, ducem officiorum publicorum & anteſignanum, vel dignitate quapiam alia inſignitum à potentibus. Omnia ſcientem, in rebus omnibus felicem: præterquam in uxoribus ducendis, ex quibus rejectis formoſioribus atque honeſtis, anum vel infamem, aut certè viduam copulabit ſibi.

Occaſus in Aquario, & incrementa pariter & damna largitur. Scorpius in imo cœli principem ordinabit negotiorum quorundam, & ii Taurum etiam in medio cœli habent. Quem ex adverſo proſpiciens Mars carcerem minatur illi & mortem in peregrinis locis.

De horoſcopo in Virgine.

In Virgine ſi ſit horoſcopus, vehementiſſimè accendit ad luxuriam nervos, facitque natum deperire mulierculas in tantum, ut omnibus velit abuti. Cum petulantia etiam divitias ſubminiſtrat & religionem: præficiet enim à reſponſis, à ſortibus, ab oraculis magiſtrum, ut è numero videatur delapſus divorum, callentem omnia, nihil non explorantem, omnia percallentem, omnium habentem ſcientiam, omnium artificem, abundè etiam divitem, ſive ex religione, ſive ex literis, ſive ex negotiatione.

Idem pollicentur fermè in medio cœli Gemini, si ad sint, nisi quòd non tam præmaturè decernunt easdem cæterùm in scrutandis rebus arcanis, in præstituendis præ ceptis vivendi aliis, ingenium impellunt.

Quod ipsum & Pisces faciunt vergentes ad occiduum atque non eadem præsagiunt solùm, verum etiam lætio ra. Nempe venustatem, largitatem, ingenuitatem, teneri tudinem, favorem & clementiam apud omnes homines.

Addit iis etiam divorum gratiam Sagittarius, præter ea & felicitatem, & rerum omnium copiam, filios, re gnum sacrorum, agilitatem quoque ad gerenda hæc o mnia. Hoc fatum ejus qui in Virgine habuerit horosco pum, in eum modum colatis etiam aliis tribus signis, ut diximus.

De horoſcopo in Libra.

PORRO ſi in Libra horoſcopus ſit, cauſat ægritudines, pericula, hoſtes, lites: attamen ſemper poſt pericula triumphum decernit. Ad hæc etiam dignitates, religionem, & judicii ſinceritatem, integritatemque. In nulla prorſus re infelicem facit, quàm in liberis procreandis, horum cùm aliquot jam procrearit ſibi, atq; in iis omnem fiduciam ſuam locare cœperit, ſtatim numerus ille deficiet, decedentque in quibus proram videbatur collocaſſe & puppim.

Si quis autem ſcire cupiat, quibus dignitatibus præfulgere debeat, & quo in loco: pulchrè id deprehenditur ex aſcenſu Cancri in medio cœli. Hîc in religione vel ſacrato loco eccleſiaſticum mihi videtur ſtipendium polliceri, id eſt, eum ferè ex publicis habere victum. Eodem referenda exiſtimo pecuniam, gnatos, nobilitatem, facultates, quæ in ſenecta contingent affluentiſſimè. Quanquam in ſucceſſu filiorum non adeò erit felix, niſi jucunda aliqua, atque fatali irradiatione hunc aſpexerit Iupiter.

Et hæc omnia Aries in occidente tribuit in aquoſis lo-

cis vel circa, aut ex aqua adducet. Præterea in discrimina maxima, in profectiones longas, in deserta loca, in pericula cum uxore, quandoque in maniacam destituet passionem, vel phrenesim: idque usque ad senectam, ubi tandem finis erit horum omnium.

Capricornus hac illac conquassabit in turbationes plurimas, sinetque rarissimè tranquillum agere. Nequepatrimonium patietur in tuto esse. Nunc labefactabit, nunc rursum restituet. Quoniam autem petulantes multum sunt quibus Capricornus in imo cœli est, ita & hic ex ignobili & illegitima, aut aliunde sane filium tribuet.

De horoscopo in Scorpione.

Si in Scorpione sit horoscopus, naturam arbitror manifestam esse, juxta animantis ductum naturalem. Qui hunc in horoscopo habuerit, facit iracundum, diffundentem clanculariè aconita, mordentem clam lingua sua pestilentica: divitem, ut neminem hominum fluctuantem in periculis variis, ut desperare etiam possit: verùm iis aliquantisper in tranquillum redactis, placatissimum fructum percipientem gloriæ, dignitatum, obsequiorum,

lon-

longanimitatis, religionis. Indit & vivacem ſpiritum, vigorem animi, politiemque ſermonis. Proinde non obſtante priori damno, filios multiplicabit: qui omnem anteactam amaritudinem ſua felicitate compenſabit.

Quoniam autem perrarò fit, ut quod aſcendens ipſe præſtat, id etiam cæteri cardines cœli non ſpondeant, ita ex Leone medium tenente cœlum, eadem illi ſperanda ſunt. Sed & fortitudinem addit & robur, quibus perfici hæc poſſint. Poſtremò omnium & dignitatem tribuens, & virtutum omnium præmium immortale.

Taurus in occidente tam clam, & in palam illius graſſantes opprimet hoſtes. Quod contingere quidem illi poſſunt. Modica tantùm infamia conſperget, ob veneream rem: & tamen & ipſa expirabit paulatim, & patrimonium nunc locupletat, nunc diſpergit rurſum.

Aquarius in imo cœli, diſcrimen ex aquis minatur, & ingratitudinem illorum de quibus ipſe bene meritus eſt.

De horoſcopo in Sagittario.

HOROSCOPUS in Sagittario ex iis eſt, qui multis

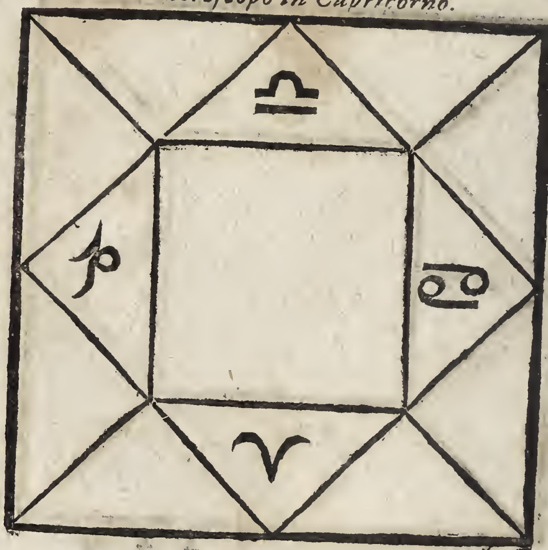
ac variis periculis ſe implicant, ubi aſcendens fuerit. Allicit atque trahit ſub eo natum ad peregrinandum, tentandaque maria & fluvios maximos. Ingenium quoque largitur natura ipſa idoneum ad omnes, & ad eas quidem optimas diſciplinas, modo hanc ſequutus ductricem naturam fuerit

Quod ſi fecerit, Virgo in medio cœli augmentabit fortunam, compenſabitque habitos ingenii labores inſigni aliqua poteſtate, qua cæteris anteſtet, qua & liberaliſſimè fungetur: neceſſaria præſtiturus aliis hominibus, tametſi ingratis.

Liberos & nepotes Gemini dabunt in occidente, idque ubi in declive abierit juvenilis ætatula, Facient, & à libellis vel arcanis rebus eum hominem.

Piſces in imo cœli, ex humidis locis dabunt ſubſidia. Facient & fidum, cui arcana concredi poſſint, ſanguine vel ingenuitate nobilem. Quòd ſi modica radiatione hos reſpexerit Iupiter, uxorem obtrudet, verùm conſtupratam prius, vel alteram.

De horoſcopo in Capricorno.

CA-

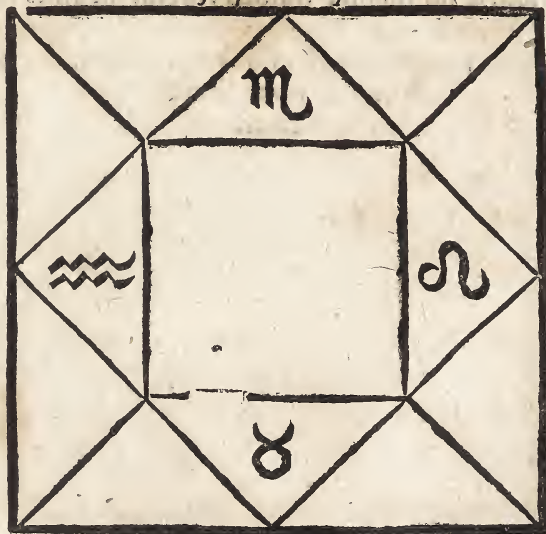
CAPRICORNUS non omnino malum ſignum, ſi in ſe horoſcopum habeat, natum facit amabilem, lætum, fidum, ſubdolum, abundantem, ſed puſillanimem, & in offerendis Deo preculis ſuperſtitioſum nimis, inſuper etiam libidinoſum, ſed ſtatim peracta voluptate, mox peſſimè tractantem mulieres. Alienæ vitæ ſecretum cenſorem, maximè verò religionis, aut ſimilis alicujus rei.

Libra in medio cœli, aliena damna, & mortes alienorum illi lucrum ſuum facit, proinde etiam honeſtum, pium, acceptum, eloquentem, eruditum, voventem in neceſſitate vota Deo, quo fiet, ut tandem, mala omnia felix & proſpera ſenecta comitetur.

Cancer in occaſu, infenſos illi faciet amicos, periculis etiam innumeris implicans.

Quod ipſum & Aries comminatur in imo cœli. Fluctuabunt illius omnia, ſubſtantia, dignitates, officia, ferenturque nunc ſurſum, nunc deorſum. Tandem, ut diximus, moderabitur omnia Libra. Filium tamen in tantum præſervare non poterit, quin non in gravem incidat valetudinem.

De horoſcopo in Aquario.

In hoc ſigno vis horoſcopi talis eſt. Moderatè divitem facit: effert etiam, atque apud potentes promovet: conjicit in pericula: è quibus veluti deſperatus jam eximetur rurſum divorum præſidio. Facit etiam hoſpitalem, munificum, prodigum, patronum eorum qui è bonis atque melioribus artibus, præ cæteris videntur attigiſſe aliquid, tractantem atque diſſipantem ſacra: & in tali conſtellatione

Si medium cœli occupaverit Scorpius, vires largitur & vitam tetricam ac duram. Ad itinera impellet frequenter, ut ſtare uno loco diu non poſſit. In uxoribus fortunam experietur adverſantem ſibi. Poſtremò omnium bonorum virorum ſuffragiis ex malis omnibus extricabitur.

Leo in occaſu uxorem illi dabit, vel concubinam, qua cum variis ſimultatibus diſſentiet. Dabit & anum: quæ ore quidem adblandietur ſibi, ingentia illi promittens, verùm in animo alios amabit. Inimici illius erunt domeſtici ejus: & illorum adjutorio freti hoſtes alii, conabuntur collidere hominem. De alieno thoro copulabit in matrimonium aliquam, aut certè viduam.

Gloriam & pompam, quibus videtur deditus eſſe, illi adauget in imo cœli Taurus: cui & id acceptum ferre debet, quòd aliorum ſibi bona adduntur: & vitam vivet diuturnam.

DE

De horoscopo in Piscibus.

Egregiè ingeniosum faciunt Pisces, animatum, cordatum, fidum, amicabilem, paulatim sublimatum, donec tandem ad fastigium hunc provehant.

Sagittarius in medio cœli, dejiciet in pericula multa, in multos errores: alioqui habilem facit, & qui potentibus etiam audiet lites movere: de alio quodam in discrimen adducet, facietque possidere non sua.

Virgo in Occidente facit cordatum, hospitalem, tenentem secreta, œconomum, amantem uxorem immodicè, sed quem vicissim illa non amat, ut cæteri quoque in quos ille officia collocat illi ingrati sunt. Vnde fiet, ut crebris laboribus & molestiis augetur, propter uxorem & liberos.

Insuper conficietur valetudine quadam adversa, procurantibus id Geminis in imo cœli. Vitio quopiam laborabit sibi tantùm noto: & substantiam quam amittet fortasse, rursum recuperabit, atque resarcient amici, ut ne sic quidem destitutus videri possit. Spiritum suo reddet autori in alienis locis à patria, morte inauspicata & repentina.

DE

De judiciis naturalibus, juxta revolutionem Solis per duodecim signa Zodiaci.

HUCUSQUE trivialia diximus de horoscoporum judicio, dicta etiam ab aliis, sed cujus furti nos non adeò pudeat, ac piget. Sed enim anteà præfati sumus, per compendium tantummodo acturos nos ea, quæ ab aliis prolixis commentariis sunt præcepta. Cum enim ubique reprehensibile furtum sit, in solis tamen literis non vitio tribuitur, sed laudi: maximè si quid ab aliis dictum obscurius est, quispiam cupiat elucidare. Earum inquam cavillationum nos non piget. Id dictum volumus ad eos, qui omnia fastidiunt, barbari ex trivio: cùm ipsi ad nullam artem idonei sint, & tamen omnia censere lingua sua spurcissima volunt. Tu quisquis es qui hæc legis, magis animum nostrum expende quam verba, qui parati fuimus ad docendum, nihilque omnino celare te. Si quid aliter cessit, præter nostram sententiam factum est. Ad judicia nunc properamus naturalia, ubi summatim de Ariete sic habet.

De Sole existente in Ariete.

Occu-

OCCUPANTE Arietem Sole, natum neque divitem facit, neque admodum extenuat, vel exhaurit. Item iracundum, ſed citò placabilem, ſtudioſum, facundum, varium, elatum, mendacem, luxurioſum, pollicentem (ut ille inquit) aureos montes, ſed promiſſa non reddentem, male audientem ab affinibus: ab hoſtibus, quos habebit non contemnendos infeſtos ſibi, adducetur in diſcrimen. A quadrupedibus, veluti ab equis futurum eſt, ut dejectus cicatrices accipiat, cum periculo etiam mortis: adeò non cedent illi proſperè aucupia, piſcationes, venationes, ſtatus equeſtris, & quæ ejus generis ſunt: in alienis tamen ſemper felicior erit, etiam longævus. Item ſi puella ſit quæ ſic naſcitur, erit mendax, iracunda, venuſta, curioſa, cupida novarum rerum, invida, fœcunda in liberis procreandis, ſed primogenitus illi extinguetur, obnoxia periculis, unde notam accipiet, vel cauterium in capite: alioqui ex natura etiam ſignata in capite, vel in pedibus. Illud etiam ex autoribus deprehendimus, Arietis filios diurnales, ut ſic dicam, id eſt, in die genitos, fortunatos eſſe, & magni nominis apud Primores, vel Principes, è contra nocturnales, diſſortunatos & ignobiles.

DE

De Sole in Tauro.

ITA audacem facit Taurus, & faustum in aggrediendis vel pertentandis negotiis vel facinoribus arduis, victorem hostium suorum, peregrinum, & à paterno ostio exulem, servilem, familiarem, iracundum: ferventius tamen in juventa quàm in senecta. Tollit nempe incommoda senectus, addetque divitias, & uxorem, atque hoc medio exhilarabit tandem. Nam in prima ætate, si quæ illi nupserit, vix hanc ducet. Solas ægritudines non adimit: apponitque tristitiam, melancholiam, morsum canis, atram bilem, idque circa annum ætatis suæ 32. vel 35. his sedatis, jam rursum florebit, proficietque in longissimam senectam, aut Nestoreos, vel Hesiodos annos. Non paulo aliter fœminas facit petulantes, laboriosas, obsequentes, dicaces, ob amissum pudorem infames: quæ infamia labescet paulatim, atque evanescet, ubi ad annum pervenerit vicesimum primum. Maritis nubet plurimis, procreabitque liberos. Erit quæ consulere aliis potest prudens, circumspecta & dives.

De

De Sole in Geminis.

GEMINI natura formosi, formosum faciunt, & misericordem, sapientem, ingenuum, liberum, jactabundum, cursorem, peregrinum, suarum rerum parum curiosum: quo fiet, ut neque dives evadet, neque penuria premetur, verùm medio modo incedet: ejus tamen fidei, ut ærario publico præficiatur. Animo hilaris, intelligens, astutus, ingeniosus, affabilis, natura quadam hominibus gratus: veluti ii qui Venerem habent in radice nativitatis. Pulchra quoque facie, pulchris & idoneis artibus imbutus, nempe mathematica, legibus, arithmetica. Id præ cæteris habet insigne, ut cùm irascitur, celare tamen iram atque dissimulare potest. Imminebit illi periculum ubi ad annum pertigerit 32. aut ex morsu canis, aut ex igne, vel ferro.

De Sole in Cancro.

CANCER frigidus & humidus, carnem inspissat, allicit ad amorem mulierum, extimulat ad coitum. Alioqui semper ingenium præstat, humilitatem quoque & sapientiam, implicans litibus & bellis variis, ut multum tamen victorem hostium decernens: qui multa tentabit, præcipuè maria. In multis periclitabitur, variis quatietur incommodis, in multa paupertate & miseria, & si etiam lucri causa sit, nihil tamen inde habitior fiet; thesaurum effodiet, aut reperiet minimè separatum. Verùm si puella sit hujusmodi, pinguicula fiet, formosa, agilis, iracunda, placabilis, officiosa, prudens, civilis, verecunda, sagax, fallax, astuta, ingrata: aliud dicens, aliud faciens & habens in pectore, anxia, laboriosa, exposita pluribus periculis, periculis in aqua, periculis in casu, periculis in partu, in cholica passione, primum fœtum edens imbecillem, alterum validiorem. Porrò infamiæ si quid contraxerit, id quicquid est post annum diluetur 16. Vtrobique inimicorum victoria est, sive in fœminis, sive in maribus, atque prosperabuntur in annis sequentibus, ben

bene comati, modesti, fideles, laboriosi, avidi cibi & potus, noti magnatibus, bene fortunati in agricultura.

De Sole in Leone.

IN Leone Sol facit magnanimum, audacem, arrogantem, eloquentem, superbum, derisorem, immitem, immisericordem, durum, inexorabilem, tetricum, undequaque angustiis & periculis maximis septum. E periculis rursum eximit, & officiis præstituit publicis, centurionem facit vel pentacontarchum, è tribus magnatibus beneficia expectantem, infelicem in prolibus, & pro iis sustinentem labores & afflictiones multas, ad iram pronum, periculis exponentem se plurimis. Succendit choleram, interim etiam ad dignitates provehit & honores, vocat ad pericula incendii, ferri, impetitionem bestiarum, unde in loco succumbet non suo. E periculis tamen elabetur Dei præsidio. Simili pacto puella si fuerit, animabitur, facietque hanc magno & amplo pectore, gracilibus cruribus, quæ animositatis & audaciæ sunt judicia, atque item iracun-

diæ, contumeliarum, loquacitatis: ſed tamen cum moderamine, remittit enim in omnibus iis muliebris clementia nonnihil. Pericula quæ illi imminent, ſunt aqua fervens, vel ignis: ab iis cuſtodire ſe oportebit. Ex infirmitatibus, ſtomachi torſiones. Cæterùm ab anno -o. vel 21. fortunam ſentiet in divitiis, quas conquiret potentum opera, in uſufructu rerum alienarum, in familia, pulchritudine, amore: filios tamen habebit paucos.

De *Sole in Virgine.*

SIC Virgo facit rebus domeſticis bene præfectum, ingenioſum, veracem, magnanimum, affectantem honores. Auferet & uxorem illi ductam antequam cognoſcat, tollentur illius quædam, atque diripientur, ulciſcetur in adverſarios, & adeò arcanorum malè retentivus eſt ut ne ſecretiſſima etiã ſua celare poſſit, fortè quia jactantiæ deditior eſt, nitida facie, comptis moribus, facit etiam amatorem mulierum, in aulam ſe recipientẽ Regum & Princi-

pum

pum. Præterea etiam justum, ſapientem, bonum, honorabilem, conſultorem, patronum amicorum, pium, miſericordem, venuſtum, candido & mundo corpore, ſtipatum amicorum maxima cohorte. Puella ejus nativitatis erit ingenioſa, verecunda, pudica, benevola, officioſa, provida, iracunda, viro nubet circa annum 16. primogenitum parturiet eleganti forma, periculis implicabuntur plurimis, ſive viri, ſive mulieres fuerint.

De *Sole in Libra.*

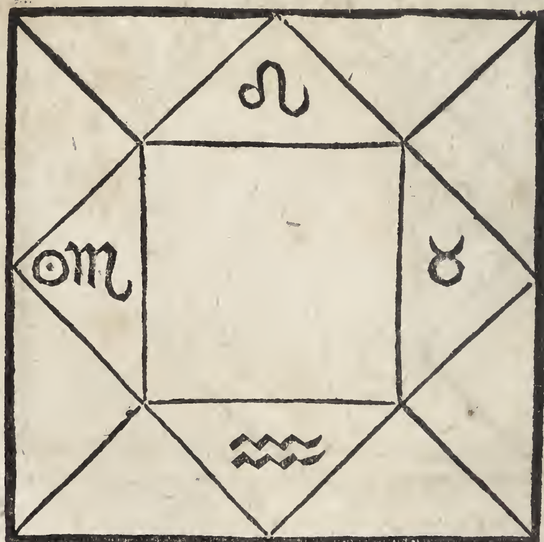
SOL in Libra natum facit libidinoſum, negotioſum, bene fortunatum, præcipuè in aquis, aut in iis quæ ex aquis ſunt, præterea quæ ex aromatibus ſunt, precioſis lapidibus vel hujusmodi, in obeundis itineribus prolixis & remotis. Corpore verò facit pulchro, agili, ſermone comptum, optimæ famæ, rimantem arcana multa, ſed in promiſſis rariſſimè ſtabilem, tametſi aliud præ ſe ferat verbis ipſis. Exponet ſe inſidiis & machinamentis plurimis malitioſis. Vxore prima non diu fungetur. Accedet & hæreditas illi ex rebus mortuorum, & partim ex ingenio

& proprio ſudore: alioqui tamen non facilè credit. In quadrupedibus animantibus non omnino erit diffortunatus. Propter mulieres verò plura & ingentia ſuſtinebit, impinget in turpitudine coitus illiciti, & ſomniorum interpres futurus eſt longè optimus, ſive diurna fuerit generatio, ſive nocturna. Puellam facit amicabilem, hilarem, jucundam, quæ varia oblectamenta ex pratis & herbulis capiet, quibus potiſſimùm gaudet. Ad loca propellit ignota, viro nubet circa annum vigeſimumtertium, cujus & matrimonium ſecundabitur. Efferet hanc forma corporis egregia, eloquium dulce, geſtus urbani. Neque omnino etiam inhabiles ſunt quicunque ſub Libra ſunt, ad literarum ſtudia & artes meliores. Cavebunt autem ſibi aut ab incendio, aut aquâ ferventi: ex iis lædentur, niſi cautiſſimè ſibi proſpiciant.

De *Sole in Scorpione.*

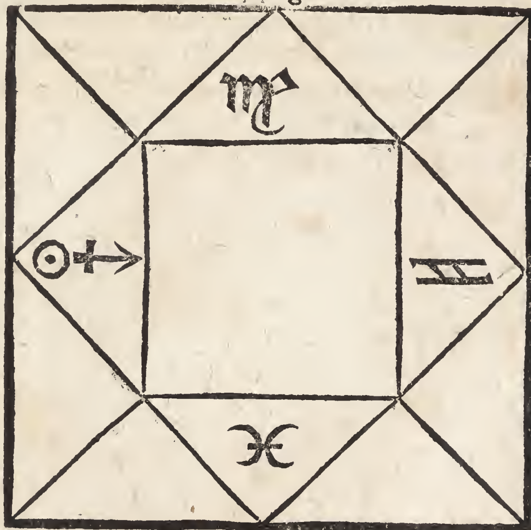
IN Scorpione Sol augmentat hæreditatem nato, addit audaciam & frontem, & blandiloquentiam, qua fre-

tus

tus pluribus imponet, una manu panem ostentans (quòd ajunt) altera lapidem celans, semper melle permiscens venenum, ferè nihil eorum faciens, quæ dicit: aliàs tamen facetosus, joculator, credulus, triumphator de inimicis. Sic si puella fuerit, facit amicabilem, solertem, fallacem, quæ primo suo sponso fraudabitur, altero fructur hilariter, quæ vincet adversarios suos. Laborabit ex dolore splenis, atque cauterium accipiet in capite, aut scapulis vel lacertis. Alioqui utriusque sexus audaces facit & temerarios, ad prædandum, ad pervestiganda quæ prohibita sunt, ad ineundum pacta, ad contrahenda mercimonia, præterea etiam petulantes, fornicatores, instabiles, male cogitabundos, loquaces, iracundos, interdum juxta ac vehementer mœstos atque afflictos. Cæterùm non deerunt qui hos magnifaciant, qui hos ad se vocant principes homines, ex plebeis etiam qui in illis assentientur: quî fiet ut multò fiant spectatissimi.

De Sole in Sagittario.

SAGITTARIUS non omnino malum signum est, manente in eo Sole, fortunam largitur, subministratque

animum ad quidvis tentandum : quod institueris animabit, in primis ad permeandas alienas terras, ad tranandas æquora, inde non sine quæstu revertetur qui hujusmodi fuerit. Conciliabit quoque amicos sibi, ut ad principum adsciscatur domicilia & aulas, non quadras quidem colligens, & lingens paropsides, ut viles illi solent aulici, sed subrogatus ad majora officia, alienam pecuniam dispensabit. Ad quod magnopere hunc promovebit, atque potissimum conservabit in aula, quod natura agilis & fortis est. Insuper equitatui, aucupiis, venationibus, saltationibus, pugnis, jocis, lusibus, conflictibus plane deditissimus est. Quamobrem etiam adversarios habebit, qui hæc atque alia invideant, atque acerrimè hunc impugnabunt, sed quos collidet tamen, atque pervincet. Et paternam hæreditatem adsequetur, quod non cuivis contingit. Frequenter etiam justos facit, sciolos, tacitos, cordatos, ingeniosos, fidos, mites, stabiles, firmos, laboriosos, jactabundos. Quòd si puella fuerit, non multum etiam differet, facit eam anxiam, laboriosam, misericordem, obnoxiam multis æmulationibus & insidiis à malis hominibus, sed victricem, fœcundam: quæ viro nubet circa annum 17, vel si non successerit, circa annum 28.

DE

De Sole in Capricorno.

CAPRICORNUS facit iracundum, levem, atque vilibus ſeſe aſſociantem perſonis, ſuſpicioſum, laborioſum, diſtractum variis ligitiis, quæ illi aliunde provenient, ſed audacter ſuſtinentem adverſaria, eritque cordatus. Deperiet puellas, & eas pauperculas & ſimplices, quæ tandem deducent hunc in ægritudinem. Facit etiam mediocriter divitem, benevolum, alacrem, facetum: verumtamen inſtabilem, ſi nocturna fuerit nativitas. Idque ferè in omnibus rebus. In ſenecta ubi viderit accedi ſibi divitias, incipiet amare pecunias, declinabitque à prima largitate in avaritiam. Nam in juventa tractari quidem utcunque poterit. Proſperabitur in navigationibus, maximè ſi ad Orientem fuerit. Ab Oriente etiam fortuna illi imminebit à magnis viris. Phyſiognomia ſic natorum talis eſt. Caput communiter habent parvum, compreſſos oculos, moderatam loquelam. Proderunt illis balnea ubi ægrotaverint. Porrò puellæ timoroſæ erunt, citoque erubeſcent. Dominabuntur inimicis ſuis, & ad aliena loca peregre proficiſcentur.

De Sole in Aquario.

AQUARIUS natum facit amicabilem, cupidum, proclivem ad febres diuturnas, diffortunatum etiam circa aquas, quas & natura abhorrebit. Crescet autem illi fortuna circa annum 35. & 36. ex quo tempore incipiet peregrinari, pervagarique loca varia, & paulatim etiam ditari. Sed quæ divitiæ nunquam ad extremum pervenient, neq; cumulabuntur in immensum, sed partitæ rursum dispergentur: nisi ubi anni advenerint postremi, ii resarcient quicquid largius expensum est in primis. Neque profectiones illæ ad longinquas regiones magnoperè illi ad cumulandas opes cedent. Aliunde ab alienis fermè majora sperabit, atque consequetur. Interim variis incommodis, jacturis, periculis distringetur, atque omnium maximè cum uxore & mulieribus. Ducta illi uxor in paralisim solvetur, sed neq; cum aliis etiam prosperabitur mulieribus. Vxore prima non diu fungetur: verùm hac resoluta in tabem mox felicius succedent omnia. Puella etiam sic in Aquario nata, similiter deliciosa erit, verax, constans, iis tribus masculum ferè excedens. Subinde ditabitur

tur alienis bonis. Consuletur illi de liberis, variis quatietur adversitatibus, tentabit aliena loca. Vsque ad vigesimum secundum annum humiliata incedet, ad 22. verò annum incipiet paulatim illi arridere fortuna. Mediocres divitias obtinebit. Frequenter omnes, sive mares, sive fœminæ taciti sunt, sapientes, ingeniosi, fideles, faceti, infesti inimicis.

D *e Sole in Piscibus.*

PISCES in primis quidem annis multa suis obturbant mala, idque præter meritum interdum, faciunt etiam avaros, jocosos, officiosos, lusores, negligentes fortunæ, probæ indolis, amantes bonorum consortia, procacis linguæ, audaces, sibi placentes, fortunatos in pervestigandis thesauris. nam omninò illud eis evenit, ut & ipsi præter spem invenient aliquid. Partim etiam ab alienis ditabuntur. Non diu vivent nisi annum excesserint 35. tunc spes est longævitatis: non nimium tamen ditabuntur, sed moderatè, alioqui animo & opinione Crœsi divitias possidentes, obtumultuantes & nullibi non impor-

 tunas

tunas cogitationes. Ob mulierem in captivitatem venient, & pauca illorum prosperè cedent in pueritia & juventute. Signum habent in cubito, vel in pede, & fortuna illorum ad meridiem. Puella sic nata erit fervida, audax, insolentis linguæ, contumeliosa, litigiosa, multis etiam undique circundata periculis, pudorem abjiciet, & relicto marito suo, adultero se (nisi cohibeatur) copulabit, molestabitur torminibus ventris & stomachi. Et hoc jam secundò de signorum influentia dixisse satis est.

De naturis domorum.

SUPEREST ut de naturis quoque agamus domorum & signorum, in quibus rebus nostris faveant cœptis, quid in unoquoque signo agendum, quî temperare actus nostros possimus, ut cuncta nobis eveniant secunda & prospera. Nam hic ferme scopus est Astrologiæ naturalis: ad quem nisi pertigerimus, nescio ad quid tandem illa possit nobis (Alchabitio inquiente) prodesse.

PRIMA domus Arietis est. Et primum etiam in ordine signorum, vocatur ab Astrologis domus vitæ, & ferè semper initia illis significat operum, id est, quæ in ipso vitæ exordio vel delectant, vel male afficiunt natum, item & robur & debilitatem. Denique omnia quæ ad vitam spectant naturalem.

SECUNDA est Tauri, Domus facultatum, victus, ministrorum, servorum, significans finem juventæ. In eam si forte fortuna inciderint Iupiter, vel Venus, planetæ, cæteris nobiliores, promovebunt ea in primis quæ ex bonis mobilia ab jureperitis vocantur: vel etiam immobilia, ut hortos, agros, vineas, reditus annuos & quicquid est, quod durare potest diu. Mancipia, si quis conduxerit in hoc signo, rem domesticam fideliter dispensabunt.

TERTIA domus. Successum cum fratribus, sororibus, propinquis, & minoris itineris, in tertia locant domo, id est, in Geminis. Si quis igitur in ♊ horoscopum habeat, hunc pronunciant prosperatum iri à fratribus, à cognatis, à magnatibus & propinquis. Conducit & in hoc

signo

ſigno, ſcribere ac mittere epiſtolas, ambulare iter breve, contrahere amicitiam, inire fraternitatem, & hujusmodi.

QUARTA, manſionis inſcriptio eſt patrum, hæreditatum, theſaurorum, & arcanorum. In ea bonum eſt contrahere, emere, vendere, ambire vineas, agros, poſſeſſiones, erigere ſtructuras & machinas, jacere fundamenta, effodere terram, quærere theſauros, teſtari, deligere ſepulturam: proſperatur hæc omnia Cancer.

QUINTA eſt domus filiorum & dilectionis, legationū, donationum, & eorum quæ poſt defunctionem vitæ ad laudem vel vituperiū pertinent. Expedit Sole hanc occupante tractare omnia quæ in mentem veniunt, indulgere genio, pergræcari, helluari, peregrinari, inire pacta & amicitiam, propter gaudium Veneris illic, diffundente lætitia. Convenit & veſtibus novis veſtire ſe, ſcribere epiſtolas, perjocari, ludere, conquirere ſibi amicos, qui fidi ſunt, quique poſſint in neceſſitate propugnare vel defendere.

SEXTA domus Virginis. Si quid autem ad triſtitiam ſpectat, ad ægritudinem, id ſextæ deputatur domui: & vocatur infirmitatis, ægritudinis, triſtitiæ, ſervorum, gaudium Martis. Nulla hîc emptio probatur vel venditio, propter perfidiam, laborem, & dolorem: præſertim à Mercurialibus & Virginibus quos vitare oportebit. Exaggerat hæc in nos falſos teſtes, latrunculatores, & qui vitæ noſtræ inſidiantur, homicidas ſanguinarios. Præterea & tumultus bellicos, ſeditionem, factiones. Omnia hæc ab Virginiſtis in ſexta, & Mercurialibus: propterea quòd Mars (ut dictum eſt) in hac gaudet.

SEPTIMA domus in Libra. Sunt deinde poſt ægritudines, nuptiæ, conjugia, & ea quæ circa mediam vitam velut in directa jam Libra trutinantur. In ea valet inſtaurare amiſſa, reparare deſperata: & quia habitatio conſummatæ inimicitiæ eſt committere quoque cum hoſtibus, undique immittere ſe guerris & litibus, iis præcipuè qui Arietem habent aſcendentem.

OCTAVA ab Oriente manſio eſt Scorpionis. Domus vel pars mortis, timoris, pavoris, hæreditatis, mortuorū, & eorum

eorum quæ post mortem fiunt. Commorante in ea Sole, vide ne quid auspiceris, neque iter arripias, non aquis credas te: facile hîc impingitur. Quamobrem vitanda omnia sunt bella, contentiones injustæ causæ, inimicitiæ, mulieres malæ, maximè si ex parte hæreditatis hæc oriantur.

NONA domus in Sagittario. Habent & fides, religio, prolixa itinera, sapientia, Philosophia, Mathesis, libri, epistolæ, narrationes, legationes, somnia, rumores, suas in cœlo stellas. Quo fit, ut peragrante hanc domum Sole vel Luna, ea tractari debent, quæ ad prædicta jam spectant, nam citius sortiuntur effectum, quam alio tempore. est enim hoc tempus consummatæ amicitiæ complementum.

DECIMA domus in Capricorno. Non omnino etiam frustra est, quod hîc in regem ascifcitur, ille verò præficitur potius. E cœlo est hoc, atque decima domo, vocaturque domus regni, dictaturæ, magistratus: tribunitii, præfecturæ Imperii, & quicquid potestatis est Si quid igitur præcipiendum est, si qua in ditionem redigenda provincia vel urbs, si quod adipiscendum magnificum regnum, si quis adoriendus judex, si patrocinandum egenis, si conferendum cum magnatibus & præpotentibus, faustè atque feliciter fieri potest, manente in ea domo Sole vel Luna. Vulgato nomine vocatur domus Capricorni ordine regulari, si Aries fuerit prima.

VNDECIMA domus Sole in Aquario. Hæc est domus laudis, fortunæ majoris, gaudium Iovis, ministrorum, auxiliatorum. Licebit in ea adoriri adversarios, conquirere amicos sibi, laudare alios à quibus præmii quippiam speratur, denique tractari possunt omnia quæ optamus ut fortunatè eveniant.

OMNIUM pestilentissima fermè est Duodecima. Nempe habitaculum inimicorum, carceris, laboris, ærumnarum, invidiæ, susurrationum, bestiarum, termini vitæ, nihil in ea frugi auspicabitur. Cavendaque in primis vincula & carceres, in quos si quis inciderit in hoc signo, maximo cum negotio liberabitur, & mortem operatur, & omne

& omne malum, residente nimirum ibi Saturno domino illius signi, vel Marte. Et sic de reliquis successivè signis, & domibus succedentibus.

ATQUE huc usque de natura & effectibus signorum, quid promoveant in iis qui hæc habuerint ascendentia, id est, qui nati sunt in talibus. De planetis res ipsa postulat, ut vel obiter in memoriam reducamus, quæ de iis in præcedentibus dicta sunt. Cæterùm nolui ut fucum hîc quærat aliquis in re omnino levi, ubi si jactare etiam nos velimus, res ipsa prohibet: ne circa hanc magnopere luxuriemus, atque ex musca (quod ajunt) faciamus elephantem.

De Saturno domino genituræ.

SATURNUS ubi dominus genituræ fuerit, habet id quod trahit natorum animos ubi illi concesserint habenas, nempe ad elationem, ad tumorem, pervicaciam, malitiam, ad calamitates & ærumnas multas. Largitur alioqui fidem, & in persuadendo consilium, ad decernendum quod justum est: nisi in propriis rebus, in quibus non adeò sapit, ubique sui ingenii, atque sibi vacantem facit, cibi parci, verùm potus largioris, ad uxorem & liberos non multum affectus. Præterea quantum ad corpus emacerat, exsiccat, infrigidat, noxios indit humores, ministrat pallorem, maturè accersit ægritudines, morbos omnes in unum exaggerat: videlicet pneuripomoniam, hydropisim, podagram, morbum regium, sive caducum, ulcera, alopitiam, cæcitatem, & quæ ex vitiosis humoribus sunt malorum omnium mare. Præscindit etiam vitam aut in loco humectiore, aut certè extra paternum solum ignoto, aut derelicto, atque eodem succulento. Malum est, si illius in mansionem inciderit Mercurius. facit enim incantatorem, magum, ariolum, fœdifragum, hostem parentum & fratrum (ne dicam) omnium etiam hominum.

De Iove domino genituræ.

IUPITER nusquam atrùm calculum meretur, nullum

lum est consilii, prudentiæ, scientiæ, eloquentiæ, & pulchritudinis donum, quod ille non magnificè præstet, ut si vir quispiam bonus deliniendus nobis fuerit, hunc oporteat fingere Iovianum. Nihil est quod multis agam, frugi & virtutes omnes optimas illi vendicato, non errabis. Summatim habent omnia Ioviales, tantum abest ut in illis virtutis aliquid desideres. Quorsum enim opus est, commendare in iis magnanimitatem, honores longè amplissimos, atque cæteras mundi dotes? cùm dixerim, nihil esse in illis quod desideretur.

De Marte domino genituræ.

CONTRA Mars ut natura pessimus, ita ingenia suggerit omnium pessima: & quemadmodum de Iovialibus diximus, nihil esse de quo in controversiam quidem vocari possint, ita de Martialibus pronunciamus, nihil esse scelerum quod audacter illi non audeant, nullum esse tam fœdum crimen quo illi contaminati non sint. Apud hos virtuti studere, piaculare est. Virtus maxima, latrunculari, grassari, cædere, succendere ignes, mentiri, imponere, deludere. Et quid dicam? genuinum est illis, omnia patrare nefanda, & si quid sceleribus sceleratius, aut scelestius est, illud impunè & citra frontem, illis facere summa licentia est.

De Venere domino genituræ.

VENERIS proprietates notiores etiam sunt, quàm ut multis ambagibus has convenias retractari. Neque video, quomodo non cum Iove coincidat nisi quòd operibus ac factis omnibus, virtutibus omnibus, scientiis omnibus, denique quicquid boni præstat Iupiter splendorem addit. Venus ad luxuriam, non eam tamen dico quæ in inguine est, maximè si Iupiter illi accesserit, aut hunc respectaverit benignius, vel certè cum Mercurio coeat. Cum Saturno & Marte, nota est significatio.

De Mercurio domino genituræ.

QUIBUSDAM Mercurius ambiguus videtur, cum bo-

nis bonus, cum malis malus. Hoc interim donemus: alioqui seorsum optimus est, tum maximè in dotibus ingenii ministrandis, quibus Iovem & Venerem præcellit. Porrò artium & disciplinarum genera, quæ ille largitur, notiora sunt, quàm ut repeti hìc debeant.

De *Sole cum genituræ domino.*

TOTUM illud quod de bonis diximus planetis, & de Sole dictum volumus. Non malum planetam habet qui hunc habet. Non dico, si dominus genituræ fuerit, nunquam enim hoc sortitur. Perinde etiam ut Luna si cum domino genituræ inciderit, mihi medio quodammodo inter Martem & Venerem incidere videtur. Et quemadmodum in ordine medius est, ita & in natura mediocritatem servat. Quod si cum tribus illis Iove, Venere, vel Mercurio scilicet, etiam convenerit, nemo non videt hominem hunc esse felicissimum.

De *Luna cum domino genituræ.*

LUNA ob hoc solùm malè audit, quòd instabilitatem gignit: verùm in homine instabilitas, quid tandem non malorum etiam trahit secum?

Canon super erectione figuræ cœli.

EADEM series est Signorum quæ in artificiali. Quodcunque principatum obtinuerit, semper juxta ordinem per singulas domus, singuli sunt infarciendi planetæ. Vt si Aries sit signum in quo natus es, loca Arietem in prima domo, deinde Taurum in secunda, Geminos in tertia, Cancrum in quarta. Si autem Sol fuerit in Cancro, tunc locabis Cancrum in prima, Leonem in secunda, Virginem in tertia, Libram in quarta, Scorpionem in quinta, Sagittarium in sexta, Capricornum, in septima, quod est oppositum Cancri, &c. ordine suo quem nosti.

PORRO dominium ipsum signorum longè diversum est, atque ferè præposterum, quàm traditum est à Firmico. Hic tantum ascendentis dominus spectatur, post hunc locantur in qualibet domo juxta eorum ordinē naturalem

cæteri

cæteri planetæ. Et in tantum cum artificiali convenit, quod aſcendentis dominus juxta aſcendentem collocatur. Cæterorum nullus ordo eſt niſi naturalis Verbi cauſa ponamus Sole exiſtente in Ariete natum eſſe aliquem: cupio erigere figuram. Ea ſtatuenda eſt ſic. Scio ſeriem nunc domorum: pono in prima domo Arietem, in ſecunda Taurum, in octava Scorpionem, in nona Sagittarium, in decima Capricornum, in undecima Aquarium, in duodecima Piſces, ſic inſcripta ſigna ſunt; qui mos eſt etiam eorum fermè qui ex horoſcopis judicant. Reliquum eſt, quo ſubſcribantur & planetæ domini ſignorum. Subſigno ad domum Arietis Martem: quia Mars eſt dominus Arietis & Scorpionis. Deinde ad ſecundam domum adſcribo Solem, ad tertiam Venerem, ad quartam Mercurium, ad quintam Lunam, ad ſextam Saturnum ad ſeptimam Iovem, ad octavam Martem, ad nonam Solem, ad decimam Venerem, ad undecimam Mercurium, ad duodecimam Lunam. Vides igitur, excepto domino aſcendentis, reliquos juxta ordinem ſuum locari naturalem. Quando autem de aſcendente hîc loquor, nolo quis intelligat de aſcendente tempore horoſcopi, ſed de ſigno in quo fuerit Sol.

ITEM in ſecunda revolutione pones Saturnum ad primam & erit dominus vitæ 13. anni nati. Deinde ad ſecundam Iovem, & judica de ſubſtantia nati juxta naturam ejus. Exinde ad tertiam domum locabis Martem: ex illo judicabis de fratribus & propinquis, brevibus itineribus &c. Ad quartam pones Solem, & juxta illum parentes hæreditatem in decimo ſexto anno judicabis. Ex typo illo licebit cuilibet fingere ſimilem revolutionem, & perſpicere, quid ſingulis annis futurum ſit cuique. Significat enim hîc domus, non monumentaneam illam revolutionem, qua duabus horis in unaquaque domo verſatur Sol, ſed anniverſariam. Vnde revolutionem unam ſubdidimus vergentem ad annos fermè 84. juxta aſcendentem Arietem. Si autem cæterorum aliquod in aſcendente fuerit locatum, alia formatur, ſed tamen ad eum typum. Si

vis

vis de prolibus, respice quintam. Si de ægritudine, de pecudibus parvis, vel de servis, vide sextam. De connubialibus, inimicis manifestis septimam. De morte, & hæreditate mortuorum, & de generibus eorum, aspice octavam, atque sic de reliquis domibus.

NEQUE video quid ultrà possit vel debeat addi. Summa hujus artis est, scire naturam signorum & Planetarum, deinde erigere figuram, & exercere quod lectum est. Experiatur qui velit, videbit hanc cum artificiali non solùm convenire, sed etiam longissimè excedere, non tam propter facilitatem, quàm certitudinem. Cernis enim, ut nihil inibi speculandum est, nisi pauca quædam quæ ex artificialis penuario proferuntur: & quod in præfatione sumus testati, id jam secundò repetimus citra pudorem, Liechtenbergium suæ ætatis doctissimum in naturali mathematica hac arte sola Astrologos omneis dementasse, ex hac egisse stupenda. Itaque iniquum videbatur nobis, si tanti magistri artem tam dignam sineremus obscurari. Nam ex eo hanc hausimus, non nostropte ingenio finximus, propter quod eò minus in jus vocari debemus, aut criminari à quoquam, si non omnium palato fecerimus satis. Nisi hoc fortasse vitio debeat verti, quod aliorum benefacta posteris exponimus, & aliena præferimus nostris. Quod si nephas est, quis hîc tandem immunis à vitio erit, etiam ii qui hac tempestate judicantur doctissimi. Figuram unam è regione subjecimus. Cæteras revolutiones qui nosse velit, tabulam legat mox sequentem.

FIGURA REVOLUTIONIS SIGNORUM & Planetarum, juxta Aſtrologiam naturalem, cujus horoſcopus eſt ♈ & dominus illius. ♂.

CONTI-

CONTINUATIO FIGURAE PRAEcedentis, ab horoſcopo primi anni ♈ usque ad annum 84.

♈ 1 ♂	13 ♄	25 ☿	37 ☉	49 ♃	61 ☽	73 ♀
♉ 2 ☉	14 ♃	26 ☽	38 ♀	50 ♂	62 ♄	74 ☿
♊ 3 ♀	15 ♂	27 ♄	39 ☿	51 ☉	63 ♃	75 ☽
♋ 4 ☿	16 ☉	28 ♃	40 ☽	52 ♀	64 ♂	76 ♄
♌ 5 ☽	17 ♀	29 ♂	41 ♄	53 ☿	65 ☉	77 ♃
♍ 6 ♄	18 ☿	30 ☉	42 ♃	54 ☽	66 ♀	78 ♂
♎ 7 ♃	19 ☽	31 ♀	43 ♂	55 ♄	67 ☿	79 ☉
♏ 8 ♂	20 ♄	32 ☿	44 ☉	56 ♃	68 ☽	80 ♀
♐ 9 ☉	21 ♃	33 ☽	45 ♀	57 ♂	69 ♄	81 ☿
♑ 10 ♀	22 ♂	34 ♄	46 ☿	58 ☉	70 ♃	82 ☽
♒ 11 ☿	23 ☉	35 ♃	47 ☽	59 ♀	71 ♂	83 ♄
♓ 12 ☽	24 ♀	36 ♂	48 ♄	60 ☿	72 ☉	84 ♃

Supputationem Lector, ſi velis, in infinitum exaggera.

FINIS LIBER V.

IN LIBRUM SEXTUM

DE PERNOSCENDIS PLANETIS HORO ſcoporum & Signorum aſcendentium ex quatuor complexionibus, Ioannis indagine.

PRÆFATIO.

SCIO quid hic dicturi medici ſint, ſi viderint in ſuan meſſem falcem miſiſſe me: atque illud me: atque i lum mihi opprobrabunt fortaſſe, Ne ſutor ultra cre pidam. Quibus nos obgannimus viciſſim, Plerun que & holitor opportuna loquitur. Neque etiam protinu doctum facit profeſſio, ſed labor atque induſtria. Qu quoniam moderatè nobis contigerunt, modicum etian illud celare volumus ſtudioſos. Illud inprimis obteſtar tes, ne ante damnent quàm legerint noſtra. Subinde ſi ali dixerimus à Galeno & Avicenna quàm ipſi ſcripſerint, ha ctenus condonent licentiam hanc nobis: quàmquam pr viribus conati hic ſumus, ut & illis diceremus conſenta nea: niſi quantum aſtrorum ſcientia nos ab illis cogit di ſentire. Non enim hic noſtrum negotium agere voleba mus, ſed juvare medicos qui alioqui ex complexionibu omnia dijudicant: ut non tam protritis illis freti manudu ctionibus, ut puta urina, phyſiognomia, & pulſu, ac hu jusmodi, quæ imponunt nonnunquam parum ſollicitis quàm etiam ex Aſtrologia ſalvare ægrotos poſſent, atqu cognoſcere qualitates hominum. Operam noſtram bon conſulite, quicunque Lectores eſtis, non ſtudium ipſun noſtrum metientes, ſed conatum. Ad rem ipſam prope ramus.

Quid sit complexio.

EST autem complexio, autore Avicenna, qualitas, quæ ex actione ad invicem & passione contrariarum qualitatum in elementis inventarum resultat. Quam definitionem qui velit exantlare ad unguem, actiones illæ & passiones quomodo in se agant mutuò, legat eum autorem libro 1. fen. 1. doctrina 3. cap. 1. Nos præmittere oportebat: ne quid non diceremus quod ad rem pertineret. Sicut & illud de quaternario numero elementorum, de qualitatibus primis, de illorum actionibus mutuis, quæ petenda ex Philosophia sunt naturali. Neque enim id intendebamus, sed quantum ad stellas & genituras pertinet, adsignare rationem, cùm complexionem alicujus noverimus quibus stellis vel Planetis fiat, ut ad hoc vel aliud ille inclinatior est. Exempli causa. Sanguineus aliquis est, sed verbero, raptor, sanguinarius, quæ in sanguineis rarò sunt: conjicio hunc Saturnum, vel Martem habere in horoscopo nativitatis. Naturam singulorum Planetarum subjecimus. Ad hæc quia magnopere conducit & Physiognomia, & Chyromantia, utrasque præmisimus: & hic etiam inspersimus, quantum rei præsenti convenire nobis videbatur. *Complexio quid.*

De iis quæ bonam faciunt vel malam complexionem.

NATURAM bonæ complexionis, vel malæ, Albertus vir naturalium rerum non imperitus, in tribus ait consistere, in debita corporis mole, in eleganti membrorum dispositione, & in venustate coloris. Ex iis licebit conjicere ingenuitatem complexionis, sive ad sanguinem, sive ad phlegma. Rursum habitudinem malam in nimia crassicie, nimia macilentia, in immodica tenuitate, corrugatione & squalore: quæ quem possederint, faciunt melancholicum, cholericum vel phlegmaticum. Crassitudo enim ex immodico frigore & humore est, macilentia ex caliditate & siccitate, squalor ex frigore & humore: quanquam hîc secus quibusdam placeat. Porrò gelu & humor *Crassitudo. Macilentia.*

phlegma faciunt, caliditas & ſiccitas choleram, frigiditas & ſiccitas melancholiam.

De obſervantia complexionis ex colore.

Color trifarius.

HABITUDINI corporali ſuffragatur & color. Eum trifariam partiuntur. Nam quendam ineſſe capillis; alium cuticulæ; tertium oculis. De iis admodum plura etiam Ariſtoteles. Omnes ſi in unum computentur, aut ex æqualitate conſiſtunt, ut albus rubeo permixtus, & cauſſatur ex abundantia humorum. Aut ex inæqualitate, ſive ex obliquo conveniunt: verùm nobilior qui ex æqualitate conſiſtit humorum. Differentiam ſi ſcire voles, ex ſenario dependet. Primus, ex albedine & rubedine eſt. Secundus, niger. Tertius, citrinus. Quartus, glaucus. Quintus, albus. Sextus, rubeus. Extremi ſunt albus, & niger. Cæteri medii, partim ex albore, partim ex nigrore commixtionē habentes in æqualitate. Optimus tamen, qui ex albedine & nigredine eſt. Autor Galenus. Notiones hæ ſunt, albus conſperſus rubore, tumentibus buccis, ſanguinem notat: albus phlegma, pallidus melancholiam, fuſcus, ſubniger, niger, choleram.

Colorum differentia.

De complexione pernoſcenda ex tinctu capillorum.

NEQUE obſtat, quod de capillorum natura autores referunt quidam, datam videlicet ad decorem: quod ſic ornatu ſplendoris nonnihil adfert naturæ. Non ideo tamen abrogatur conjectura: cùm multis argumentis teſtari poſſimus, etiam de complexione. Verbi cauſa. Viros depiles & imberbes, aut eunuchos, aut phlegmaticos: nigros, & nigrantibus capillis, cholericos ut plurimum. Sunt autem quatuor, qui vulgati quidem ſunt: niger rubeus, glaucus, & canus. Glaucus ex humore melancholico eſt, Canicies ex defectione caloris naturalis, & phlegmatis putreſcentis. Rubedo videtur adferere ſanguinem, nigredo choleram, glaucedo melancholiam, albedo phlegma. Quæ cauſa eſt, quòd rubor nigredini præfertur, quòd nobilior complexio ſanguinis eſt, quàm choleræ. Et illud corpus

Color, Glaucus, Canus, Rubeus, Niger.

corpus optimum est (teste Galeno) quod molliculum rubeis capillis ornatum est. Tametsi hîc plurimum refragetur Constantinus, nigrum ipsum præferens. Tum quòd fortior atque stabilior est, tum etiam propter juvamentum. Quæcunque enim superfluitas magis est nociva, ejus expulsio præsentius juvat: Vt cholera succensa, & sanguis adustus magis conficiunt, quàm sanguis non adustus. Verùm ad istius expulsionem sequitur generatio capillorum nigrorum, & non rubeorum: præstat igitur rubedini nigredo. Aliis aureus magis placet, cum nigrore in oculis. Quod utrumque etiam sinamus. Alberti certè placitum est: optimum colorem optimam designare complexionem cerebri, videlicet calidam & humidam. Tametsi in operationibus naturalibus, magis conveniat caliditas & siccitas, maximè ad apprehendendum aliquid. A calore est enim quod velociter rem aliquam deprehendimus, ab siccitate memoria & firmitas retinendi. A calore motus est & agitatio, à frigore quies & tranquillum. E quibus ratiocinatur, magis cerebri complexioni convenire siccitatem, quàm humiditatem. Videmus enim quibus cerebrum est humidum, hebetis ingenii esse, somniculosos & tardos: siccum verò, acres, vigilantes, sobrios. Quàm plura igitur ex capillis deprehendi possunt, quæ ad complexionem spectant. Sed in præsentiarum satis.

De complexione Cholerici.

Cholericam complexionē facit caliditas & siccitas. Vnde qui calidi sunt & sicci, cholerici vocantur. Agnoscuntur autem ex physiognomia, & urina, & ex horoscopo nativitatis. Quo ad physiognomiā, oblonga habent membra, & ea gracilia, nimirū suffocato atq; extincto humore per caliditatem & siccitatē. Capillos habent interdum crispos & retortos, interdū planos & nigros, nonnunquam etiam rubeos & duros, totum ex abundātia caloris. Oculos profundos, nasum acutū, faciem citrinā. Eloquium velox, pectora ampla, & hirsuta, egestiones adustas, & umbilicotenus hirsuti sunt. Vocem argutā, pulsum purum & prævelocē, gressus

Physiognomia Cholericorum.

ſus celeres. Proclives ad ebrietatem: ob ſtomachum, & calidum cerebrum. Inſomnes, proni ad coitum, oculos habentes citrinos, os amarum, linguam aſperam, torſiones in ſtomacho, ſiticuloſi, citò caligantes in oculis. In ſomnis & viſionibus nocturnis videntes rogos ſuccenſos. Flammas, morticina, ſanguinem, lites, homicidia. Atque eousq; de phyſiognomia corporali. Cæterùm juxta animum audaces ſunt, iracundi, & qui reconſiliari ſtatim poſſunt: dociles, ingenioſi, fidi, prodigi in dandis rebus, ſynceri, zeloſi, amatores Iuſtitiæ, impingentes in lingua ubi iraſcuntur. Neque enim fervor ille ſanguinis ſuſtinet, ut ſeriatim verba promant. Tametſi quidam ſint, quos eousq; perduxit labor & aſſiduus conatus, ut multa hujusmodi poſſint diſſimulare. Sed non poteſt tamen lana tincta mutare colorem, atque id admodum perſpicuè deprehendi poteſt. Quicquid enim præter naturam accerſitum eſt, vel conquiſitum, diſſimulari diu non poteſt.

Rationes de proprietatibus Cholericorum.

Rationem ſi quis popoſcerit dictorum, talem damus. In primis de iraſcentia: quæ quoniam humorem ſupprimit, flagranti velut flamma abſconſa aliquandiu: quæ ubi rimulam adepta fuerit, erumpit in incendium. Idem prodigalitatem cauſat, hac illacque diffundens ſe per latera, non ſurſum. Similiter & audaciam propter elationem ſpirituum & caloris: unde interdū difficillima conantur, & promittunt (ne dicam) impoſſibilia, geſtiente atq; ſaliente corde præ nimio æſtu. Eodē pertinet exile caput cum amplo pectore: quod ex eodem corde provenit calido. Quod etiam agiles ſunt & dociles, nemo etiam non videt perpolire atque habilitare omnia. Sic gracilitas ob defectionem humoris eſt, proceritas ex calore, qui in alium tendit.

Iraſcentia cholerici. Prodigalitas. Audacia. Agiles. Dociles.

De Planetis convenientibus ad complexionem.

Proximi nunc planetæ ſunt, qui quando dominia ſuſcipiant operæ pretium eſt cognoſcere. Ii quando aſcendentes, vel in radice nativitatis ſunt, licet ex Aſtrologia artificiali diſcatur, tamen hîc citra erectionem figuræ auſcultatur, attenta ſola phyſiognomia & complexione.

De

De Saturno in radice natiuitatis Cholerici.

A SATURNO ſumamus exordium. Hic in radice nativitatis collocatus eſt, ſi videris hominem ſubpallidum, defixis oculis, lento greſſu & tardiuſculo. Reprimit enim nonnihil innatum calorem Saturni frigus: verùm macilentiam non adimit. Oculos ſubminiſtrat minutos nervos & ingenium ad peſſima quæque meditanda, ſub prætextu honeſtatis: quod eſſet alicui bonum, ſi non tam maligno ſydere obſcuraretur. In dandis etiam conſiliis, plus quam dici poteſt, ad omnia nefaria perpetranda, conſultiſſimum, videlicet ad expugnanda caſtra, civitates, oppida, ad inſtituendas proditiones, & bellorum acies. Hæc omnia ſolitarius agit, lugens ac mœrens; adeò nihil eſt ſceleſtum, & facinoroſum quod ille non audeat. Interim tamen omnibus iis plurimum ſibi placens. Alioqui parcus in cibo & potu, ſemper irrequietus, ſemper ſollicitus, ſemper in laboribus quaſi omnia ad ſe corradere poſſit Obiter de Saturno hæc.

De Ioue in radice natiuitatis Cholerici.

IUPITER benignior eſt. Facit candida cute, & prolixa barba, recalvaſtrum in fronte, coma ſubruffa vel tincta, facilem ad iram, & item facilem ad redeundum in gratiã. Diſponit ad conſilia, & ad prudenter diſpenſanda publica negotia: ratione temperamenti & caloris. Signum eſt in radice locatum eſſe, quibus conditiones hujusmodi.

De Marte in horoſcopo natiuitatis Cholerici.

MARS ſi dominium in genitura aliqua obtinuerit, facit colore rubeum, veluti ambuſtum ab Sole, rotunda facie, felinis oculis, atroci aſpectu, inſolentem, indomitum, inconſtantem, nugacem, impoſtorem. Alioqui in rebus agendis celerem, depilem in vertice, mediocri ſtatura, craſſo ſyncipite, naribus prominentibus: qui cùm graditur, diſtantes paſſus locat, atque hos veloces. Victorioſum, audacem, frivolum, ſeditioſum, gulonem, hoſtem humanĩ fœderis, & cui ne cum amicis etiam convenit bene, futurum ductorem exercituum, aut tribunum plebis, ſanguina-

 rium

rium, rixosum, nugatorem insignem, malitiosum. Nihil admodum à Saturno distans, nisi quod ille consiliis molitur, id ille factis exequitur. Sine Deo, sine fronte, sine pudore persequens eos qui probitatis & virtutis studiosi sunt; tam sine mente, ut solus sibi sapere videatur: tam cæcus, ut nulli unquam bono precari bene possit. Nisi Veneris accedat delinimentum, quæ quia frigida est, & humida, ob insitum natura frigus, remittit nonnihil alterius fervorē. Carnem multiplicat, & blandiorem facit hominibus, pro ferocitate jucunditates participat, & civilitatem, oscula, comessationes, voluptates, pulchritudinem, dulcedinem, circunventiones mulierum. Efficit & pejeratorem, fœdifragum, violatorem jurisjurandi, in sui ipsius factis parum sollicitum, quæ Veneris proprietates sunt. Quanquam enim non adeò malæ sint, tamen illius bonitatem alterius contaminat malitia. Omnium pessimè seducit, ubi domicilium Saturni permigraverit, id est Capricornum, vel Aquarium. Aut si Mercurius in domo Martis retrogradus fuerit, hoc est in Ariete, vel Scorpione, tunc enim facit impudentem, desperatum, incorrigibilem, maximè ubi bene potus inebriari cœpit: tunc obbrutescens, homo esse desinit. In rebus mechanicis præclaros atque spectatos opifices facit, æris aut ferramentorum fusores, lanios, carnifices, chyrurgicos. Et si accesserit illi Venus, barbitonsores. Si verò Mercurius, qui malagmatis & emplastris occupat se, chyrurgicum, seu unctorem.

♂ a ♄ differt.

♀ temperamentum ♄

☿ cum ♂ retrogradus.

De Mercurio in radice nativitatis Cholericorum.

SIN autem in radice fuerit, locatus autem perperam, id est, in domo Saturni, vel Martis, & nullum habuerit aspectum benignum, aut commixtionem Veneris, Iovis, vel Lunæ, ferè peior frequenter Marte est. Id verò ex illius factis sic deprehendes. Facit sacrilegum, prædonem, violatorem sacrorum, incendiarium, interfectorem, exulem à patria, oppressorem pauperum, pupillorumque, & viduarum. Neque id quidem satis, quin & hæsitare in fide facit, & ære implicans nunquam solvendo, semper involutum

lutum periculis, ſemper proficientem in pejus, è charibdi in ſcyllam, juxta proverbium. Hæc ſi fortaſſe primo obtutu non omnibus patent, ex raritate capillorum pernoſci poſſunt. Secus ſi Venerem propitiam habeat, aut Iovem, vel Lunam. Cum Venere argentarios facit, egregios ſculptores, in omni opere æris aut ferri, vaſorum muſicorum opifices, & quanto propius ac vicinius reſpexerint, hoc diminuitur Mercurii malitia. Fit autem perquam rariſſimè, ut ſtatuta excedat hujusmodi.

De Sole in radice nativitatis Cholericorum.

CUM Sole perrarò fit, ut ſuam commixtionem cholericis impertiat: nempe ſanguini additior quàm choleræ. Facit autem alioqui in colore fuſcum, modico cum rubore, carnoſum, & prægrandibus oculis, barbatum, bene capillatum, capite obeſo & rotundo, mediocri ſtatura. Inſuper etiam iracundum, ſapientem, hypocritam, largum, cupidum laudis, ſonora voce. Interdum etiam audacem, ubi probè fuerit adpotus.

De complexione Phlegmaticorum.

PHLEGMATICORUM complexio frigida & humida eſt. Nam Græcè φλέγμα humorem ſignificat. Atque hîc multa diſtinguunt de humorum diverſitate medici: quæ quoniam nota ſunt, libenter connivebimus. Cæterùm phlegmaticum ubi ex phyſiognomia velis pernoſcere, unam faciem contuere, qua præditus eſt præpingui & alba. Eſt carnoſum corpus, pectus depile, venæ ſtrictæ. Ejus rei hanc adſignant rationem: quia frigus craſſiciei ſemper cauſa eſt & ſomnolentiæ: propter fluorem permixtum frigido, atque inde etiam eſſe, quòd coitus appetentes non ſunt, niſi vino admodum madidi, aut aliunde calefacti.

De Saturno in radice nativitatis phlegmaticorum.

NON raro phlegmaticis dominatur Saturnus, & ratione

tione frigiditatis participat cum phlegmate. Id autem operatur quod alias ex natura solet: nisi quantum obstiterit illi complexionis bonitas, perspicuum est enim, quòd in nativitate constitutus hominis sanguinei, non tantum virium habet quantum in melancholico vel phlegmatico, reluctante nimirum natura complexionis. Sic jam in nativitate phlegmatici, hominem suapte natura obesum ac circa oculos lividum facit & tardum, submisso capite & humeris, tristem, odibilem, invidum, detrectantem optimis quibusque, patronum malorum, & ad machinanda perversa doctissimum. Et licet interdum videatur agere aliud, & conviviis lætantium immiscere se, familiaritatem tamen diu non sustinet, aut certè dejectus mœret. Facit & incivilem, & agrestem, atque non tam non studentem urbanitati quam aliorum etiam moribus & ritibus bonis adversantem. Ingenio plumbeo, & retuso, capientem vix multa cum industria aliquid: in malis verò tum excogitandis, tum discendis suapte natura industrium. Etiam pauciloquum facit. Porrò immodica taciturnitas illa misantropiam gignit, inprimis verò mulierum, contrà ordinem, contra sexum, contrà naturam. Cui severitati propior accedit appetitus vindictæ, ira, invidia, curiositas rerum alienarum. Cum Marte verò quid faciat, tædet fermè adscribere. Facit hunc audacem, temeratorem, scelerosum, præcipitem, improvidum, inobedientem, atque in iis agentem constantissimè. Et si Mercurius quoque comes vel socius sit, insidiatorem, infidelem, malè sentientem de Deo, de superis, de religione: deceptorem amicorum, homicidam, rixosum, sacrilegum & prædonem sacrarum rerum. Iam ubi talem aliquem videris phlegmaticum, conjice hunc Saturnum male vel Martem habere in nativitate: si aliunde hoc ex erecta figura non licet.

De Ioue in radice natiuitatis Phlegmatici.

IUPITER deinceps in ascendente, calore suo frigiditatem phlegmatici temperat leniter temperatū corpus, mediocre

diocre & molle reddit, non grave, aut carnoſum nimis. Ornat etiam perquam venuſto capillitio, optimis moribus, optimis geſtibus, dulci eloquio, pace, religione, ſanctimonia, juſtitia, veritate, conſilio, miſericordia, clementia. In veſtibus & corporis decore paulo plus facit curioſiorem, atque in hujusmodi etiam felicem & proſperum.

De Marte in radice nativitatis Phlegmatici.

MARS ſi malè in nativitate Phlegmatici inventus fuerit, facit in colore ſubruffum, coactæ atque coagitatæ naturæ, fortem, audacem, loquacem, mendacem. Nec tam clemens aliquis aſpectus aliorum Planetarum eſt, quin ſi dominium nati fuerit conſecutus, malitiam ſuam non exerat in eum. Adurit in vertice capillos, amplificat faciem, & inſpiſſat caput, faciet crudelem & torvum aſpectu, audacem, præferocem, alacrem, præpetem, importunum, iracundum, verboſum, jactabundum, proditorem, protervum, ſpiculatorem, autorem diſcordiarum, raptorem, verberonem, parricidam, flagrionem, matricidam, amicorum clancularium æmulum. Tametſi mitius agat hæc omnia in Phlegmatico, quàm in Melancholico, vel Cholerico, deſpumante nimirum ac deferveſcente calorem Phlegmatico humore. Vitam alioqui incidit, dirumpitque fatalem illam Chordam, aut præcipitio, aut inopinata morte.

De Venere in radice Nativitatis Phlegmatici.

VENUS laſcivientem facit lubricum & lætum, elegantem & gratum, amabilem, comem, ſuavem, pium, benignum, juſtum, ſyncerum, corpore candido, eloquio dulcem, coma denſa reflexa molliter, vel criſpata, potorem, muſicum cytharœdum, cantorem. Ex artibus quæ manu fiunt, pictorem, & earum artium ſtudioſum, quæ absque ſordibus ſunt. Cum Mercurio petam facit, mathematicum, oratorem, gymnoſophiſtam, laniſtam, chyronomum

mum, & in iis omnibus acceptum hominibus, boni rumoris & celebrem. Mars ubi irrepſerit, commutat pro iis fraudulentiam, vaniloquium, & ea quæ ſuarum virium ſunt.

De Luna in radice nativitatis Phlegmatici.

LUNA facit album, aſperſo rubore modico, capite denſo, conjunctis ſuperciliis, oculis pulchris, & fortaſſe inæqualibus, laborioſos, maximè in tentandis atque pervagandis itineribus variis, & ſi in ſigno fuerit aquatico, id eſt, in Piſcibus vel Cancro, ſupra modum pingues facit.

De Melancholica complexione.

MELANCHOLICA complexio frigida & ſicca. Naſcitur autem ex humoribus ſuperfluis & aduſtis. Et ut paucis dicam, fæx illa ſanguinis eſt, colata à ſplene. Sapor ejus inter dulce & ponticum medius eſt: dirivaturque ab hepate, cujus una portio mittitur ad ſplen, altera relegatur ad ſingula membra. Qui ad ſplen demanat, riſum diminuit. Quo fit, ut qui eo humore immodicè abundant, parum rideant. Illorum calvariæ tametſi duriſſimæ ſunt, perquàm facillimè tamen offenduntur à gelu. Quin & hoc illis familiare eſt, quod in juventa plus ſapiunt quàm in poſterioribus annis, ſeneſcunt autem quàm citiſſimè, præmatura adhuc ætate erumpunt illis cani, deflaceſcũt capilli, tardiusculè iraſcuntur, verùm ſemel provocati acriter, non deſinunt citra convicia & verbera. Ferè nihil probant earum rerum quæ ab vulgo laudata ſunt, non ſinit enim hoc ſanguinis malitia calore privatus, præterea venæ illæ reſtrictæ, & ſanguine vacuæ. Sed neque coitum permittunt, niſi ab mulieribus admodum impetantur & ſollicitentur. Oſſa habent dura, corpus aridum, cutum aſperam, quæ omnia corrupti ingenii indicium ſunt Nam præterquam quòd indicium illis eſt admodum pingue & obtuſum, etiam immodicè perciti invidia ſunt, rancore, triſti-

triſtitia, ſuſpicionibus, impudentia, ſtoliditate, & ſi quid iis excogitari poteſt malignius. Odiunt in hominum cœtu verſari, amant ſeceſſus & umbras, ſubducunt ab omnibus conventibus ſe, pavitant ubi timendum minimè eſt. Obſervant ſomnia, quæ & contingunt illis ſemper veriſſima. Avaritia illis connata eſt. Inebriati, ac conſtituti inter muſicen & vinum, lachrymantur. Neque ſtatim concredunt etiam amiciſſimis ſe, verùm ſemper latens ſecum venenum alunt in aliorum perniciem. Hæc generatim dicta ſint.

De Saturno in nativitate Melancholici male fortunato.

IAM ſi peſſimæ complexioni peſſimus Planeta acceſſerit Saturnus, omnia hæc mala conduplicat, & exaggerat. Facit facie diſtortum & ineptum, diſcoloratum, triſtem, timidum, deſperatum, ſordidum, obſoletum, varium, torvis & trucibus oculis, fætulento anhelitu, profundarum & earundem malignarum cogitationum, ſui ſenſus, ſine fœdere, ſine jugo, graviter incendentem, ignavum, labiis ſpiſſis, ſcapulis carnoſis, ſignatum in pedibus vel calcaneo. Ex artificiis cerdonicam callentem, & ſi quæ ſunt ex iis viliora. Hoc de Saturno tantum. Fit autem non ♄ cū ♂ raro, ut illi adſocietur & Mars idem ipſe malignus. Addit igitur ille malum malo, ægritudines, timores, impoſturas, rixas, ſanguinem, calamitates, pericula, inceſtum, ſtupra, impietatem, idololatriam, prophanationem Deorum, ſanctorum, & religionis. Neque eſt quod leniri iſta poſ- ♄ cū ♃ ſint ab aliquo planeta. Si verò contigerit, ut excluſo Marte coeat cum Iove, vel Venere Saturnus (id quod fit rariſ- vel ♀ ſimè) excellenter ingenium auget, & quarundam artium ♄ cum ☽ inventorem facit. Cum Luna, peritos molitores, & molendinorum conſtructores, item pontium, navium, fontium, aquæductuum, colonum quoque & agricolam, architectum, è quibus & ditabitur.

De

De *Marte participante in Melancholico.*

MARS autem si solus perhibeat testimonium complexioni absque Saturno, semper facit calumniatorem, minaci vultu, mediocriter audacem, signatum in facie, lentum, incurvum, fallacem, timidum, proclivem ad furta, ad latrocinia, & quæcunque damna inferenda proximo, etiam non nocenti se. In cujus domicilio si retro gradus fuerit Mercurius, aut impeditus, melancholicum facit mente captum, vitia sectantem paterna, & paternis infectum moribus pessimis: ut si fatuos ille habeat parentes, aut aliunde male morigeratos, nullis neque terroribus ab illorum poterit divelli pervicacia & semel imbibita consuetudine.

De Mercurio in radice nativitatis Melancholico.

MERCURIUS in hac complexione si eversus fuerit, facit incredulum, male sibi conscium, literatum tamen, & vaniloquum, ardelionem & jactabundum, maximè si quid proferendum ex literis est, aliud tamen semper in ore, aliud in corde habentem, aliis persuadere volentem quod ipse non credit, acutum persuasorem, scrutatorem multarum rerum, felicem quoque in factis suis, male volentem tamen amicis & de se bene meritis. Saturnum si secum habuerit, facit peritum mensurandi agros, vineas, campestria, doctum architecturam.

De *Luna in radice nativitatis Melancholici.*

LUNA si dominium in Melancholico assumpserit, facit corpulentos, tenaces, sibi ipsis placentes, crapulosos, avaros, anima mala monachos, sed qui rarissimè servant institutum. Saturnum secum habens, osorem facit hominum. Martem verò susurratorem, & disseminatorem malorum. Mercurium, congerronem, obstreperum, nugacem, instabilem, & aliorum interpolantem verba.

De

De sanguinea complexione

SUPEREST ut de Sanguinea differamus complexione: quæ omnium censetur esse optima; atq; paucioribus contingit. Ejus proprietates obiter hæ sunt. Vocem habent acutam Sanguinei, juxta hilares sunt & læti. Cujus causa est commotio spirituum & sanguinis calidi, subtilis, promanantis à corde ad os & cætera membra exteriora. Vnde carnem habent mollem, ungues tenues, delectanturque cantionibus, & iis quæ extra se rapiunt ac ponunt animum, faciuntque gestire. Salit enim in illis sanguis, neque sinit aliud agere quam sanguis movet. Vnde neque diu, neque multum irasci possunt, propter innatam temperiem. Neque nocet illis coitus, propter abundantiam humoris spermatici.

De Saturno in nativitate sanguinei malo.

SATURNUS aut rarò, aut nunquam sanguini participat. Cùm frigidus sit atque siccus Saturnus, sanguis verò calidus & humidus. Plurimum illi in suis effectibus sanguis adversatur, rarò etiam, propter nimiam caliditatem & siccitatem, Iupiter, Venus & Mercurius illi familiares sunt.

De Iove participante cum sanguineo.

INprimis Iupiter cùm dominium suscipit, candidum reddit in corpore, & rubedine quadam faciem resplendescere facit, oculos non omninò nigros, dentes candentes facit, & liberalem, mitem, pium, dilectum hominibus, cogitabundum, prælatum, nobilem, splendidum, spectatū, tacitum, tranquillum, venustum. Est tamen quo in loco positus sit. Nam si in nativitate Orientalis fuerit, vincit in eo humiditas. Sin verò occiduus, formosiorem reddit & decorum nimis. Mars tametsi perrarò illi jungitur, junctus tamen addit audaciam, non eam qua temerè abutuntur Martiales, sed circumspectam & prudentem, qua

cum maxima tractabat, atque prostituet posteris suum nomen factis suis egregiis& celeberrimis, maximè in persecutione malignantium & impiorum hominum. Ita si Venerem habeat secum, decorem decori, virtutem virtuti, venustatem venustati, prudentiam addit prudentiæ, quin & totum quod boni ab Iove præstitum est, polit, ornat, vænum exponit, ut magis ac magis placeat, denique ut nihil sit rerum omnium quod illi non donatum videatur.

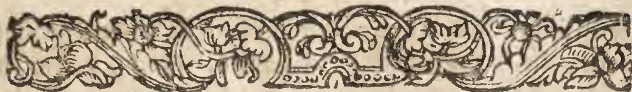
De Mercurio in radice nativitatis sanguineorum.

NON minus Mercurius alioqui indifferens, cum Iove tamen doctum facit, facundum, disertum, præconem, consultorem, acri judicio, studiosum, disciplinarum amatorem.

CONCLVSIO.

Hæc atque alia tametsi dicta fortasse prius sint in Astrologia naturali, non tamen eo modo, neque in eum finem. Est autem finis (ut diximus) hujusmodi, ut præscita alicujus complexione, ex hominis etiam gestibus ac moribus discamus, quem in horoscopo vel bono, vel malo loco planetam habeat, & ex agnitione planetæ, deinde omnes illius conditiones alias divinari possimus. Non igitur medicorum hîc scripta damnamus, quæ circa complexiones scripserunt, sed hæc velut jam firmata præsupponimus, jacto fundamento superstruentes ædificium. Legant qui velint, qui non volunt, despiciant. Id enim anteà sciebamus, ut qui ædificium vellet construere publicum ab omnibus opus illius incesseretur.

GUILIEL-

GUILIELMI GRATAROLI BERGOMATIS ARTIUM ET MEDICINÆ DOCTORIS OPVSCVLA, VIdelicet.

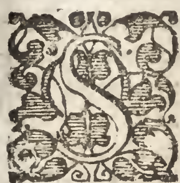
De memoria reparanda, augenda, conservandaque ac de Reminiscentia: tutiora omnimoda remedia, præceptiones optimæ.

De prædictione morum naturarúmque hominum, cum ex inspectione partium corporis, tum aliis modis.

De temporum omnimoda mutatione, perpetua & certissima signa & prognostica.

Omnia ab autore correcta, aucta satis, & ultimò edita.

SERENISSIMO AC PIO BOEMIÆ REGI MAXIMILIANO PERPETVAM FELICITATEM à Domino Deo precatur Guilielmus Gratarolus Doctor medicus.

SVPERIORI anno, Rex optime, libellos tres etsi multis antea mensibus elaboratos, citius quàm voluissem emisi in lucem, amicorum ac typographi coactus instantia: cumque me absente, non pauca inter cudendum errata fuissent commissa, arrepto rursus libro non tantum menda

correxi, sed primariam ac omnem ferè adhibens operam, extremamque (ut vocant) manum, adeò rebus & bonis, & his non paucis auxi, ut veluti nonimensis partus septimestri, aut purum aurum argento, ita editio hæc priori præstat. Dedicaveram priorem Anglorum regi, qui antequam rescire, nedum videre potuerit, vitam cum morte coactus est commutare. Quærendus igitur mihi erat patronus alter, sub cujus angustiori nomine rursus exiret liber nitentior factus. cumque animi oculos huc illuc non parum volutasse, tua Majestas mihi tandem magis arrisit cùm non nullis de causis, quas in præsentiarum omitto, cum quia inter cæteros principes ac Reges, non tantum apud potentes Germanos, & Hispanos, sed etiam Italos (è quibus unus sum) bene audiat tua optimæ spei Majestas: faxitque omnipotens Deus, ut indies, quoad fieri justè potest, unà cum nomine crescat & res. Huc accedit quod etiam intellexerim, ornatissimam apud T. M. perstrui bibliothecam tali Rege non indignam, in qua, spero, non postremam partem obtinebit liber meus, qui priore sui parte mirum in modum eos juvabit, qui ex ea vel quacunque alia librorum supellectile proficere in ediscendo voluerint: eorum namque libellorum unus est De Memoria recuperanda conservandaque: secundus De Physiognomia: tertius prognostica perpetua certaque continet. Cæterum cum sapientis & philosophi proprium sit, rationem & causam sui operis reddere, dicam brevissime, quid me potissimum ad hæc moverit. In tanta librorum ac discentium copia, videbar mihi, ita movente Deo, rem studiosis non inutilem me facturum, si de Memoria (etsi argumenti talis plura bona aliâs extent opuscula) succincte præcepta & selectissima remedia indicarem: quam si quis justis præconiis ornare velit, multas opplebit chartas, actumque aget. quis enim est qui nesciat Memoriam, universorum sensuum communem fore arcam? siquidem quicquid vel oculis conspicimus, vel auribus haurimus, aut denique ipsa mente concipimus, usui ac

medi-

meditationi ſervat: de qua Seneca in præfatione libri Declamationum: Memoria, inquit, eſt res ex omnibus partibus animi maxime delicata & fragilis: in quam primum ſenectus incurrit, &c. De phyſiognomia itidem non eſt quòd multa præfari velim: nam ſi concesſerimus (ut concedere par eſt) ſapientiſſimum Deum nō ab re corporum atque hominum varietatem feciſſe, dubio procul fatebimur, hanc dijudicandi facultatem probe tractatam, & utilem admodum & bonam eſſe. Cùm enim ſine ullius rei adminiculo ſolus Deus in corde videat, homo tantum in facie & ab extrinſecus intrinſeca cognoſcit. Quis cordatus princeps ſervum in familiam accerſat, niſi antè ſolerti examine ex facie mentis nota, ex oculis animæ feneſtris, & ex omni denique corporis ſitu & ſpecie naturam illius rimetur atque exploret, num frugi & rei familiari uſui futurus ſit? Proditum eſt memoriæ, Pythagoram à principio ſtatim adoleſcentes prius quàm in diſciplinam ſuam admitterentur, φυσιογνωμονεῖν conſueviſſe, h. e. indolem ex oris, vultus, totiusque corporis ſerie atq; habitu ſcrutatum, num ad philoſophandum apti eſſent: quòd reluctante genio haud feliciter aliquid cedat. Quamvis autem illud interdum præter communem philoſophorum fidem & ſententiam longè ſecus evenire cernas, ut è corpore deformi inſignes prodeant virtutes, hoc tamen eatenus fieri exiſtimandum eſt, quatenus animus divini numinis afflatu, philoſophiæque adminiculis adjutus, externas omnes virtutique contrarias exuit affectiones, & rebus honeſtis invigilat: ut Socratis inter cæteros exemplo notum eſt. Illorumque opiniones explodendæ ſunt, qui cæco quodam judicio vanam phyſiognomiæ artem cenſent, quæ jam à priſcis illis ſtatim temporibus ad hanc noſtram uſque ætatem longiſſimis obſervationibus, multo rerum uſu, variiſque eventibus comprobata, ex certis & peculiaribus corporis humani indiciis naturam inveſtigandam tradidit. Et quamvis non pari modo mortales affectus & detegant & aperiant. nemo tamen ad harum alteram partium tam cautè inclinat animum, quin tem-

tempore procedente deprehendi queat, sive is secunda elevetur sorte, sive egestate prematur. id enim quod casu fit, sive virtutis, sive vitii speciem gerat, ordinem minime statuit: sed qua in parte mens affixa maneat speculandum est, indeque actiones nominandæ sunt. Tertium De perpetuis prognosticis adjeci, cùm viderem quotannis incertas prædictiones fallacesque (causa equidem difficillimæ astrorum scientiæ, ac humani ingenii caritate atque audacia) invulgari, volens nimirum ex iis quæ sub sensibus cadunt, ostendere longe certiorem esse prædictionem. Non novas artes scientiásve propterea me allaturū nunc polliceor, verùm earum quæ à clarissimis viris inventæ sunt, partem utiliorem aliquam dilucidare ac facilem reddere augereque nitimur. Neque illud à me expectetur in his opusculis, quò varios adducam sæpius autores, cùm nullam ferè autoritatem expostulem, præterquam experientia ipsa exhibebit. Quod ad stilum spectat, usus sum (id postulante operis materia) non latinissimis verbis & abstrusis, sed perspicuitate qua potui, id est, vocabulis plurimum usitatis, servata illorum significatione. Nunc serenissime Rex luculentius meæ erga T. M. observantiæ symbolum dare non potui: neque ego, ut moris est, partem aliquam tuarum laudum attingam, quòd nec idoneus sim tanto muneri, nec hactenus defuerint aut defuturi sint doctissimi viri, qui hoc munus obeant. Quamvis, utpote qui bonorum principum exemplum jam esse inceperis, humanis laudibus non egeas, satis ex re ipsa commendatus. Me verò tuæ Majestati humillimè commendo ac dedo: quis sim, si non alii ob locorum distantiam, facilè poterit judicare serenissimæ Reginæ conjugis tuæ medicus excellens ac perspicax Iosephus Salandus, qui me jam diu familiarissimè novit. Christus Deus optimus maximus M. T. quàm diutissimè incolumem ac florentem suis donis augeat ac servet. Basileæ Calendis Febr.

M. D. LIIII

PRI-

PRIMUS LIBER DE MEMORIA ET REMINISCENTIA dividetur in capita septem.

Primum caput declarat quid ſit Memoria, ubi vigeat, quàm utilis & neceſſaria ſit. &c.

Secundum potiſſimas quibus lædatur cauſas, earumque notas continet & curationem.

Tertium quomodocunque memoriæ nocentia præcipua oſtendit.

Quartum ſimiliter juvantia particularia enumerat.

Quintum nonnulla probatiora ſelectioraque medica remedia compoſita continet, ſervantia multumque augentia memoriam.

Sextum philoſophica conſilia, canones, & præcepta reminiſcentiæ narrabit.

Septimum caput brevi ſermone de locali vel artificioſa memoria agit.

Dictorum brevis epilogus ultimò ponitur.

CAPUT PRIMUM.

MEMORIA est per quam animus repetit illa quæ fuerunt Vel, est firma animi rerum & verborum dispositionis perceptio Aut (ut Aristoteles opinatur) imaginatio est, quæ ab his quæ sensus deprehenderat, remanet Platonis autem sententia, Memoria est sensus & incolumitas: nam anima sensuum officio adipiscitur quæcunque sub sensum cadunt, indeque opinionis origo est. Sed per mentem ipsam intellectualia animadvertit, & intelligentia fit. At memoria amissa per reminiscentiam denuo resumitur: nam cum oblivio sive memoriæ amissio duplex sit, perpetua videlicet & temporanea, in hac quidem reminiscentia agit, de qua interius suo loco dicetur. Sedem vero habet memoria in occipitio in tertio vocato ventriculo, quem & puppim vocant. Longum esset ac penè superfluum hic (ubi studeo brevitati) cerebri totius anatomē describere, quam in multorum libris videre licet, præsertim doctissimi pariter & diligentissimi Andreæ Vesalii. Dicam tamen aliquid brevissime ad rem nostrā propius faciens. Tres animæ operationes sunt in cerebro, phantasia, ratiocinatio, & memoria. Primæ duæ in duobus ventriculis cerebri majoribus, tertia in tertio & minori exercetur. Inter cerebri cava animalis spiritus tenuis, purus, mundissimusq; versatur, atque talis defertur memoriæ: quæ quidem claritate & subtilitate spiritus indiget. Quod si non aperiatur via illa, qua trāsit spiritus ad puppim cerebri, nihil homo reminiscitur: & contrà qui velocem habent hujusce viæ aperitionem, prudentes sunt, & velociter respondent, ut sunt quidam cholerici: qui verò pigrā illam & tardam habent, pigri sunt & tardi ad discendum atque respondendum, suntq; tales ut plurimū phlegmatici vel melancholici, crassisq; ac multis cibis ac potibus utentes. Rari quidem reperiuntur, qui felici ingenio & fœcunda memoria dotati, à natura sint, siquidē ingenium subtilem & mollem

cerebri

cerebri ſubſtantiam, memoria permanentem indicat. Dicit quoque Galenus capite duodecimo Artis medicinalis, ingenium quidem ſubtilem cerebri ſubſtantiam indicat: tarditas verò intellectus craſſam, &c. Huic functioni deſerviens ſpiritus, à corde per arterias ad caput ſubvolat, & exterius nos cingente aere alitur, diuturnitatemq; conſequitur. Et denique, conveniunt phyſici omnes, Memoriam potiſſimum pollere ex bona temperatura organi ſedisve, in qua hanc functionē anima exercet. Sciendumq́; quod ſapere fit ex ſpirituum bonitate: boni verò ſpiritus ſunt qui claritate ac motu temperati ſunt & ſubtilitate. Plato in Theæteto: Non rectè, inquit, anima ſe habet in denſo, aut lutulento, aut molli nimis, aut duro. Intemperies autem multifariam contingit: nam ex utero quis tam validam nonnunquam contrahit, ut non ſolum memoria, ſed & ratio lædatur, atque ita ſtultitia fiat: cujus inter cætera ſigna, ut habet Ariſtoteles primo de animalium natura, ſunt prægrandes & erectæ aures. Ex pravo item victu frequens eſt cerebri intemperatura, quandoque ex inſalubri ambientis aeris conſtitutione: nam vetus eſt dictum, ubi ſit ſiccior aer, ibi ferè etiam animam prudentiorem melioremque ſeu promptiorem: ut etiam habet Galenus in libro Quod animi mores, &c. Quin etiam ex caſu, ex percuſſione, ex morbo & aliis id genus injuriis labefactatur, quorum exempla varia & ex Thucydide & ex aliis haberi poſſunt: quidam ictus lapide, oblitus eſt tantum literas, ex præalto tecto lapſus, matris, affinium & propinquorum cepit oblivionem: ſui verò nominis oblitus eſt Meſſala Corvinus orator. Ecce igitur quàm fragilis ſit omnium precioſiſſimus hominis theſaurus. Memoria inter humanæ naturæ commoda, teſte etiam Seneca, primum ſibi locum vendicat: nam multa legere ſtudioſis facilè, multaq; intelligere bono atq; exercitato ingenio non difficile eſt: verum ea congerere, & in memoriæ ſcrinio conſervare, ita ut non effluant neceſſarium ac præcipuum eſt humanæ vitæ bonum. Vt teſtatur Plinius libro 7. cap. 24. Cyrus Perſarum rex omnes ſuos milites appellabat. Mi-

thridates duarum & viginti gentium rex, totidem linguas absque interprete & audiebat & alloquebatur, nec desunt innumera penè quorumcunque temporum exempla præstantissimæ in hominibus memoriæ. Quibus igitur non est jam excellens memoria, labore ut eam assequantur, opus est, sine qua vix in virum excellentem quisquam emerget: fieri enim solet, ut quantum quisque memoria emineat, tantum eniteat & sapientia, nisi sit somnolentus atque ociosus. Et poetæ non ab re sapientiam memoriæ filiam finxerunt: ac de ipsa rectè scriptum est: Vsus me genuit, mater peperit memoria. Quo igitur pacto ea acquiri augerive possit ac servari, hoc opere differemus. Constat autem cum pluribus doctis, tum verò Ciceroni, memoriam habere quiddam artificii, & non omnem à natura proficisci: Sic igitur & nos prius docebimus quo victus genere, quibusve medicaminibus ea acquiri firmarique possit, brevia, clara, usuque probata ponentes: postea, de artificiosa memoria, quæ observationibus, locis, imaginibusque constat, succinctè agemus.

Caput secundum præcipuas quibus lædatur causas, earumq; notas & curationem continet.

DVÆ sunt causæ principales quæ obsunt memoriæ, frigiditas & humiditas: quæ frigiditas vel sola est vel cum humiditate conjuncta: omittemus corruptionem, quæ fit à calido & sicco intensis, plus tamen nocet frigiditas humiditate: ea siquidem confundit naturam neque ejus opus ingreditur nisi tanquam subdominans instrumentum. Humiditas verò retentivæ contrariatur, quæ sicco proportionato confortatur: nam siccitas superflua nocet præsertim apprehensioni, dum impedit ne insigillentur formæ. Frigidi est sistere, & calidi movere: ergo frigiditas impedit motum necessarium ad memorandum. Retentionem verò impedit humiditas. Deniq; cum frigiditatis filia sit oblivio, ut & Paulus Aegineta, & reliqui tenent, dicendum ac tenendum est, eam magis obesse memoriæ, quàm noceat humiditas. Propter

frigi-

frigiditatem enim quæ humores & ſpiritus congelavit, ſpectrum ſeu ſpecies imprimi non poteſt. Quorum igitur memoria vel intellectus perit, ſomnos etiam obſervare oportet, utrum vehementer an modice ſomnolenti ſint, aut omnino non ſomnolenti, ſed ſecundum naturam habeant. Sic enim vincentem invenies intemperaturam: nam ex multo ac profundo ſomno, humiditatem obeſſe: ex vigilia, ſiccitatem: & ex horum medio æqualitatem & bonam humorum proportionem cognoſces. Adhæc conſiderandum, utrum excernat quippiam ex naribus vel ex ore quod à capite defluat, an aridæ ex toto vel ut plurimum hujuſmodi partes ſint. atque antecedentium cauſarum & externarum cognitio capitis diſpoſitionem declarabit, quò idoneam diſpoſitioni curationem adhibere poſſis. Vbi dominatur cerebri humiditas, multa ſomni cupiditate tenentur, oris plurima eſt ſaliva, & in naribus oculiſque pituita frequens: omnes motus hebetes ſunt. Tales præſentia recordantur & nuperrimè geſta: dudum verò facta, aut nequaquam aut difficilè recordantur: nam humiditatis cerebri eſt facile admittere & dimittere quaslibet impreſſiones.

Siccitate dominante, quæ humiditati contraria eſt, ex contrariis ſignis indicatur: adſunt enim capitis vigiliæ, levitates, & rariſſima illarum ſuperfluitatum emanatio, quæ à naſo, palato, & oculis expelli ſolet: oculi ſunt cavi: citò calvi fiunt: aurium tum abundabit cerumen. Quantum verò ad memoriam ſpectat, præſentia difficilius inſcribuntur, & inſcripta diutius tenentur: inde fit, ut quæ antea geſta ſint, facilius memorentur & reddantur, quàm quæ nuperrimè geruntur. Exemplo ſint ſenes, qui geſta ab ineunte ætate recitant ordinatim, præſentia verò non recordantur aut confundunt. Hoc etiam contingit ſenibus: quia ex frequentatis actibus fit habitus: hinc fit ut decrepiti bene recordentur antiqua, quoniam ſæpius circa illa vel illis ſimilia conſideraverunt: male autem nova, quòd illis impreſſio non facilè fiat ob duriciem ſenſorii.

Si dominatur frigiditas, his facies albet, lumina languent, venæ inconſpicabiles fiunt, ſomnolenti ſunt, partes ad caput attinentes parum calidæ erunt, nec rubicundæ: mens erit ſtupida, vertigineque gravatum caput, & tardæ rememorationis. Hæc qualitas, ut prædiximus, valde officit, & animi facultates imminuit, inertesque efficit: nam ut calidi eſt movere, ita frigidi econtrario facere: ſcias tamen in univerſum, viventis cerebrum calidius eſſe aere æſtivo, ut Galenus habet in De uſu partium.

At cùm viget in cerebro caliditas, his notis facile innoteſcet: nam quæ circa caput ſunt, calida magis ac rubicunda ſentiuntur: oculos cernes verſatiles, eorumque venas magis apparentes: Capilli in lucem editis ſtatim oriuntur, nigri, robuſti, yiſpique fiunt: brevibus ſomnis nec profundis contenti ſunt: motuum velocitas & recordationis ineſt. Si verò auctior ſit & facta innaturalis caliditas, vigiles erunt. Hic nimius calor animales ſpiritus excoquit, in fumoſq; ac fuligines diripit, & ſiccos generandis ſpiritibus aptos torrefacit. Qua de re felici vel tuta memoria deſtituuntur.

Si verò duæ qualitates adjungantur, ſigna earum tanta proportione cognoſces, quanta iſtæ qualitates aut intendentur, aut remittentur: nec difficile fuerit judicium ex præmiſſis, ut ſi fuerit caliditas & ſiccitas extra temperiem, aderit permixtio ſenſus, vel phrenitis juxta intenſiorem gradum qualitatum.

Quo ad curandi rationem, victus primo pro cauſarum varietate mutatur, ut infra dicemus. Annotandum verò prius eſt, oblivionem à natura reportatam, non facilè removeri poſſe, nec quæ à cauſa calida & ſicca fuerit, ſano in cæteris corpore. Hoc etiam interdum evenit, ut præter conſuetudinem ſit diminuta vel abolita memoria: tunc timendum eſt de pejori ægritudine, niſi ocyus ſuccurratur, ſcilicet Lethargia, Epilepſia, Apoplexia, Paralyſi, cæterisque id genus quæ à phlegmate in cerebro fieri ſolent, pro quibus ad medicos confugias. Si etiam ob extremam ſenectam memoria perierit, fruſtra laborandum admoven-

movendis ſcilicet remediis, non eſt: ſed tantum conveniente victus ratione contentos eſſe oportet, denturque cibaria & linctuaria humectantia & reſtaurantia ſiccitatemque arcentia.

Si propter vehementes purgationes cæterasque immodicas inanitiones, vel à ſiccitate, memoriæ noxa superveniret, victu tantum reficiente ſuccurrere oportet, corroborato ſiquidem corpore, collectisque, memoria reparatur. Cibi conferent igitur ſucculenti & boni ſucci, qui facile concoquantur in ventriculo: vinum ſit rubrum, maturum, dilutum: exercitia moderata & citra fatigationem: caput clementer fricetur: prolixe dormiant: molliter cubent: tepidæ aquæ balneis utantur: ſudationes vitent: capiti abraſo epithemata infundantur, vel fomentationes, ex decocto florum chamæmeli, mellilotі, ſeminis lini, ordei decorticati: aut ex lacte recens mulcto: inungatur oleo ſuſino, amigdalino, dialtea, butyro non ſalito. Sumant conſervam boraginis, bugloſſi, cortices citrei conditas, & ſimilia.

Si à frigida cerebri intemperie ſola ſine materia malum ortum fuerit, opponatur caliditas frigiditati, & pariter humiditati ſiccitas, cum temperamento tamen: in caliditate enim & ſiccitate naturali omnis æqualitatis debet eſſe proportio, ut ne quid nimis. non enim omnis caliditas bonam memoriam facit, nec omnis ſiccitas: ſed quæ proportione reſpondet temperamento, nec fluat in intemperiem immoderatam, cujus vis eſt actum propriæ virtutis tollere. Cavendum eſt ergo ne nimis cerebrum calefaciamus, aut exſiccemus nimis. Et qui temperato eſt capite, caveat ne medelas apponat. Qui igitur corruptionem memoriæ patiuntur ex immenſo calido & ſicco, quā conjunctionem plerunque phrenitides & deliria ſequuntur, iis oxyrhodinum capiti infundatur, & curatio reliqua cum his quæ refrigerant & humectant, pulchrè complebitur. Quod ſi ex nimia frigiditate adnixa intenſæ ſiccitati fuerit, quod accidere conſuevit aut propter longos morbos, aut vehementes corporis labores, aut acres valde ani-

de animi affectiones, quibus naturæ vires fatiſcunt, & animales ſpiritus diſſipantur, humectantia & mediocriter calefaciendi ſimul vim habentia, haud mediocri erunt præſidio.

Cùm autem non ſolæ ac nudæ qualitates offenſioni erunt, ſed adfuerit ſimul humorum copia, ab evacuatione incipiemus præmittendo concoctionem convenientem, ſi opus erit. Sanguinis copia venę poſtulat ſectionem, quę cum medici docti conſilio fiat. incidatur autem humeraria, quam cephalicam vocant, ſi caput ſolum degravatur: ſi corpus totum, aut interna, aut media. Si bilis flava abundaverit, conſulto medico, cum educentibus bilem purgetur, ut cum rhabarbaro, manna, caſia, ſucco roſarum, electuario roſato: ſyrupo roſato ſolutivo: tamarindis, vel aureis vocatis pilulis, & ſimilibus. Si atra bilis, præſidiis itidem convenientibus à peritis medicis traditis, educatur, ut ſenæ infuſione, epithimi, veratri in fortioribus: dyaſene, pilulis indis, &c.

Quòd ſi fuerit cauſa quæ penè ſemper contingit, frigida & humida, hi modi in curando ſervētur: Et primo quo ad victũ, moram trahat quantum poterit, in aere luminoſo non ventoſo, nam venti plurimum obſunt. Evitent quę phlegma multiplicant, omniaque frigida, ſimiliter & vaporoſa, ut cepe, & ſuper omnia repletio & ſacietas aut cruditas, multus potus, multa fructuũ comeſtio vitetur, cibi gravis concoctionis, ablutio cum nimis calida vel frigida aqua, potatio ejus nimia vel vini. Conferēt igitur cibi bene nutrientes, calidum & ſpirituoſum ſanguinem gignentes: vervecina, hædina, capi, phaſiani, perdices, quorum ova ſingulari poteſtate in hoc pollent, pipiones, turtures, paſſerculi, galeritæ, turdi, merulæ: parentur cum hyſſopo, ſatureia, thymo, ſampſuco, rore marino, garyophyllis, macere, zinzibere, pipere, cinamomo, granis juniperi, pręſertim hyeme. Animalia fugiāt nuper edita, quòd mucoſam ac viſcidam habeant carnem: animantis cerebrum ut pituitoſum incommodat, niſi ſit gallinæ, quod peculiariter & ſummè laudatur. Similiter fugiant medullas,

gruinas

gruinas carnes, pisces præsertim viscidos & lacunales, olera frigida, lac, caseū, præcipue multū, aut pravū: fructus humidos & horarios: acriora interdum hyeme præsertim, exhibeantur, ut allium, puleium, capparis remota salsedine, sinapi à Pythagora laudatum: parcè epulentur præsertim cœnantes, vinum bibant album, aut vermiculum subrubrumve: aquā nisi sit cum melle vel cinamomo aut alio cum aromate decocta, non gustent. Prolixum somnum diurnumque aversentur, nec super nucham, vel super nimia repletione fiat: à superflua quoq; vigilia caveant: debilitat enim spiritum, ipsumque resolvit ac caput replet. Exercitium fiat deambulando, & cibos præcedat, cum fricatione etiam partium capitis (facta tamen prius convenienti purgatione) cum pannis asperis, & pedum & manuum, sed moderatum: circa lacus, flumina & uliginosa loca non versentur, austrinos flatus & pluviosas constitutiones declinent, lucidam & altam domum inhabitent, caput oleis convenientibus (ut etiam infra dicetur) ungatur. à multo vel frequenti coitu omnibusq; cerebrum debilitantibus caveant: nam principali debilitato nocentur & orta ab eo: corpus servetur mundū à superfluitatibus. Si igitur pituita lenta ac crassa fuerit, fiet illius attenuatio, & concoctio, & præparatio ad eductionem, cum oxymelle composito vel scyllitico vel de quinque radicibus, de stichade, de raphani radicibus facto, melle rosato prout opus fuerit, & aquis seu decoctis convenientibus. Ad educendā verò præparatam materiam exhibeantur pilulæ vel cochiæ, vel ex hiera Galeni addito modico castorei & nucis myristicæ, addatur etiam præparata colocynthis secundum medici præsentis prudentiam: vel detur hiera magna cum nuce moschata: vel hiera Ruffi, de qua Aetius libro tertio: conveniet etiam yeralogadii, & alia quæ conveniunt dolori capitis ex phlegmate, deinde fiant etiam gargarismata, fomentationes, unctiones, sacculi, & hujuscemodi: clystere etiam si opus fuerit fiat ex respicientibus caput: sternutationes fiant, ut cum pipere, struthio, seu condisi, elleboro albo, iride, & similibus

bus. Conferunt præterea si pituita ulterius exundat, quæ salivam movent seu apophlegmatismi, odoramenta: cubebę masticatæ seu commansæ, modis omnibus auxiliantur: auribus indatur oleum castorei, lavandulæ, spicæ. rursus pro purgatione conferent hæ pilulæ etiam à proprietate: Recipe thuris masculi, mirrhæ electæ, zinziberis ana drach. 1. med. pulveris capitis upupæ drach. duas. acori scrupulos duos. hieræ majoris drach. 1. med. castorei, colocynthidis ana scrupu. med. confice cum bona terebintina vel cum serapio de stichade, & fiat pasta, denturque pilulæ numero paucæ, sed crassæ supra levem cœnam in lectum descendenti: possunt etiam aufferri ea quæ solvunt, ut tantum confortent: hæ ferunt principatum hac in causa, & præ cæteris conferunt memoriæ. Item ad corroborandum, fiat eclicma vel linctuarium tale, vel similem in modum Rec. conservæ anthos, melissophylli, ana unciam unam. enulæ conditæ, zinziberis viridis vel conditi, ana unc. med. corticis citrei conditæ drach. 6. diatrionpipereon, diambaris, ana unc. med. cum modico aquæ vitæ in vasis vitreis semel distillatæ ex vino bono, vel cum aqua mellissæ, aut florum lilii convallii: commisce: sumat horis duabus ante cibum in mane drachmam unam aut alteram, & semi drachmam hora somni.

Notandum autem quòd nucha est cerebro frigidior, ideoque calida magis patitur & tolerat, frigida deterius: meminisse igitur oportet, ne frigefacientia quæ forinsecus inducuntur, in occiput cadant. Calefactoria itaq; medicamenta tàm extra quam intra corpus adhibenda. Extrinsecus autē junctiones capiti ex oleo calido, idq; æstate adhibendæ, ut rutaceo, anetino &c. hyeme verò irinum in quo incoctum sit serpillum vel calamentum, piper, baccæ lauri, addendo aceti modicum ad penetrationem. Vtile erit & castoreum cum oleo illitum occipiti: vel tale unguentum: Rec. olei de lateribus, de castoreo ana unc. med. radicis acori, phu seu Valerianæ, ana scrup. 1. pyretri, rutæ ana scrup. med. cum cera quantum sufficiat. fiat unguentum, quo rasum occipitium inungatur: & subinde sca-

de ſacculus imponatur, qui recipit florum roſmarini, meliſſophylli, lavandulæ, ſingulorum manipulum med. florum ſambuci manip. unum, ſtichadis drach. 3. nucis moſchatæ, ligni aloes, maceris ana ſcrup. 1. contuſa in ſericum demittantur formeturque ſacculus.

Linimentum aliud conferens diminutioni memoriæ & oblivioni: Recipe olei ſambucini unc. unam, olei de been. unc. duas, olei euforbii, caſtorei ana un. med. aceti drach. 3. miſce, inungaturque locus. Item oleum philoſophorum vocatum à Meſue, occipitio inuncto, memoriam mirabiliter reparat.

Alia inunctio. Recipe radicis rutæ, bugloſſi, phu cum radicibus ana unc. 4. caſtorei duorum vel trium annorum, avis quam ſemen fraxini vocant, ana drac. duas: rediganrur in pulverem & miſceantur: pòſt Rec. ſucci eufragiæ, ormini quam ſclaream vocant, verbenæ ana unc. 4. medullæ ana cardi unciam unam, axungiæ urſi, quantum ſatis ſit, fiat unguentum liquidum, & ponatur in vaſe cupri vel ſtanni, ut ſtet liquidum, nam aliter haud valeret, ungaturque occiput.

Emplaſtrum quoque de ſinapi Meſue ſecunda deſcriptione Antidotarii valebit in affectu frigidiori: vel oleum de ſinapi. Superiora conferunt etiam abſque prævia purgatione, ut & ſequentia, his qui frigiditate ſola abſque notabili humiditate laborant. Intrinſecus quoque præter ſuprà narrata conferunt, verus acorus conditus (quem calamum aromaticum credo, vel galangam) ſaccharum, florum betonicæ, roris marini, lavandulæ, ſpicæ nardi, meliſſophylli; adjectis longo pipere, garyophillis, cinnamo, nuce moſchata, & id genus aliis odoratis. Valde etiam juvat zinziber conditum ad avellanæ quantitatem, præſertim in ventriculo frigido & humido, uti ferè eſt in omnibus vel pluribus tali cauſâ & affectu laborantibus: nam reparat memoriam ſumptum mane in temporibus non calidis, horis quatuor ante cibum.

Confert non parum & hoc: Rec. thuris, cyperi, piperis longi, croci, mirrhæ, ana, confice cum melle, & ex eo omni

die ſumatur drachma una horis ſupradictis præſertim mane.

Aliud ad idem præcipue ſenibus valens. Rec. mellis ana cardini, thuris albi, cyperi, acori veri ana partes duas, rotundi piperis & longi ana partem unam, myrobalanorum cepulorum, cæruleorum ana partes duas, cymini partem unam, mellis quantum ſufficit. datio ſit drach. 2. ſingulo mane. diambar etiam convenit.

Prodeſt & confectio anacardina ſi probe conficiatur, a poſt ſex menſes ea utaris: hæc enim acuit ingenium & ſenſum & intellectum clarificat, mentem revocat ſopitam, lethargiam curat & artheticos: confertque dolori ventriculi & alvi à frigiditate, &c. ſic verò fit: Recipe myrobalanorum empeliticorum, belezicorum, piperis albi & longi ana drachmas duodecim, zingiberis, mellis anacardici ana unc. una, caſtorei, ſtyracis, garyophyllorũ, ana drach. quinque, florũ camameli, baccarũ lauri, cyperi ana drach. tres mellis quantum ſufficit, miſce in modũ electuarii. Datur in ſero admodũ parvæ nucis ſive avellanæ, id eſt drachm. I. S cum vino calido decoctionis ſeminũ aniſi & feniculi. poteſt & mane ſumi. Caveat verò ſumens à frigiditate, à cibis phlegmaticis, ab ira, coitu & ebrietate. Anacardi autem antequam in aliquibus medicinis ponantur compoſitis, debent in hunc qui ſequitur modum præparari.

Rec. anacardos ac eos tere optime in mortario, atque in aceto fortiſſimo ponantur per dies ſeptem, pòſt lento igni in eodem aceto coquantur, quoad aceti pars tertia remaneat: tum percola fecem illam quæ in fundo vaſis remanſerit, prius aceto leviter extra colato, eamque colo transmiſſam fecem, in medicinis pone: neque enim anacardorum fructus medicinis per os aſſumendis immiſcentur, niſi prius hoc modo vel ſimili præparentur.

Quod ſi mel anacardinum facere volueris, pone cum ipſis anacardis eo modo in aceto coctis, tantundem mellis deſpumati ac ſimul ambo bulliant ad ſpiſſitudinẽ, & mel habebis anacardinum, quod in prænarratis affectibus operatur mirabiliter, ſi ex eo des drachmas duas in aurora

I

In Sicilia dum recentes ſunt anacardi ponuntur in melle prius liquefacto, & diu morantur in eo, taleque vocatur mel anacardinum, & habetur uſui abſque anacardis, & inditur linctuariis. Si eo ex melle dentur drachmæ duæ, recuperat memoriam ex proprietate ſua.

Expertus eſt & acorus nutritus ac coctus in mille & reſervatus, ut condiuntur nuces ac radices: ſimiliter piper longum nutritum coctumque in melle & aſſervatum, nam ſervant & augent memoriam: doſis communis drach. 1.

Aliud expertum in forma pulveris Recipe thuris drach. unam, cyperi, piperis, croci, myrrhæ ana drachm. duas: terantur ſubtiliter, & per cribrum ducito, & fiat pulvis, de quo omni mane dum ſurgit detur drach. 1. vel ſerò in ingreſſu lecti.

Aliud expertum. Recipe cimini, piperis ana drach. duas, ſacchari albi drach. tres: terantur & fiat pulvis, cape drach. unam omni die mane. Aliud itidem expertum. Recipe thuris albi drac. unam, piperis longi vel albi ſcrup. unum, fiat pulvis, qui mane totus pro una dationebitur per plures auroras cum unciis tribus aquæ mellis, vel decocti cinamomi modici & garyophyllorum.

Aliud æquè bonum ac certum. Recipe cimini drachm. quinque, piperis novi drac. unam, acori veri vel galangæ, cyperi, mirobalanorum nigrorum ana drach. duas, mellis anacardi (de quo ſupra) drach. unam, mellis communis unc. 3. s. terenda terantur, & cum melle prius deſpumato incorporentur, & fiat conditum in pixide, datio in omni mane drach. 2.

Caput tertium, quomodocunque nocentia memoriæ præcipua oſtendit.

CAvere oportet in univerſum cruditates, tanquam rationi infeſtiſſimas, & toti corpori.

Plurima vini præſertim potentis potio peſſima eſt: v hementer enim humectat caput, ac ferè nihil æquè obl vionem inducit, quàm ſuperflua humiditas.

Exterior excedens frigiditas lædit memoriam, præc puè nocturna propter malam capitis coopertúram.

Caliditas intenſa valde quandoque perturbat rationei & memoriam lædit.

Ciborum fumoſorum comeſtio & potus, ut alliorun porrorum, ceparum, item caſei & leguminum vitetur.

Potus poſt comeſtionem dum cibi fit concoctio eam ir terrumpens præſertim à cœna; memoriæ cerebroque va de nocet.

Quies ſuperflua calorem debilitat: ſuperfluitates retine & aggravat, ideoque lædit memoriam.

Somnus cibo propinquo, antequam ſcilicet deſcende rit cibus ad ventriculi fundum, infeſtiſſimus.

Dormire calciatis pedibus, præcipue cum ſotularibus memoriam impedit, ob vaporum reflexum.

Crudæ herbæ comeſtæ, multum nocent memoriæ: ut plurimum; videre vel audire non placentia animo: & hu juſcemodi animi ſymptomata.

Metus perimit memoriam, vel triſtitia perſeverans.

Somnus immoderatus, & vomitus laborioſus, & fre quens coitus.

Acetum & acetoſa omnia. Sunt qui dicant gallorum oſſa exucta, veternum adducere.

Caput quartum, juvantia particularia præcipua enumerat.

FRuctuum ſtipticorum ex natura vel arte poſt comeſtionem moderata ſumptio, prohibendo fumos elevari, memoriam juvat valde.

Temperatorum ciborum & potus, ſicut gallinarum & perdicum præcipue cerebellorum eorum temperata refectio;

ctio, non tantum memoriam, sed & totum corpus confortat.

Ante cibum moderatè & convenienter exerceri, non tantum memoriæ, sed & cæteris functionibus prodest.

Superfluitatum per intestina, per nares, per palatum, per os, aures, per urinam, per capitis frictionem cum pectine conveniens & debita expulsio, confert plurimum virtuti memorativæ, si post somnum & ante exercitium fiat.

Visorum auditorumve frequens recordatio, memoriam corroborat & confirmat: nam nihil æquè aut cura augetur, aut negligentia intercidit, ac ipsa memoria: quia nisi excolas & jugi meditatione exerceas, inertia situque corrumpitur.

Gaudium temperatum & honesta delectatio non solum memoriam, sed virtutem intellectivam cæterasque virtutes corporis etiam augmentat.

Sæpe lavare pedes in aqua calida, in qua bullierint melissophyllon, folia lauri, chamæmelon, & similia, memoriæ, capiti, oculisque valde confert.

Abluere caput decimo quoque die cum lixivio in quo parum bullierint chamæmelon vel assatum, melissophyllon, salvia, amaracus, sive sampsucus, lauri folia, vel similia, additis in æstate rosis, memoriam corroborat & confirmat, ut in capite etiam sequenti latius dicetur.

Stare pedes post comestionem, vel suaviter deambulare, quo cibus ad fundum descendat ventriculi, multum expedit & confert, ob bonam ciborum concoctionem.

Coriandri bene præparati & saccharo inducti post cibum assumptio, prohibendo fumos ad caput ascendere, memoriam juvat: id præstat & Diacotoneon.

Masticatio masticis cum modico zingibere facta jejuno stomacho, ab humiditate phlegmatica sine molestia caput purgat, indeque præpedita confortatur memoria.

Recipe thus albissimum, tere in pulverem, pone in pura & simplici frigida aqua, bibe in augmento lunæ in ortu diei, in meridie, & solis occasu, facit bonam memoriam,

acutum ſenſum , exſiccans cerebrum & ventriculum.

Tradit Simeon Sethi, fel perdicis arteriis temporur illitum, ut penetret, ſemel in menſe, ad memoriam con firmandam prodeſſe plurimum.

Meliſſophyllon confirmat eam, & ingenium acuit, ho minemque quocunque modo comedatur herba facit in duſtrium: quod etiam naſturtium in frigidioribus & ſe gnioribus efficere poteſt, unde natum eſt in ſegnem ada gium, Ede naſturtium Meliſſa præter hæc, animi tranquil litatem præſtat ſoporem capiti jucundum in ducendo.

Gallinæ cerebrum ingenium & memoriam juvat, adeo ut aliquos qui delirare cœperant, reſipiſcere fecerit.

Semen ormini ſeu ſchlareæ domeſticæ fertur ad recu perandam memoriam mirabile, ſi in pulvere ſumatur cun aliquo potu, aut cibo. Item eboris limatura conducit ob livioni, ſi parum de ea in vino modico ſumitur mane.

Item granum unum thuris albi cum lectum petis, ma xime conducit ſolum transglutitum: nam capitis humi datem exſiccat & ventriculi, ac ita memoriæ confert. fa cito hoc poſt purgationem bis terve in hebdomada, ſi multa adſit humiditas.

Plereſarchoticum confectio, duarum drachmarum pon dere hora ſomni aſſumpta, vel myrobalanus cepulus con ditus ſumptus in aurora horis quatuor ante cibum bene que manſus ſemel in hebdomada, memoriam reſtaurant ab humido læſam præſertim. nam roborant intellectum & juventutem ferè conſervant myrobalani cepuli conditi ita paſſulæ, &c.

Memineris in materia humida prius fieri evacuatio nes. nam materia humida plerunque eſt debilitatis me moriæ cauſa, ut ſuperius dictum eſt.

Caput

Caput quintum, nonnulla probatiora selectaq; medica remedia composita servantia continet, multumq; augentia memoriam.

ANTIDOTUM mirabiliter conferens memoriæ, lethargiæque vel oblivioni: ventriculum confortat, & omnia debilitata membra ex phlegmate & frigore.

Recipe zingiberis, galangæ, masticis, cimini, origani ana drach. sex, nucis moschatæ, calami aromatici, assari, carpesiorum, id est, cubebarum, ligni aloes, maceris, seminis apii, ammeos ana drac. 2. thuris albi, garyophyllorum, cardamomi, zedoariæ, piretri, castorei, piperis longi & nigri, costi, cyperi, ana drach. tres, mentæ siccæ unc. med. terantur & pulverizentur omnia, ac cum penidiarum & mellis despumati quantitate sufficienti fiat eclicma Cujus modus usus ut reliquorum sit, præsertim tempore frigido vel non calido multum, & per intervalla.

Pilulæ quæ languenti cerebro conveniunt, præsertim senioribus ac frigidis. Rec. succini odorati seu ambræ delectæ drach. unam, ligni aloes scrup. s. cubebarum scrup. duos: cum vino meracissimo pilulas confice quindecim, da binas ante cœnam.

Pomum odorandum pro memoria: Rec. radicum iridis drac. 1. med. seminis seseli, id est, sileris montani, stichadis ana drach. duas, nucis moschatæ drachm. med mentæ drach. unam, ambari (vulgo ambræ) thuris, calamenti, styracis, ligni aloes ana drach. med. ladani quantum sufficit, fiat pomum secundum artem.

Probatissimum experimentum ad ingenium & memoriam, quod ferūt esse Aristotelis. Rc. ursi pinguedinē quam habet in humero seu spatula dextra, eamq; repone in vesica ipsius ursi simul cum ejus urina, & simul stent octo diebus: tum extrahe, & accipe succum ormini sive schlareæ domesticæ, eufragiæ, berbenæ, buglossi, phu seu Valerianæ, aloes, omnium æqualiter, & simul misce cum prædicta pinguedine super ignē cum lignea spatula agitando, quoad fiat unguentum spissum, ex quo cum volueris accipe

quantitatem parvæ fabæ & unge frontem & tempora fricando aliquantiſper, & audita recordaberis.

Lixivium pro ablutione capitis humidi frigidique confortativum, & memoriæ conferens, debet autem eſſe ex cinere ſarmentorum vel quercus, poſtea intus hæc bulliant. Rec acori veri, ſtichadis, foliorum lauri, roris marini, ivæ, ſalviæ, ana manip. unum ex iſto lavato caput:poſt verò ablutionem aquæ vitæ modicè ſinciput madefacito, & ſequenti pulvere aſpergito. Rec. pulegii, calamenti,garyophyllorum, ſandaracæ, macis, ſtichados, mentæ ſiccæ,majoranæ, ana drach. quinque,miſce & fiat pulvis ſubtilis,& poſt inſperſionem ſuperpone ſtupam canabis. aliis quoque diebus ingrediens lectum pone ſuper capitis bregmate ex pulvere illo etiam illoto capite, nam ſiccat, &c.

Aliud lixivium ad confortandum caput & memoriam. Rec. hederam muralem, roſmarinum, laurum, ſtichadem,marrubium aut betonicam, & bulliant in lixivio, quo caput lava. Idem ferè operantur cupreſſi nuces, frequenti uſu.

Aliud in humido capite, quo bis vel ſemel in hebdomade utendum. Rec. ſenæ, roſarum, florum chamæmeli, acori,ſtichadis, foliorum lauri,nucum cipreſſi, ſalviæ ivæ, baccarum hederæ partes æquales, hæc in hyeme bulliant in lixivio pro lotione capitis. at in æſtate remove ſtichadem,& roſas adde, ac aliqua myrti grana, & minus calido utere.

Optimum remedium aliud, ſed longe difficilius paratu. Rec. florum citrullorum ſiccorum bugloſſi, roriſmarini ana drach. duas, chamæmeli, violarum, roſarum ana drach.1.med.ſeſeli drach. duas, ſeminis viticis, rutæ campeſtris ana ſcrup. 4. foliorum lauri viridium, majoranæ, ſtichadis, ſalviæ,florum ſambuci, artimiſiæ ana drach. tres contundantur optime & infundantur in lib. 3. aquæ vitæ optimæ,& unc. 6. aceti albi ſcyllitici fortiſſimi, ac ſimul quieſcant duobus diebus in vaſe vitreo bene cooperto, & poſtea deſtilla ad cineres cum ſuavi igne: deinde Rec. olei de te-

de terebintina destillati optimi unc. octodecim, olei de been destillati unc. octo, prædictæ aquæ destillatæ unc. vigintiquatuor, loco olei de been potes accipere olei destillati de adipe ursino, sed melius si de utroq; acceperis partem mediam; si verò neutrum repereris, recipe oleū sambucinum: adde prædictis rebus capillos hominis bene adustos, nam à Proprietate evigilare faciunt, & excitant lethargicos: misceantur & destillentur in vase vitreo usque ad extractionem totius aquæ, & aquam ipsam seorsum serva; deinde recipe euforbii drach. quatuor, piperis longi drach. 3. med. cumini drach. tres, thuris masculi clari unc. duas, & drach. duas, masticis, myrrhæ electæ ana unc. unam, anacardorum bene contusorum unc. 1. drach. 2. carpobalsami drach. quatuor, pulpæ castorei drach. med. myrobalanorum empeliticorum drach. 4. med. opopanacis unc. tres, serici crudi minutimque incisi drach. 1. med. costi, radicum pæoniæ fœminæ, cyperi electi ana scrup. quatuor, ladani drachmas tres, sanguinis draconis, id est, gummi ita ob similitudinem dicti drac. 2. med. bdellii clari drach. 6. pulverizanda pulverizentur optime, & omnia infundantur in prædicto oleo toto, & sic quiescant in balneo temperato, simul in vase vitreo bene obturato diebus quinque, sed singulo die arundine sicca commoveantur miscendo, postea colentur, & optime exprimantur cum panno rudi prius infuso in aqua & bene expresso: Et oleum postea taliter expressum destilletur, vel fiat sicut in destillatione olei de ladano fit: videlicet, primò incipe cum igne carbonum levi ad fornacem, donec leviter ebulliendo incipiat communiter destillare, dehinc procede cum levi & pauca flamma, & quandoque interpolata, donec liquidum & subtile destilletur quasi totū ex appositis oleis, id quod scire poteris ex visu, sed melius ex pondere olei destillati: postea procede cum igne carbonū mediocri, omittendo omnino flammam: & destillatū servetur in vase vitreo bene clauso. Demum recipe galliæ moschatæ, garyophyllorum, macis, cubebarum, nucum moschatarū, cardamomi, ana scrup. quatuor, spicæ, calami aromatici, corti-

cum citrei exteriorum ana ſcrup. duos, ligni aloes boni drach. 2. med. ambari electi drach. 3. med. moſchi optimi drach. 1. med. pulverizentur omnia ſubtiliter, & miſceantur cum toto prædicto oleo deſtillato, ſicque ſimul quieſcant duobus vel tribus diebus in calore temperato, & poſtea iterum deſtillentur arte ſua, & ad ſubtilem ſubſtantiam reducantur, ſerventurque in vaſe vitreo forti bene clauſo cum cera, & eſt optimum. Vtendi modus talis eſt, ut prius ſi oportet facta purgatione totius vel capitis, eo utaris incipiendo menſe Novembri per dies quinquaginta continuos, poſtea ſemel omnibus octo diebus, poſtea ſolum quando vis memorari, capiendo illum in ſero præcedenti ante mane quo vis recitare vel concionari.

Vnguentum ad idem. Recipe adipis urſi, capi, gallinæ, vaccæ, & gummi hederæ, ana pondus æquale, omniaque alembico vitreo deſtilla ſuavi igne, quo oleo unge tempora & pulſus manuum ter in hebdomada, & rem optimam ſenties.

Vnguentum quo tempora unges mediocriter in tempore frigido tantummodo. Recipe talpæ pinguedinem, urſi, muſtelæ caſtoreique ana, ſucci betonicæ & roris marini ana: ex omnibus confice unguentum, quo utebatur, ut fertur, Ariſtoteles.

Vt profundè memoria teneas & perpetuò, utque velociter apprehendas: hoc uſi ſunt multi magni viri. Rec radicum linguæ bovinæ, radicum valerianæ, ana uncias quatuor, radicum rutæ unc. duas: fac inde pulveres ſubtiliſſimos, poſtea recipe ſuccum eufragiæ, ſchlareæ ſive ormini, berbenæque ana uncias quatuor: coletur bene ſuccus per pannum, poſtea miſce ſuccos ſimul, ambo tamen ſeparatim, poſtea recipe medullam anacardorum unc. unius pondere, & fac pulverem ut ſupra. Item recipe linguæ avis id eſt, ſemen fraxini, & fac pulverem ſubtiliſſimum, poſtea miſce omnia prædicta ſimul ſcilicet ſuccos & pulveres, & accipe ſartaginem terream vitreatam, & pone ad ignem, intusque pone ex urſi pinguedine, & funde ſeu liquefac paulatim, & intus projice dictos pulveres cum ſuccis mi-

ſcendo

ſcendo ſemper, apponendo de dicta pinguedine quousque fiat unguentum ſubtiliſſimum, quo unge tempora & partem memoriæ & frontem & verticis partem verſus nucham: hocque ter vel quater in anno facies, & continuabis ſic ungendo, etiam prout magis aut minus oportebit hoc enim in virtute excedit ſuperſtitioſam artem notoriam.

Ad idem Rec. octo calices aquæ communis, foliorum hederæ, ſtichadis ana li.1.med. ponantur ſimul in aqua ad bulliendum ferè ad conſumptionem aquæ; poſtea coletur beneque exprimatur, & intus pone modicum terebentinæ lotæ cum roſacea, poſtea caput lava cum bono lixivio, & poſt exſiccationem unge cum prædicto liquore tempora & occiput.

Pomum odoriferum ad confortationem cerebri frigidi. Recipe ladani, ligni aloes, ſtyracis, ana drach. unam, garyophyllorum, nucis moſchatæ, ſeminis ozimi ana drac. med. cum aqua roſacea, in qua nonnihil moſchi & ambari diſſolutum ſit, fiat pomum.

Ad habendam profundam memoriam, vel ſi quis eam ex debilitate vel infirmitate amiſiſſet: valet etiam vertigini. Rec. roris marini, id eſt, libanotidis, boraginis, chamæmeli, violarum, roſarum ana unc. unam, ſtichadis, foliorum lauri, majoranæ, ſalviæ ana unc. duas: omnia incide & pone in optimo vino, & poſt diem deſtilla per alembicum vitreum aut vitreatum, & deſtillatum ſerva, in quo pone terebentinæ odoratæ lib. unam, thuris albi uncias octo, maſticis, myrrhæ, bdelli, anacardorum ana unc. quatuor: omnia tere, & dimitte ſic ſtare per dies quinque cum deſtillatione cooperta, poſtea deſtilla in tantum cum igne fortiori, donec ex eis oleum habeas, quod ſerva bene clauſum in ampulla vitrea bene cum cera & pergameno obturata, modus uſus talis eſt, Recipe ex eo quantum caperet cortex avellanæ per os, & unge etiam partes memoriæ, ſcilicet occiput & quasvis partes jam dictas, optimum experieris.

Poſſem hic plura etiam utilia remedia aggregare, ſed hæc

hæc ſufficiant, & viam ſtruent aliis pro occaſione parandis: nam brevitati ſtudui, & meliora ex bonis ſelegi, nec penes me, ut nec Chriſtianum decet, latere volui. plura & non ſpernenda compoſita reperiet quicunque apud Anconium Fumanellum medicum Veronenſem, in opere ſuo De compoſitione medicamentorum, &c. Hic ea non tranſcripſi, ne actum agerem, quamvis meis aliqua ex parte conſonent illius nonnulla. eligat quisque quod ſibi conveniens ſit: & qui neſcit, medicum conſulat doctum, memineritque nihil ſine labore fieri aut parari dignum laude. nam omnia propoſuit labori Deus: nec ſunt ſpernenda media illi, qui finem aſſequi deſiderat: cum nec juxta Phyſicos, ex extremo ad extremum perveniatur ſine medio convenienti.

Caput ſextum philoſophica conſilia, canones, & reminiſcentiæ præcepta narrabit.

UT Ariſtoteli placet, duo ſunt memorationis actus, memoria ſcilicet & reminiſcentia: quanquam reminiſcentia reſpiciat ea quorum ſumus obliti, ſitque extimativæ ſeu cogitativæ virtutis officium, non principaliter memorativæ, ut Averroes & Albertus in ſuis tramatulis voluere: vel dicas facultatem illam reminiſcendi eſſe mentem & intellectum, ut Themiſtius voluit: quoniam nulla facultas videtur diſcurrere, niſi intellectus. hæc autem ſine objecti præſentia in homine ſolo eſt: nam cum objecti præſentia etiam in brutis reperitur, ut Ariſtoteles innuit, & in cane venatico ſatis patet: diciturque ſenſus phantaſticus.

Memoria verò eſt retentio imaginum prius ab anima perceptarum, quæ tamen neque utilis eſt niſi & omnes retineat, & eo ordine quo eas concepit, reddat. non eſt autem præſentium neque futurorum, ſed præteritorum tantum, ut inquit Ariſtoteles. Memoria rurſus & reminiſcentia, quamvis eidem ſubjecto generi competant, differunt tamen aptitudine, quoniam bene reminiſcentes, communiter

niter male memorari consueverint. tempore item memoria semper reminiscentiam præcedit: non enim quis reminisci potest nisi ex his, quorum habet memoriam. hæc etiam multis aliis animalibus concessa est, illa verò solis hominibus: nam cum reminisci sit velut syllogizare, id est, ex notis ad ignota devenire, hoc verò proprium sit hominis, inde fit & reminiscentiam hominis esse munus, ut superius innui.

Ad memorandum quatuor motus concurrunt: primus est motus spirituum, qui à cogitativa ad memorativam figuras aut species transportant. Secundus est pictura fixioque figurarum in ipsa memoria. Tertius est reportatio à spiritibus à memorativa ad cogitativam seu ratiocinativam. Quartus est illa actio quæ cogitativa recognoscit, quæ propriè est memorari. Dicimus etiam quod actus memoriæ vel reminiscentiæ supra tres res quasi tria objecta per se cadit, videlicet supra rem aliàs apprehensam, supra actum quo illa res aliàs apprehensa fuit, & supra tempus determinatum vel indeterminatum in quo apprehensio illa fuit.

Ad cujuslibet harum rerum defectum necesse est deficere etiam memorationem. Quapropter etiam bene memoria sic definietur, quòd sit apprehensio in anima existentium specierum, cum indagatione & inquisitione: sed de his in primo capite jam dictum. Nunc de artificiosa memoria dicere instituentes, quæ oporteat de se præstare volentem memorari, præscribemus. Erunt autem pro nunc præcepta viginti, sed brevibus verbis complexa.

Primum judicato (hoc & similia sint dicta junioribus studiosis) studia quæ sequeris omnium præstantissima: & te felicem, si consequeris sapientiam, & sapientem audias præceptorem, quem etiam cogaris admirari: plurimum enim memoriæ conducit, si quæ aut leguntur, aut audiuntur, cum admiratione ac voluptate incidant.

2 Eam scientiam judicato difficilem & perpaucis benè cognitam: quia inde oportet ingenium assurgere: & id utile est memoriæ.

Attentę

3 Attentè & accuratè audias præceptores: similiter si legeris facias, ad studium omnes animi vires congregando: ille enim est docilis auditor, qui attentè paratus est audire: nam ex diligenti attentione major fit motus, ac impressio firmior. Vnde Terentius: Vbi intenderis ingenium valet.

4 Cum multa sis collecturus, quantum fieri potest ad paucitatem brevitatemque reduces: aliter enim addiscens, aliter memoraturus procedit: nam qui addiscit, genus in species secat usq; ad specialissima, qui verò vult memorari, multitudinem in unum, vel saltem in pauca redigit.

5 Ordo ante omnia diligatur in divisione corporis in membra: sic tractatus in capita in conclusiones secabis.

6 Singula sæpe repetenda, ita ut cum unum caput & sequens pariter didiceris, & primum & secundum rursus animo repetes: & cum tertium didiceris, rursus à primo inchoandum erit, & sic successivè.

7 Complexurus multa, membratim secabis: ne diffusa multitudo memoriam confundat. Vnde poeta ille: Scire si vis hanc rem, tota sit separata minutim.

8 Sit tibi frequens & diuturna de eadem re cogitatio, vel cum aliis disputatio, vel alteri declaratio, ex frequentatis enim actibus generatur habitus, qui est memoria. Nec te à disputatione deterreat erroris timor: nam tenacius retinebis quod didiceris cum rubore. unde Senec: Memoria nihil perdidit, nisi quod sæpe non respicit.

9 Conare ut intelligas quæ volueris memorari: neq; ita curandum est ut multa legas, quam ut multa intelligas: aut pauca multum legas, eorum præsertim qui non nugis chartas implent.

10 Cave ne obsint memoriæ literæ, ne scilicet illa quæ scripseris in memorabilium libello, ea veluti certa & alligata tenens, custodire desinas, & ipsa securitate fidens, è mente dimittas. Clarum est in hoc Antisthenis Atheniensis exemplum, qui amico cuidam deploranti quòd commentarios suos perdidisset: oportuit, inquit, ista potius animo quam chartis inscribere: sentiens librorum fiduciam esse causam, quo minus memoriam exerceamus.

11 Pro-

11 Procuranda eſt cibi concoctio, & quæ obſunt memoriæ fugienda ſunt, & ſint in uſu quæ illi conferunt, ut ſupra cap. tertio & quarto dictum eſt.

12 Liberandus eſt animus ab aliis cogitationibus, ab his ſcilicet quæ ſtudium non recipiunt: nam pluribus intentus, &c.

13 Non audienda tantum, ſed etiam videnda ſunt quæ volueris memorari: nam ſemel videntes magis memorantur quàm identidem ſæpe ſæpius audientes.

14 De quibus interrogatus fueris, confeſtim ne reſpondeas, id eſt, absque meditatione: nam ſubita reſponſio ſemper inconſulta eſt.

1 Metiri debes vires ingenii tui tuæque memoriæ, ne ingeras illi plus quàm ſemel capere poſſit aut tenere: exemplum à ſtomacho ſumendum, qui ſi ſupra vires oneretur, invalidior fit, non enim concoquit: nec impinguatur corpus guloſi: ita quicquid addiſcitur, niſi retineatur, parum prodeſt: ideo ſi quantum oporteret retinere non poteris, numerum multiplicabis, & continuam imminues quantitatem.

16 Certas horas ſtudio conſtitues, illas præſertim quibus à cibo ſtomachus ſeu ventriculus erit vacuus: tunc enim ingenium vaporibus non obtenebratur. horæ convenientes erunt conticinia & matutini galli cantus, curabisque ne aliqua ratione fortunæ, deſeras tempora ſtudio decreta.

17 Veſperi quotidie quid diſcendo lucratus fueris repetes, imitatione Catonis, qui quicquid die feciſſet, legiſſet & dixiſſet, in crepuſculo commemorabat.

18 Memoria eſt à teneris exercenda, ut & in juvene & viro promptior ſit & paratior: Quo fuerit imbuta recens, ſervabit odorem Teſta diu. Omnia enim pueris nova ſunt: nova autem & admirabilia fortem faciunt in memoria impreſſionem.

19 Ad animi recreationem viriumque reparationem, non ad obſcœna confugies, ſed mutato id facies ſtudio: remittere enim animum quàm amittere, melius eſt. Sed &

ludicra

ludicra Christianorum debent esse seria. Post studia igitur seria vel gravia, ad leviora confugiendum, ut ad historiam vel exercitia musicalia : nam vires reparat alitque tempestiva quies, ac etiam major est post ocia virtus. Sunt qui ludere malint, quod quidem conceditur, si ludus sit ludus, & non res seria : sitque brevis, honestus, sine dolo vel damno aut cupiditate. Movet ingenium ludus duodecim scruporum, quem moderni scaccorum nominant, sed id eo nimis sæpe adhibetur temporis & studii, quod præstaret melius collocare. Parvæ pilæ ludus, etiam toti corpori proderit: deambulatio, præcipuè capiti. Hæc animi recreatio non sit diuturna neque frequens; & præsertim horis studio non agatur. Revolandum est statim ingenio confirmato ad studia literarum; ne tempus depereat, quo nihil carius, agendumque ut quod deperditum est, ardenti studio recuperetur.

20 Ne discedas à præceptoribus antequam deceat : plures enim scientia in summos evaderent viros, nisi prius esse discipulos puderet, quàm sapere valeant. Proderit & alios docere, dictare, declarare, interrogare, ac respondere: dubitare de nonnullis bonum est, modo id sine ratione non fiat.

Vltimò, inter infelices dies illum computabis, quo aliquid non profeceris didicerisve quod tuum esse possit : ut nulla dies sit (ut in adagio est) sine linea.

PRÆCEPTA REMINISCENTIÆ.

PRIMUM præceptum est, ex ordine & reminiscibilium consequentia : cùm enim didicerimus ordinatim aliqua, connexione & dependentia quadam ordinata, & de illorum aliquo obliti fuerimus, id facile reminiscemur ordine repetito : cognito enim antecedente, facile in consequens deducemur, & deperditum inveniemus. Rectè igitur dicit philosophus. Quæ bene invicem ordinata sunt, bene reminiscibilia sunt: quæ verò malè, difficulter

culter in memoriam revocantur. Facile enim gesta recensemus, cum eo ordine in oratione collocantur quo facta sunt: quoniam sicut se habent res gestæ ad invicem, ita se habent & in movendo animam.

Secundum, ut uno simili in consimile provehamur: ut si Homeri non recordamur; Latinorum poëtarum principem Virgilium memoramur: ex quo facilè in Homerum Græcorum vatum primarium descendemus.

Tertium est, ut aliquando contraria recogitemus: qui enim memor erit Hectoris, reminiscetur & Achillis.

Quartum est, loci ac temporis recordatio in quo res tractata est: locus enim & tempus facilè rem adducit memoriæ. Sunt etiam tres argumentorum sedes, à similibus, à contrariis, à propinquis.

Quintum est, res omnes à proprietate repetere: ut si saginati memoriam habere velimus, ad Dionysium Syracusanum descendamus vel recogitemus; qui, ut autor est Iustinus, præ sagina visum perdidit.

LIBER SECUNDUS DE LOCALI VEL ARTIFICIOSA MEMORIA.

ARTIFICIOSA memoria, ut inquit Cicero secundo ad Herennium, ex locis veluti ex cera aut tabella, & imaginibus veluti figuris literarum constat. Sic enim fieri solet, ut quæ accepimus quasi legentes reddamus: neque multum intersit an à vertice an à calce incipiamus. Locos ipsos ordinatos esse oportet: nam si in eis confusio sit, confundantur omnia necesse est. Multos etiam eos esse decet, ut multa locari eadem exercitatione possint. Cicero centum eos esse debere judicat. Thomas Aquinas plures habendos consuluit. Hos multi variis artibus quæsiere. Metrodorus in signis duodecim per quæ sol meat, tercētenos & sexagenos invenit locos: quòd tot gradibus apud astrologos secari soleat. Cicero familiarem domum finxit, locis discretam multis,

placuitque illi, ut inter locorum quinaria, vel manum aurea m, vel aliud quid discrimen figuremus, quo alter ab altero secernatur: in eisque immobilem ordinem haberi, ut semper dextra ingrediamur & egrediamur. Quidam non ignavus autor, ex animalibus locos fingebat, & eorum ordinem ex alphabeto Latino deduxit, ut à singula litera unius animalis nomen inchoaretur; perinde ac si nomina hæc essent: Asinus, Basilicus, Canis, Draco, Elephas, Faunus, Gryfus, Hircus, Iuvencus, Leo, Mulus, Noctua, Ovis, Panthera, Qualea, Rhinoceron, Simia, Taurus, Vrsus, Xystus philosophus (qui de his scripsit) Hyena, Zachæus. Hæc singula in quinque locos dividebat, in caput, in anteriores pedes, in ventrem, in posteriores pedes, & caudam: nam hunc ordinem ipsa natura porrexit, neque confundi in eis enumerandis ingenium potest. Sic itaque centum & quindecim locos nactus, in eis rerum memorabilium imagines sculpebant, ac etiam in loquentis facie multa ingenio scribi præcipiebat, in capillis, in fronte, in oculis, sicque deorsum ad pedes descendi. Mihi verò facillimum videtur non modò centum, sed propemodum infinitos locos reddere & effingere: cùm neminem lateat civitatis originalis situs vel in qua diu habitavit. Igitur cùm per portam mens ingreditur, dum secantes se ad diversas regiones vias considerat, dumque amicorum domos, ædes publicas, prætoria publica repetit, miram locorum quantitatem assequetur. Accedet ad hoc potestas atria effingendi, in quibus quantum libeat, numerum locorum faciet, ut inscribi quæcunque voluerit possint. Et quia brevis atque efficax est doctrina per exēpla, hinc exempla ponam, ut res facilius intelligatur, de decem ponam exemplum, & consequenter ex proportione habebitur vel de mille. Capio igitur domum magnam & vacuam, ad quam non frequenter sed raro ire debes, & statue primum locum qui est apud ostium distans ab ostio per tres pedes. Secundus locus sit ab isto distans per duodecim vel quindecim pedes: ut, verbi gratia, sit angulus unus. Tertius locus sit à secundo distans per totidem pedes

des, vel duodecim,& erit forte alter angulus, vel medium inter angulum primum & ſecundum. Quartus, erit angulus. Quintus,erit angulus diſtans per tantundem. Sextus conſimiliter, & finita ſala, intrabis unam cameram, atque intra oſtium immediatè ſignabis ſeptimum, deinde in primo angulo cameræ octavum, & in ſecundo angulo nonum, & in tertio decimum cum ſua diſtantia. Si vis plura loca, exeas cameram, & ſigna ſic alias cameras proportionabiliter. Nota tamen, quod diſtantia data mediocris eſt & conveniens,ſed ſi tanta diſtantia non inveniatur, ſed minor usque ad octo vel ad minus quinque pedes, adhuc tolerabile foret. De templo ſcito tale eſſe debere,quod non multum ſit frequentatum etiam à te. ne multitudine imaginum confundaris. Iſta loca debent eſſe ſigna memorabilia & manuductibilia,loci enim non ſunt anguli, ſed fixæ imagines in angulis ſituatæ: ſuper quibus ſicut ſuper charta aliæ pinguntur imagines delebiles, ſicut literæ. Vt,verbi cauſa,primus locus ſignatur per urinale, ponendo in ejus loco urinale. Secundus ſignabitur per pixidem. Tertius per mortarium. Quartus ſignabitur per piſtillum ponendo illud ibi. Quintus per pugillare. Sextus per pedem leporis. Septimus per cribrum. Octavus per ſacculum ponendo ſimiliter ſacculum. Nonus per panem cereum. Decimus per cannas caſſiæ, &c. Et iſta nomina oportet mente ſemper tenere, & loca de quinto in quintum, & quinarii loci menti ſemper habeantur. de diſtantia ſatis dictum. Scio tamen, quòd usque ad vigintiquinque licet tranſire nec ultra: ne fiat negatio in imaginibus. Et conſimiliter dicatur de quantitate quantum ad altitudinem, ne ſint multæ altitudinis, ſed à quinque uſq; ad duodecim pedes. Et notetur quilibet quintus, ut dictum eſt de ordine. de qualitate autem ut non nimis lucidæ,nec nimis obſcuræ,nec nimium frequentes. Tranſeamus ad imagines,quæ ſunt res collocandæ: debent ita imagines nobis notæ in iſtis locis collocari cum motibus talibus,ut per eas valeamus memorari. Verbi gratia,volo memorari de viginti nominibus,ſic faciam: in primo loco

imaginem Petri mihi notiſſimi locabo, cum urinali manu pleno urina quam fundet ſuper Iacobum mihi n tiſſimum: & ex iſto actu notabili, horum duorum mem rabor: & ſic duorum nominum memoriam mihi fecer In ſecundo loco ponam Martinum mihi notiſſimum (na oportet imagines iſtas eſſe notiſſimas, ut cito in mem riam recurrant) qui ponet digitum ſuum in pyxide & e trahet unguentum, quo cum digito orificium unget a Henrici mihi notiſſimi. In tertio ponam Andream mi itidem notum, qui cum manu ex mortario extrahet en plaſtrum quod ponet ſuper faciem Franciſci, vel alios r diculos actus fabricando, ex quibus memoria de talib nominibus confirmetur. Et ita pariformiter procedat in aliis.

Similiter ſi recordari voluero alicujus cum ſuo actu, lum imaginabor cum re illius actus: ut, ſi recordari veli alicujus comedentis ficus, tunc imaginabor quòd cum fi aliquid ſolatioſum faciat vel ſtupendum.

Si argumenta recordari vis, capias ſubſtantiam arg menti, & ipſam tantum locabis, quia totum argumentu haud poſſet locari, ſicque de aliis rebus ſuo modo.

Rurſus de figuris etiamnum diſſeramus his quinque præceptis.

Primum eſt, ut aut riſum moveat figura, aut miſerico diam, aut admirationem: facile enim invenitur figu quæ affectum animæ convertit. Exemplum hujus eſt, ſi i ore aſini rabidi caput Antonii conſtituam morſibus fe confringi, cruorem effluere, auxilia petere, ac paſſis pa mis vociferare: nam fieri non poterit, ut cum voluer non videam hunc oculis mentis meæ, & reddere Antoniu neſciam repetenti.

Alterum eſt, ut aut ſimile per ſimile, aut per contrariu figuremus, aut per proprietatem. Primi exemplum eſt, u ſi nomẽ Galeni ſim locaturus, alicujus illuſtris medici no men ſcribam, cujus quoad fieri poteſt, aut par ſit, aut pau lo debilior autoritas. Secundi exemplum eſt, ſi idem pe

indoct

indocti medici nomen conscripsero: si Thersitem per Achillem, & bonum pro malo: informem per formosum annotavero. Exemplum tertii est, si Ovidium Nasonem, per magnum nasum: Platonem per humerorem latitudinem: Crispum per anulatos capillos: Ciceronem per Gelasinum sculpsero.

Tertium est, ut à tenellis annis assuescamus locare, & cum quotidiana exercitatione crescamus: quanquam etiam adultis prodesse possit ipsa doctrina. Efficacior fit habitus, si quæcunque aut dicturi aut facturi sunt sic locent: quæcunque etiam inter fabulandum audiant: Sic pingant mores, gestus, temporaque sculpant: Sic enim brevi tempore fient exercitatissimi. Ludere etiam prodest alterum cum altero, illum vincere qui plura clarius, ordinatius, velociusque retulerit.

Quartum est, ut omni quinario rerum signandarum repetamus à principio quæcunque signata: solet enim repetitio valde conferre.

Quintum est, ut quæ non sunt simplicia ea per componentium similitudines statuamus, verbi causa: qui memorari voluerit hujus enunciationis, Cicero cum Hortensio disputat, Cicer legumen in horto finget, qui de horti sterilitate conqueratur: sic enim & cicer Ciceronem, & hortus Hortensium, & querela disputationem repræsentat. Sic autem servari solent & legum capita, ut si locanda illa lex sit, Publicati testamenti fides, effingamus dicam testamentalem patentem, cui quispiam cœnum injecerit: & ejus fides aboletur. Ecce publicati semel testamenti fides relegi poterit. Verùm hæc facilius fient, si adsit doctrina & rerum memorandarum cognitio, neque desit consummata & invicta exercitatio, cùm exercitatio possit omnia: ita & medicus medicinalia, & jureconsultus plebiscita facilius recordatur.

Locus igitur tabulis (in quibus antiquitus multa scribebantur) comparatur: imago autem scripturæ: nominum recitatio, lectionis aut rerum lectarum recitationi. Locus est pars vicaria memoriæ & instar illius capax, multiplicatur-

que per antrorſum & retrorſum, per dextrorſum ac ſiniſtrorſum, per ſurſum atque deorſum, aliquid addendo vel diminuendo: multiplicatur etiam menſurando longum, transverſum & medium. Locorum regula breviter & hæc ordine eſt, ut primò ſit locorum inventio (de qua ſuperius dictum eſt) deinde ordinatio, meditatio, diſtantia, fictio, ſolitudo, mediocris lux, diſſimilitudo, quãtitas, loci quinti ſignatio per manum auream vel alterius metalli, illiusq; variatio, ne ſimilitudo confuſionem pariat. Imagines ſunt ſimilitudines rerum in mente conceptarum, ſive ſimulachrum ſimile ex toto vel ex parte rei cujus recordari volumus, imò pro ipſis rebus collocandis accipitur. Sunt verò in duplici genere, ſcilicet aut notæ aut ignotæ: notarum quædã animatæ, aliæ inanimatæ: & tam animatarum quàm inanimatarum, aliæ ſimplices, aliæ compoſitæ. Illud rurſus non obliviſcaris, quòd in collocandis imaginibus ſuper locis, ſemper res locanda eſt cum actu ridiculoſo, vel admirativo, vel crudeli, vel alio modo inconſueto: nam ridiculoſa, crudelia, injurioſa, admirativa, excellenter pulchra, vel turpia, immutant ſenſus ac melius excitant memoriã, cum anima circa talia multum advertat. Variantur quoque imagines per tranſpoſitionẽ literarum, & per tranſumptionẽ: ut ſi velim Romam recordari, ponam Deum amoris, qui vocatur amor: & pro tyranno lupum rapacẽ. Sufficit itaq; nos methodum oſtendiſſe, quã qui ſequetur, haud difficilè, modò exercitatio accedat, multorum ac variorum ſibi pro occaſione debita, recordationem certam parabit: ignavi autem & ocioſi torpeant, quibus omnia infenſa ſunt.

Vltimò, epilogi vice ac veluti colophonem addam quæ ſcribit Eraſmus Roterodamus lib. 3. Eccleſ. Ad nativæ memoriæ vim natura felicẽ, accedat intelligentia, cura, exercitatio, & ordo. ad memoriam confirmandam nonnihil opis pollicentur & medici & ſecundum hos Marſilius Ficinus: ſed præter ea quæ diximus, plurimum confert perpetua vitæ ſobrietas: nam crapula & ebrietas, ut ingenium hebetant, ita memoriam prorſus obruunt: officit etiam curarum varietas, & turba negociorum, officit & tumultuaria

tuaria

tuaria diverſorum voluminum lectio. Hanc præcipuam arbitror cauſam, cur ſenectus ſit obliviosa: quod ea vis animi multitudine rerum obruitur. officit memoriæ pudor immodicus, auditorum novitas & anxia cura: pudor & novitas vincitur aſſuetudine. Anxium ſtudium officit ad hoc ipſum quod impendio affectat. Alibi ſic inquit: Optima memoriæ ars eſt, penitus intelligere, intellecta in ordinem redigere, poſtremò ſubinde repetere quod meminiſſe velis. Hactenus Eraſmus. Si vis igitur rerum bonarum pollere memoria, diligenter curato, ut ejus quod ediſcendum eſt, certam intelligas rationem. Ratio enim eſt indiſſolubile veritatis & memoriæ vinculum. Ob hoc forſitan Plato inquit, quod bene intellectum eſt ſemel, oblivioni omnino tradi nunquam poſſe. Ea quoque memoriæ tradenda ſunt, quæ non ſolum utilia ſunt, ſed & jucunda. nam alimenta quæ ſuaviſſimum ſaporem afferunt, facilius in naturam noſtram tranſeunt atque convertuntur: & quo avidius quid hauſtum eſt, eo diutius retinetur. Adde quod obſervandum omnino Ariſtot. & Simonides arbitrantur, ut certus quidam in ediſcendis ordo vel inſit, vel ſaltem excogitetur. Ordo in proportione quadam & connexione conſiſtit. In his autem quæ ordinata ſerie digeſta ſunt, ſi quid unum acceperis, reliqua continuò neceſſaria quadam vel naturæ vel artis continuatione ſequuntur. Obſervandum inſuper, ut ſæpenumerò quæ didicimus, meditemur: ſic enim alimenta animi concoquuntur, & quaſi convertuntur in animum. Confert etiam quamplurimum ſi quis eleganti oratione cantuque ſuavi, quæ memoriæ mandavit ſæpe recenſeat, ut dictum ſupra eſt. Voluptas enim rerum condimentum eſt, amoris eſca, incitamentum ingenii, voluntatis pabulum, roburque memoriæ. Purganda eſt etiam anima à malis, ut impleatur bonis: orationeque ad Deum fideli petendus eſt ſpiritus ſapientiæ & ſcientiæ per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, cui cum patre & ſancto ſpiritu ſi honor, laus & gloria ſemper.

DE PRAEDICTIONE MORUM NATURARUMQUE HOMInum facili, cum ex inſpectione vultus, aliarumque corporis partium, tum aliis modis.

Opuſculum in 23. capita diviſum.

AVTORE GVLIELMO GRATAROLO medico Bergomate.

De phyſiognomia in univerſali. CAP. I.

MNIBUS animalibus commune eſt agere vel pati ab inclinatione naturali, quæ ut in brutis impetus, ita in hominibus propenſio dicitur: ut in cholerico eſt ad iram inclinatio, in melancholico ad metum, in ſanguineo ad jucunditatem, in phlegmatico ad ſegnitiam. Inclinationes ergo iſtæ in hominibus morum atque affectuum ſemina dicuntur, quoniam ratione regulari poſſunt: in brutis verò mores & affectus, quoniam ſenſibus & appetitu vivunt. Ex quibus patet Phyſiognomiam ſcientiam eſſe neceſſariam, quo per ipſam prædicimus aptitudines naturales ad affectus vel mores actuales, nec eſt ſcientia neceſſaria, nec firma: verùm quia homines plerunque vivunt ſenſu, & non niſi ſapientes vivunt ratione, ideo phyſiognomia eſt ſcientia prædicendi mores actuales & affectus ut in pluribus, quoniam plures appetitu & ſenſu vivunt quàm ratione, quàm etiam ob cauſam Bias Prienæus dicebat, plures eſſe malos quàm bonos: quoniam plures appetitu quàm ratione moventur: atque, ut inquit Ariſtoteles, à medio pluribus modis delinquitur, acceditur verò nonniſi uno modo. Duo

autem

autem ſunt ſignorum genera: aliqua quæ à qualitate elementari ſumpta animi affectiones ſignificant, ut thoracis piloſitas, quæ iracundiæ eſt indicium, ex corde calido. quædam à proprietate, ut capitis in dextrum declinatio, quæ ſignum eſt cynædi, nec ex cauſa calida aut frigida, ſed proprietate colligitur. Peripatetici verò (ut Ariſtoteles ſecundo priorum) ſupponunt, nulli homini ineſſe aliquam affectionem, aut aliquem morem à natura, quin illum in corpore comitetur ſignum, per quod illa paſſio aut mos poſſit ſignificari. Ac licet anima quo ad intellectum ſit à corpore elevata, quo ad alias tamen partes & potentias eſt à corpore comprehenſa. Quamvis quoque hominum aſpectus non differant ſpecie eſſentiali, differunt tamen ſpecie accidentali. Sufficit autem pro differentia morum, accidentalis aſpectuum differentia. Si quis autem illud Ioannis ſeptimo objiciat, Nolite judicare ſuper faciem (ſeu aſpectum) ſed rectum judicium judicate. Reſpondeo dictum illud à Domino eſſe in illos qui ex pravis affectibus arrepti, non ex re & cauſa judicium faciunt, ſed ex perſonarum acceptione, hominumve odio vel contemptu alienantur à rei veritate: quod fugiendum eſt tum aliàs tum maximè ubi de cœleſti doctrina agitur. Hoc etiam eſt ſuper faciem (ut ſuprà dictum) judicare ac falli, ſi quis vultiſpex aliquem ex natura hilarem, quem aliquando contingat caſu aliquo vitam triſtem ducere, ſi cum natura triſtem cenſeat, qui tamen natura hilaris eſt, vel è converſo. Sciendum etiam duplices fore paſſiones, videlicet naturales & accidentales: accidentales ſunt quæ animæ inſunt, & ex eo quòd animæ inſunt, nulla fit in corpore mutatio, ut artis & ſcientiæ, & hæ per ſigna in corpore non indicantur. Naturales verò quæ cum in nobis inſunt, aliqua mutatio apparet in corpore, ut ira, metus, &c. de quibus tractatur. Eſt enim phyſiognomia cognitio affectuum & morum animæ: mores autem & affectus ſunt in parte ſenſitiva, quæ dianœa appellata eſt, animalibuſque & hominibus communis.

De capitis judicio, super magnitudinem, figuram & dispositionem. CAP. II.

CVM caput inter reliquas humani corporis partes omnium maximè conspicuũ sit intuentibus, haud ab re etiam Hippocrates ex ejus potissimum figura de totius corporis constitutione judicare docet in sexto Epidemion: quod enim justo plus magnum aut parvum fuerit, id vitiosum existit: & qui eo præditi sunt, iis quæ ad intellectũ attinent, evidenter læsa ac impedita esse apparent. Vt autem caput parvum perpetuò vitiosum, ita magnũ interdum bonum, interdum etiam malignũ existit. Optimum verò caput id est, quod exactè rotundum, & utrinque paulatim depressum existit. Veluti si sphæram exactè rotundã ex cera constructam, paulatim utrinq; depressam excogitares: nam rotundum, ut geometræ asserunt, est capacissimum. Caput ergo melius in magnitudine moderatum existit, & habet decentem rotunditatem quæ ante & retro eminet, parva compressione temperatum. Causa parvitatis capitis est paucitas materiæ: causa magnitudinis capitis est materiæ, scilicet spermaticæ, multitudo. Cerebrum sequitur formam cranei: parvum namque si fuerit craneum, parvum erit cerebrum, & econtra. Cranei figura si corrumpitur, corrumpitur & cerebri forma. Caput hominis inter cætera animalia proportionaliter plurimũ cerebri habet. Mares plus cerebri habent quàm fœminæ: licet effectus aliquando contrarium indicet: sed de his quæ rarò fiunt, vel per accidens, non est ars vel scientia. Caput hominis juncturas plures habet quàm cæterorum animantium, & maris plures quàm fœminæ. Caput debitæ formæ habet formam mallei, in qua pars anterior & posterior eminent. Forma medii ventriculi debet esse leviter compressa; & ita nobilior est cogitativa. Forma anterior si depressa est, judicium abest. Si posterior depressa est, abest memoria, & inest imbecillitas motus nervorũ, & per consequens totius corporis: nam ex cerebri fortitudine ostenditur fortitudo colli & nervorum: similiter spatularum

rum amplitudo, pectoris, hippocondriorum & ossium. Caput non ultra condignam formam & rationem, adauget sensum virtutemque, & denotat in homine magnificentiam. Caput parvum & indebitum, oppositum arguit. Cùm enim caput fuerit magnum, cerebrum erit magnum: & cùm cerebrum sit omnium sensuum principium, caput si magnum sit, erit multi sensus, & econtra.

Maximum ergo habenti caput non ultra formam, formositas, & conditio bona denotatur.

Caput magnum cum figura diversa, & subtilitate nervorum, ac vivido collo, & subtili, ossibusque subtilibus, signum est maliciæ formæ cerebri.

Caput habentes magnum præter formæ debitum, fatui sunt & stolidi, & indociles.

Caput magnum & collum parvum, malum est: deficit enim virtus formativa, & materia est inobediens: inde stoliditas & fatuitas.

Caput magnum corpori proportionatũ, præsertim collo, ita quòd collum sit forte & mediocriter grossum cum fortibus nervis & grossis, non extra laudem bonum est.

Caput pinearum in formam piramidis, ita quòd pars inferior sit grossa & rotunda, pars verò superior acuta & pineata, inverecundiam arguit, rapacitatem, & audaciam temerariam: hoc ex caliditate & siccitate cerebri est Ianuenses ut plurimum talis sunt figuræ & naturæ, & plurimi cucullati quos religiosos vocant, præsertim Bigotti & hypocritæ: Phoxi etiam dicuntur à Græcis, acuminata capita habentes, ut Thersites Iliados B. Quo non deterior alter venerat ad Troiam.

Caput magnum, cæteris signis ingenium denotantibus, est bonarum artium receptaculum: secus est cum caput magnum est, non respondentibus cæteris membris.

Caput forma decens est cum ventriculo anteriori bonæ formæ & satis humido, quia apprehensio specierum fit ab humido: retentio fit à sicco, in postrema parte.

Caput cum ventriculo medio aliqualiter compresso circa latera, denotat virtutem cogitativam in componendo esse

do eſſe promptam, & in dividendo quod apprehenſum eſt, propter unitatem ſpirituum in loco.

Caput ſphæricum, mobilitatem, inſtabilitatem, oblivionem, exiguamque diſcretionem, parvamque denotat ſapientiam: motus enim ſpirituum nunquam pauſat: quod in plurimis annotatum eſt Gallis, Vaſconibus, & aliquibus Teutonicis. Si enim forma capitis ſphærica eſt, ventriculus medius amplius eſt, & ſpiritus eò tendentes dum amplum locum inveniunt, non bene uniuntur: & ſic extimativa debilitatur, quia in girum ſpiritus obvolvuntur. Talis capitis homines multa pollicentur & attendunt parum: ſunt importuni, avari, invidi, de præſenti tantum cogitantes. Nihil confidas his hominibus, præſertim ſi corpus eſt cholericum aut melancholicum. Hi ſi dominium habent, crudeles ſunt & tyranni, deprædatores, & homicidæ, niſi pii ſint ac Deum timentes.

Caput parvum de neceſſitate malum: ideo & faciliter ægrotat, & intus eſt parvum cerebrum, & anguſtia ventriculorum: in quibus ſpiritus anguſtiantes non operantur debitum: conculcantur enim, inflammantur, & ſuffocantur: ideo non imaginantur bene, non diſponunt, non memorantur, Tales ſunt iraſcibiles, timidi, & iram retinentes propter cerebri ſiccitatem & calidam temperiem. Sunt quoque exigui judicii & intellectus, nec poſſunt recte diſcernere: tractant falſa, maledicunt, & ſunt bilingues, à quibus fugiendum eſt, tanquam ab hoſte: ab omnibus excipe ſanctos.

Caput ineptè prolixum, obliquum in organis, impudicitiam refert, & impudentiam.

Caput humile & planum, inſolentiæ & diſſolutionis vitium ſignat.

Caput in priori parte eminens, inſolentiam teſtatur.

Caput in anteriori parte vallatum, depreſſum & concavum, iracundum ac doloſum ſignificat. at qui occipitis cava demiſſa habuerint, pavidorum nota erit.

Caput magnum cum frontis latitudine & vultu quaſi gigantis, tardum, manſuetum, fortem & indocilem denotat: refer ad boves.

Caput

Caput longum aliqualiter protenſum ad mallei formam, providum & circumſpectum arguit, quales ut plurimum ſunt Thuſci.

Caput rectum, in medio lene & ferè planum, medioque magnitudine, ſenſibus ingentem & magnanimum facit.

Caput ad omnia menſuratum, ingenio excellentem notat, & perſpicacem liberalemque.

Caput eſſe parvum vel magnum, intelligitur juxta corporis dimenſionem.

Caput breve, ſine ſenſu, ſine ſapientia eſt.

Caput ex poſteriore parte concavum, doloſum & iracundum indicat.

In quibus tempora cava utrinque inſpicies, doloſos trucesque judicabis.

Ex colore corporis judicium. CAP. III.

NIGREDO in homine ut cornu lucens, aduſtionis ſignum eſt: tàm in membris quàm etiam in capillis.

Color niger, imbellem, timidum, verſutum indicat, refertur ad eos qui in meridiana plaga inhabitant: & etiam qui tales, ſunt melancholici, quorum proprietas eſt timiditas. Ægyptii verò Æthiopes ex innato calore debili & ab extraneo reſoluto, debiles ſunt.

Flavus & albicans furoris & iracundiæ ſignum eſt.

Color medius inter album & nigrum fortitudinis eſt, quæ virtus media eſt audaciæ & timoris.

Color viridis obſcurus aut niger, pronos ad iram indicat.

Ruffus corporis color, pernicioſi hominis ac variis moribus præditi, argumentum eſt.

Rubei valde, homines aſtuti ſunt: refer ad vulpes. Rarò vidi breves, humiles, rubeosque fideles. ſed pios excipio.

Homines ſupertabeſcentes facie, ita tamen ut rubedo major in fronte, & oculi demiſſi ſint, verecundi omnino dicuntur. refer ad paſſionem.

Color

Color albus subrubeus, fortes & animosos indicat: refertur ad septentrionales.

Color vehementer albus, virtuti est contrarius, ignavique indicium: nam phlegmatici ac frigidi sunt, & ideo etiam timidi.

Color qui pallore deformatur, imbellem, timidum, eundemq; tergiversatorem significat, si non ægritudo sit studiumve causa palloris. Cum fuscior color pallori permixtus est, voracem, loquacem, intemperatæ iræ atq; linguæ denunciat. Color igitur ad insaniam vergit. Aristoteles ad Alexandrum inquit, Albedo livida vel flava, hominis deceptivi magnum signum est: quòd si cum hoc accidat monstruositas, erit & natura & anima diminutus: fuge ergo, inquit eodem loco. Cave, inquit, ab homine omni qui aliquo membro diminutus ac mancus est, veluti ab inimico: quoniam turpes ac manci temerarii sunt, loquaces. & sine judicio omnia proferentes.

Homines rubore simplici cum labiorum titillatione & narium ampliatione, signantur animosi & iracundi: referuntur ad passiones.

Color tranquillè & moderatè rubeus, docile ingenium, veloxque declarat.

Homo cui ea quæ sunt circa pectus & faciem rubore flammeo ardent, inflammatur ira, maniacus facilè fit ac rabiosus.

Habentes colorem flammeum vel circa, diu iram tenent, implacabiles sunt, delatores, & difficiles ad regendum sunt irati. Refer ad morem in iratis apparentem.

Dixit Loxus experientia se observasse hominem cujus nasus & maxillæ natura hepatico colore rubent, esse omni vitiò horrendo affectum, ut libidine, vinolentià, crudelitate, & cæteris talibus.

Cùm venæ cervicis & temporum extant, & sanguinei sunt oculi, iracundum animum & vehementem ostendunt, nonnunquam & insanum.

Cùm vultus rubet, aut verecundum, aut vinolentum declarat. Discernes igitur hunc ruborem oculorum indiciis, & ejus consuetudine.

Capil-

Capillorum judicium ex ſubſtantia. CAP. IV.

CApilli plani, ſuaves, manſuetudinem & frigiditatem notant & humiditatem.

Calor hominis ſuperiora petens, & paſſim penetrans, capitis cutem perforat, & humorem per foramina educit, ac ſubtilior pars humoris evaneſcit, craſſior verò reſidet & cogitur in capillum cute duriorem extraneo frigore, & capillus fit tam latus quàm foramen, tam longus quam impetus exeundi.

Qui tardè naſcuntur, humidam indicant complexionem nec ſanguineam.

Si feſtinant capilli, corpus ad ſiccitatem declinabit potius quam ad humidum: & cùm caliditas & ſiccitas conjunguntur, capilli citius naſcuntur, & groſſiores.

Multitudo caliditatem arguit, & groſſities multa fumoſitatem: ideo amplius in juvene quam in puero: in puero enim materiæ vaporoſæ ſunt potius quàm humoroſæ: in juvene verò ſecus: ideo contraria ſequuntur ipſorum contraria.

In puero multi pili, docent creſcentem complexionem ejus ad melancholiam tendere.

Criſpitudo in extremitate, caliditatem & ſiccitatem notat, ut in leone.

Groſſities, ex vapore groſſo & abundanti. Groſſi & nigri capilli Saturno referuntur.

Capillatura compta nimis & ornata ſeu prolixa tam ab arte quàm à natura, arguit homines venereos & ſolares. Qui ferunt capillos poſiticios gratia ornatus, omnino ſunt venerei. Nam ſicut mulier ſua natura induens ornamenta virilia, thoraces, trilices, & alia id genus armorum, eſt de natura viri, id eſt, maſculina: modo ſimili viros muliebri ornamento gaudentes, effœminatos appellamus, id eſt, libidinoſos & puſillanimes.

Capilli in capite erecti, & pili ſimiliter in reliquo corpore, timidos arguunt.

Directi ferum vel ſpiſſi capilli, rari, inſidioſum, mollem, effœminatum.

Capil-

Capillorum crispitudo sursum elevata, calidæ complexionis.

Polemon Græcus autor inquit capillos crispos (id ego de omnino crispis intelligo, ut in Aethiopibus) hominem admodum pavidum abominabilemque denotare: rectos (hoc alias haud est) inutilem & stolidum, mediam autem inter hæc qualitatem, optimam hominis naturam testari.

Capilli compressi, fronti eminentes, animum fortem & brutalem ostendunt. refer ad ursos & feras.

Capillorum asperitas, asperos vel ferinos mores denotat.

Capilli compressi, supra mediam frontem resupinati reflectentes in cerebrum, calidum, minus sapientem in bonis virum notant. refer ad barbaros.

Capillus ex utraque parte depressus in frontem descendens, naturæ signum est equinæ.

Capilli juxta tempora tenues & rari, frigidum & sine viribus hominem annunciant: ratio, quia ibi arteriæ magnæ: & ille locus deberet naturaliter esse calidus, ergo & pilorum generatio, quia fit à calido: ergo quando tibi sunt rari & tenues, deest caliditas: refer ad mulieres ibi penuriam pilorum habentes.

Capilli juxta tempora rari sed rigidi, timidum frigidumque profitentur.

Capilli densi circa tempora & aures, calidum hominem & libidinosum notant.

Capilli ibidem si fuerint stabiles, nigri lutei, vinolentum indicant animum. refer ad apros.

Capilli ibidem si fuerint grossi & albiores, arguunt mores indociles & indomitos. refer ad Frisones.

Capilli molles & rari utraque mensura tenues, fœmininum animum & sanguine depauperatum arguunt: similiter hebetem & pigrum. Et quando fuerint rariores magis, subdolum & asperum & lucri cupidum innuunt. refer timiditati barbarorum, & Assyriorum avaritiæ. Assyrii enim extra mensuram avari.

Capilli

Capilli multi grossi atque depressi cum pilositate reliqui corporis, in puero testantur melancholiam futuram, id est, maniam incursurum.

Quando augentur in ætate capilli, repræsentant multam adustionem per naturam, quæ causat ægritudinem fatuitatis.

Linea ultima capillorum si à fronte recedat, callidum & parvi intellectus arguit.

Linea ultima capillorum si fronti imminet, animosum notat ac semiferum hominem.

Linea ultima si post sinciput, ad quod terminantur origines capillorum, descendit versus cervicem, in nequitiis callidum, in bonis verò insipidum ac luxuriosum arguit.

Linea talis ex priori parte cùm longè superior à cervice est, tardum, timidum, fœmineumque animum profitetur, & iracundum.

Mulieres non calvent, quoniam earum natura similis est naturæ puerorum.

Spadones non calvescunt, quoniam in fœmineam mutantur naturam.

Capilli in tactu crispi corrugationi piperis similes, debilitatem notant digestivæ, & citam senectam.

Coloris capillorum judicium, & pilorum ubicunq;. CAP. V.

Significatio coloris pilorum non verificatur pro majori parte, nisi in temperatis climatibus. Aliquid tamen potest comprehendi in quolibet climate comparando ipsis homines illius climatis: ut puta in Teutonicis & Æthiopibus. Æthiopes enim nigri sunt, & eorum capilli crispi ultima tortuositate: non propter hoc eorum complexio erit calida, sed hic calor & hæc crispitudo extrinseco calore nascitur. nam potius frigidi sunt vaporante calore. Teutonici verò & Sclavi, id est, Illyrii, frigidas regiones incolentes albi sunt, & eorum capilli flavi & plani: nec propter hoc generatim dicendum est quòd sint frigidi, imò potiùs eorum complexio est calida valde, quia calor clauditur intrinsecus, ut accidit in hyeme, &c.

Albedo significat aut frigiditatem vehementem, sicu canicies: aut fortem siccitatem, sicut accidit vegetabilibus cum siccantur, quæ ex sua nigredine aut viriditate transeunt in albedinem. Et hoc quidem non accidit hominibus nisi in fine ægritudinum exsiccantium.

Albus capillus est complexionis frigidæ. Colores capillorum præcipui sunt quatuor, scilicet: nigredo, rubor, glaucedo, & canicies. Regiones & aer operationem habent in capillis.

Canicies capillorum oritur defectu caloris naturalis, vel ex putrido phlegmate: & aliquando venereos mores indicant.

Niger capillus est ex cholera incensa superabundante, vel ex combusto sanguine.

Capilli subnigri si sint moderatè tenues, bonos mores indicant, & bonam complexionem hominis præ se ferunt.

Capilli valde nigri non plani sed asperi, calorem arguunt.

Capillus rubeus à nativitate, caloris non adusti signum: sunt enim diminutę caliditatis capilli rubei, & complexio talium hominum minoris est caliditatis quam nigrorum capillorum, cùm rubedo sit proxima & affinis nigredini.

Capilli rubei cum intensione rubedinis, insidiatorem, amentem, cholericum, iracundum, furiosumque absque ratione ostendunt: rubei subalbidi, avaros mores.

Capilli colore castaneo, rectum, justum, dilectum arguunt.

Aureus flavus est diminutæ frigiditatis.

Aureus ex flavo & rubeo mixtus, signum est temperatæ complexionis.

Capilli subflavi moderate tenues, Solis & Mercurii naturam notant.

Flavitas & albedo capillorum arguit frigiditatem, sed diminutam in flavo

Capilli flavi longi solares sunt, id est, animo regali existentium.

Capilli blondi aut flavi, dominio frigiditatis subsunt, & calor

calor in humido sopitur: refer ad pueros. Septentrio-
ales tamen habent propter regionem: unde notandum
t, quoniam hæc solent physiognomum decipere.

Nigredo capillorum sicut cornu lucidum cum asperi-
te quadam & tortuositate, caliditatem complexionis
guit. Nigri simpliciter, timidum & avarum signant.
am omnis timidus ferè est etiam avarus.

Color ut lucidum cornu naturæ Martis assimilatur: ni-
lominus capilli non sunt grossi, sed aliquantulum sub-
les, subtilitate humorum, & nigrificantur intensa cali-
tate: patet in pane super prunas adusto, quia fugit hu-
iditas.

Crura satis admodum densis pilis oblongisque obsita,
ditati atque agrestiori naturæ abscribe.

Cùm in residuo corporis autem est nimia pilositas, ibi
artis & Saturni sidus vim operatur suam. Tales vide-
us deprædatores viarum, præsertim quando cilia sunt
lde pilosa: cùm solum pectus pilos præfert, calidum &
imosum significant.

Cùm omne corpus contectum est pilis asperis & den-
, animum quadrupedis potius quàm hominis indi-
nt. Cùm cervix à capite capillosa est, fortem & animo-
m indicant: refertur enim ad leonem.

Frontis judicium. Cap. VI.

Acies, pars ea tantum quæ calvæ subjecta est, & in ho-
mine tantum.

Frons faciei pars est inter sinciput & oculos.

Latitudo frontis incipit à naso, ubi terminantur cilia
sus commissuram coronalem.

Longitudo frontis intelligitur per latitudinem corpo-
ut villi ac nervi incedunt.

Per rotundam frontem intelliges quandam sphæricam
inentiam & promptuariam ad exteriora, & talem for-
m necesse est deficere in longitudine frontis.

Frons quibus magna, segnes: comparantur bobus.
ons quibus parva, mobiles.

Frons quibus lata idonei ad movendam mentem: ſi valde lata, ſtulti: parva diſcretione, & ingenio rigidi. Latam intellige cum debita quantitate longitudinis & latitudinis.

Frons quibus rotunda, iracundi, præſertim ſi promtuaria, & inſenſibiles: refer ad aſinos.

Frons quibus parva & anguſta, ſtolidi, indociles, inquinati, voraces: refer ad ſues.

Quibus oblonga, valent ſenſibus, & dociles ſunt, ſed vehementes aliquantulum: refer ad canes.

Frons quibus eſt quadrata moderatæ magnitudinis, conſona capiti, tales virtuoſi, ſapientes, magnanimi: refer ad leones.

Quibus eſt frons plana & continua ſine rugis, inflexibiles ſunt & inſenſibiles, contumelioſi, & valde iraſcibiles, id eſt, pertinaces in ira obſtinati & litigioſi.

Qui mediam frontem ſimul cum ſuperciliis contrahit eſt vili lucro intentus.

Quibus eſt protentoſa, adulatores ſunt: referuntur ad paſſiones & eſt frons protenſa æqualis, quaſi ultra tenſa: dicitur etiam collecta frons, id eſt, tenſa & tranquilla, ut in canibus patet & hominibus blandientibus.

Quibus eſt obnubiloſa, audaces & terribiles: referuntur ad tauros & leones.

Frons quaſi cacumẽ quiddam habens & foſſulas quaſdam callidi & perfidi indicium.

Medius habitus frontis inter hos decenter congruit & bonus eſt.

Frons quibus triſtis eſt, mœſti ſunt: & referuntur ad paſſionem.

Demiſſa & obſcura, planctui promptos facit: refer ad pavones.

Frons magna ſemper cum groſſicie carnis, & econtra, frons parva, cum ſubtilitate.

Frons parva & ſubtilitas pellis denotat ſpiritus ſubtiles & mobiles: & econtra. Spiritus autem eſt corpus ſubtile ex vaporibus ſanguinis cauſatum: eſtq; ſpiritus lator vir-

tutum

utum animæ in membra ſpiritualia:atq; ideo ubi eſt humorum groſſicies, ibi non poteſt eſſe homini ingenium.

Frons rugoſa nimis, ſignum eſt inverecundi. & rugoſitas cauſatur ex nimia humiditate, licet aliquando etiam ex ſiccitate, & iſta non occupat totam frontem, & declarat iracundiam & iraſcibilitatem, retinet iram & odium abſque cauſa, & ſunt tales litigioſi.

Habentes curtam frontem, tempora & maxillas compreſſas, amplis mandibulis, ſtrumas contrahunt.

Quibus tenſa eſt & lucida, adulatores ſunt & doloſi, ut ſupra dictum.

Frons in longum rugoſa, præſertim in radice naſi, arguit cogitationes melancholiæ.

Frons laxa, diffuſa vel aſpera concava in medio cum tranquillitate cutis arridenti, verſutos notat & avaros ac fortaſſe plenos inſcitia.

Frons valde diſtorta, ſecordem ac ſtupidum.

Cui velut nebula in rivum frontis eſt, vel in medium tanquam obſtricta, iracundus vocatur: refer tauro vel leoni.

Frons demiſſa & triſtis,animum lugubrem,iracundiam & triſtitiam notat.

Frons alta, lata & longa, auget bona. Humilis frons, virilis haud eſt.

Frons in temporibus quaſi inflata groſſitudine carnis, maxillis plenis carne, multum animum arguit, iracundiam, ſuperbiam, & ingenii groſſiciem.

Curva frons eademque alta & rotunda, ſtoliditatis indicium eſt & impudentiæ.

Superciliorum judicium. CAP. VII.

SVpercilia in oſſium compage poſita ſunt: quamobrem compluribus ſenibus creſcunt.

Supercilia valde piloſa oſtendunt ineptos ad loquendum, quia arguunt multam & aduſtam materiam: Item oſtendunt ineptitudinem morum & maleficorum: quia

intellectus & morigeratio à temperamento tantum cau-
ſatur, non ab aduſtione & fumorum copia. Ex magna
namque aduſtione ſemper cerebrum caleſcit, & per con-
ſequens eſt garrulitatis cauſa furibundi moris, nullo di-
curſu.

Supercilia denſa cum multitudine pilorum conjuncto-
rum ad naſi principium, ſignant aduſtionem intenſam: e
habentes ſunt melancholici, & pravæ naturæ, impii & ali-
quando fures & omninò deceptores, homicidæ, ac leno-
nes, & omnia mala complectuntur.

Supercilia ad ſuperius elevata ſi ad originem naſi de-
ſcendunt, & ſuperius elevantur ad tempora, ſignant do-
minium calidi & ſicci, & ſunt callidi & malefici.

Polemon ait: Si frontis pili ad naſi medium denſi de-
mittantur, ad partes verò quæ utrinque exiſtunt minime
magnanimitatis & maximæ virtutis animi argumentum
eſſe. Ibidem rectos pilos, timidum & dolis præditum no-
tare.

Supercilia multorum pilorum, multam arguunt cogi-
tationem, & multas triſtitias, cum loquela plena & craſ-
ſa: tale ſignum aliquando reperitur in deprædatoribus
viarum, homicidis & furibus.

Supercilia ſi deſcendunt inferius à parte naſi, & ſupe-
rius elevantur à parte temporum, inverecundos & hebe-
tes demonſtrant, & hoc propter caliditatem furioſam.

Supercilia rara menſuratæ magnitudinis, arguunt tem-
peramentum, humorum bonitatem: talia habentes, in-
genioſi ſunt & ſecreta indagantes.

Supercilia longa, arrogantiam & inverecundiam no-
tant. Longa multorum pilorum ſignant virum magna
meditantem.

Supercilia quando panduntur ad tempora, immundi-
ciem ſignant, & deriſorem ſimulatoremque.

Supercilia inferius à parte naſi deſcendentia, & ſupe-
rius verſus tempora elevata, & ſic utrinque divulſa, inve-
recundiam, invidum, ſtolidum, inſatiabilem, & porcis ſi-
milem.

Super-

Supercilia quæ deſcendunt per incurvationem à parte naſi, ingenioſum in nefandis arguunt: & quando incurvantur ad lacrymale ſilveſtre, ſignant joculatorem.

Supercilia ſi fuerint directa lineata & prolixa, malum, imbecillem, & fœmineum animum ſignificant: refer ad mulieres.

Supercilia denſa cum coeunt, triſtem maxime hominem, ſed & parum ſapientem ſignificant.

Supercilia dependentia vel oculis imminentia, invidum. Curvata parvam & anguſtam mentem.

Supercilia arcuata adeò ut penè naſo adjungantur, ſubtilem & ingenioſum ac ſtudioſum.

Supercilia rara, diametro commenſurata & magna, intellectum.

Supercilia arcuata, ſi conjungantur ad conum naſi, ſubtilem & ſtudioſum notant: ſi autem convexunt ibidem, triſtem & parum ſapiētem. Si arcuoſitas declinat ad tempora & ad gibboſitatē genarum, negligentem & fatuum.

De ſuperciliis malè dixit Michael Scotus, quem Ioannes Picus dicit eſſe ſcriptorem nullius ponderis, multæ verò ſuperſtitionis.

Ciliorum ſeu palpebrarum judicium.
CAP. VIII.

Cilia tegmina ſunt oculorum opertoria, venularum clauſulis ſummis innituntur ex vapore craſſiuſculo. Cauſa parvitatis, eſt materia parva.

Subtilitas pilorum arguit ſubtilitatem materiæ, id eſt humorum, & dominium choleræ: & tales ſunt malicioſi, vitioſi, malefici: & cæteras bilis paſſiones tu notabis. Et cùm carnoſior ille locus fuerit, ut milvorum oculi, aſtutia & mala caliditas indicatur. Milvorum natura eſt calida & rapax, & eſt ſpecies aquilæ ratione caliditatis, & eſt animal cholericum: cave igitur à cholericis non regeneratis ex ſpiritu ſancto.

Lacrymale domeſticum cùm eſt modicum, ſignificat aſtutum, ut tenet Avicenna.

Cilium ſuperius eminens inflatum magis quàm plenum, parum ſupra oculum declinans, inſolentem & quaſi viſum alligatum notat.

Cilia autem ſi declinant ad inferius, plenum & craſſabundum oſtendunt, maxime cum ſunt rubore obducta, potatorem ruinoſum denunciant. Et expertus ſum in pluribus tabernas frequentantibus. ratio eſt, quia ſignificat debilitatem oculorum, ergo & cerebri, ergo timent vinum.

Quod ſi ſubtile retractum inferius fuerit, in tantum ut oculi obtegatur album, denotant humorum ſiccitatem: quod ſi contingit in acuta aliqua paſſione, mortem denunciant.

Quando pili palpebrarum (à palpitando dictę ſunt palpebræ) curvantur inferius, vel naturaliter ad unam partem torquentur, mendacem ſignificant & callidum.

Qui majorem & groſſiorem habet palpebram, longius videt: quia conſervat lumen à calido & frigido extrinſeco.

Anguli oculorum quando ſunt dilatati, ſignant oculorum ægritudinem: & ſi habent aliquam eminentiam carnoſam ebrioſitatem notant, & præcipue quando oculi eminent, tunicis eorum exiccatis.

Palpebræ oculorum ſuperiores palpebras inferiores cooperientes, longam vitam notant.

Crebra palpebrarum palpitatio, meticuloſos arguit & maniacos.

Tenues palpebræ & in ſanitate optimæ ſunt, & mentem Deo proximam indicant.

Oculorum judicium. Cap. IX.

Ex oculorum indiciis Phyſiognomones ſententias ſuas confirmant. quoniam ſigna quæ in oculis cernuntur, idola affectionum cordis ſunt.

Oculorum complexio humida eſt, & ſeptem tunicis formantur cum tribus humoribus.

Oculis paſſiones animæ maximè indicantur, tribulatio, hilaritas, amor, & odium, &c.

Oculo-

Oculorum colores præcipui quatuor, niger, ſubalbidus, varius, & glaucus.

Oculorum forma rotunda, mobilior & perfectior & incorruptibilior, propter carentiam angulorum. Oculi quaſi occulti dicuntur.

Angulati oculi, ſuperfluitates ſæpe ſæpius in angulis habent.

Rectus oculorum ſtatus, probi viri indicium habetur.

Oculi groſſi, timiditatem & puſillanimitatem arguunt, quia cauſantur à magna copia humiditatis cerebri, in qua eſt frigiditas quæ diffunditur per membra, & extinguit ſanguinem. Ideo, quemadmodum ſpiritus ſanguinis facit audacem; ita humida & frigida complexio, timidum.

Eminentes oculi timidos arguunt: refer ad lepores, cuniculos & ranas.

Extenſi oculi in anteriori, ſtultum: profundi, malicioſam ſubtilitatem.

Lati oculi in latitudinem corporis tendentes, porcorum oculis ſimiles, arguunt corporis humiditatem.

Elevatos & eminentes oculos habentes, parum vident: quia elongantur à cerebro eorum fonte: & tales ſunt loquaces.

Oculi in caput preſſi, acutius vident.

Oculus profundus, ſignum eſt malorum morum.

Mobilitas oculorum à caliditate eſt, & iracundiam notat, luxuriem & audaciam: ad accipitres & aſtures.

Immobilitas oculorum à frigido eſt, & timiditatem ac modeſtiam ſignat.

Qui cum oculis palpebras motitant, imbelles, infirmique animi exiſtimat Polemon.

Oculi qui clauduntur, ac denuo recluduntur, proditorem hominem, pravumque denotant.

Si verò in ipſis humor inerit, accuratum, artiumque ſtudioſum dixeris.

Oculi qui difformiter moventur, ut nunc currant

nunc quiescant, ad facinora omnia faciunt, & cogitationem scelerum notant: ideo tales homines pessimi moris sunt.

Cujus oculi moventur velociter cum acuitate visus, sunt latrones, infideles, & fraudulenti. Et multos notavi etiam à pueris, qui demum suspensi fuere propter latrocinia: hi tamen habent ingenium subtile, sed ad malum promptius.

Intuitus fixus, ex nimia & fixa cogitatione est, & desiderio sæpius ad decipiendum.

Qui habent intuitum ut mulieres, luxuriosi sunt & inverecundi: nam hæc dispositio à simili complexione venit.

Quando quis intuetur ac si puer esset, ita ut & facies & oculi quasi rideant, hic læta & diuturna potitur vita.

Oculi quasi ridentes cum residuo faciei, adulatores, luxuriosos, & detractores notant.

Oculi crocei crudelitatem notant & deceptionem, ut expertum est in lenonibus, & homicidis. hic color à cholera fit prædominante & adusta.

Hominem, cæsios habentem oculos concretos, ac tenebricosos, fuge quantum licet. Cæsius in siccis oculis color, impiorum est.

Oculorum color qui oleæ colorem repræsentat, fortem virum testatur.

Flavescens color oculorum, fortem & magnanimum.

Quos plurima nigredo infecerit, difficilis naturæ & fraudulentis judicato.

Oculi parvi, malum & stultum denotant & pusillanimem: refer ad simias.

Profunditas oculorum est ex siccitate musculos & ligamenta siccante, unde sequitur contractio ad interiora & cerebrum exhaustum.

Paucitas materiæ oculorum, significat in humido proportionato dominium siccitatis & melancholiæ, adustæ, aut siccitatem adustivam. Et ob hoc sunt timidi & fraudulenti, ut simiæ sunt, & notat experientia.

Oculi

Oculi in longum ſituati, invidum, callidum & deceptorem notant.

Naturaliter in ſpecie humana oculi ſituati ſunt, ſecundum latitudinem corporis.

Oculi itaque ſituati ſecundum longitudinem corporis monſtruoſi ſunt, id eſt, præter naturam. Et unum tantum vidi Venetiis hominem malum & crudelem: hujus cauſa eſt caliditas aduſta, ex quo ſequitur deceptio, invidia, & deſiderium malum.

Quando igitur oculi ſecundum longitudinem corporis poſiti ſunt, callidum & deceptorem demonſtrabunt.

Caprini oculi, id eſt, aliquantulum varii, & turbulenti in pupilla, ſtolidos & fatuos arguunt.

Vaccini oculi, id eſt, ſimiles oculis vaccarum, craſſum intellectum, dementiam, & ſimplicitatem notant.

Oculi parvi & eminentes ut oculi cancrorum, ſtoliditatem & ſuas ſequentes voluptates arguunt.

Eminentia oculorum multa objecta repræſentat, unde ſequitur ineptus diſcurſus ex confuſione objectorum.

Surſum tendentes oculi ut boum, qui & hoc rubei videntur & maximi, peſſimum hominem, ſtolidum, ſtultum, bibacem, ebrioſum notant: hoc autem eſt ex debilitate cerebri valde humidi & diſcraſiati.

Oculi ſurſum directi, tremuli, & pallore infecti, ſævi inhumanique ingenii, invidentiſque naturæ & homicidæ notant.

Si quis natura oculos ſurſum ductos habet, is natura libidinoſus eſt. Refertur ad apparentem mortem in morientibus & coeuntibus, ut inquit Ariſt. in prob.

Elevatio oculorum per accidens eſt: nam cauſatur à nimia caliditate, cujus ſignum eſt color rubeus, ex qua eſt perturbatio animæ rationalis: ut videmus in intenſa iraſcibilitate hominum.

Oculi retorti, ſi ad dexteram tendunt, fatuitatem; ſi ad lævam, incontinentiam indicare dicit Polemon.

Si oculi venter infra protenditur, vinoſum ſomnolentum

lentumque denotat, si sursum tantum vergat similiter.

Extensi oculi cum vultus extensione, notant homines maliciosos & nequam: ratio, quia siccitas est in causa similiter & caliditas: & anima calida maligna est ut plurimum.

Asinini oculi, insipientes & duræ naturæ notant homines: sunt enim siccæ & frigidæ complexionis.

Oculi in capite quasi absconsi, id est, intus concavi vident longius, & arguunt suspiciosum, maliciosum, pessimæ iræ, perversi moris hominem: aut valde memorem præsertim injuriarum: audacem, crudelem, fallacem, mendacem, vitiosum, luxuriosum, &c.

Oculi moventes se in gyrum uniformiter, malos mores indicant, & homines sceleratos, facinorosos & venenatores domesticæ familiæ ac pollutores: qualis Thiestis & Thereus & Medea, quorum filii etiam laniati sunt manibus parentum. Cùm autem modò involvuntur, modò recursant oculi, modò interquiescunt, ab his non dum perpetrata sunt hujusmodi facinora: verùm in animo & in cogitatione versantur.

Oculi habent tantas colorum varietates, quia diaphani sunt & raræ substantiæ: & hoc ex aqueis humoribus est ex quibus constant oculi: ideò spiritus visivi ostendunt suas qualitates in oculo: ut mulier menstruosa maculat speculum, & puerulos in cunis inficit, & oculis sanis interdum nocet.

Maculæ multæ circa pupillum in oculo apparentes, malum significant hominem, & deterior erit oculus maculosus si varius.

Oculorum varietas non procedit nisi à calido elevante vapores ad oculos: & quanto major est varietas, tantò major est caliditas.

Quanto maculæ sunt magis variæ, adustio est major spiritus elevati, unde & morum varietates, & vitiorum caterva procedit: & ex magna varietate deteriatur judicium honestum & laudabile.

Qui

Qui oculos lucentes habent, ii ſunt libidinoſi: refer ad gallos & corvos.

Oculi in rubore prunæ, peſſimos & obſtinatos arguunt, igneo enim colore bilis intenſa notatur.

Qui habet oculos mediocres declinantes ad cæleſtem colorem vel ſubnigredinem, talis homo eſt penetrabilis intellectus, fidelis & curialis. Dicit Avicenna oculos ſimiles antimonio.

Almanſor dicit oculos meliores eſſe inter nigros & varios, ſi non ſint radioſi, nec rubedo aut citrinitas appareat. Oculi iſti demonſtrant diſcretionem & ingenium: ratio eſt, quia privati ſunt & melancholia aduſta.

Color oculorum cæleſtis & niger aut charopiis, præſertim ubi non ſunt maculæ; ab humoribus humidis & temperatis ſine aduſtione cauſatur: ex quo ſequitur ſpiritus ſimilis naturæ, & inde ingenium & ſpeculatio. Chatopum Latinè fulvum potes interpretari, ut fulvum aurum, fulvus leo, vel flavus, luteusve.

Varius color fit ex clariore ſpiritu viſibili: unde tales ſunt benè nati & indagatores ſcientiarum.

Deteriores oculi habent maculas albas vel nigras vel rubeas vel cujuſcunque coloris; & talis homo deterior eſt omnibus, & mage reprobus: excipe tamen eos qui ſuffuſione laborant, ex quibus probiſſimos & pios cognovi.

Oculi varii, magni & glauci, ſi fuerint cum guttulis rubeis maxime pulverulentis, qui color cyaneus dicitur nigro corrupto aſſimilatur, in gyro ordinatè moti, turbatum animo hominem ac vitioſum deſignant, verùm audacem & ingenioſum.

Per oculos non ſemper totum, ſed nigrum intellige: nigrum enim eſt quod enarrat.

Quibus igitur nigri oculorum ſuperrubeſcunt, ii adeò iraſcibiles ſunt, ut ob iram ſtupeant & alienentur.

Obſervavimus etiam in albo oculorum venulas oculorum ſanguine plenas rubeſcentesque, iracundos valde indicaſſe.

Cùm

Cùm altera pupilla plus est major, altera minor, iniquitatem significant.

Guttulæ rubentes in oculis, sed non valdè, ac potius in nigredinem vergentes, ita ut intuentibus nigrescere videantur, generosi animi, justi, probi, & ingeniosi sunt notulæ.

Oculi qui tanquam guttulis nitoris intus relucent, nitidos, compositos, gratiososque valde notant.

Oculi guttulis rubicundis omnino, non tamen rotundis sed quadratis, ac ut ignis micantibus intrinsecus & inferius, & aliæ post ipsas sint pallidæ, & aliæ claucescentes, & circuli forinsecus pupillas claudentes sint sanguinolenti, sitque oculi magnitudo, & palpebræ & pupillæ moveantur, significant animum atrocem ultra mentis cogitationem, & domestici sanguinis effusorem, nefanda omnia perpetrantem, & dolo ac versutia omnia subvertentem. Tales erant oculi Ezelini tyranni.

Hujusmodi guttulæ quando fuerint rubicundæ & minutæ, tanto majorem iram & scelus facinorosum testantur. Majores quidẽ & obscuriores hæc nefanda minuunt, sed minimè tollunt. patet hoc in notulis serpentum.

Nigræ guttæ aut sanguineæ in nigris aut fuscis pupillis maleficum & venenarium testantur. Pallidæ guttæ, dolos, fraudes, malignitates obscuras notant.

Nota quòd quanto guttularum colores sunt vehementiores, tantò sunt efficaciores.

Oculi habentes maculas albas aut nigras vel sanguineas circumquaque notant deteriores homines, proditores, nefarios & reprobos, nisi suffusio fuerit.

Sunt tamen oculi ut iris colorati, qui si sicci sunt, insaniam arguunt: si verò humidi, magnificentiam & sapientiam significant, tamen cum iracundia & venere turpi. Oculi humidi ut aqua fulgentes, hominem bonis moribus denotant.

Pupilla si nigra fuerit & claudatur ante dicta citrinitate, vel si deaurata appareat, ut dicunt medici, sanguinis fluxum præsignat per inferiora.

Oculi

Oculi magni & ſupercilia longa, brevem vitam notant, ut in pluribus judicatum eſt.

Oculi longi cum ſuperciliis longis, erit doctus, ſed brevis vitæ.

Qui habet albedinem ſubnigram in oculo, ſignificat magnum hominem in honore viventem.

Oculi parvi & rotundi, ad malum iterantes ſignificant, dummodo ſit facies obducta pallore.

Oculi valde mobiles & parvi & palpitantes, peſſimum indicant, ex caliditate.

Oculi bene mobiles & acuti, ſignant furem: refer ad accipitres.

Venoſi & ſicci oculi, maniam futuram vel præſentem notant.

Obſiti caligine oculi, homines malis artibus imbutos arguunt & infideles ac intemperantes.

Oculi prædictis contrarii, boni: videlicet perlucidi, nullo ſigno malo impugnanti: ut erant oculi imperatoris Hadriani, referente Polemone.

Oculi lucidi magni luminis coruſcique etiam cum glaucedine & ſanguineitate, temeritatem & inſaniam arguunt: ſi verò ſtatum detinent menſuratum, bonum mentis habitum ſignant.

Oculorum mediocritas inter nigrum & varium laudatur, etiam inter alios prædictos modos, niſi multum exiſtant radioſi, aut valde citrini vel rubei. At ſanguine infecti, inconſultos, & ocyſſime quæ propoſuerant efficientes arguunt.

Oculi magni pellucidiq; nitore, juſtum, docilem, providum & admonitorem ſignant, quales erant Socratis.

Oculi nimium præeminentes rubicundi & parvi, mentem & linguam effrenatam, ac inſtabilem animum denunciant.

Oculi præeminentes & micantes, trementes & ſalientes, quos Græci pantomimos appellant, pravos, doloſos & verſutos teſtantur.

Oculus tremulus levitatem, id eſt animi inſtabilitatem ſignificat.

Oculi

Oculi trementes, glauci, ſine pudore, ſine fide, ſine juſtitia ſunt.

Menſuratæ magnitudnis oculi humidi atque perlucidi, magnanimum & magna cogitantem ac perficientem ſignificant. aliquando indicant iracundiam, vino deditum, latronem & cupidum extra modum: & tales erant oculi Alexandri.

Riſivi & maximi oculi, hebetem, luxurioſum & improvidum notant.

In Scythia fœminæ Bithiæ vocatæ in oculis pupillas geminas habentes, & viſu perimentes, ſi quem fortè iratæ aſpexerint: hæ ſunt & in Sardinia.

Cavi oculi arridentes, velut inſidiis conſtituti reputentur: præſertim ſi genæ ſupercilia & labra unà moveantur, infandas cogitationes ac dolos, præſertim ſi interdum palpebræ coeant & interdum ſe tangant: cogitationem nequiſſimam demonſtrant etiam.

Et triſtes oculi non ſunt omnino timendi: humidorum enim in cogitatione ſunt dediti, & optimarū artium denotant ſtudia. Quod ſi horum ſupercilia & frons ſint latiora cum tranquillitate convenientes & palpebræ laudabiles, ingenium teſtantur fidum, benignum ac grave.

Oculi humidiuſculi horrendum intuentes, in iram propenſos, acres, furioſos, ſermone & actionibus properos, temerarios ad dicendum teſtantur & nequiſſimos. Aridi verò oculi pravos impiosque, cùm hujusmodi exigui & concavi fuerint, deteriores ſupradictis.

Triſtes oculi ſed ſicci cum aſperitate frontis, & intenſione aciei, & palpebrarum ſubjectione, nocentem, ferum, nihilque inauſum indicant relinquentem aſſignare.

Aridi oculi & triſtioris intuitus, ſummæ benevolentiæ hominis argumenta teſtantur, inquit Polemon.

Quibus ab oculis pendent tanquam lippitudines, amatores vini ſunt, & calvantur, & tali diſpoſitioni ineſt cerebri humiditas & laſſitudo.

Quibus autem ante oculos tanquam lippitudines eminent, ſunt amatores ſomni.

Lippi-

Lippitudo fit ex grosso sanguine ac melancholico humore ad palpebras affluente.

Lippitudines oculorum, inspecta dispositione, bibacem ebriumque notánt; & quando fuerint cum demissione oculorum, somni amatorem significant.

Oculi magni tardos signant: refer ad boves.

Oculus medius inter parvum & magnum, bonus.

Oculi mediocritas bonitatem puritatemque innuit.

Oculus concavus malitiosi est: oculus eminens, fatui.

Oculi valde concavi, nulla prorsus laude digni: quos autem concavos sed magnos videris, non vituperabis.

Oculi concavi & exigui, dolosos hominis mores testantur, ac proditorem, invidiaque ac æmulatione tabescentem denotant, quique majori æmulatione flagret, incredulum & sacrilegum.

Concavi risum præ se ferentes, malum cogitantem denotant.

Oculi parum concavi, magnanimes sunt: refer ad leones, amplius verò, mansueti: refer ad boves.

Pupilla nigra, pigrum nunciat & hebetem. Pupilla in circuitu cujus apparent margaritæ, hominem signat invidum, verbosum, timidum, & pessimum, inquit Rasis. Latas pupillas, pravorum morum fore dixit Polemon.

Parvas etiam, pravorum & perversorum. Quibus circulos qui circa pupillas sunt inæquales inspexeris, hi stolidi habendi sunt.

Obliqui oculi cum febre acuta, signum sunt mortis.

Si diu oculi remanserint aperti, signum erit stoliditatis & inverecundiæ.

Oculi valde nigri timidos arguunt: & nunquam fallit. Etiam ad lucrum avidos notant.

Nigri oculi ignavum moribus hominem, pavidum & infidum testantur. Color enim niger timorem arguit.

Oculi pallescentes, ad dolum propensos denotant.

Non valde nigri, sed ad flavum declinantes, boni animi signa sunt & fortis.

Glauci aut albi oculi, timidi signa sunt, & de albo non fallit.

Nigri oculi, ſplendore notabiles, pravos, doloſos, & valde maleficos teſtantur, qui autem nigros & leniter ſubridentes habuerint, in omnem turpitudinem coguntur.

Non valde glauci ſed charopi, boni animi notam faciunt: refer ad leonem & aquilam.

Glaucus color eſt proprie noctuarum (quas ideo γλαῦκας Græci vocant) oculorum color: vulgò Italicè gazoli nuncupantur à calore picarum, quas gazas vocant, quæ alas eo colore variegatas habent.

Venoſi oculi, maniacos teſtantur: refer ad capras. Venoſi autem dicuntur illi oculi, qui pleni ſunt parvis & minutis tractibus ad modum minutarum venarum: ex quibus color oculorum diverſificatur. Tales ergo ſunt diminutæ phantaſiæ quæ ſervit intellectui, refer ad oves.

Ignei oculi, inverecundi ſunt, refer ad canes: rapaces etiam & litigioſi. Oculi ignei ſunt, quando ad modum ignis rutilant, flammant & ſcintillant: ſunt enim accenſi ira, & ſi unum vident, duo apparent. Averrois in De ſenſu & ſenſato, docet cauſſas. Præcipuum ſignum iracundiæ eſt naturalis rubedo in venis oculorum.

Diſcolorati oculi, timidos arguunt, refer ad paſs. nam qui timent, pallent, & ſunt coloris inæqualis.

Oculi læti, luxuriam notant: refer ad gallos, corvos, &c.

Oculi & genæ ſuperrubentes, ebrios ſignant & amatores vini.

Oculi rubentes ſicci, animoſi ſunt, & in iram veloces.

Glauci aut turbidi oculi, timotoroſos arguunt, relati ovibus & capris.

Oculi mediocres & demiſſi, verecundos & honeſtos demonſtrant.

Oculi inſtantes, ſubrubentes, libidinoſum & voracem nunciant.

Oculi ſtantes, breves, vel parvi & prominuli, avarum, lucrorum vehementer cupidum, appetentemque declarant. Si autem etiam frontem cum ſuperciliis ad medium contrahat, multo eſt avarior, ac lucrorum ſtudioſior.

Lupus animal eſt rapax, iracundum, inſidioſum, audax, violen-

violentum. Qui ad hujus animalis ſpeciem referuntur homines,ita erunt: naribus obuncis deorſum detractis, ſuperciliis conjunctis,hiſpidis, oculis parvis, clauſis, ſubcavis,capite parvo,rotundo,hiſpido corpore,protenſis capillis, reductis ac reſtrictis cruribus,hujusmodi homines calidi, impii,gaudentes ſanguine, ad iracundiam faciles.

Faciei & vultus judicium. CAP. X.

FAcies eorum qui bene nati ſunt talis eſt,ſcilicet mediocris in genis & temporibus, vergens ad pinguedinem, talis eſt verax, amans,intelligens.

Cùm Iacob ex facie Laban ejus in ſe odium deprehenderet,ad uxores ſuas converſus dixit: Cognovi ex facie patris veſtri,non eſſe amplius in me qualis heri fuerat. Nam vultus,ſermo quidam tacitus mentis eſt.

Faciei lætificatio eſt ex læto corde,& è contra.

Facies ſæpe capitur & ſimpliciter de naturali aſpectu, vultus verò de qualitatibus animorum.Deformis aſpectus eſt raræ felicitatis.

Facies quibus carnoſa,rathymi ſunt,id eſt faciliter concupiſcibiles: refer ad boves.

Quibus facies natura rubra eſt, ii & verecundi, & hilares ſunt,quibus pallida,ii ſunt natura timidi.

Macilenta facies, arguit ſollicitos: & aliquando proditorem.

Carnoſa facies,timidos notat: refer ad cervos & aſinos. Timiditas ſoror eſt tenacitatis.

Magna facies tardos ſignat, ſunt enim irregulatæ materiæ phlegmaticæ: ut boves aſinique.

Valde oſſoſa facies, laborioſos, pavidos, ac frigidæ naturæ homines indicat.

Forma media,nec magna,nec parva,utique conveniens.

Parvifica facies,illiberales notat.

Carnoſa valde, pigriciem, ſtultitiam, & grande deſiderium: ideo vana deſiderat & impoſſibilia:& tales ſunt creduli,ſtudentq; in contendendo,bibendo,& luxuriando,ſi alia correſpõdentia fuerint annexa,ſcilicet magnitudo duorum ventrium.

Carnosus in facie, est minus sapiens, importunus, & mendax atque vorax.

Gracilis facies facit circumspectum in operibus, & arguit intellectum penetrantem.

Equi & homines quorum facies rugosa est, ex decrepitis parentibus sunt nati. Vis enim cordis ubi hebetata est cutim contrahit. estque indicium debilium membrorum principalium.

Subtilis facies notat hominẽ multarum cogitationum.

Faciem habens ut ebriosi, facilè inebriatur & ebrius est.

Modestam & verecundam habens, pares habet mores.

Iracunda facies iracundiam denotat: & sic de aliis.

Rotunda stultitiam notat. Magna valde pigritiem.

Parva valde, malum, callidum, adulatorem, illiberalem & timidum signat.

Deformis facies raro arguit bonos mores. Distortum vultum sequitur distantia morum.

Longa, inverecundum, injuriosum, scilicet ex caliditate.

Inflata tempora venis & arteriis magnis, iracundiam & irascibilitatem assignant.

Carnosa si squalida est, significat timidum & amentem.

Grossa cum maxillis amplis & rusticosa, hebetem rudemque naturam signat.

Facies per se rubicunda, asperos & truces hominis mores testatur: si verò malæ tantummodò hujusmodi colore inficientur, ebriosum hominem judicato.

Parva colore croceò, vitiosum, deceptorem, ebriosum signat, & hoc persæpè annotatum.

In homine facies manet, vultus mutatur: nam à volendo dicitur.

Trux vultus ex conditione labiorum, genarum, frontis & rictus, stultum & insanientem.

Lætus & arridens vultus jucundũ arguit & libidinosum.

Tristis vultus denotat tristitiam, deductus, cogitatorem, subdolum, timidum, astutumque adseverat.

Sudans sæpe facies etiam facili motu, caliditatem notat, luxu-

luxuriam, gulam ,ac magnam commeſtionem, & inde in concoctionem ac futuras ægritudines.

Vallata facies plus macra quàm pinguis, injurioſum:lividum, mendacem, rixoſum, crudelem, homicidam, præſertim ſi aduſto ſit colore, vel livido vel croceo.

Facies bene diſpoſita carne, colore & ſuis connexis, vitam laudabilem arguit, & virtutum copiam. Omnis vultus, cum eſt plenus & craſſus, ignavum ſignificat, & voluptatibus deditum.

Concava facies à principio frontis usque ad finem menti ut ſit naſus & os in valle, malos mores arguit, præſertim cum livido & aduſto colore. Vidimus iſtos eſſe interfectores, loquaces, prædones, fures.

Multos ego vidi propinquos infortunio, quorum aſpectus celabant infortunium prius, demum ad id deformes facti fuerunt, videlicet facies eorum facta eſt turpis plus ſolito contractis ciliis, obliquatis oculis, & id genus effectibus variis.

Cave ne decipiaris judicio in leproſis, quia rotundantur oculi & eminent venæ.

Vultus parvus, parvum & anguſtum ingenium: enormis, ſtultitiæ & ignaviæ teſtatur.

Naſi nariumque judicium. Cap. XI.

HÆc pars præ cæteris hominis faciem formoſum deformemque maximè reddit.

Naſus porrectus usque ad os cum decenti magnitudine, cartilaginem & carnoſitatem arguit ex calida complexione, & eſt ſignum probitatis & audaciæ.

Nares magnæ & amplæ, magnos arguunt teſticulos, & hominem luxurioſum, proditorem, falſum, audacem, mendacem, invidum, cupidum, tenacem, & parum timidum, ac groſſi ingenii.

Naſus complexionem cordis arguit, & ex magno naſo iraſcibilitas aſſignatur.

Naſus magnus & parvus, arguit verenda maris & mulieris qualia ſint. Veretrum magnum eſt ex groſſa materia & calido intenſio.

Pes tamen mulieris est signum vulvæ.

Pes longus, strictus & macer, eandem vulvam arguit, & econtra.

Mensura medii pedis, nudi, est mensura longitudinis vulvæ in quacunque.

Labia quoque grossa, grossam pellem vel labium vulvæ grossum testantur, & econtra. Et præsertim in virgine.

Nares sunt nasi latiores partes, ubi respirandi foramina videntur. Græcè ῥῖνες à ῥεῖν quod fluere denotat: nam humor à cerebro per ipsos defluit.

Nares nasi, signant testiculos, hoc modo: grossæ & latæ signant grossos & latos: subtiles verò, strictos & parvos. Vnde regula non fallit nisi per accidens, ut puta per ægritudines, & per tractationes, ut cinædi faciunt: operatio enim auget membrum. Ita in pluribus dextera est major sinistra, quia frequentius venit in opus.

Aquilinus nasus est magnanimitatis nota, similiter crudelitatis, rapacitatis & audaciæ: hoc à calido est, inde irascibiles & vindicativi, & facientes illicita.

Aquilinus nasus in corpore valde cholerico, id est cirrino seu livido adusto deterior est.

Aquilinus verò in corpore sanguineo vel hujusmodi tendente ad choleram, non ita malus.

Aquilinus articulatus in fronte signat magnanimos, refer ad aquilam. Articulatus in fronte intelligitur, quòd habeat eminentiam versus frontem: Dicuntur tales esse rapaces, fit à calido & sicco, signat irascibiles, impetuosos cholericos.

Simus nasus, impetuosos & luxuriosos arguit, pusillanimes tamen, quia à phlegmate & humido.

Qui brevi naso ac simo sunt, fures & lascivos judicato.

Nasus curtus, os parvum, dentes curti & grossi, sunt ab humido & frigido.

Nasi acuitas, collum longum, epiglottis, & vox acuta, & pulchra, sunt temperaturæ cholericæ.

Nasus latus in medio ad summum declinans, verbosum, mendacem, irascibilemque significat: & tales notavi

esse

esse cum excellentia vitiorum, præsertim circa mendacia.

Nasus in extremitate acutus, mendacis est nota, litis & iracundiæ signum. Est enim à cholera.

Nasus extremus grossus rachimos notat, id est concupiscentes & abjectos: refer ad boves. Tales præsertim in re venerea concupiscunt quicquid vident: sunt etiam irascibiles.

Nares latæ luxuriosum annotant.

Nasus in extremitate grossus insensibiles, inverecundos, indisciplinabiles denotat, vel segnes: refer ad boves.

Nasus in extremo acutus, irascibiles notat: refer ad canes.

Qui naso plus nimium brevi fuerit præditus, accusatorem esse, ac delatorem censeas.

Valde retortus nasus, magna ex parte tum mores tum mentis propositum retortum perversumque denotat.

Nasus obtusus rotundus in extremo, magnanimi signum est, refer ad leones.

Nasus in extremo subtilis avicularis, par rostro avium, festinos, leves & stultos arguit, idem longus & subtilis.

Nasus à fronte in os curvus & ductus, facit inverecundos, refer ad corvos, & etiam fures.

Nasus concavus cum fronte rotunda sursum eminente, luxuriosos notat: ut galli, grandis nasus, probi indicium.

Nasus in extremo grossus fœda grossitie, insensibiles significat: refer ad sues.

Nasus in superiore depressus, animi imbecillitatem & stultitiam signat: estque signum fœmineæ levitatis.

Nasus à fronte si mox curvus producitur, inverecundos signat, ut corvos.

Curvæ nares, quas Græci γρύπας vocant, magnanimis attribuuntur.

Aduncus nasus, præclara mente & ingenio præditum indicat.

Nasus declinans in partes hominis laterales, si ad unam tantum positionis partem declinat, à cingulo versus partem extremalem, læsionem notat, si vero fuerit divisus, in

utraque parte poſitionis, ægritudinem ſive percuſſionem oſtendit: & hoc vel à cauſa primitiva vel antecedente.

Naſus in origine ſua propè ſimus, liberalem oſtendit: ut leo.

Naſus rubeus cum baſi atque foramine & latitudine trahens ad tumefactionem ad modum fragorum, vinolentiam & ebrietatem oſtendit: & tales ut plurimum ſunt humidi luxurioſique, maxime ſi tale ſignum in corporibus parvæ dimenſionis reperiatur, & hoc notum fuit experientia.

Nares apertæ iracundos ſignant, & quanto magis apertæ ſunt, tanto majorem iracundiam notant.

Obſtructas nares habentes, fatui cenſendi ſunt.

Tenues & valde apertæ nares, ferocitatem & mentem indignatam ſignant.

Tenues & longæ nares mobilitatis & levitatis dant ſignum.

Tenues & acutæ, querulum.

Narium pars admixta fronti, & à fronte depoſita honeſte & ſejuncta compoſitione bona, ut neque alta neque humilis ſit, & aliqua linea deſcendat, virilitatem indicat & conſtantiam, & prudentiam notat.

Nares in altitudine directè elevatæ & continuæ, intemperamentem ſignant: & hæ ſunt quæ in extremitate interiori cartilaginis elevantur ad lineam, & deſcendunt ad naſum. Cùm directæ ſunt, linguæ intemperantiā produnt.

Nares majores, ſimpliciter minoribus ſunt meliores.

Nares minores naturaliter ſervilibus ingeniis, furibus, & tergiverſatoribus adſcribuntur.

Patulæ nares, alacritatis & fortitudinis indiciū produnt.

Nares peranguſtæ, obtuſæ, rotundæ, concluſæ, ſtultitiam proclamant.

Narium amplitudo, & in maxillis carnium multitudo & paucitas pilorum in genis, humidam complexionem ſignificat.

Valde obtuſæ nares, inſipidos arguunt. Parvæ, mentem perverſam demonſtrant.

Pili qui intra nares hominis naſcuntur, ſi quando denſi &

ſi & multi & craſſi ſunt, immobilem animum & durum oſtendunt. Si pauci & molles, facilem ac docilem animum nunciant, vipreſſi dicuntur, quòd cùm evellantur, vibretur caput.

Aurium judicium. Cap XII.

AVres magnæ generantur ex multa materia à virtute forti: & tales habentes, frequentius ſunt collo brevi, & ſatis formoſo, & ſanguinei tendentes ad choleram ex groſſo ſanguinei aliqualiter aduſto, & hoc frequentius: & ſunt impatientes, & cito iraſcuntur.

Magnæ aures & erectæ ultra modum, indicant ſtultitiam & loquacitatem.

Magnæ aures aſininæ ſunt, cum ſtoliditate & tarditate intellectus.

Magnæ aures, ſtolidum, & longæ vitæ hominem notant ut plurimum.

Magnæ & deorſum flexæ, divitias arguunt.

Subtiles & ſiccæ aures, arguunt, quòd habentes non habebunt bonum, & notant magnam inſtabilitatem.

Auriculæ magnæ fatuos indicant, tamen bonæ intentionis & memoriæ.

Valde parvæ aures, ſtolidos, latrones, & luxurioſos indicant: refer ad ſimias.

Parvæ aures ſimiales ſunt, cum malignitate & dolo.

Valde parvæ aures ſunt ex parva materia cholerica & virtute imbecilli cerebri. inde ſubtilis ſpiritus, ideo ſignant ingenium in operibus malis, fures, & omnia deſiderantes, &c.

Anguſtæ & oblongæ aures, ſignum invidiæ. Aures oblongæ invidum.

Parvæ aures, parvam dant vitam.

Rotundæ nimium aures, indocilem arguunt.

Aures excavatæ, prudentem denotant virum.

Mediocres aures habent notam morum optimorum: ut quadratæ.

Optimæ & moderatæ aures, ad morem canis, fideles arguunt & bonos, iraſcibiles tamen ſi irritentur.

Equinæ aures, principatum & dominium teſtantur, ſaltem futurum.

Si prima pulpa aurium jungitur cum carne faucis, id eſt mandibulæ, ſtultum & vanum notat.

Flexibiles aures oſtendunt proportionem calidi & humidi.

Erectæ & cartilaginoſæ aures, oſtendunt ſiccitatis dominium.

Aures proeminentes valde magnæ, aviditatem, ſtolitatem, garrulitatem & imprudentiam notant.

Aures ſemicirculares, mediocres, connexæ lineæ, & in medio aliquantulum compreſſæ verſus centrum, capiti adhærentes, mediocriter piloſæ, bonitatem præſtant naturæ.

Aures jacentes ſuper caput applicatæ, hebetes & ſegnes notant.

Aures latentes, & capiti recto modo fixo, pigriciam indicant.

Piloſæ aures, longam vitam aſſignant, & bonum auditũ.

Aures inter has ſpecies mediocres bonæ ſunt, & bonitâtis ſignum.

Pili qui intra aures ſunt, ſi plures ſunt & ſpiſſi & longi, multum calidum animum libidinis appetentem indicant.

Maxillarum ſive genarum judicium.
CAP. XIII.

MAlæ ſunt eminentes ſub oculis partes, maxillæ per diminutivum à malis.

Mandibulæ ſunt maxillarum partes, ex quibus barba.

Maxillæ accipiuntur ſæpe pro mandibulis.

Maxillæ potiſſimum oſtendunt hominis complexionem.

Maxillæ, id eſt mandibulæ eminentes ex parte ſuperiori oris cum longitudine maxillarum ex parte compoſitionis, malicioſos aſſignant, præſertim in illicitis ac incongruis: & aſſimilantur ex parte maxillarum bubus & aſinis.

Maxillæ curtæ & eminentes ex parte ſuperiori oris, mali-

maliciam, detractionem, violentiam, invidiam assignant, præsertim quando ibi non est præsentia carnis.

Maxillæ rubicundæ cum temperamento albedinis, non nimis crassæ, sed mediocriter carnosæ, calidæ & humidæ complexionis cum temperamento donant judicium.

Maxillæ substantia macilentæ & tenues, colore fuscæ aut citrinæ, complexionẽ calidam & siccam demonstrant.

Maxillæ quasi lividæ cum substantia à carnibus depurgata, significant excessum siccitatis & frigiditatis, ut patet in melancholico.

Maxillarum caro grossa, naturam testatur grossam, ignaviam & vinolentiam: interdum & violentiam.

Maxillæ nimium tenues, malignitatem arguunt: Lenes malæ & prolixæ, importunam loquacitatem designant.

Malæ oblongæ, nugacis hominis, & vana loquentis signa sunt.

Genæ sic dictæ, quòd in iis dentes pilique gignantur.

Genæ plenæ cum temporibus inflatis dant signum iracundiæ vehementis.

Genæ parvæ situatæ ut ab oculis conspiciantur abscissæ, plenitudinem humorum gravantium arguunt.

Rotunditas genarũ ostendit invidiam & mores dolosos.

Crassarum genarum, ignavi & vinolenti sunt.

Genæ leves male dispositæ, prolixam linguam, importunitatem & loquacitatem arguunt.

Genæ supererubescentes, ebrios, vini amatores assignant.

Oris natura, & menti. Cap. XIV.

OS latum, bellicosos assignat: & est à calido, unde magna membra procedunt.

Exiguum os, fœmineæ est naturæ.

Os magnum, latum, iram, audaciam & prælium arguit: & tales etiam sunt gulosi.

Os dilatatum ultra mensuram ac si recisum esset & diductum, voracem, immitem, impium, bellicosum, crudelem assignat, belluis marinis comparatum. Sunt etiam tales

les multi ſermonis, jactatores, garruli, invidi, mendaces val le inſipientes.

Os cum parva clauſura & apertione, timidum, pacificum, infidelem tamen aſſignat.

Os longe prominens & rotundum cum ſpiſſitudine labiorum, & quæ ſunt ſurſum exterius retracta habuerit porcis comparatur: & ſignificat immundum, ſtultum, ferocem.

Os in ſitu quantitatem habens cum parvis labiis & parva clauſura & oculis riſivis cum reſiduo faciei, libidinoſum, cynædum, mendacemque ſignificat.

Exiguum os exterius prominens, pravos hominis mores, & proditores indicat.

Os in loquendo cum torquetur, ex catharrali vitio infeſtatur: ut expertum eſt.

Mentum cum prolixum eſt, minus iracundum, & minus perturbatis moribus eſſe manifeſtat: aliquando tamen loquacem, aliquando ſui jactantem oſtendit.

Qui parvum habent mentum, vitandi ſunt: nam præter cætera immites, inſidioſi ſunt, referuntur ad ſerpentes.

Si in rotundum deſinat mentum, muliebres mores indicat. nam & ſignum fœmininum eſt. Virile autem mentum propè quadratum eſſe debet.

Qui menti figuram decentis magnitudinis ſortietur, ad venerea propenſum eſſe & gratias ſibi arridere judicato.

Debet autem mentum eſſe non nimis rotundum nec acutum, ſed mediocre.

Qui nimium protenſum mentum habuerint, nequiſſimi homines, atque importuna loquentes, ſuſurratoresque ſunt.

Mentum in extrema parte diviſum, ſic ut bifidam exprimat formam, ſi talis figura immodica appareat, dolofis moribus adſcribenda eſt.

Labiorum judicium. CAP. XV.

LAbia facta ſunt ex carne molle, motu bono propter loquelam. Labium ſuperius, inferius labrum: multi dicunt

licunt labia hominum, labra mulierum: confunduntur tamen hæc.

Magna labia ſunt ſtultorum & hebetum.

Labiorum color rubeus verſus aperturam oris, eſt propter multas venas ibi adductas.

Labiorum naturalis color in extremitatibus eſt rubicundus, propter cutis ſubtilitatem, & ſignatur puritas complexionis, & impermixtionis turbati ſanguinis in forti virtute.

Lividitas labiorum ſignificat contrarium, deficit enim virtus ſanguinis & naturalis calor, talia habentes labia ægrotant.

Labium inferius laxum valde rubicundum, in fœmina maximam libidinem & impudicitiam arguit: & hoc in pluribus annotavi: in pueris ſignificat catamitos vel futuros, præſertim ſi vultus & oculi eorum ſunt riſivi.

Laxa labia, lunam habent planetam.

Magna labia multam arguunt materiam attractam caliditate: & groſſities arguit humores groſſos & ſpiritus ex quibus ſequitur hebetudo ingenii.

Si erecta ſunt atque ſpiſſa, id eſt firma & compacta, Mars eorum planeta eſt: pariter quando os eſt magnum.

Labia blanda, parumper ridentia, lætis vultibus contingentia, libidinem arguunt, aliqui tamen ſunt etiam deceptores, fures, doloſi.

Homo cujus labia intrinſecus non rubent, ægrotat vel citò ægrotabit.

Labia oris valde groſſa, laxa vel nimium revoluta foris, ſimplicem notant & citò ridentem, groſſique ingenii: aſinis comparatur, & phlegma prædominatur.

Subtilia labia laxa in extremitatibus, demiſſave, ita quòd ſuperius labium ad inferius protendatur ad conjunctionem labiorum referunt magnanimitatem. Refer ad leones: hoc etiam videbis in fortibus canibus.

Subtilia & dura labia circa dentes caninos eminentia, arguunt intellectum belluinum & indocilitatem.

Inferius labium ſuperiore majus, ſtolidos notat.

Inferius

Inferius labium ad caninos dentes intumescens, veneno plenos indicat.

Labia grossa superius, ad inferiora propendentia, fatuos arguunt: refer ad asinos.

Labium superius proeminens gingivis, amatores contumeliarum arguit, & versantes in litibus & controversiis: refer ad canes.

Parva labia & subtilia, & parvum os, imbecillitatem animi & versutiam testantur.

Optimus labiorum & oris status est, quando non nimis humidus: nam humiditas oris & labiorum timiditatem & malignitatem arguit.

Labiorum praeeminentia, stoliditatem, loquacitatem, & audaciam testantur.

Labia convenienter, id est non multum subtilia & aliqualiter foris retorta, secretum, sagacem, iracundum, & multi ingenii hominem signant.

Labia cum gingivis super dentes praeeminentia, maledicum, clamosum, iracundum, & ad injurias inclinatum indicant, refer ad canes.

Labia bene colorata, plus subtilia quam grossa, hominem bene conditionatum & cito convertibilem in utrumque, sed potius ad virtutes, ibi Iupiter est.

Labia non bene aequata, ut unum sit majus altero, plus simplicem quàm sapientem & variae fortunae attestantur hominem.

Labia superiora parva, aliquantulum elevata, verbosum notant, invidum valde & accusatorem.

Labia superius elevata, inferius verò submissa, testantur vitae miseriam & mores indebitos.

Labia superius subtilia & eversa declivia, furem & deceptorem notant.

Labia non judicentur de Aethiopibus, nisi ab his qui inter Aethiopes versati sunt, & eorum qualitates annotaverint. Nos autem judicare possumus de regionibus nostris.

De

De dentibus. CAP. XVI.

DEntes canini ſi longi ſunt & firmi, ad exteriora expoſiti, guloſum, iraſcibilem & malum arguunt, ſimiliter & laſcivum: refer ad apros & canes. Cognovi iſtos eſſe maximos lurcones, bibaces, deceptores, lenones, homicidas; præſertim ſi aliqua eſt correſpondentia portionum.

Dentes debiles rari & minuti, totum corpus debile arguunt, ac vitæ debilitatem ac brevitatem, & econtra.

Sonus à dentibus factus, maniam denotat: quod interdum infantibus dormientibus accidit, cum judicio lumbricorum.

Groſſi latique dentes ſive intus ſive foris declinent, ſignant hominem vanum, laſcivum, ſimplicem: & ingenium bonum arguunt. alii dicunt arguere ſpiritus groſſos, ab humoribus groſſis.

Dentes ſicciſſimi omnino humiditate privati, aridique omnino, in ægroto mortem notant, in ſano futuram & citam ægrotationem: oſtenditur enim humidum radicale conſumptum, & corpora eorum ſunt ſicut lucerna ſine oleo.

Dentes rheumate pleni, ſignant vitium capitis aut ſtomachi communitate capitis & pulmonis, cauſantium corizam, branchum, tuſſim, ſynanchiam, & apoſtemata faucium.

Animalia habentia dentes ſerratos bibunt lambendo: habentia verò continuos bibunt ſorbendo.

De lingua. CAP. XXII.

LIngua ad inferius converſa traulizans aut balbizans, diarrhœam ventris arguit: ut habet Hippocrates trigeſimoſecundo Aphor. ſextæ ſect.

Lingua ad ſapores percipiendos & literas ac voces proferendas facta eſt.

Diarrhœi fiunt blæſi aut balbi propter materiam deſcēdentē à capite, quæ etiam ingreditur ſpongioſitatē linguæ ac lacertos. Vnde ingroſſatur, dilatatur & abbreviatur: ideo

ideo traulizant, id est balbutiunt: alii etiam à natura fiunt de quibus Aetius.

Lingua anterius ligata, non recte profert S literam, & blæsos facit.

Lingua posterius ligata, non bene profert R vel T.

Qui male proferunt R, τραυλοὶ vocantur vel blæsi, & loco ejus utuntur L. Aetius Ancyloglossos vocat libro octavo, capite trigesimosexto.

Qui male proferunt S, Syali dicuntur, & vice illius ponunt C.

Blæsi sæpe timent vinum & inebriantur: inde est quòd ebrii balbutiunt, & male proferunt trentrati.

Linguæ gravitas in juventute, signat post levitatem ejus subitam mortem.

Grossa & lata lingua, arguit ingenium rude, & humores phlegmaticos.

Traulizans & anteriorem syllabam repetens, paratur ad melancholiam.

Lingua motu contacta veloci, & corruptione verborum repetentiam causans, stultum, impetuosum & iracundum notat, propter mobilitatem spirituum & caliditatem festinantem prolationem absque consideratione.

Lingua cùm velut lapis fuerit penè immobilis, pigriciem notat.

Lingua subtilis, ingenium notat subtile, & aliquando biliosam temperaturam.

Lingua longa rubea, sapientis indicium est: denunciat enim laudabiles humores.

Lingua alba paupertatem & miseriam testatur, ut Ptolemæus ait.

Lingua in naturali colore infecta, discrasiam & malam dispositionem notat, præsertim ventris & pectoris. Hæc Conciliator

Lingua longa grossa & rotunda ita ut cum ipsa possit quis nasum abstergere, bovinam arguit naturam.

Lingua imbibita humoribus quibusdam, corrumpit gustum.

Balbi

Balbi omnes, elati, ſuperbi & corpore rigidi: Græci τραυλὰς vocant.

De Voce. Cap. XVIII.

QVi tardum & gravem vocis edunt ſonum, tranquilli ſunt, affabiles, & jucundi. horum & juſti mores ſunt.

Gravis & diſtenſa vox, fortem notat. nam à copia caloris fit. intelligo vocem groſſam quaſi tubalem.

Gravis, ſed corruptæ admodum vocis ſonus, dementis, injurioſi, & gulonis indicium eſt.

Fortitudo vocis ſequitur largitatem venarum & ſpirituum multitudinem, quæ omnia fiunt à calido.

Valde magnæ vocis homines, graviter vociferantes, apti ſunt ferre injurias: referuntur ad aſinos.

Vocantes graviter magnum non perplexum, fortes: refer ad fortes canes.

Qui à gravi incipientes finiunt in acutum ſonum, ii iracundi ſunt & ſimul lamentabundi: referuntur ad boves ita clamantes: ut infrà.

Vocem groſſam & ſonoram habens, eſt bellicoſus & eloquens.

Acuta & remiſſa vox, timidum & invidum ſignat: per remiſſam intelligo gracilem vel debilem, non groſſam.

Acuta mollis & rupta, timiditatem notat muliebrem: eſtque effœminati.

Acuta & fortis iracundos arguit: refer ad capras.

Tarda vox, inertem, præcipitem, impudentem declarat.

Debilis vox ſignat ſtricturas arteriarum & paucitatem ſpirituum: quæ fiunt à frigido.

Mollis ſine tenſione vox, manſuetos notat: refer ad oves. nam referenda etiam vox, ſicut cætera, ad ſimilitudinem animalium.

Antevocantes, id eſt incipientes in gravem, & finientes in acutam, iracundi ſunt, & aſperis moribus.

Vox mediocris in ſonoritate & groſſicie, ſapientem,

providum, veracem & justum ostendis. Quorum sonus ingratus est, stultitiam judicat.

Cujusque vocis sonus brevis est, desidem pavidumque censebis.

Velox in verbis, præcipue si sit vocis gracilis, improbus, stolidus, importunus & mendax est. Si verò vox fuerit grossa, erit iracundus & malæ naturæ.

Dulcem habens vocem, invidus est & suspiciosus.

Qui movetur frequenter, & loquitur motu manuum, est immundus, eloquens, deceptor. Qui vero est abstinens à motu manuum, hic est perfecti intellectus, bonæ dispositionis, & sani consilii.

Quorum vox incurrit in nares, ita ut resonent nares, mendaces, malevoli, invidique sunt.

Gentium aliquarum universalis cognitio. CAP. XIX.

GEntium vel provinciarum mores ut plurimum tales sunt. Ægyptii sunt callidi, dociles, leves, temerarii, in Venerem proni, avari. Thraces autem sunt iniqui, pigri, temulenti. Celtæ ut plurimum indociles, fortes, feri. Nam quemadmodum regiones non sunt similes, sic nec hominum mores: nam (ut Maternus inquit) Scythæ crudeles sunt. Itali regali nobilitate præfulgidi, Galli stolidi & inconsulti (quamvis, invito Materno, nonnulli etiam sapientes & consultissimi sunt, præsertim qui Evangelium bene noverunt: sed major pars vincit meliorem) Græci leves. Afri subdoli. Syri avari. Siculi acuti. Asiani Venerei, ac semper voluptatibus occupati. Hispani elata jactantiæ animositate præpositi. Ægyptii sapientes. Babylonii prudentes, &c. Alia differentia sumi potest respectu quatuor mundi partium, ut habet Ptolomæus libro secundo De judiciis capite secundo. Aliud discrimen à natura loci sumitur, ut ab Hippocrate colligi potest in libello De aëre & aquis: nam campestres sunt molliores, mitiores, & minus robusti habitatoribus montium, magisque divites & compti artiumque cultores. Terra item arenosa facit robu-

obustiores homines, sanos & industriosos: argillacea verò opulentiores, sed infirmiores: ubi verò opulentia, ibi mores sunt mansuetiores, & cultus artium viget propter præmia, & omnia sunt magis ornata. Differentia est & à situ quo ad montes: si enim montes sunt à parte orientis & septentrionis, erunt morbosi, imbecilles & effœminati: si verò regio ab his partibus patuerit, montes autem sint ab occidente & meridie, erunt incolumes, viribus firmi, armis dediti, feroces, artium minutarum contemptores. Possem & alias differentias respectu aquarum adducere, quæ parum etiam doctus ex se potest excogitare ac scire, ne hic ego frustra sim longior. Qui mari vicini sunt ferè omnes sunt mercatores; aliquando piratæ, magis longævi & magis firmi, periti natandi & navigandi. Rursus in planicie magis sunt equites, in montibus agiliores & firmiores. Ex his deduci possent & ala magis particulari. Possunt ex astrorum etiam natura de his conjecturæ sumi: exempli gratia, Britannia, Gallia Braccata sive Narbonensis, Germania, Bastarnæ (populi Europæ latè potentes) propriè subsunt arieti & marti: itaque harum incolæ sunt communiter feroces, pervicaces, truces: at Italia, Apulia, Gallia togata sive Cisalpina, Sicilia, leoni subjectæ sunt & Soli: præstantiæ, benignitati, amicitiæque student. Tyrrheni verò qui & Hetrusci vel Tusci dicuntur, Celtæ sive Celtiberi, Hispanique; sagittario & Iovi: libertatis, simplicitatis & mundiciæ sunt amatores. Maritima minoris Asiæ loca, Cyclades insulæ, ac Cyprus, tauro ac Veneri: ideoque ferme voluptatibus, mundiciæ, corporique serviunt. At Græci, Achivi, Cretenses, subditi virgini & Mercurio: ingeniosiores, doctiores, & animorum cultores evaserunt. Macedones autem, Thraces & Illyrii cum subjiciantur capricorno & Saturno: in re quidem paranda non inertes, sed à mansuetudine morum & conjunctionibus alieni. Parthia, Media, Persia, Iovi ac Veneri: qua de re harum regionum incolæ florido vestitu utuntur, seque totos illo præter pectora operiunt, delicatoque victui ac mundiciæ dant operam. Virginis & Mercurii est

Babylon, Mesopotamia, Assyrii: quibus ideo & eximi mathematicarum disciplinarum cognitio & observatio siderum contigit. Saturno verò cedit propriè India, Ariana, Gedrosia: habentque eam ob rem cultores informes foedos, immanes, Coelesyria, Iudaea, Idumea, magis scorpionis & arietis Martisque propria: ob eam rem incolas habent ferè audaces, impios, insidiosos: Phoenices, Chaldaei, sub leone & sole sunt: quod simplices, humanos, siderum observatores, solisque inprimis veneratores reddit: Arabia felix subest sagittario & Iovi: unde extitit illa consentanea appellationi feracitas & aromatum copia, hominumque dexteritas & liberalitas vitae, contractuum, negociorum. Hyrcani, Armeni, Matiani propriè referuntur ad geminos & Mercurium: itaque & sunt nobiliores ac subimprobi. Bactrianae gentes & Caspiae unà cum Scythis librae parent & Veneri: ideoque divitias congerunt, musicae, delitiisque indulgent. At Sauromatica, Oxianae vel Oxolae, sogdianae, subjiciuntur aquario & Saturno: habentque homines immanes, tetricos, feros. Phryges, Bithyni, Colchi pertinent magis ad cancrum & lunam: quo fit ut viri ferè leves sint, morigerique mulieribus. Qui Syriam tenent & Comagenem, & Cappadociam, subduntur Scorpioni & Marti, itaq; multum audent, improbi sunt, insidiosi, laboriosi. At Lydi, Cilices, Pamphilii, cedunt piscibus & Iovi: suntque in re paranda attentiores, commercia & mercaturas faciunt, liberales, faciles in contractibus. Numidae, Carthaginenses, Afri debentur cancro & lunae: & hac de causa à conjunctionibus commerciisq; non alieni sunt, inque omnium rerum affluentia degunt. Qui incolunt Metagonitida, Mauritaniam, Getuliam, scorpio Martique obediunt: immanes, bellicosi, carnivori, discriminibus obvii, neglectores vitae, inque sese mutuo invadentes. Phizani, Nasamones, Geramantes, subjecti piscibus & Iovi, liberabilibus & simplicibus sunt moribus, opus faciunt, conciliis valent, sordium regnique fugientes propter Iovem Ammonis, id est Iovis in forma arietis veneratores. Cyrenarum, Marmaricae, inprimisque inferioris

ris Aegypti incolæ adſcribuntur propriè Geminis & Mercurio: ideoque ſunt cogitantes, prudentes, intelligentes rerum omnium, ſed maximè ſapientiæ & divinitatis, magi, arcanorum initiorum inſtitutores, in mathematicis planè excellentes. Qui Thebaida tenent, O aſſim Aegypti civitatem, Troglodyticen, libræ ſunt ac Veneris: unde calida natura eſt illorum, & mobilis, & in abundantia degunt. Arabes, Azani, Medi, Aethiopes dantur aquario & Saturno: ſuntque carnivori & piſcivori & paſtores, agreſtem & feris ſimilem degunt vitam. Cor ſcorpii nunc afficit Hiſpaniam & Celticam Galliam, ubi eſt Lutetia & Normanni & Neuſtrii & quos vocant Britannos Galliæ: fecitque rapaces ac ſubdolos, qui alioquin antiquo tempore erant boni ſocii, qui erant ſub ſagittario. Sed qui de his plura cognoſcere optat, videat apud Aſtronomos, præcipuè Ptolemeum in ſecundo libro de judiciis. & Cardani commentaria. Rurſus Hiſpania mediocres circa robur homines gignit: ſed circa rerum agibilium copiam cæteras orbis gentes facilè ſuperant. Et plurimi inter eos ſunt, qui & jactu & pernicitate non unico, ſed pluribus in modis maximè excellant.

In Luſitania, quæ Portugallia dicitur, homines melancholicos ſanguineos magna ex parte naſci compertum eſt, eorum plurimi ſatis amplis viribus abundant, quamvis ingenii perſpicacitate non præſtent.

Siculi cholerici melancholici ſunt, quorum patria homines & corpore & robore bono procreare ſolita eſt. Palæſtram exercent, & leves ſunt in giris peragendis.

In Italia, magna ex parte debiles ſunt. Nonnulli ex iis (quanquam rariſſimi) plurimo robore præſtant, & imitando potius quam inveniendo, præſtare ſunt ſoliti: inter proceres & mediocres ſtatura & graciles ſunt.

Germania multos phlegmaticos gignit: qui ſuæ complexionis naturam apertè oſtendunt, quos poſt phlegma cholera magna in parte conſequi ſolet: eoſdem etiam magnos atque corpulentos eſſe ſenſus indicat: inter quos vel robore præſtantes, vel ad arduas actiones multum habiles,

R 3 viros

viros vix invenies, quamvis in rebus quæ manibus effici debent, ingeniosi sint.

Galli phlegmate ac cholera proportionari sunt soliti: lenti ac debiles nimia ex parte sunt: sed & aliqui eorum singulares, sed valdè pauci longo intervallo reliquos superant: & virium copiam possident, sed illis recte uti rarò & pauci sciunt. Invenies igitur ut plurimum ad regionis naturam sequi corpora moresque hominum. Particulatim autem cibus ac potus varius aliquos quidem potest sobrios, alios prodigos magis operari, & hos quidem continentiores: aut audaciores, timidos, mansuetos, mites, vel litigiosos & rixosos, & hujusmodi, ut apud Hippocratem & Galenum videre est, præsertim in libello Quod animi mores sequantur corporis temperaturam.

Colli & aliquarum corporis partium judicium.
CAP. XX.

Collum gracile & longum habens, est sonorosus & stolidus, timidus etiam & malignus.

Breve collum habens, valde est callidus & defraudator: refer ad mores apparentes, ut in catto mures capiente, &c.

Collum grossum habens, est stolidus & commestor magnus.

Qui vertebram cervicis asperam continent, hos morum asperitate præ cæteris natura notavit. Ac totum asperum collum habentes, rudis ingenii usquequaque censendi sunt.

Cervix obesa in summitate, indocilem hominem, nec non ad injuriam inferendam propensum denotat.

Collum concretum & acclive, improbi, temerarii ac indocilis hominis habetur.

Sursum erectum collum flagitiosi, dementis, stultæ de se ipso persuasionis, nisi ob id molliciem agat.

Incurvatum autem collum, fatui hominis, parci, pravi, neque simplicis, atque animi rectitudinem habentis indicium est.

Collum in dextram aspiciens, prudentis & ornati ac provi-

providi hominis: ad finistram vero, inconsiderati, ac insipientis.

Collum tum crassitudine, tum longitudine mediocritatem habēs, fortis naturæ, docilis, præclariq; ingenii judicato: nonnunquā vafro ingenio ac fraudulento adscribitur.

Venæ circa collum à lateribus, & venæ circa tempora, si amplæ & turgidæ sunt naturæ, notant habentes malæ iræ fore ac pessimæ, refer ad passionem in iratis quibus sic hæc fiunt.

Vasta cervix cum prolixitate, animosum, jactantem, superbum asseverat. (& fidelitatis.

Humorum elevationes, signum sunt asperitatis naturæ

Brachia quando erecto corpore in tantum protenduntur, quod manus perveniant ad genua, signant habiles operi, audaciam, & probitatem cum largitate. quando verò decurvantur brachia, signum est amantis discordiam, ac ignorantis ac invidi.

Palmæ longæ cum digitis longis, significant bene dispositum ad multas artes, præcipuè mechanicas, & sapientem in operibus: signum est enim boni regiminis.

Digitorum grossicies, signat stoliditatem & insipientiam magnumque epar.

Metiendum quoque est spacium ab umbilico usque ad pectoris finem, & usque ad originem colli: si major pars pectoris fuerit, prudentiam indicat. Si quod intra pectus est usque ad umbilicum majus fuerit, voracem hominem declarat Latius vide infra capite 23.

Venter si nimiò recessus est, tanquam inanis, timidum, malignum & voracem indicat.

Venter aliquanto mollior atque impressior, virtutem animi & magnificentiam monstrat.

Latera tenuia, & angusta, & pressa, timiditatis arguunt, at quæ referta sunt carnibus, & dura, indociles homines ostendunt, quæ autem rotunda sunt tanquam tumentia, loquacitatem inanem declarant, nam refertur ad ranas.

Dorsum latum, solidum virile est: & contrarium muliebre; quorum dorsum incurvū est, si in molli corpore fuerit

non tam malum accipiendum eſt, quam cum in ſpiſſo & ſolido corpore fuerit.

Dorſum convexum & humeri ad pectus imminentes, pravum eſſe hominem & invidum arguunt. Si verò ad hæc & corpus acclive fuerit, impudenter pravum, invidum, avarum, & tenacem dixeris. Si gibboſitas à nativitate ſit, ſcis proverbium, Cave à ſignatis à Deo.

Spinæ pars inferior, quæ ὀσφὺς Græcè dicitur, ſi latè jaceat, & nimia ſit, & molli carne circumdata, fœminarum eſt: quæ prolixa eſt, & in acutum deſinit, intemperantiam libidinis, & timiditatem oſtendit. Virilis ergo eſt, quæ claro oſſibus & moderata ac ſolida eſt.

Iſchia ſolida & dura, diſcreta oſſibus, fortem & bellatorem hominem oſtendunt, ſi vaſta & carne plexa, muliebre ingenium deſignant. Quæ autem nimiū exeſa ſunt, rugoſa & tenui cute circumdata, ſimiarum malignitatem indicant. Coxam etiam intellige, quæ eſt baſis noſtri corporis.

Genicula cum inter ſe converſa ſunt, atque concidunt, ad fœmineam ſpeciem referuntur.

Qui craſſos malleolos tibiasque craſſas natura ſui habuerint, hi inſaniunt majori ex parte, ac in ceſtaſim rapiuntur, fanaticique ſunt,

Crurium partes imæ, talis proximæ, & calcanea, & pedes imi, cum vaſta ſunt, & referta carnibus, ſtultum hominem indicant vel inſanum: & eo magis ſi & humiles digitos, & κνήμας vaſtas in iiſdem pedibus eſſe contingat.

Effœminati, impudici, impuri exiſtimandi, qui tibias quà ad malleolos deſcenditur, craſſas habuerint.

Pedes imi, diſcreti nervis, articulis, clarum, generoſum & virile ingenium indicant.

Pedes mutili craſſique, ferini animi ſigna ſunt.

Molles & amplexa carne circumdati, molle ingenium ac fœminineum oſtendunt.

Nimium prolixiores, invigilantem dolis hominem, multis perniciem cogitantem demonſtrant, vel malorum artificem.

Pertenues & breves, malignum vafrumque produnt.

Curvi

Curvi pedes, & qui plantam longè cavam ac reductam habent, improbandi sunt: nam pravi signa sunt hominis.

De incessu, de cervice, manibus, unguibus &c.
CAP. XXI.

QVi longis passibus & tardis incedunt, consulti sunt & efficaces. Parvi autem & restricti passus, parvæ mentis sunt. Dolorum artifices, & obscuræ mentis, distorti passus.

Gressus tardus & brevis, consultus, inefficax est. Longus veloxque, efficax & inconsultus. Velox brevis, inconsultus & efficax. ratio horum est, quoniam longus est efficax, tardus, consultus: velox, inconsultus: brevis, inefficax.

Celeritas motus cùm est erecto corpore & honesto atque claro, hominem indicat qui adgrediatur res agendas, magnasque perficiendas. Si autem celeriter quid movetur, submittit autem oculos, & se comprimit, & vultum deducit, atque omne corpus implicat & colligit, nimium parcum, timidum, versutum, minus liberalem indicat.

Qui breves passus habet, eosdemque accelerat, malignus & plusquam timidus & imbecillus habendus est.

Brevis cervix, re atque exemplis cognita est, quòd sit indicium hominis cum timiditate audacis, qui Græcè θρασύδειλος dicitur.

Cervix dura, indocilem hominem ostendit, unde natum proverbium, Homo duræ cervicis.

Cervix superius retorta, insolentem, immitem, stultum & inanem indicat.

Cùm inflexa est cervix ad pectoris partes, potest cogitationibus occupatum animum ostendere: potest ad parsimoniam vel ad malignitatem pertinere, prout cætera signa congruerint.

Cervix in sinistram partem declinata, stultitiam aliquatenus, & mollem magis significat.

Aristoteles etiam ad dextram partem inclinationem capitis, mollibus attribuit ex pauco colore.

Guttur asperum, levitatem mentis, loquacemque significat: refertur ad aves.

In quo eminet clavicula, illum ignavum judica.

Qui autem illam recte dispositam habuerint, prudentia præditos, viriles, ac fortes viros denotat.

Scapulæ latæ, fortem virum, ac nobilis ingenuique animi denotant: in forma ab hac diversa, diversa judicabis.

Humeri tenues, & qui in acutum erecti sunt, insidiosum hominem indicant.

Humeri crassi, haud laudabilis naturæ argumenta sunt.

Tenues cubiti, imbecilles: pleni nimium, indociles ostendunt. Cùm ergo mediæ soliditatis sunt & articulis, & musculis insignes, fortem animum & nobile corpus ostendunt.

Digiti cum molles sunt, levesque manus & molles, docilem hominem significant, cum duri, fortem seu indocilem demonstrant.

Breves manus & digiti fortes, opportuni sunt. Admodum breves manus, dementem notant.

Crassæ manus & exiguæ, si digitos ultra modum breves habeant, tergiversatorem, insidiosum, & furem indicant. Manus tenues & intortæ, loquacem hominem demonstrant.

Vngues albi, lati, subrubentes, optimi ingenii dant indicium. Angusti autem curvique & oblongi, stoliditatis & feritatis indices sunt. Qui inflexi nimium & curvi sunt, impudentes & rapaces sunt: refertur ad aves & feras quæ violentæ sunt.

De maculis albis unguium quid significent, vide Cardanum De subtilitate, ex impressione Basileensi.

Vngues qui impressi sunt, & nimium adcorporati, magis feri, & magis stolidi sunt.

Nimium breves ungues & nigri, malignum hominem declarant. hoc idem significant pallidi & nigri & asperi.

Vngues

Vngues qui perrotundi ſunt, in Venerem prompti ſunt, inceſtuoſumque teſtantur.

Hæc ſigna quæ unguibus attributa ſunt, per ſemetipſa non ſatis idonea. Verùm conjuncta potioribus, nonnullam habent efficaciam.

Digiti cum conjuncti ſunt, & cohærent, immundum hominem ſignificant. Qui conjecti ſunt & conglobati malignum & avarum indicant. Parvi & tenues, ſtultum.

Parvi & craſſi digiti, invidum, audacem, ferumque hominem declarant.

Valdè verò parvi ſubtileſque digiti, dementis naturæ nugacisque ac remiſſi animi hominem teſtantur.

Nimium prolixi & nimium tenues longè à ſapientia ſunt.

Qui immoderato ſpacio inter ſe diſtant leves & loquaces oſtendunt. Qui autem moderatæ magnitudinis ſunt, & honeſtæ ſpeciei & mores optimos indicant.

Tenue pectus, & invalidum eſt, & animi imbecillitatem ſignificat. Quod autem congeſtum eſt carnibus, indociles & ignavos indicat.

Quibus mamillarum partes inertes pependerint, & totum pectoris ſpacium vaſtum carnoſumq; & laxum fuerit, tales omni dubio procul mœchos, nimioque vino gaudentes judicato.

Quibus mamillæ dependent, & molli carne circundatum pectus eſt, vinolentiam & intemperantiam Veneris aſſignat.

Qui humeros commovet, dirigit tamen collum atque erigit, ſuperbus atque inſolens rectiſſimè judicabitur: eſt enim talis equorum inceſſus, figura etiam erectus, iracundus eſt.

Qui autem omni corpore moventur, manifeſte atque evidenter effœminati ſunt. Ex his tolerabiliores ſunt, qui cum moventur, corpus inclinant ad dextram partem. ſtultiores autem ſunt, qui corpus declinant ad partem ſiniſtram,

De

De anhelitu & aliis nonnullis. Cap XXII.

CVm quietus eſt ſpiritus, ita ut nullum, aut pertenuem præbeat ſenſum, incurrens ac recurrens, in cogitatione conſtitutum hominem declarat: has cogitationes fere & oculi indicabunt. Cum ſpiritus interdum conquieſcit, longo autem poſt intervallo nimius trahitur, in magna triſtitia indica. hominem conſtitutum. Cum autem etiam caput quatit, & ingemiſcit, precium rei à ſe malè geſtæ, & malè dictæ continet. Spiritus cum mugit & granditer concitatur atque editur, feritatem & vinolentiam indicat.

Spiritus qui quaſi per intervalla fertur, ſine ſtrepitu procedens, optimam hominis fortitudinem indicat.

Quorum anhelitus ita perturbatus ac ſpiſſus eſt, ſicut poſt curſum eſſe homini ſolet, inconſulti & iracundi ſunt, quibus omne ſit actu, atque dictu facilè & ſatis promptum.

Spiritus quibus concitatus tanquā aſthmatici agitatur, hos conſilio carentes, perverſo animo, omnium rerum cupidos, verboſiſſimosque cenſebis.

Hæc in omnibus ſignis tenenda eſt regula, ut nimietatem ad malam partem accipias, medietatem ac temperamentum optimum judices.

Ariſtoteles dicit, eos qui cum ambulant calcaneis introrſum, pedibus autem forinſecus converſis incedunt, poſteriora ſectari. Invidos etiam, qui ſiniſtras partes majores habent, & quibus ſupercilia ad genas detracta ſunt.

Idem dicit, ſuras cum retractæ ſunt ad genua vel ſuffragines, indicare hominem qui ad coitum facilis ſit & velox. Cum hiſpida nimium ſunt femina, & curva, pronos in Venerem oſtendere: refertur hoc ad capros.

Idem dicit, nates ſicciores viriles eſſe, nates amplis carnibus, effœminatum oſtendere. Nates tanquam abſciſſas malignitatis eſſe ſigna: refertur hoc ad urſum & ſimiam.

Impudens homo ita eſſe debet. Oculis motu concitato patentibus, lucidis ſupercilia extenſa craſſaque, palpebris

plu-

plurimùm ſeparatis, craſſis pedibus & manibus contra intuentes altius ſe erigens, rubicundus vel fulvo colore, vocis acutæ hujusmodi impudens injurioſusque eſt.

Diſſimulatoris ac contraria conſulentis indicia. In diſſimulatione oculi imbecilles viſuntur, aſpectu eleganti eſt: vocem ſubmiſſam edit: verſatili inceſſu utitur, ac ſemper ſeſe concinno motu adaptat.

Indicia avari hominis: hominem pecuniæ ſtudioſum & avarum ex his ſignis deprehendes (niſi citius ex effectu & tuo damno cognoveris) Qui membris parvis, facie exigua, atque oculis modicis fuerit præditus, qui greſſu concitato fertur, qui dorſi recurvi eſt, celeri ſermone, & acuta voce utens, colore ſubruffo, dicax, ebrioſa facie, denſas comas, barbam protenſam, labia denſis obſita pilis, tempora denſa, oculos ſupplices, nitentes, atque undantes oſtendit, comam nutriens, ac vino deditus.

Quò fatuum ac improbum agnoſcere queas (quem etiam ex ſermone ac moribus non difficile eſt cognoſcere) hæc ſigna ſunt. Is capillos extenſos habet, caput rigidum obliquum: aures prægrandes, languidum collum ac cervicem, malleolos in pedibus rotundos, frontem duram & aſperam: oculos tenebricoſos, parvos, ſiccos, concavos, intentè viſum dirigentes: genas anguſtas, oblongasque mentum longum: ore loquaci & ſoluto eſt, patenti, quaſi bifido: facie oblonga quaſi corrupta: incurvus, ventricoſus, craſſis cruribus, manuum pedumque articulis oblongis, aſperisve, colore ſubviridi, ſic ut à ſomno vel crapula excitatus videatur, vocem balantem, turpem, exiguam, inſolentem edit.

Simulatoris eſt, cujus ea quæ ſunt circa faciem pinguia ſunt, ut maxillæ & cætera. Et quæ circa oculos rugoſa, ut palpebræ, & facies ſomniculoſa.

Philodori, id eſt munerum amatores, inquit Ariſtoteles, ſunt quibus labium ſuperius ſurſum elevatur, ita ut dentes & gingivæ appareant, ut in canibus: & figura & vultu ſunt immodeſti, & ſuperrubicundi.

Homo hirſutus, capillis nigris directis, hirſuto ore ac mento

mento & temporibus, oculis pinguibus relucentibus, furiosus, erit pronus in libidinem, studiosus pantomimorum, & maledicus.

Sic inquit libro duodecimo De subtilitate egregius Cardanus Mediolanensis medicus & philosophus, ut non omnes multi improbi sunt, ita non omnes qui corpore sunt non vitiati, integris sunt moribus : nam plus exigitur ad formandum absque culpa animum quàm corpus. Itaque pessimi sunt omnium gibbi (nisi passio hæc ob membrorum humorem proveniat) cum error sit circa cor principium totius corporis: pòst cæci strabique quod circa cerebrum natura deliquerit. Inde muti surdique. nam in minus nobili cerebri parte natura defecit. inde claudi hos sequuntur, qui in magno membro sunt vitiati. post quos sedigiti, & qui digitos habent junctos: nam in minus necessariis aberravit. Vltimus locus est verruccis ac vestigiis quæ cicatrices æmulantur.

Idem alibi dicit, præcipuum signum dignoscendi gemellos esse, quòd cavi sunt dorso, osque sacrum intus sit retractum: Septimestres autem cognosci, quod ungues habeant imperfectos cutimque haud expolitam.

Reliquarum partium judicium, & judicandi modus. CAP. XXIII.

PEctoris latitudo, & humerorum grossicies & tergi probitatem & audaciam significant cum retentione intellectus & sapientiæ.

Tergi verò subtilitas significat discordantis naturæ hominem. Pectoris mediocritas & tergi æqualitas signum est optimum & appropriatum. Laxi humeri infirmitatem animi & timiditatem ostendunt.

Ventrem habens magnum, est indiscretus, stolidus, superbus, amans coitum.

Quibus spacium ab umbilico ad pectinem majus est quam ab umbilico ad pectus, hi brevis vitæ sunt.

Quicunque autem majus habent id quod ab umbilico ad pe-

d pectoris imum eſt, quàm quod ab imo pectoris ad col-
um, voraces ſunt & inſenſitivi.

Ventris mediocritas & ſtrictura pectoris, ſignificant al-
itudinem intellectus & bonum conſilium, vide cap. XX.

Pedes carnoſi groſſique ſignant fatuitatem & amorem
njuriæ.

Tibias habens articulatas, nervoſas & robuſtas, eſt ani-
mo fortis; habentes tibias graciles nervoſas, ſunt venerei.
Tibias valde carnoſas ac ſuperfluas, quaſi admodum diru-
ptas habentes, ſunt odioſi & inverecundi.

Multitudo carnis in genubus ſignat debilitatem & mol-
liciem virtutis, cynædosque.

Cuius paſſus lati ſunt & tardi, ut plurimum proſperabi-
tur in operibus ſuis & factis. Cujus verò paſſus breves, eſt
impetuoſus & impotens, & in operibus malæ voluntatis.

Quod autem ad totum corpus breviter ſpectat, Plinius
& Solinus terminos longitudinis ac latitudinis humani
corporis nondum deſcriptos eſſe teſtantur. Verùm phyſi-
ci longitudinem humani corporis naturalem ſeptem pe-
dum eſſe aſſerunt: quòd Hercules intra hunc terminum
eſſet compertus. latitudinem autem totidem: nam quan-
tus manibus expanſis inter longiſſimos digitos modus
eſt, tantum eſſe conſtat inter calceum & verticem, hac ra-
tione etiam hominem mundũ parvum appellarunt, quòd
ſi circulus fieret, eſſet perfectè ſphæricus: quare qui hanc
longitudinem excellit, hic longus corpore dicitur: qui
verò ab hac deficit, parvus eſt. Cujus autem longitudo ac
latitudo non ſunt æquales, is incompoſitus eſt. Semper i-
gitur partium vel totius quantitatem reſpectu medii, & ad
totius menſuram referre oportet.

Ille denique eſt bonæ memoriæ beneque compoſitus in
natura, qui carnes habet molles, humidas, mediocres in-
ter aſperitatem & lenitatem: non nimis longus nec nimis
brevis, albus declinans ad rubedinem, vel non ad nigre-
dinem multam: mitis aſpectu: capilli plani mediocres: ma-
gnorum oculorum declinantium ad rotunditatem: me-
diocris & menſurati capitis cum magnitudine colli bene
diſpo-

diſpoſiti æqualiter: cujus humeri parum bene declinan carens in cruribus, & genubus nimia carne, claræ voci temperata ſubtilitate: modici riſus, & non deridens: cuju aſpectus eſt quaſi commixtus ex lætitia & jucunditate.

Non tamen oportet te præcipitare ſententiam, & judicium tuum in uno iſtorum ſignorum, ſed collige teſtimonium univerſorum: & cum tibi dant diverſa ſigna & ad diverſa, declina ſemper ad meliorem & probabiliorem partem. nam complexio totius ex complexione partium reſultat. Tunc etiam per unum ſignum poſſumus arguere affectum, quando in eodem homine non invenitur contrarium æquale. Signa verò propria in eodem contraria inveniri eſt impoſſibile. de communibus autem alia ratio. At tunc majora minoraque de quopiam ventura fore prænunciabis, quanto cujuſpiam facta moresque latius certiusque noveris, hac via videlicet obſervata: verbi cauſa: Eos qui pernicioſe vivunt, truculenta pœna mulctari vel ſaltem tum ob favorem, tum ob infortunium aliquod torqueri, incarcerari affligive debere: cùm maxima ex parte id eveniat. Si quis item (exempli cauſa) iracundi nota ſignatur, & ſi tunc ira minime ipſum occupet, iræ tamen illum paſſionibus premi credendum eſt: idem & in aliis judicii erit. Hoc etiam ut axioma hac in arte habeto, membri cujusque bonam & idoneam formationem, ſignum eſſe bonæ formativæ & roboris. intellige membrum parvum vel magnum reſpectu ſui corporis. Formæ bene conſtitutæ, virtus, male verò ordinatæ, vitium convenit.

Manifeſtiora verò ſigna ſunt quæ in principaliſſimis locis fiunt: principaliſſimus autem locus eſt qui circa oculos, & frontem, & caput, & faciem eſt. Secundus autem qui circa pectus & humeros, deinde circa crura & pedes: ultima, quæ circa alvum. Vniverſa verò difficultas ex judicio pendet, ut etiam in aſtronomia, & medica facultate. Animadvertendum (ut ſupra etiam innuimus) ſigna bifariam eſſe, alia propria, quæ cum paſſionibus indicatis convertuntur, à quovis ſumantur loco, ut magna extrema ha-

bere

ere signum proprium est fortitudinis: quædam autem non propria, quæ accipiuntur ab apparenti passione vel à contrario, & cæteris hujusmodi, nec convertuntur cum passionibus, ut in pluribus tamen illas ostendunt. Galenus . De temperamentis Physiognomones errare asserit circa judicium ob multas causas: primo quia uni signorum fidem præbent, quod fatuum est, nisi fuerit proprium, ut supradictum. Vnum enim signum ab una corporis particula sumitur, ex natura autem unius particulæ non resultat natura universi hominis. Secundò quia ad naturæ ac ætatis permutationem aliquando non spectant: nam signa interdum naturam præteritam denunciant, non præsentem: ut si sexagenarius pilosus sit, non præsentem libidinem, sed præteritam denunciat. Tertiò, quod excrementa membri arbitrantur semper arguere membri naturam, cum tamen contingat membri naturam esse cholericam, cujus excrementa erunt phlegmatica, ut docet experientia. Quartò quòd quæ fortia, quæve debilia sint, non discernunt. Sint igitur de electione, residua hæc præcepta: Primum, signa quæ mores significant non per qualitates sed per proprietates, potiora sunt, & primo loco habenda: ut si ponamus Socratem ex signis à qualitatibus sumptis esse liberalem, utpote colorem rubrum, & per alia sanguinis signa: signis verò sumptis à proprietate esse avarum, ut quia ejus humeri difficulter soluti sint, vel quia ejus facies parvifica sit, judico per signa quæ à proprietate sumũtur Socratem esse illiberalem, quoniam potiora sunt, cùm sequantur materiam, quæ est causa necessaria, & quidem magis quàm forma. Secundum, signa quæ accipiuntur à capite vel ab ejus partibus, potissimum, ab oculis, potiora sunt his quæ ab aliis accipiuntur: unde Apuleius, totus homo in capite vultuque est, quoniam ibi ratio: potissimum verò ab oculis, qui ut inquit Galenus, sunt cerebri pars aut de ejus substantia producti: postea successivè pari ratione de aliis. Dixere etiam nonnulli, signa quæ ab anteriori corporis parte accipiuntur, semper potiora his esse quæ à posteriori colliguntur: unde & Hippocrates primò in-

S firmi

firmi faciem notat. Alii ſigna potiora eſſe dixerunt quæ accipiuntur ab his membris per quæ exercetur paſſio, ut ſigna quæ ex pectore & coſtis ad iram ſignandam, quæ in corde exercetur intra partes eas ſito. Rurſus quia per coxas, pedes, brachia, & humeros exercetur fortitudo, ideo ſigna pro fortitudine ab his accepta, potiora ſunt. Ita de aliis pari ratione & modo.

BREVISSIMA TABVLA SIGNORVM ET NATVRARVM, QVÆ IN libro fuſius ac diſtinctiſſimè tractantur.

CAPVT.

Magnum. Hebetes, ad aſinos refer. Minutulum. Fatui. Canes. Mediocre boni ſenſus, naturale. Acutum pineatumque, inverecundi, jactatores, ungui curvi. Breve globoſum, inſipientes, immemores. Preſſum in ſuperficie planum, omni vitio pleni. Oblongum ut malleus, prudentes, ſagaces. In anteriori parte concavitas, doloſi, iracundi.

AVRES.

Parvæ, ſcurriles, ſimiæ. Magnæ, Hebetes, aſini. Flaccæ, ſtolidi, aſini. Moderatæ, boni ſenſus, naturale. Rotundæ, indiſciplinabiles. Longæ anguſtæ, invidi. Valde capiti hærentes, malevoli. Piloſæ, benè audientes.

FRONS.

Valde parva, indociles, mobiles, ſues. Valde magna, tardi, boves. Rotunda, hebetes, inſenſati, iracundi, aſini. Aliquanto minus plana, ſagaces, canes. Quadrata formata, magnanimi, leones. Tenſa lucida, adulatores, canes, blandientes. Nebuloſa, audaces, leones, tauri. Demiſſa, triſtes, paſſio. Longa, adulatores, canes. Elevata, liberales, leones. Nimis rugoſa, inverecundi. In temporib. inflata, ſuperbi, iracundi, ingenio rudes.

OCVLI.

Parvi, puſillanimi, ſimia, Magni, pigri, manſueti, boves.

boves. Concavi, malefici, invidi, simiæ. Eminentes, fatui, asini. parum concavi, magnanimi, leones. Grandiusculi parum eminentes, mansueti, boves. Valde aperti, impudentes. Anguli justo longiores, malefici. Anguli carnosi narib. juncti, malitiosi. Oblongi oculi, callidi, deceptores. Magni tremuli, mulierum cupidi, passio. Parvi tremuli pudentes, amatores tamen. Quanto major, tanto minor malicia, stultitiaque major. Obliqui, contorti, fallaces, tenaces, iracundi. Crassi, stolidi, timidi, pusillanimi, inverecundi. Difformiter moti, nunc currentes, nunc quiescentes, temerarii, cogitabundi, pessimi, subtractores. Palpebrizantes, timidi, passio. Oculi velociter moti cum visu acuto fraudulenti, latrones, infideles. Fixè intuentes cogitabundi & deceptivi. Secundum longum situati, monstrosi, deceptores, invidi. Vesiculæ oculis exeuntes, vinolenti, passio. Vesiculæ ante oculos eminentes, somnolenti, passio.

NASVS.

Extremitates nasi crassæ, concupiscentes, boves. Extremitates crassæ, eversæ, insensitivi, segnes, sues. Extremitates acutæ, sanæ iræ, canes. Rotundus extremitatibus obtusis, magnanimi, leo. Rotundus extremitatibus gracilibus, mobiles aves. Incurvus à fronte ductus, inverecundi, leves, corvus. Curvus in fronte dearticulatus, aquilinus, magnanimi, aquilæ. Simus libidinosi, cervi. Patens apertus, iracundi, passio. Longus ad os protensus, probi, audaces.

LABIA.

Gracilia relaxata, magnanimi, leones. Gracilia dura, iracundi, sues. Gracilia mollia, magnanimi, leones. Crassa, superius propendulum, fatui, asini. Superius eversum gingivis discoopertis, contumeliosi, canes.

FACIES.

Carnosa, pigri, boves. Macilenta, curiosi, à contrario. Magna carnosi, timidi, asini, cervi. Faciei tergus parvum, pusillanimi, elurus. simia, Magna facies, tardi bo-

nes, asini. Parvifica, illiberales, superapparentia. Deorsum spectans, hypocritæ, maligni. Plane sine tumore, rixosi. Vultui ebrii, superapparentia. Similis vultui irati iracundi, superapparentia. Similis vultui verecundi, verecundi superapparentia. Deformis & obtorta, male morati, superapparentia. Longa, inverecundi. Ex levi causa sudans, astuti, libidinosi, edaces. Valde minuta rotunda, simplices. Longa macilenta, audaces. Valde curva longa macilenta, malitiosi, utiles. à fronte ad maxillas ad mentum angustior, invidi, rixosi.

MENTVM.

Acutum, fideles canes. Parvum breve, invidi, immites, serpentes. Quadratum, virtuti apti. Longum versus deorsum acutum, versipelles. Rotundum, molles fœminæ. Caro sub mentum versus gulam. libidinosi. Mentum cum fovea vel duplex, libidinosi.

BARBA.

Mulier barbata, luxuriosa. Mulier cum barba valde nuda, bene morata. Barba nimis pilosa, melancholici. Bene formata, bonæ naturæ, causa naturalis. Informis, malæ naturæ, per contrarium.

COLOR OCVLORVM.

Superrubescens, iracundi, passio. Per nigri, timidi, coloris proprietas. Nigri flaventes, boni animi, decentia. Glauci aut albi, timidi, coloris proprietas. Fulvi, boni animi, leones. Ignei, inverecundi, jucundi, canes. Discolores, timidi, passio. Lucentes, luxuriosi, galli, corvi.

COLOR FACIEI.

Superrubescens, verecundi, passio. Genæ superrubescens, amatores vini, passio. Genæ & nasus rubore epatico, obscœnissimi.

COLOR PECTORIS.

Flammeus, iracundi. passio.

COLOR TOTIVS.

Valde niger, timidi, Aethiopes. Peralbus, timidi, mulieres, Fuscus, fortes, mediocre. Flavus boni animi, leones,

Valde rubeus vel rufus, astuti, ingeniosi, vulpes. Pallidus turbatus nisi ex ægritudine, timidi, passio, Mollinus, tardi causa naturalis. Flammeus, maniaci, aperti, iracundi, passio. Pallidus non ob studia bona, vitiosus, malignus.

COLLVM.

Crassum, frontes, masculi. Gracile, debiles, fœminæ. Crassum carnosum iracundi, tauri. Moderatum, magnanimi, leones. Longum gracile, timidi, cervi. Perbreve, dolosi, lupi, catti. Quæ circa colli clavem bene soluta, sensitivi naturalis causa. Confusa, insensitivi, nat. causa.

PECTVS.

Magnum formatum, fortes, masculi. Amplum compactum, fortes, leones. Cum pilo, instabiles, animosi, aves. Sine pilo, inverecundi aut timidi, fœminæ. Carnosum valde, indisciplinabiles, ignavi. Interstitium à jugulo ad ventriculum majus quam abimo pectoris ad umbilicum prudentes. Mammæ pingues deorsum pendentes in viris, molles, effœminati. In pectoris sinistro capo crassa elevata cum porro aut nervo cum uno aut pluribus pilis, honoris divitiarumque argumentum, ut inquit Ptolomæus.

METAPHRENVM.

Magnum non carnosum formatum, fortes, masculi. Parvum non carnosum informe, molles, fœminæ. Curvum cum humeris ad pectus, mali moris, Supinum molles, dementes, equi.

HVMERI.

Formati magni, fortes, masculi. Parvi informes, molles, fœminæ. Bene soluti, liberales, super apparentia. Non bene soluti, convulsi illiberales super apparentia. In acuto elevati insidiosi. Lati, fortes, intellectivi. Graciles, insensitivi.

MANVS.

Copulati digiti, immundi, sues. Curti & crassi, temerarii, immanes.

VNGVES DIGITORVM MANVS.

Lati albi subrussi. Viriles. Augusti oblongi feri. Obli-

qui, impudentes, rapaces, rapaces aves. Exigui, veteratores. Plani, albi, molles, ſubtiles, ſubrubei, lucidi, ingenio apti, cauſa naturalis. Aſperi rotundi. Venerei, ad proprietatem. Pravi, curvi, rapaces. Puncta alba unguium, bene nati cauſa naturalis. Puncta nigra invidi, ad cauſam naturalem.

VNGVES ET PEDVM DIGITI.

Digiti pedum & ungues curvi, inverecundi, aves. Subtiles ungues bene colorati, bene nati, naturale. Conjunct digiti, pavidi, coturnices. i

PEDES.

Nervoſi magni articulati, fortes, mares. Stricti parvi, molles, fœminæ. Pars interior plantæ non concava, ſed ita plena ut terram toto veſtigio tangat, verſuti, cauſa nat. Ariſtot. in 1. Hiſtor. Craſſi atque carnoſi, fatui, cauſa nat. Craſſi & breves imbecilles, cauſa nat. Graciles breves, maligni, cauſa nat. Nimium prolixi, doloſi, cauſa nat. Carnoſi duri, hebetes, cauſa nat. Parvi pulchri, fornicatores, proprietas ſigni.

TALVS.

Nervoſus articulatus, fortes, mares. Carnoſus informis, molles, fœminæ. Latus, fortes, cauſa nat. Tali partes longæ carnoſæ, ſtulti proprietas. Calcanea gracilia, timidi proprietas.

CRVRA.

Nervoſa craſſa articulata, fortes, maſcul. Nervoſa ſubtilia libidinoſi, ad aves. Craſſia informia, inverecundi ad ſuperapp. Tibiarum ſuræ craſſæ, intemperati. Tibiarum ventres molles, effœminatiſſimi. Tibiæ graciles, ignari, fallit in doctis multis. Suræ pleniuſculæ veluti gravidæ, ſordidi. Moderatæ magnæ formatæ, ingenioſi.

GENVA.

Genu craſſe, cynædi, ad ſuperapparentiam. Genua ſubtilia, timidi, ad ſuperap. Genua arcuata in anteriori, effœminati, mulieres. Pinguia, timidi, liberales. Macra, fortes, audaces.

CO-

COXAE.

Nervosæ, fortes, ad marem. Carnosæ molles, ad fœminas.

PECTEN.

Pilosum valde, libidinosi & fœcundi, naturalis causa: Pilis ferè nudum, casti ad causam naturalem.

NATES.

Acutæ osseæ, fortes, ad marem. Carnosæ pingues, molles ad fœminam. Carne exsiccatæ, mali moris, ad simias.

LVMBI.

Lumbosi, ferarum amatores, leones, canes.

ILIA.

Ilia vel hypocondria gracilia & pressa, timidi, ranæ. Carnosa, indisciplinabiles.

ANCHAE.

Ossa prominentia extra, fortes, masculi. Gracilia, timidi, debiles, mulieres.

VENTRICVLVS.

Quæ circa ventriculum pingua, fortes, mares. Non pinguia molles, mulieres. Venter magnus prominens extra edaces. Parvus formatus, mente dextri. Pilosus valde umbilico infra, loquaces, aves.

DORSVM.

Angustum, informe, molles, fœminæ. Magnum formatum fortes masculi. Amplum fortes, arrogantes, irreverentes. Curvum immorati. Aequale formatum, commensurati naturale.

COSTAE.

Bene costati fortes, masculi. Angusti & non costati molles fœminæ. Costati circumtumidi ut inflati, loquaces, stultiloqui, boves, ranæ.

VMBILICVS.

A pectore imo ad umbilicum interstitium longum, insensibiles, voraces, ad naturalem causam. Aequale, laudabiles, naturale. ventriculus ab umbilico ad pectus car-

nosus, malevoli, Palemon. Mollis & compressus, magnanimi, magnifici.

DENTES.

Canini, longi, firmi, gulosi, irascibiles, mali, canes, apri. Crassi lati, vani, lascivi simplices, boves ignari, hebetes, asini.

PILOSITAS PARTIVM.

Tibiæ pilosæ, Venerei, hircus. Pectus & alvus valde pilosæ, mobiles in opinionibus, aves. Pilosi humeri, in opinionibus mobiles, aves. Dorsum valde pilosum, asperi belluæ. Cervix sive collum à tergo pilosum, liberales, leones. Supercilia conjuncta, tristes, passio. Supercilia ante nasum demissa, ad tempora extensa, fatui, sues. Erecti capilli, timidi passio. Valde crispi, timidi, Aethiopes. Crispi in extremis, fortes, leones, in superiori parte frontis elevati, liberales, leo. Plani capilli, simplices. Capilli multi & densi pravi.

INCESSVS ET MOTVS.

Tardus longus, consulti & efficaces. Tardus brevis, consulti in efficaces. Longus velox efficaces inconsulti. Brevis velox, inconsulti inefficaces. Humeris incurvatis ambulantes, animo elati, leo, Pedib. & crurib. conversis ambulantes, molles, fœminæ. Corporibus se circuntorquentes atque fricantes, adulatores, passio. Inclinati ad dextram ambulantes, cynædi, super app. Oculi satis mobiles, acuti raptores, accipitres. Oculi frequenter moti cum corporis fixione, intellectivi passio.

VOX.

Magna gravis, injuriosi passivè, asini. A gravi incipiens in acutum desinens, iracundi lugent, boves. Acuta mollis rupta, cynædi, mulieres superapp. Gravis alta, valde iracundi, validi canes. Mollis sine contentione, mansueti, oves, Acuta fortis insani, capræ.

STATVRA.

Parvi, veloces, nat. causa. Arist. Valde magni, tardi, nat. causa. Parvi calidæ ac siccæ naturæ. nihil proficientes, natur. causa. Parvi frig. naturæ perfectivi, causa nat.

Magni

Magni frig. nat. nihil perficientes, nat. causa. Magni calidæ nat. perfectivi, sensitivi. nat. causa. Incommensurati & informes, astuti & pravi passio. Commensurati boni & sensitivi naturale.

Illud autem in universum memineris, hæc potissimum valere in hominibus animalibus, videlicet non regeneratis ex Dei spiritu & gratia: nam in talibus verum est illud de natura in Adam depravata, quòd naturæ sequitur semina quisque suæ. Qui verò ex spiritu sancto regenerati sunt, carnem suam mortificant cum vitiis & concupiscentiis, quamvis concupiscentiæ & peccati fomes remaneat, ac in plurimis ad actum deveniat heu nimium sæpe.

TEMPORUM MUTATIONES CERTÆ EX PRÆDICTIONE RERVM QVÆ IN AERE, TERRA, AVT AQUA sunt aut fiunt, breviter & clarè, ordineque alphabetico descriptæ, per Gulielmum Grataroloru m Bergomatem medicum physicum.

A.

ANIMANTES omnes natura mutationes temporum sentiunt, quoniam naturali quodam instinctu ex impressione corporum cælestium producto moventur pro ratione dispositionis aeris ad temporum cognitionem, ut necessarium est suis naturis, super illud Hieremiæ capite octavo: Milvus in cœlo cognovit tempus suum, turtur & hirundo & ciconia custodierunt tempus adventus sui. Animalia enim minus occupata & corpore imbecilliora, mutationes temporum præsentiunt.

Aves parvæ in hyemis initio, magna in multitudine congregatæ, in campo cibum quærentes signum dant

magni frigoris, gelu, & validarum tempestatum.

Aves marinæ si alas in littore maris non expandant, signum est serenitatis: & si à pelago aves fugerint, hyemem significat.

Aves mundantes pennas suas rostris, signant pluviam.

Aves colẽtes arbores, si ad nidos fugiant, pluviã signant.

Aves aquas dulces colentes, si lavent se & in aqua ludant agitando alas, pluviam notant.

Aves communiter cùm strepitum faciunt aliis majorem quàm soleant, futuram pluviam ostendunt.

Aves fluviatiles relictis undis prata quærentes, pluviam denotant.

Aves albæ non consuetæ apparentes, tempestatem magnam arguunt: quemadmodum & nigræ, si multæ apparuerint, signum dant aquæ.

Aves terrestres cùm clamorem dant circa aquam, ultra solitum se balneantes, pluviam significant: quia earum complexio delectatur aqua, & gaudent præcognitione elementi mutati ad pluviam.

Anseres continuo clangore vociferantes & volantes, tempestatem signant.

Ardea avis, quæ & erodios Græcè, Germanicè reyer, Gallicè heron, altius volans, serenitatem denotat: & in mediis arvis tristis manens, pluviam.

Anas domestica si subsistens quatiat pennas, aquam portendit: simpliciter quatientes, ventum prædicunt.

Aquatica volatilia, ut anates, & alia, si in principio gelu quærant aquas magnas incongelabiles juxta mare, signum magnæ durationis gelu extat.

Apes quando non volant longè, sed in eodem in serenitate convolant, tempestatem futuram notant.

Arietes ultra solitum salientes, si capitibus concutiant se, tempestates demonstrant.

Aselli se vertentes fricando ad terram dorsa sua, indicant magnas pluviæ guttas.

Asinus quatiens aures, tempestatem indicat.

Aranearum telæ multæ, latæ, ventum aut tempestatem

tem ſignificant: cùm per aerem feruntur, ventum nunciant.

Aquam quæcunque ſignificant,& tempeſtatem ducunt: ſi autem non aquam,nivem & tempeſtatem.

Aqua pluvialis quæ ceciderit, ſi citò deſiccetur ultra ſolitum absque vento,pluviam indicat magnam.

Aqua ſtagnans ſi ultra ſolitum calidior fuerit, abſente ſole magnam pluviam notat.

Aqua ſi alicubi ſcaturiat, ubi non ſolebat aut uberius ſolito,pluviam grandem indicat.

Aquæ hyemales ſi ut frequenter fiant, ver ut plurimum fit ſiccum: ſi autem ſicca hyems,aquoſum erit ver.

Arcus ſeu iris apparens aere exiſtente ſereno, pluvias portendit: cùm verò arcus extulerit ſe temporibus pluvialibus, ſerenitatē ſignificat, ut Ptolemæus inquit: habet enim nonnihil calidi & frigidi pluvioſi, calidū in ſereno ſignat elevari,& econtra in pluvioſo. fit enim arcus à nube rorida ſparſa. In diverſis tamen locis diverſa ſignificat: à meridie enim ortus,magnam aquarum vim vehit,notat ſiquidem magnam aquarū vim eſſe in aere, quæ in meridie dominari poſſit. Si circa occaſum refulſerit, tonabit & leviter pluet:ſi ab ortu circa veſperum ſurrexerit,ſerena promittit. Quo magis arcus fuerit viridis,tanto magis pluvias portendit:ſi verò magis rubeus,ventorum indicat flatus:qui à tranquillo aere apparuerit, pluvias & ventos indicat: Sin autem hyemale aere apparuerit, per ventos & pluvias breves, aeris claritatem indicat. Iris circa lunam aut lucernam apparens,auſtrales ſignificat aquas:& ſi duæ perpendiculares irides fiant,& una quidem ab Auſtro, altera à Borea,& halo ſimiliter,aquam ſignificant.

Iride apparente,non poteſt eſſe diluvium univerſale uſq; ad magnum tempus. Eſt enim fœdus(ut Moſes Ge.nono ſcribit)quo apparente Deus homini promittit non futurū univerſale diluviū.Poetæ hoc haud ignorarunt, cum iridē fingunt Deorū nunciam. Virgilius: Irim de cœlo miſit Saturnia Iuno:nā ab εἴρειν venit,quod nunciare ſignificat. In iride.n.duo ſunt colores,rubeus & viridis:Rubeus ex humido in-

do inflammato fit, significatque aqueum elementum non omnino prævalere igneo, cum ignea natura in iride nonnihil sui habeat, Viridis autem color causatur ex aqueo incocto, ac ideo signat naturam igneam non omnino aquæ prævalere simili ex causa: quare apparente iride, nec conflagratio nec diluvium, nisi multo pòst tempore, fieri potest, videlicet cum altera natura alteri prævalebit penitus: quamobrem tradunt nonnulli sacri scriptores, quadraginta annis ante judicium non visum iri arcum, ratione in D. litera inferius scribenda: sed hic physicè loquor: nam secus, credo diem illum & annum palàm haud futurum, ut simus parati, &c.

B.

BOves contra pilum se lambentes, pluviam indicant. Incipiente pluvia, si boves fortiter comedant, pluviæ durationem signant. Bos anteriorem pedem mordens, tempestatem aut aquam significat: si autem in cœlum respiciens olfacit, aquam portendit. Boves magis solito comedentes, & in dextram jacentes, tempestatem indicant. Bos in sinistram coxam jacens, serenitatem indicat.

Buffones vel rubetæ, extra cavernas proprias vespere gradientes, magni in quantitate corporum, & multi numero, pluviam monstrant.

C.

CAtus seu felis, pedum priorum illinctu, caput cum interscalpulo pectinantis in modum & abluentis, si diu palpaverit, pluvias ingruere non ineptè commonstrabit.

Corvi stantes contra solem, si rostra aperiant, calorem significant. Corvi singultu quodam si latrent, rumoremque in exercitu volantes faciant, quatientes alis propriis plus solito, pluviæ signum dant. Corvus si depediculetur se super olivam, aquam significat.

Coturnices, referente Solino, austro flante, nunquam exeunt, flatum humidiorem timentes: aquiloni se credunt, cujus siccitate ac vehementia facilius provehuntur.

Cor-

Corvus ſi in ſerenitate non conſuetam vocem habuerit, & ſupervociferaverit,aquam ſignificat.

Corvi ſive monedulæ ſi ſurſum volent & clament ut accipiter,aquam ſignant.

Cornix, krahe germanicè,balneans ſe in aqua , & maximè in hyeme,& ultra ſolitum vociferans ſi ſpatietur in ſicca arena, ſignum eſt pluviæ,ut inquit Virg.

Tum cornix plena pulviam vocat improba voce,
Et ſola in ſicca ſecum ſpaciatur arena.

Cornix ſuper petram cantans,quam inundatio ſubmergit,aquam ſignificat.

Cornix ſi velociter bis aut ter clamet , tempeſtatem arguit : ſi mane clamaverit, ſerenitatem arguit : in veſpere autem tempeſtatem, quietè cantans.

Cygnus in auſpiciis ſemper lætiſſimus ales:
Hunc optant nautæ, quia non ſe mergit in undis.

Canum inteſtina ſi murmuraverint , pluviam ſignificant. Canis volutans ſe in terra , venti magnitudinem ſignificat, in dextram coxam procumbens , tempeſtatem arguit.

Columbæ ſi veſpere ad columbare tardius accedant quàm ſoleant, ſignum eſt pluviæ.

Cicadæ multæ factæ, morbiferum annum ſignificant.

Caligo poſt pluvias, ſerenitatem.

Campanarum ſonus longius auditus quàm ſoleat,ſignificat pluviam, niſi ſit ventorum cauſa

Coopercula vaſorum ligneorum ſtrictiora ſolito, pluviam ſignificant.

Calor in æſtate intenſior & magis pungitivus quàm ſolebat , pluviam citam ſignificat. Aeſtate ſi minus tonat quàm coruſcet, pluviam oſtendit.

Calor inferius ad noſtras regiones expulſus, futuræ nivis extat indicium: & ideo cùm ningere debet,aër offuſcatur quadam alba tenebroſitate : cum verò futura pluvia eſt,nigra quadam tenebroſitate aer conturbatur.

Calor temperatus elevat vapores.

Coruſcatio eſt pars aeris ex impetu aeris ignita & ſplendens.

dens. Fit autem post tonitruum, quia visus in instanti fit: auditus in tempore.

Coruscatio ab aquilone tantum, in posteram diem aquam portendit, & ab ea parte ventum validum.

Coruscatio ab Austro vel Favonio nocte serena, ventum & imbrem ab hjs partibus indicat.

Coruscatio aere existente sereno, significat calorem. Coruscatio juxta horizontem absque tonitruo, serenitatem ostendit.

Aestate vespertinæ coruscationes, aquam ante tres dies indicant.

Coruscationes quietant ventos, & quanto tonitrua & coruscationes fiunt validiores, tanto magis venti quietantur: vere autem & hyeme minus, si eadem signa.

Coruscationum magnarum tempore capiuntur anguillæ quàm plurimæ: quia tunc aquæ cavernarum in quibus illæ latitabant, redduntur amaræ, & nutrimento illarum inconvenientes, ac lutosæ subversæque propter descensum exhalationum ad illas, & sic fugientes capiuntur. Flores etiam & herbæ ea de causa arescunt.

Cœlum cùm plusquam solito plenum stellis videtur, vapores jam aerem ascendisse significat, & ideo pluvias effundet. Cùm multa ignium jacula in aere apparent ad modum stellarum cursus, qui sunt vapores igniti currentes & micantes stellarum luminibus, relinquentes post se caudam, ventorum flatum portendunt. quòd si fuerint tales vapores ex multis mundi partibus currentes, diversos demonstrant ventos, tonitrua & fulgura ex partibus à quibus vapores ignitæque trabes fluunt.

Serò rubeus cœlum, manè indicat esse serenum: cùm manè rubescit, ventus vel pluvia crescit. Cœlo sereno existente, nebula parva ventum procellosum dabit: facta pluvia, cessant venti celerius.

Cometes secundum Aristotelem, non est stella: sed creatur & fit ex exhalatione calida & sicca. Accenduntur autem vapores ita collecti in magnam molem, à motu sphærarum cœlestium, mediocri igneo principio, ita ut nec cito

con-

conflagrent, nec perpetuo ardeant, effluentibus etiam aliis vaporibus ex terra. Cæterum quòd æstum faciant cometæ, facilè est judicare, cùm tam ingens multitudo & vis exhalationum in aere ardeat, per sex integros menses aliquando, ut Seneca testatur: brevissimum verò durationis tempus (inquit Plinius) septem dierum annotatũ est, maximum octuaginta. Cardanus dicit horum naturam mediam esse inter corpoream & imaginariam, ac in cœlo fieri. Significant autem secundum ipsum Aristotelem, tempestatem ventorumque intemperantiam. nam sive uno sive pluribus apparentibus cometis, ventus magnus semper emergit aut duratione, aut magnitudine. Quod autem portendit uredines & siccitates, testantur historiæ, & ratio persuadet. Cùmque siccitatem in aere magnam significet, nil mirum si etiam quæcunque sunt consequentia portendat: sunt verò hæc, penuria, sterilitas & fames: est enim siccitas noverca fructuum terraque nascentium, aliquorum magis, aliquorum minus, ut rusticis quoque notũ. Ex his sequitur pestis. Quoniam autem ab humore sicco cùm in aere abundet siccitas, sequitur melancholiæ incrementum, ideo etiam manias, dæmoniacos morbos, rabiem canum, luporum & vulpium, & morbos ex cholera & melancholia: denique ut habet Aphorismus 7. tertiæ sect. Hipp. in siccitatibus febres acutæ fiunt: & si annus magna ex parte talis fuerit, qualem fecerit constitutionem, tales plurimum morbos oportet expectare. Licet autem cometes mala homini significet, Deus tamen bona inde elicit: nam si moritur rex unus, fiet fortasse alter melior: si succedit pestis, renovatur mundus, vel corrigitur. Est item signum corruptionis aeris & destructionis terræ nascentium ob æstum, quo etiam accensabile & aliis corporum humoribus, facile ad iram homines provocantur, & ad rixas & contentiones. Virgilius describens civiles motus secutos mortem Iulii Cæsaris, inquit:

Non alias cœlo ceciderunt plura sereno
Fulgura, nec diri toties arsere cometæ.

Est quoque signum terræ motus, bellorum, mutationis

regni,

regni & etiam mortis communis hominum, & animalium viventium in calido & humido,& maximè regum,& principum, divitumq; magis quàm pauperum in illo climate ubi apparet,ob victus rationem diversam,&c. Arguit enim penuriam & defectum leguminum & segetum. Cometæ apparitio totum annum reddit suspectum, non autem solum tempus suæ apparitionis & durationis: potissimum verò minatur illi parti,versus quam radios suos dirigit, & omnibus habentibus signum pro ascendente, in quo talis cometa apparet. Si scire ulterius velis ubi detrimenta futura sint, locum ad quem tendunt:ibi enim prælia,seditiones,venti,sterilitates & morbi acuti erunt: atque si hæc in eclipsibus contigerint, proculdubio naturaliter eveniunt: ubi autem præter illas, non ita, nisi magnæ & crebræ fuerint. quid verò magis ex supradictis eventurum sit, ex cometarum ratione dicendum. De generatione illarum, varietate, duratione, ac locis &c. potes videre apud Cardanum in Commentario 53. lib. 2. De judiciis Ptolemæi: in nocte videntur pulcherrimè sub crepusculis: non ita in die, nisi potenti modo. Locus cometes facilè dignosci potest planisphærio: nam si in ariete,erit in Germania vel Britannia: & inspiciendo quò tendat cauda, hac poterunt distingui. Si diu fulgent,diuturnus erit effectus: Si matutinæ, celer: si parum,brevis. Non dico tamen cometam esse prædictorum causam necessariam,sed inclinantem. Frequentius autem circa septentrionem apparent: nec sunt unius & ejusdem formæ, sed multi & varii ac dispares magnitudine, dissimilesque colore.

Cardui echinus spinosus ex agris,ubi habitior factus est domum comportatus & in ædium tabulatis, camino vel contignatione, aut alibi appensus,horrentes aculeis,& patentes suas alas si clauserit, seque veluti in novum habitum pro tempore composuerit, venientis pluviæ signum renovabit, ut in Provincia omnibus notum est.

D.

DElphines, mehrschvvein Germanicè, tranquillo mari lascivientes flatum ventorum ex ea parte qua veniunt,

veniunt, significant: sed quando mare est turbatum, aquam si sparserint, signant tranquillitatem, inquit Aristot. Delphin super mare natans & superelevans se & immergens frequenter, aquam aut tempestatem denotat.

Diluvii signa recensurus, à remotis prius incipiam. Arescentia igitur & siccitas humidorum corporum signum est remotum futuræ pluviæ: nam significant vapores humidos, qui sunt antecedentes pluviarum causæ, elevatos esse ac continuo elevari, donec vapores (sunt enim de natura aquæ) absentibus stellis calidis frigescãt ac inspissentur, & in causas pluviarum conjunctas transeant. Sequitur hinc ex mente Theophrasti, nunquã fore diluvium universale nec particulare, quin in eadem regione vel sibi contermina ad minus per annum pluviæ omninò abfuerint: quoniam magnum effectum oportet causam magnam antecedere. non enim potest diluvium esse, nisi vapores multi & magni veluti antecedentes causæ præcesserint. Secundum signum & validius est, si cum antecedente uredine ac siccitate fuerit naturalium fontium siccitas: quò namque plurium fontium hæc siccitas fuerit, eò futurus imbrium excessus erit maior. Tertium adhuc maius si cum siccitate naturalium fontium, fuerit fluviorum aliquorum, vel plurium deperditio, in ea regione in qua hæc evenerint, diluvium esse futurũ significant, vel in sibi contermina. Quartum adhuc efficacissimum, si cum fontium ac fluviorum arescentia erit maris alicuius aut aliquorum, aut ex parte, aut ex toto diminutio, diluvium significat regionis, vel plusquã provinciale. Declaravit siquidem Aristoteles, maria nova fieri ex reliquis magnorum diluviorum: arescere verò denuo per regeneratioñe novorum diluviorum: per hunc enim modum probavit, quod nunc est mare, olim fuisse terram: & quod nunc terra est, multoties fuisse mare. Quintum si in æstate apparuerint iacula, trabes, dolia, cometæ plerumque magnæ, quo namque plures maioresque fuerint, hyemem significabunt diluviosam, vel magnis pluviis & imbribus abundantem, vel si nõ hyemem (ob propinquitatem) saltem ver tale fore de-

monstrabunt. Hujus signum fuere igneæ acies sanguinem emittentes, quæ anno Christi 570. apparuere: nam post has pluribus diebus, continuis imbribus tanta quæ vi auctus est Romæ Tyberis fluvius, ut magna populi strage humiliora loca submergeret: ac similiter aliis quibusdam in civitatibus & locis contigit. Sextum si æstate in cœlo aut etiam in terra hiatus, quos Græci chasmata vocant, frequenter pluribusque in locis apparuerint, hyeme sequente vel vere in ea regione diluvium portendunt; nam magnam vaporum copiam exhalationumque ad cœlum ascendisse portendunt: quæ demum in aquam vertuntur. Septimam si in cœlo voces, soni armorum, strepitus tubæ, aut sub terra vel è terra mugitus ut boum audita fuerint (ut in paludibus contingere posse Aristoteles probavit in Problematibus) in proxima hyeme diluvium præsagiunt, tanto quidem majus, quanto hæc pluries & pluribus in locis audientur: quoniam hæc à vapore multos & magnos elevatos esse ad cœlum, elevarique continuo, designant, qui pluviarum & illuvionum causæ sunt. Proxima verò signa & conjunctæ causæ plures sunt, de quibus in libro hoc particulatim diximus, quæ scilicet pluviam indicant, ut halo, iris seu arcus cœlestis propè orientem, luna vel sole occidente: & si nocte dieque pluries. Aliud signũ sunt duo soles, vel duæ lunæ, licet rarissime visi sint, cum tamen in austro spectantur, diluvium signant in die soles, in nocte lunæ. Significant enim vaporum ingentem multitudinem, imò ingentissimam esse in nubes pluviales conversam. Ex animalibus etiam verissima colliguntur signa, ac ferè impossibile est naturaliter fieri diluvium, nisi nova quædam animalia, quæ aut sub terra aut in sylvis, aut in aquis degebãt, præapparuerint, vaporum motu perterrita: quæ verò ab aquis victum quærunt, ex magna siccitate aquarumque inopia regionatim movebuntur, ut aquas quærant. Vnde fit ut terrestria è sylvis montibusque ipsis ad plana cultaque ipsa loca veniant, vocibusque horridis ac variis præ diluvii futuri metu langueant: ut de lapiis aliisque notum est. Sciendum tamen naturaliter universale dilu-

diluvium fieri non posse: non enim fit nisi propter excessum imbrium in tota terra, modò sol nec per se nec vi alterius stellæ potest habere æqualem vim in tota terra, ut talem excessum faciat, nec potest esse universale, nisi universaliter nubes colligantur supra totam terram: at sub torrida zona non colliguntur, ergo universale esse non potest. oporteret enim ut sol absens esset ab omni regione. Noeticum diluvium fuit penitus supernaturale. Idem de universali conflagratione dico.

Desiccatio rerum in tempore hyemali & pluvioso subito facta, ut papyri & marmoris, signum est gelu.

E.

ERinaceus, echinus Grecè, igel Germanicè, vulgo ericius terrestris, facit duo foramina ubi habitat, unum versus Boream, aliud versus austrum: quodcunque horum obstruerit, ea ex parte ventum significat: si autem utrumque, venti arguit magnitudinem.

F.

FOrmicæ concursantes si ante ova gradiantur, signant pluviam. Formicæ in concavo loco existentes si ova extulerint ex centro ad circumferentiam, seu ex intus ad extra, aquam significant: si autē deorsum tulerint, serenitatē.

Fulica (Græcè dicitur κέπφος, vulgo Italico follata sive follega) & anates tam sylvestres quā domesticæ quatientes alas, aquam significant: submergentes vero se, & alas quatientes, ventum præ se ferunt.

Favillæ ex lucerna, ventum significant aut aquam.

Fuligo cadens ab evaporariis magis quam soleat, pluviam significat.

Falx nigra quæ secuit herbas, pluviam indicat.

Fumus albus si elevetur (ante solis ortum & post solis occasum) supra aquas & paludes ac prata, colorem & serenitatem diei proximæ significat: si mane, ea die: si nocte, diem crastinam calidam indicat.

Fulmen est pars aeris collisione aliqua usque ad obstaculū cum impetu veniens: vel est exhalatio calida & sicca à nubis lateribus violenter extrusa cū impetu vel incēdio.

Non est ergo fulmen semper lapidea substantia ut quidam asserunt: si enim lapidea substantia esset, non huc & illuc discurreret, nec rursum reverteretur: cumq; aliquod corpus feriret, carnem divideret, ossa confringeret. Est autem materia crassa, terrestris, vicosa, valde decocta & exusta, & sæpius in nigrum vel rubrum lapidem vertitur, aut lapideum fulmen: eius vero forma est, ut sit acutus altera ex parte, propterea quòd ad eam vapor primò inclinabatur cum decoqueretur: hic vero cadens à nube muros & arbores penetrat, nedum animalia, ut notum est, Si ergo exhalatio illa, quæ est fulmen, sit plus calida quam impetuosa, partes superficiales alterat sine interiorum partium læsione, quoniam propter modicum impetum moram sufficientem insuperficialibus partibus efficit, atque ita caliditas sine penetratione comburit pilos totius corporis sine vulnere. Sin autē fuerit valde impetuosa, sed crassa & multa, ac corpora quibus occurrit fuerint dura, illa frangit ad minutas partes: aliqua percutit cum vulnere, ruina, fissuris, ut in arborib. cernere est, at ubi hæc exhalatio fuerit æqualis quoad impetum & caliditatem, utrumq; facit, quoniam alterat & vulnerat. Plinius libro 2. cap. 53. fulminum plura genera facit: quæ sicca veniunt non adurunt, sed dissipant: quæ humida, non urunt sed infuscant: tertiū quod clarum vocant, mirificæ est maxime naturæ. Ideo autem citius fulmen alta sternit, quia cùm ab alto obliquando descendat, citius alta reperit. Sola vero exhalatio ea facit fulmen lædens, quæ crassa est, ideoque resolutione resistit, adeo ut in terrā cadat, antequam resolvatur. Cuius autem exhalatio tenuis, non pertingit ad terram. Effectus vero fulminum circa ea quæ contingunt, potius sunt admirandi, quam causa inde quærenda. Quis enim dignam inveniat causam quomodo fulmen integris & illæsis loculis aliquando conflat argentum: manente vagina, gladium liquefacit: circa lig..um dilatatum ferrū distillat: quod facit, nec ultra triduum ille rigor durat? Vinum quoque fulmine gelatum, cum ad priorem redit habitum, potatum aut exanimat, aut dementes facit. Sed cum Physicus sim, cona-

conabor effectuum causas proprias immediatasque reddere. Vnus est igitur effectus quod in casu magni tonitrui magnæque coruscationis, vina in doliis corrumpuntur atque subvertuntur: imo (ut Plinius inquit,) doli exhauriuntur intactis operimentis, nulloque alio vestigio derelicto, huius autem causa est, quod putrefactio est extraneatio quædam propriæ atque innatæ caliditatis: cum vero exhalatio sit calida & sicca, subtilis multum ac penetrans magnoq; impetu descendens, magna cum violentia per dolij poros transit ad vini substantiam, alteram eius propriam & innatam calliditatem, demumque illud corrumpit: imo etiam, ut dictum est, aliquando dolium fulmine percussum frangitur, & tamen adhuc stat vinum, nec effunditur: cujus causa est, quoniam exhalatio illa quæ cadit cum fulmine ignea est, ideo in vino circumcirca crustam inducit ad pellis modum, quæ durans per tempus retinet vinum ne effundatur: simili ratione de aliis liquoribus. Secūdus effectus est, quod omne fulminatum redditur venenosum, ut vinū, vel animal, aut quodvis: nam exhalatio illa sicca atque usta urens multas vini partes, vel animalis humiditates per viam suffocationis aut prohibitæ transpirationis ea reddunt venenosa, & propterea sapore & odore sulfurea fiunt omnia. Tertius est, quod bibens vinum fulminatum (ut supra dixi) vel animal fulminatum comedens, aut subito moritur, aut fit demens. Causa verò est, quia ex veneno derelicto hæc vis acquiritur, quæ vel necat, vel dementem reddit. Qua etiam ratione fit, ut animalia venenosa si fulminentur, in sua venenositate corrigantur, (nam venenum veneno pellitur sæpius) quia propter coruscationis exhalationem humor venenosus extinguitur, paulatim cum fulminis exhalatione evaporando. Quartus quod in casu tonitrui & magnæ coruscationis ova gallinarum aut franguntur, aut sterilia fiunt: causa vero, quoniam coruscatio quæ est exhalatio cùm ova ferit, aut est crassa, & sic illa frangit: aut est tenuis, & sic penetrans per poros ovorū spiritum gignitivum caloremque innatum in albumine contentum dissolvit, sicque sterilia redduntur. Præterea

fulmen aliquando corporis pilos urit, ut inguinis, axillarum, & femoris, non lædens corpus. Aliquando corporis colorem alterat, & nihil præterea aliud. Aliquando interficit, nullumque ustionis vel fulminis vestigium derelinquit. Aliquando econtrà in interfecto à fulmine apparet ustionis signū. Præterea omne percussū fulmine, caput vertit contra fulminis impetum. Arbor insuper fulminata, astulas evulsas contra fulmen erigit. Miraculum non parvum scribitur à multis, quod cùm tres homines deambularent, ex casu fulminis is eorum qui pravior erat raptus fuit ad secundam usque aeris regionem. Multa quoque alia scribuntur, quorum causæ perspicuæ sunt ex his quæ diximus. Post hæc opportunum est, ut cùm medicus sim, etiam remedia contra fulmen describam. Ac primum quidem est murus aheneus, nil conscire sibi nulla pallescere culpa: nam conscientia bona vitæque innocentia tutum apud Deum reddunt, sine cujus nutu nec folium cadit, ac propter peccata veniunt adversa. Naturalia vero remedia sunt primo, ut inquit Plinius, laurus arbor, unde antiqui fulmen timentes, lauri coronam suo capiti imponebant, ut Tyberium cœlo tonante solitum esse, scribit Suetonius. Vitulos marinos fulmen non percutit, ideo tabernacula fiant pellibus eorum. Antiqui corrigiam ferebant ex horum pellibus contra fulmen validam, naturali antipathia. Aquilam non ferit fulmen, hac ratione Principes per eorumcastra solebant aquilas educare, quod à fulmine præservarent, ut lib. 2. dicit Plinius cap. 57. Fulmen occæcat, & aspicienti ipsum facies intumescit: remedium est in fulminis ictu faciem, oculos, totumque corpus operire, beneque integre aures etiam obturare, ne nimio sonitu dissolvantur. Valet à proprietate contra fulmen ferrum: unde & ferentes ferri multum, è fulmine non læduntur, potissimum si tempore ictus ferrum multa aqua aspergatur. Narrant autores boni, corallum contra fulmen valere. Ferunt lapidem qui cum fulmine cecidit (ut aliquando contingit) si in ostio suspēdatur, domū à fulmine præservare. Fertur etiam dormientes ac prægnantes nequa-

quaquam fulmine tangi. Eſt & remedium ut (amota ſuperſtitione) omnes urbis campanæ ſonentur imminente illo tempore: nam vi ſoni moventis aerem ſurſum & ad latera, exhalationes ad tertiam aeris regionem expelluntur. Tempora & loca fulminum etiam referente Plinio libro 2. hyeme & æſtate rariora fulmina contrariis de cauſis fiũt, quoniam hyeme denſatus aer nubium craſſiore ſuperficie inſpiſſatur, omnisque terrarum exhalatio rigans ac gelida quicquid ignei vaporis accipit, extinguit. Vere autem & autumno crebriora fulmina ſunt corruptis æſtatis hyemisque cauſis. Crebriora ſpectantur cùm ſol per ſagittarium decurrit, & hanc ferè ob cauſam poetæ ſignum illud ſagittarium appellarunt. Hac ratione nec Scythia nec Ægyptus fulgurant. Scythia enim præ nimio frigore exhalationem non habet: Ægyptus præ nimio calore illas reſolvit, qua de cauſa in Italia fulmina crebra ſunt, quia mobilior aer mitiore hyeme, & æſtate nimboſa ſemper quodammodo vernat, vel autumnat. In Campania hyeme & æſtate fulgurat, quod non in alio ſitu cernitur: nam illic ſemper ver eſt. Quid autem portendant, brevibus accipe: Quo in anno fulmen magna ædificia præcipuè templa elidit, frugum inopiam ac ſterilitatem præſagit, & maxime fructuum ſui temporis.

G.

GAllinæ ſi ultra ſolitum ſe concutiant in aqua, vel ſegregentur plures earum in uno loco ſimul & in pluviæ principio quærant tecturam aliquam ſe protegentes à pluvia, ſignum eſt magnæ futuræ pluviæ. Galli cantus in nocte citius quam ſoleat, mutationem aeris aut ventum oſtendit, & paulo poſt occaſum ſolis cantans, indubitatam pluviam prædicit: modo non æſtate fuerit: motum enim vaporum qui ſurſum petunt ſentiens, expergeſit & cantat.

Grues ab imis vallibus fugientes, pluviam ſignificant. Quando graves volant nec reflectuntur vel non revertuntur, ſerenitatem ſignificant: non enim volant, niſi utique volantes prius ſerenitatem viderint. Grues abeuntes tempus hyemandi indicant.

Gelu primum quod anno quovis accidit, ſi diſſolvatur cum pluvia, quodque gelu ſubſequens illo anno, cum pluvia maiori parte diſſolvetur: ſi in principio gelu venti fuerint durantes orientales, gelu duraturum ſignificant.

H

HErodius, id eſt ardea, in matutinis clamans, aquam ſignificat: ſuper verò mare volans & vociferans, ventum præſignat.

Halos ſi æqualiter conſtituatur & appareat, ſerenitatem ſignificat. Eſt autem corona quæ circa ſolem aut lunam congregatur: cum enim in nubem nigram finitur, imbrem præſagit, eoque plus, quo ſæpius aut continuatis diebus & noctibus apparet: nam etiam de illuvione timendum.

Hirundo circa aquam volitans, ſi ſæpe percutiat aquam propriis pennis, vel ventre paludes verberet, pluviam indi cat.

I

IGnis flamma ſi flexuosè volitet, aut cum luminaria ex eo flammas elidunt, vel vix accendatur, aut ſublatis collis ab igne eiusdem carbo ignitus adhæreat, aut cum ignis ſcintillas emittit, vel cum cinis in igne concreſcit, carbove ignitus vehementer pellucet: hæc omnia ſignificant ventos, coruſcationes & tonitrua: ſimul ſunt futuræ pluviæ ſigna.

Iuncturæ patientium podagras, & oſſa fracta non benè curata, ſi doleant, pluviam notant.

L

LVſciniæ domeſticæ (præſertim mares) ineuntem brumam cantu admodum vocali tacentibus reliquis produnt.

Lampyridarum ſeu noctilucarum ſtellantes volatus, maturitatis ordei ſignum dant ruſticis.

Lupus ululans, tempeſtatem ſignificat: lupus cum ad laborata, id eſt culta venit, & tempeſtatis tempus haut ſit, tempeſtatem confeſtim ſignificat.

In æſtate, interlunio tempus eſt calidius, quia luna nobis proxima eſt: in plenilunio frigidius, quia cum ſol ſit nobis

nobis proximus in æſtate, luna illi oppoſita erit à nobis remota, in hyeme autem plenilunia faciunt tepidiores noctes, quia luna nobis proxima eſt: ut novilunia frigidiſſimas, quia luna abeſt à nobis.

Lunam conſpice tertia die ante conjunctionem, quando ſcilicet luna apparet cum cornibus ſubtilibus, aut poſt tres dies à ſolis coitu, quando apparet in occidente cum cornibus: quæ namque luna apparuerit in talibus temporibus clara & nitida & à nullo vapore circumdetur, aerem ſerenum ſignificabit: ſed ſi luna ſubtilis apparuerit & rubea, & illa pars lunæ quæ non eſt luminoſa à ſole apparuerit clara & cum quadam agitatione, ventorum flatum portendet, qui ex illa mundi parte procedent, à qua colores veniunt & circa lunam recedunt. Si verò luna nigra in talibus prædictis temporibus apparuerit aut viridis & ſpiſſa, hyemalem aerem atque pluvias nunciabit. Aegypti obſervarunt, ſi lūna quarta exorta puro nitore fuerit, eſſe certum ſerenitatis ſignum: quod & Plin. lib. 2. cap. 46. Convenit quoque ut lunam contempleris tertia die ante oppoſitionem, ſcilicet quando eſt plena, vel die poſt oppoſitionem: & ſic etiam tertia die antequam luna ſit media in lumine, aut tertia die poſt dimidiationem ſui luminis: quæ ſi clara ſit & nitida: & à nullo circumdetur vapore ſerenitatem ſignificat. Si verò rubea fuerit, & pars non illuminata à ſole clara apparuerit cum motu quodam ſcintillativo, flatus ventorum ſignificat: utque ſuperius diximus, ab illa parte procedunt venti, ad quam ipſam declinat. Si verò nigra fuerit aut viridis & ſpiſſa, hyemalem aerem atque pluvias nunciabit. Eſt & alius iudicandi modus, ut circulum reſpiciamus qui apparere ſolet circa lunam: qui ſi fuerit unus & clarus, qui paulatim deſtruatur, ſignificat aeris claritatem: ſi verò circa lunam duo apparuerint circuli aut tres, ſignificant aerem hyemalem, quia vaporum abundantiam indicant & craſſarum fumoſitatum. quod ſi circuli tales fuerint clari, ad ruborem vergentes, & quaſi abſciſſi, fumoſitates Martis naturam ſapientes demonſtrant: abſciſſi, motum fumoſitatum ſi-

gnificat, & ideo ventorum potentiſſimos flatus porten dunt & aerem hyemalem. Si circuli tales fuerint lividi, ſeu nigri, aut turbulenti, aerem hyemalem cum grandibu ſignificant. Circuli circa lunam abſciſſi, ſi ad nigram viriditatem declinaverint, ſignificant aerem hyemalem pluvioſum cum grandinibus & ventis: & quanto plures fuerint, tanto magis multam demonſtrant fumoſitatem & ſpiſſam. Circulus lunæ ſi dilapſus fuerit æqualiter, & in ſemetipſum evanuerit, ſignificat futuram aeris tranquillitatem. Cùm verò in unam partem quaſi ruptus ceſſerit, illic ventus erit unde ſcinditur: ſi pluribus locis ruptus fuerit, tempeſtatem in mari nautæ expectant.

Circa lunam plures halones, pluviam nunciant.

Plena luna nigra præſagit aquas.

Lunæ rectitudo quando inclinatur, borealis eſt menſis; quando autem fuerit deorſum, auſtralis. Intelligo autem lunam primam poſt coitum, & per rectitudinem, cornua recta.

Luna rubens ventat, pallor pluit, alba ſerenat.

Lunæ motus per cœli quadras, magnum habet dominium ſuper corpora humida: & ideo per ſuum lumen, & principalius per ſpecialem ejus influentiam, facit mare tumeſcere & detumeſcere, fluere & refluere ſecundum diverſos ejus reſpectus ad ipſum, & ſecundum quod fiunt in majorib. aut minoribus fortificationibus ſuis. Hoc etiam fit quia luna habet proprietatem cum oceano, non cum aliis. Vnde dum luna movetur ab oriente in meridiē, facit ipſum mare tumeſcere, & ex conſequenti fluere; cum autem movetur à meridie in occidentem, facit ipſum detumeſcere atque refluere: & conſimiliter dum luna movetur ab occidente ad angulum noctis, mare iterū fluit: & dum movetur ab angulo noctis ſeu à ſeptemtrione ad orientē, iterum refluit. Sunt tamen aliqua maria adeo craſſa ſeu ſpiſſa, quòd talem effectum à luna recipere nequeunt, ut ſunt maria mediterranea: & aliquod eſt mare in craſſicie medio modo ſe habens, quod ſolum ſemel in menſe fluit & refluit. Flumina autē & ſtagna propter eorū ſubtilitatē

nſenſibiliter evaporant, ideo tumeſcentiam aut detumeſcentiam notabiliter non patiuntur.

Littora clamantia, ventoſa ſunt, & potiſſimùm ſi ſubeventur.

M.

MOntes halitum denſum & craſſum usque adeo ut ne à ſole quidem & vento diſpici poſſit, perſpirare viſi, uturæ pluviæ ſigna omnium oculis admovent.

Mons qui ante eſt, ſi ſonuerit, ventoſum eſt.

Milvi ludentes & ſpaciantes in aere, alter cum altero volando, ſignant calorem, ſiccitatem, aerisque ſerenitatem.

Muſcæ parvæ, ſi parum ante ſolis occaſum congregenur ante ſolis radios ad modum formæ pyramidalis & ludant, ſignum eſt caloris & ſerenitatis craſtinæ diei.

Muſcæ atrocius mordentes quàm ſoleant, petentes os aut oculos hominis, alteriusve animalis, pluviam ſignificant.

Maris tumor & agitatio ſignificat tempeſtates, & pluvias. Mare ſublevatum, & littora clamantia, ventoſum. In mari ſi fiant pappi multi qui fiunt à ſpumis, ventum ſignificant magnum.

Marina in tempeſtate canentia, ſerenitatem notant.

Mergorum è flumine celer volatus & clamor, pluviam & ventos ſignificabunt.

Mare plus ſolito cæruleum apparens, Auſtros nunciare tradunt: atrum, Aquilones.

N.

NOctua in imbre garrula vel ſereno tempeſtatem indicat: quæ & vociferans in tempeſtate, ſerenitatem notat: & nocte, tempeſtatem, quiete cantans.

Nubes dum eſt integra, & ſpiritus intus diſcurrens, ſonum æqualem & continuum atque mugitibus ſimilem reddit, hujusmodi tonitrua venturi imbris ſunt prænuncia. Sed cùm nubes in modum veſicæ eliditur vel exploditur, fit ſonus acutus, quo edocto concidunt homines & exanimantur, quos propriè Attonitos dicimus.

Nubes

Nubes cùm ſereno cœlo in altum feruntur, ex quacunque mundi parte fiat, ventos emerſuros ab eadem mundi parte ſignificant. Si nubes globarentur, appropinquanteque ſole diſcutiantur, & hoc ab aquilone fiat, ventos demonſtrant.

Nubes parva ſi poſt ſerenitatem factam apparuerit in aere diſtenſa & divulſa, nondum ceſſat tempeſtas. Nubes apparentes in aere quæ aſſimilantur floccis lanæ, aliquãdo ſignificant pluvias cum frigore, ſed non multas: nam flocci vaporum craſſiciem oſtendunt.

Nubes quæ apparent gradatæ & ſiccæ ad modum ovium gregis, ventos denunciant.

Nebuloſa tempora ſunt ſerenis calidiora, cæteris paribus: cauſa autem eſt, quia ſerena tempora ſunt exhalationum magis expertia: nebuloſa verò plena ſunt exhalationibus, quæ ſuo calore aerem calefaciunt.

Nubes nigræ in aere pluvias inducunt: albæ verò grandines tempore æſtivo: hyemali verò tempore, albæ nubes, nives demonſtrant.

Nubes in montium cacuminibus incidentes pluvias ſignificant.

Quædam eſt caligo ſeu nebula contingens tempore ſereno, quæ ſi ſurſum petat, per condenſationem tranſit in nubem, eſtque ſignum pluviæ. Altera accidit in pluvia, & decidit ex nubibus ut ejus excrementum, eſtque ſerenitatis ſignum.

Nebulæ igitur in aere apparentes, ſi cadant & non aſcendant ſuperius, aeris purgationem ſignificant, & ſerenitatem.

Nubes albæ cum multæ apparuerint, & præcipuè in horizontis parte in veſpere per duos aut tres dies continuos tempore hyemis, frigoris & nivis extat indicium. Turbatio aeris ad pluviam, & nubes ſi ſint magis quàm ſoleant albæ, ſignificant nivem, & præcipuè cùm poſt talem apparentiam, aer aliquantulum calefactus ſentitur, propter calidum quod de nube expellitur.

Ne[illegible]

Nebula maris, si terram petat vento sibi contrario, pluviam significat.

Nives cadentes in principio gelu, si subtiles & minutæ fuerint, fortius gelu notant: si verò latæ partes cadentes nivis, signant citam gelu dissolutionem.

Nemorum fragor, & commotio foliorum, ventos & tempestates indicat.

O.

OVes tenellas, si ante maturum tempus Venerem experiantur, futuræ pestis esse præsagium affirmant.

Oves præter solitum nimis pascentes pluviam præsentiunt.

Olei scintillatio in lampadibus ardentibus, pluviæ signum est.

Oves aut capræ quando coiverint, tempestatem longè significant: oves si manè coeunt, manè tempestatem indicant. Autumno si oves aut boves fodiunt & jaceant uniti ad invicem habentes caput, hyemem tempestuosam portendunt: tardè coeuntes, serenitatem.

P.

PLuvia aut nix quia rarò absque vento cessare abigique solet, idcirco utraque si insignis erit, flatuosum aerem non procul abesse testabitur.

Pluit rarò vel parum frigidissimis temporibus aut calidissimis: nam frigoris accessio nimia, vaporum elevationem atque inde nubes prohibet, color nimius citò nubes dissolvit, vel dividit.

Pruina cadens in vere & autumno, serenitatem illius diei & caliditatem significat aliqualem, secundum anni tempora. Fit autem in locis & temporibus frigidis, fitque ex vapore qui immediatè vertitur in gelicidium: significat etiam cùm apparet in triduo futuram pluviam, ob vapores majores.

Pedes si sudaverint, australis est mutatio, idemque signum nebulæ.

Pruni si bene fructificaverint, tempestates multæ vehementer fient.

Porci

Porci seu sues manipulos fœni si dilacerent & abscon dant, pluviam ostendunt.

Passer clamans manè, tempestatem signat.

Pecora exultantia si indecora lascivia ludant, pluviam portendunt.

Pulices mordaciores existentes, pluviam significant.

Pavones ultra solitum clamantes, pluviam declarant.

Picus avis, Specht Germanicè, quæ & pluviæ avis anti quis dicta est, validius quam pro more stridere si observabitur, certò imbres indicat.

Planetæ in suis stationibus maxime suas vires exerunt: Saturnus enim frigiditatem facit, Mars calorem, Iupiter temperamentum & serenitatem, Venus pluvias. Ingressus quoque planetarum in signa sui casus, tempora mutant.

R.

RAnæ plus solito suum prosequentes garritum, pluviam significant.

Et veterem in limo ranæ cecinere querelam.

Ros si manè non apparuerit, dum tamen à vento non impediatur, pluviam vel gelu significabit, secundum anni tempus.

Ros fit ex vapore qui immediate in aquam convertitur, fitque in temporibus & locis temperatis.

S.

SAlamandra visa, signum pluviæ est.

Starnes si manè volaverint coadunatæ, manè erit tempestas: si autem tardè, tardè & multo tempore erit tempestas: & si revertantur volantes, tempestatem significant.

Sciurus, Germanicè eychhorn, tempestatem prævidet, obturatisq; quà spiraturus est ventus cavernis, ex alia parte fores aperit, ut inquit Plin.lib.8.cap.38.

Sol cùm oritur aut occidit clarus, ita quòd non tegatur ab aliquibus nubibus, serenitatem aeris in tali die significat. Si verò in ejus ortu circulus aliquis circa solē apparens diversorum colorum fuerit, vel ad igneum ruborē declinaverit, aut solis radii per nubes transeuntes rubei fue-

fuerint & protenſi, ita quod videantur ejus radii tanquam acula, & rubei extra circulum ſeparatim, talia accidentia ſignificant ventos fortiſſimos: colores namque rubei Martis naturam indicant, quare fumos & ſiccos ventos demonſtrant.

Sol occidens ruber, ventoſus eſt: quòd ſi poſt occaſum ſolis in occidentali plaga nubes rubeæ ut carbones accenſi apparuerint, certum ventorum ſignum ſunt.

Sol ſi ruber vel puniceus ante ejus occaſum videatur, præſertim per magnum tempus ante occaſum, vel per totum diem, & in occaſu appareat magnæ quantitatis, ventos ſine dubio nunciat.

Sol cum oritur aut occidit, ſi circa ipſum nubes fuerint nigræ aut virides, aut nigræ cum permixtione viriditatis, & circulus circa ſolem ſic apparens, aut aſcenderit cum nubibus nigris, aut viridibus, aut ad viriditatem tendentibus, aut ab ambabus partibus ſol habuerit nubes extenſas, pluvias & aerem hyemalem in tali die aut nocte ſignificat: pro diurnis qualitatibus obſervatur in ortu, pro nocturnis in occaſu.

Sol ſi magnus exoritur aut occidit, pluviarum præco eſt, quia ſolis illa magnitudo apparet propter aerem craſſiorem, atque ita ſignificat, vapores pluvioſos inter ſolem & nos interponi. Halo circa ſolem cum non celeriter reſolvitur, nunciat pluviam. Fit enim roridis & pluvioſis vaporibus interpoſitis. Parahalius circa ſolem unus vel plures, eſt magnum pluviæ ſignum, eadem cauſa. Sol concavus aut maculoſus, vel ſub nube oriens aut occidens, eſt pluvioſus: cauſa ex prædictis eſt.

Scillæ flos, ut Berytius ſcribit, virgata ſpecie proſiliens modo non celeriter emarceſcat, largos frugum proventus ſignat.

Sole deſcendente ſi ſubſtiterit nubes à qua fundantur radii, tempeſtatis eſt ſignum: & quando æſtuosè occidit aut oritur, ſi non fiat ventus, aquæ ſignum eſt.

Sol ubi naſcentem maculis variaverit ortum,
Conditus in nubem, medioque refugerit orbe,
Suſpecti tibi ſint imbres. Virg.

Sol

Sol oriens calidus & non scintillans, ventosum est signum: & si concavus videatur sol, venti aut aquæ signum est. Et si multis diebus calidus, siccitatem & ventos diurnos significat.

Signa in sole & luna, nigra quidem aquæ, rubea autem venti. Sole occidente tempore hyemali, si clarior & rubicundior apparuerit quàm soleat, & tunc Boreas aut alius frigidus ventus flaverit, in sequenti nocte gelu significat.

Serenitatis signum est in pluviis, cùm splendor apparet in septemtrione: in austro verò tumorosa nubes plerunque serenitatis signum est.

Senes & alii qui læsa ossa habent, & quartanarii, cùm frigore læduntur, gelu significant.

Salsæ carnes uberius si humectentur, & sal in vase liquescens ultra solitum, signa sunt pluviæ.

Stellæ undecunque videantur currere, ventus exinde erit: si autem undique, ventos multos indicant: nam prius illic ventus est quàm apud nos, ab eoque feruntur. Stellæ si in hyeme clariores apparuerint, magni extat frigoris indicium. Stellæ scintillantes hyemali tempore, magnum frigus & gelu demonstrant.

Stellæ si majores apparent quàm consueverit lumine & quantitate, ventum significat.

Sterilitatis est signũ, si in galla quercus nascatur aranea: est enim aranea frigidum ac siccum animal, quæ qualitates generationi omni ac vitæ sunt contrariæ.

Frugum semina cùm levia fuerint aut corrupta, sterilitatem in eo genere futuram nunciant.

In fructibus etiam illud fermè perpetuo verum est, ut maximam ubertatem maxima sterilitas subsequatur, seu exhaustis arborum viribus, seu quomodocunque læsis germinibus.

Sterilitatis etiam aut penuriæ signum, imò verò causa potius, sunt horrida bella, per quorum deploratam licentiam, & penè dixerim fatalem tyrannidem, armenta arationi destinata passim abduci, horrea compilari, granaria incendi, aut ab avaris claudi, sementes everti, & colonos

partim

partim trucidari, partim captivos agi, nemo ſine lacrymis & ſuorum proximorum jactura irreparabili audit, vidit, experitur: qua etiam de re Pſaltes inquit: Diſſipa gentes quæ bella volunt.

Si in vere ſint ſigna frigoris & ſiccitatis, in fine veris cadet pruina juxta plenilunium, & erunt pauciſſimi fructus eo anno, vini fermè nihil. Si ver futurum ſit ſiccum, pauci erunt fructus & boni, & penuria frumenti. Quod ſi ver frigidum, fructus erunt ſerotini.

Si ver & æſtas humiditate ſuperflua madebunt, aut caligo vel pruina cum auſtris pluribus diebus (dum omnis parturit arbos, dum omnis floret ager) invaleſcere deprehendetur, fructuum inopiam illo anno; aut ſaltem corruptelam validè formidabis, multique erunt morbi.

Si æſtas ſit ſiccior, erit penuria frumenti, fructus æſtivi erunt ſalubres: piſces morientur: morbi acutiſſimi. Si verò calidior, erunt & morbi multi, & multa fructuum æſtivorum copia. Si frigidior, incolumis annus, fructus ſerotini. Autumnus humidior putrefacit uvas, vinaq; facit quæ verè pervertuntur. Si ſit ultima parte humidior, ſequenti anno erit penuria frumenti. Si ſiccior in prima parte, erit eo anno milii penuria. Si calidior, erit morboſus atque omninò malus. Si frigidior, autumnalium fructuum fiet jactura in quanto & quali. Hyems frigida & ſicca laudabilis eſt: frigidiſſima occidit arbores, maxime quæ cœlo calido gaudent, ut punicum malum, ficum, perſicum, malum medicum, ut citria, arantia, limuniaque. Si magis ſæviat, vitem & olivam, ceraſa & chryſomela. Calida verò, & humida hyems, inſalubris & ſegetibus inimica. Omnis denique immoderata intemperies, mala: & perverſio temporum etiam mala, vel æqualitas illorum. Ventorum quoque multitudo noxia fructibus eſt, paucitas ſegetibus. Totius anni tranquillitas de peſtilentia ſuſpecta eſt. Vniverſalis temporum diviſio eſt hæc: Noſtro tempore Vernum æquinoctium eſt die decima Martii, Solſtitium æſtivum undecima Iunii. Aequinoctium autumale decimatertia Septembris, Bruma, undecima Decembris.

Nives permultæ anno quopiam è cælo peropportun descendentes, frugum terræ (modo cætera consenserint copiam (ut grandines inopiam) significant, nam cùm de bitis temporibus nix accidit, herbas fœcundat, ac pabula semine, materia enim nivis multum habet terrei calid aerei commixti, quod paulatim egrediens bonum præbe seminibus pabulum, unde gignitivum spiritum ex calid illo augent, aluntur que terrestri parte cum humido mix ta: fœcunditas enim tum ab humore, tum à calore soli fit, unde inutiles ferè & steriles in umbrosis locis nascun tur plantæ.

Virgilius primo Georg.

Sedulus observa cum se nix plurima sylvis
Induet in florem, & ramos curvabit olentes,
Si superant fœtus, pariter frumenta sequentur
Magnaque cum magno veniet tritura calore.
At si luxuria filiorum exuperat umbra.
Nequicquam pingues paleæ teret area culmos.

Terræ motus & locustæ sæpe pestis, frequentius steril tatis causæ manifestæ & efficaces fuerunt. Piscium abun dantia sterilitatem nunciat. ab humidi enim copia fiun pisces, triticum autem ab humido temperato. Sic tritic ubertas ratione contraria, paucos pisces facit.

Eclipses solis præsertim magnæ, si in florentem segeter inciderint, eo anno stipulæ absque granis colliguntur: maxime fit illud, si sol exoriens deliquium patiatur: cau sam vide si vis in Commentariis Cardani in 2. De judicii Ptol. comm. 51.

Avium greges relictis insulis & nemoribus, agros, vil las vel urbes frequentare visi, & graculi turmatim sylvi valedicere itidem conspecti, sterilitatem, ac triste nescic quid antiquis semper indicarunt.

T

TErræ motus est passio seu affectio, qua terra move tur, facta à ventis seu vaporibus siccis in terram in clusis, & à calore solis calefactis atq; impulsis. Fiun

magi

gis in vere & autumno quàm in æstate aut hyeme, ut in ventis dicetur.

Terræmotus in posterum quoque dira portendit, & in primis pestilentiam præsagit famemque & bella deinceps. At verius dixero nihil portendere futuri, sed illum ex naturæ necessitate suo tempore perfici, ac ob putridos exhalatos vapores aerem inficere & herbas & fructus, atque inde homines inficiuntur. Inter signa futuri motus est cœlum silens, tempestates sopitæ, & in puteis aqua turbidior fœdique odoris. Est & in cœlo signum præcedens futuro motu, tenuis scilicet linea nubis, in longum porrectæ spacium. Existunt maximi motus in solis lunæque defectu, sed in hac re solis defectus potentior est. Durat aliquando terræmotus duos annos aliquando ante quadraginta dies cessat: nam si secundo die accesserit, non desinet usque ad 40 quos si transierit, ad unum vel ad duos usque annos accidet, vel etiam tres, ut inquit Averr. Potentissimum adversus hanc luem remedium est, degere in regionibus ad septemtrionem vergentibus, maximeq; in his quæ climate sive segmento septimo continentur, ubi vel nulli vel rarī motus existunt. Vis esse liber & tutus à terræ tremore, alisque id genus casib. periculosissimis, sit tibi animus contemptor mortis, sit mens impavida leti. hoc vero assequeris viva in Christum dominum fide, quæ per dilectionem operatur. Media vero vel remedia universalia sunt primo de loco fugere (si potes) ubi non fit terræmotus, ut supra dixi: particularia autem sunt sub terris cloacas cuniculosque & crebros specus facere: præconceptum enim spiritum exhalant. Tutissimi sunt ædificiorum fornices sive testudines, anguli quoque parietum, pontes alterno pulsu renitente, parietes latericio lapide facti minore quatiuntur noxa. Remedium autem contra pestem est terræmotus tempore dormire in alto, non in terrenis, à quibus pestilenres exhalationes manant. Terræmotus universalis in tota terra esset supernaturalis, quoniam cùm non fiat nisi ex exhalationibus à sole congregatis in uno loco, non dispersim movētur illæ, sed unitim eo in loco, & circumvicino.

Tonitrua matutina & hyemalia, ventum ſignificant & aquas: meridiana, imbrem. Tonitrua noviſſimæ bonæ dici, ingentem maris tempeſtatem, vel iram cœleſtem demonſtrant, æſtate ſi minus tonet quàm coruſcet, pluviam ſignificat. Tonitrua æſtiva in meridie & veſpere, aquoſum ſignum.

Tonitruum eſt partium aeris ſibi cum impetu concurrentium ſonus.

Hermes cæleſtium rerum obſervator tradit: Si Ianuario tonaverit, eo anno in ea regione ventos validos portendere, atque fertilitatem. Si Februario, multorum mortem, præcipuè divitum. Si Martio, ventos validos, fertilitatem, & popularia bella. Aprili vero bonum & jucundum annum. Majo autem famem & inopiam. Iunio fertilitatem. Iulio bonam & utilem annonam. Auguſto reip. proſperitatem, ſed hominum varios morbos. September fertilitatem, ſed potentium cædes. October validum ventum, annonæ ac fructuum copiam. November frumenti copiam, & annonæ jucunditatem. December denique ſi tonaverit, annonæ copiam, & in populo pacem præſagire aſſerit. Plinius: ſi in cubatu tonuerit, ova perire, ſed hoc univerſaliter negant mulieres.

Talpæ ſi plus ſolito in terram operentur in minutis partibus fractam, pluviam indicant.

V.

VEſpertiliones ſi citius in veſpere & in majori eorum quantitate volant quam ſolebant, ſignum eſt caloris & ſerenitatis futuræ proximæ diei. Et hoc etiam de crabronibus intellige, qui tamen ſi quaſi intrantes & ſe occultantes ſint foraminibus, tempeſtatem ſignificant.

Vermes terreni interrumpentes trifolia (nam ea communiter non ingrediuntur) ſignificant tempeſtatem.

Vermes exeuntes à terra, pluviam ſignificant.

Vermes qui dicuntur centipedes, multi in numero reptantes, aquam indicant.

Ventus eſt exhalatio calida & ſicca, à ſole facta, quæ impetuosè à frigiditate mediæ regionis aeris propellitur.

Auſter

Auſter flat cùm oriuntur Vergiliæ, id eſt menſe Majo. Aquilo flat oriente Orione, quod fit die ſequenti ad ortum Caniculæ. Favonius flat menſe Februarii, cum Fidicula occidere incipit: confirmatur autem cingulo ſeu zona Orionis emergente, id eſt circa decimum Februarii inde aperitur terra pullulareque incipit.

Obſervarunt mathematici, quoties Iupiter fuerit Lunæ conjunctus, novos ventos naſci, quoties etiam luna cancrum peragrat, movere ventos. Quod ſi luna Iovem petit in cancro, ventorum flatus exoriri ſine dubio videbis. Præterea ſi ſol (ut dicunt) fuerit in capricorno, & luna in ſcorpio, vel capricorno, vel tauro, aut virgine, frigidiſſimos ventos concitat. Idem ſol etiam efficit, ſi in Aquario & Saturnus in oppoſito, luna alterum horum reſpiciente. Dicunt & Sat. in ſigno terreo retrogradum ventos ſedare. Similiter & Martem. ſed hæc aſtrologis relinquo, & ſecundum phyſicos aſſero, nec temporibus maxime frigidis nec maxime calidis ſpirare ventos, ſed temporibus inter hæc mediis. Particulatim vero venti ſpirare ſolent mane & veſpere: nam in meridie ob ſolis caliditatem majorem ceſſant, in media nocte propter maximam frigiditatem extinguũtur. Si ab aurora flare incipiunt venti, durant magis, auſter non incipiens, ſed deſinens, imbrem affert, quoniam incipiente adhuc aer calidus eſt, cum è loco calido ſpiret.

Rubedo circa ſolem & lunam, ventorum eſt ſignum. Aeſtate ubi corruſcationes & tonitrua, inde ventus fortis ſpirat. Hyeme verò & autumno corruſcationes ſedant ventos: & quanto tonitrua & corruſcationes fortiores ſunt, tanto magis ventos ſedant. Somnium hominum ſi fuerit de avibus, proximo die certum ventorum ſignum eſſe dicunt.

Hyeme venti circa auroram ſpirant, æſtate vero circa occaſum. Hyeme à parte orientali, æſtate à parte occidentis. Si Eteſiæ, qui temporales boreæ dicuntur, multo tempore flaverint, & autumnus eſt ventoſus, tranquillam hyemem nunciant. Sin autẽ autumnus eſt tranquillus, ventoſa hyems erit. Auſter Sirochus & Garbinus pluvias adducũt.

Observarunt antiqui primam Ianuarij noctem: nam si serena erat sine pluvia, & tranquilla sine vento, annus futurus plerunque bonus erat. Si cum vento orientali, pecoribus erat perniciosus. Si cum occidentali, regibus mortiferus erat. Si cum meridionali, populus moriebatur. Si autem nox illa cum septemtrionali vento emergeret, futurus annus censebatur sterilis. Nolo hic morborum prognostica ex quatuor anni temporibus adducere, quæ quilibet ex Hippocrate & Galeno tertia sectione Aphorismorum scire facile potest, Aph. 11. 12. 13. & 14. atque alibi.

Si unum anni tempus fuerit serenum, & siccum, oportet alterum esse pluviosum: ut si autumnus est serenus & siccus, hyems est pluviosa. Si præcedens annus est siccus (cum in siccitate eleventur vapores) sequens est humidus. Similiter contra, si unum tempus fuerit pluviosum, sequens erit siccum: quia oportet humidum sursum ductum redire, aliter non servaretur elementorum æqualitas, & humidum deorsum latum oportet sursum reverti, ut servetur (ut dixi) æqualitas & proportio.

Vnus & idem ventus contrarios effectus facere potest, & primarios & secundarios, & per se unum, aliud per accidens: nam Eurus à principio quidem siccus est, finiens autem aquosus. Boreas per se frigefacit, per accidens autem (calidum contrectando) calefacit.

Venti validi omnes refrigerant & exsiccant & serenitatem pariunt, imbecilles calefaciunt & humectant, pluvias item gignunt.

Venti incipiunt cum sole & oriente luna. Si autem oriente sole & luna cessent, distenduntur venti. Luna diminuta, fiunt magis venti. Diuturniores autem & fortiores vēti fiunt, qui incipiunt in die quam qui in nocte. Quando Boreas nubes multas movet flans, magnam serenitatem significat: Eurus solus flans, ad se trahit nubes. Venti orientales sunt sicci, propter vaporum combustionem à sole factam, ideo siccitatem producunt. Occidentales humectant propter vaporum crassos à sole relictos nocturno tempore.

Pluvia

Pluvia cita præſcitur per magnam nubem orientem ab illa mundi parte à qua venti flant: & quanto intenſior ac major fuerit nubes, tanto citius & certius futuræ & ſcitæ pluviæ ſignum eſt.

Auſter cum atrocius flaverit, & poſtmodum Boreas flare incipiat, ſignum eſt magnæ tempeſtatis, & maxime in mari.

Coruſcationes cum vento boreali, pluviam ſignificant.

Tonitrua cum orientali vento vel occidentali, pluviam vel tempeſtatem validam oſtendunt.

Annus Borealis melior eſt auſtrali, iidem venti præcedente aere ſicco faciunt pluviam, præcedente humido pluvias.

Africo Euroque vento flante, tum magis, tum majora monſtra præ cæteris temporibus ſomniare ſolemus, maxime ſi eò tunc humiditas in corpore modum excedit. Hujuſmodi tamen flatus ad plantarum auctionem nimium præſtant: pulicibus etiam & muſcis, reliquisque iſtius generis animantibus naturæ noſtræ infeſtis, maximo adjumento ſunt. Purgationem quoque cum his ventis aſſumere bonum eſt: tunc enim membra laxa ſunt, & medicinæ cedunt, quam Aquilo magnopere comprimit.

Vitreis corporibus ac parietibus perpolitis vel ligno & ferro vapidum neſcio quid, & veluti roridum hærere conſequentibus diebus aliquot, absque manifeſta cauſa, ſi videbis, & lacrymabile quiddam, ſaltem de ſuperficie præ ſe ferre pluviam intra breve tempus adfuturum, haud dubiè expectabis.

Vultur, Germanicè haſengeir, locum futuro bello ſeptem dies antequã pugna committatur, prævidet, in eamque partem, in qua alterutra pars ſuccumbet, reſpectat. Quamobrem reges olim ſpeculatores ſolebant præmittere, qui renunciarent ad quamnam partem vultures proſpicerent. Ait quoque Plinius lib. XL. Vultures cadavera futura & præſentia præſentire.

Vacca in cœlum ſuſpiciens, & captans naribus auras, pluviam præſagit.

Z

ZOnæ sericæ magis aridæ quam soleant, pluviam significant.

Zonæ pelliceæ, corrigiæ item, & similes ligaturæ solito contractiores redditæ: adhæc musicorum instrumentorum subtensæ fidiculæ ruptim dissilientes, pluviæ signa confirmabunt. nam ex prævia aeris humiditate intenduntur, ac ita facilius rumpuntur. Sed longissimum foret ac præter scopum, hic omnium effectuum velle causas reddere.

LECTORI.

MEminerit syncerus lector, quod ut omnis non fert omnia tellus, ita omne ubique non dat mortalibus omnia cœlum. Erit itaque de constitutione aeris judicium ad eum duntaxat horizontem referendum, in quo signa narrata apparebunt. Optimum insuper est, signum signo conjungere, & pluribus in unum conspirantibus hærere.

Vbicunque in libello De memoria reperies lib. 1. med. intellige sesquilibram: ita per unc. 1. med. sesquiunciam: per drach. 1. med. sesquidrachmam.

UNDECIM SIGNA MOTUS TERRÆ EX ANTONIO MIZALDO, EADEM FERE CVM SVPERIVS dictis à nobis.

I. ECLIPSIS.

REGIO ad quam umbra eclipsis luminarium convertitur, terræmotui obnoxia esse plerunque solet: idq; certius, si defectus ipse in cauda draconis contigit, qui quanto major erit & universalior, tanto motus validior experietur: quanto minor, contra.

2. SOL

Ante terræmotum sol diebus aliquot sine n be obscurus, & summa sub auroram cum frigore tranquillitas, nec non post occasum (vigente serenitate) nubecula per aerem strictim ac longiuscule exporrecta, sæpenumero apparuit.

NVBES

Ignita nubes, columnæ speciem in aere præ se ferens, Callistheni philosopho trepidationis terræ signum verissimum exhibuit.

4. AQVÆ

Puteorum & fontium aquas, ante terræ concussionem, absque manifesta causa turbidas fieri, & salsugine fœtoreve aut alio ingrato miniméque naturali sapore, infici, primus exploravit Pherecides, Pythagoræ doctor.

5 TRANQVILLITAS

Summam tranquillitatem, & ventorum silentium in regione terræmotui obnoxia, menses aliquot præcessisse antiquis observatum est.

6. MARE

Navigantes, futuros terræmotus conjectura non du-

bia ſentire certum eſt, ſine flatibus intumeſcente fluctu ſubito, aut quatiente. Contremiſcunt & in navibus poſita, æquè quam in ædificiis, crepituque motum ipſum prænunciant.

7 NVBECVLA

Nubecula in modum lineæ, occaſum versus gracilis, oblonga & alba, terræ agitationem præcedere plerunque eſt viſa: quo ſigno Anaximander ſuas hiſce de rebus prædictiones ſerio Lacedæmoniis aliquando confirmatur.

8 AVES ET QVADRVPEDES

Aves cum quadrupedibus pleris que, loca ſuccuſſationi terræ peropportuna reliquiſſe, & novas ſedes, quò ſe ab ingruente injuria vindicarent, quæſiviſſe, tam eſt obſervationibus probatum quam priſcorum libris teſtatum.

9 SOL ET LVNA

Terræmotu adventante, ſol ac ſi delinqueret caliginoſus, & colore quadantenus cum Cynthia ſorore veluti ſanguineo obſitus, à quam plurimis eſt conſpectus.

10 MARE ET COELVM.

Nunquam intremiſcunt terræ niſi ſopito mari, cœloque adeo tranquillo, ut volatus avium non pendeant ſubtracto omni ſpiritu qui vehit: nec unquam niſi poſt ventos, in venas terræ, & cavernas occulto afflatu conditos.

11. SONVS

Præcedit motum terræ, & plerunque comitatur ſonus terribilis, murmuri, & mugitibus, aut clamori humano, armorumve pulſantium fragori perſimilis.

Addo ego duodecimum ſignum, quod eſt præapparens cometa: nullum tamen horum ſignorum ad terræmotum ſignificandum ſufficiens eſt: propterea ſi multa concurrunt ſignificatio certa eſt.

APPENDIX.

DEſinunt tremores cum ventus emerſit: ſin vero duravere nō ante quadraginta dies ſiſtuntur: plerumq; & tardius, utpote cū quidā annuo & biēni ſpacio duraverint. Septies & quinquageſies uno anno fuit. poſt aſtros, præcipue noxii ſunt. Vna nocte in Aſia XII. urbes periere. Fun-

re. Fundata in paluſtris, vix terræmotus neque terræ hiatus ſentiunt. Specus & cuniculi valent adverſus hæc. Locris & Crotona neque peſtem neque terræmotum habuit. Baſilæa utrumque, nam tremuit olim peſſimè die decimooctava Octobris anno domini 1356. ut videre eſt in Coſmographia univerſali Sebaſtiani Munſteri libro tertio pag. 408.

LIBROS PRÆSAGIA HABENtes, hîc indico.

Albategni.
Alex. Aphrodiſæum.
Ant. Mizaldum.
Aratum.
Ariſtotelem.
Avicennam.
Aug. Niphum Sueſs.
Bedam Anglo Saxonem.
Cl Ptolemæum.
Corn. Agrippam.
Corn Cel ſum.
Columellam.
Diarium phyſicum.
Galenum.
Gu. Gratalo rum.
Heſiodum.
Hippocratem.
Ioachimum Ring.
Macrobium.
Manilium.
M. Catonem.
Meſue.
Ovidium.
Platonem.
Plinium.
Proclum.
Raſin.
Themiſtium.
Theophraſtum.
Varronem.
Virgilium, &c.

Sic habes apud quos certas rerum futurarum prædictiones reperies, præſertim

Caloris,
Caliginis,
Corruptelæ,
Diluvij,
Nivis,
Peſtis,
Pluviæ,
Pruinæ,
Fertilitatis,
Fulguris
Fulminis,
Frigoris,
Penuriæ,
Roris,
Serenitatis,
Siccitatis,
Gelu,
Grandinis,
Inopiæ,
Nebularum.
Tempeſtatis.
Terræmotus,
Tonitrui,
Ventorum.

Sed nullibi copioſius, certius, facilius, & ordinatius quàm hoc in libello.

PHY-

PHYSIOGNOMICI LIBRI COMPENDIOSUS INDEX.

POM-

POMPONII GAURICI NEAPOLITANI DE SCULPTURA.

Vbi agitur.

De Symmetriis. De Chimice.
De Lineamentis. De Ectyposi.
De Physiognomia. De Cælatura, ejusque speciebus.
De Perspectiva,
Præterea de cæteris speciebus Statuariæ.
De Plastice. De Tomice.
De Proplastice. De Colaptice.
De Paradigmatice. De claris Sculptoribus.
Ac plerisque aliis rebus scitu dignissimis.

VERE NOBILI ERVDITO VIRO IOANni Iardano ab Hirtzaim Equiti Germano, Iac. Curio Hofemianus.

S. D.

DEDIT ad me Lucas Gauricus Pomponii fratris sui hunc de Symmetria & Statuaria librum, omnium sanè quos videre hac de re unquam contigit præstantissimum. Et eo quidem nomine dedit, ut si probaretur mihi, quem hactenus nemo Italorum non egregiè probat, novis eum formulis darem in Germania excudendum. Agnovi donantis humanitatem, mirumque in modum ardore incendebat legendi aliquid de Statuaria, quæ nullos adhuc, quantum quidem ipse memini, scriptores invenit. Nosse cupiebam avide quanta verborum dignitate vim ac potestatem artis exe-

quereretur, maxime verò, quid nam commodi ipsa aut voluptatis cognitori adferret, quæ esset explicatio, quæ gratia. Dici autem vix potest, quanta animum meum admiratione impleverat, dum singulas artis viderem species tam apposite, tam dico & scite, eleganterque pro varietate materiæ tractatas. Iures ad id artificii genus exercendum se vertisse totum, quando quod optimi cujusque artificis est, Affabrefactionem ex eo contendit omnem hic esse, quo singulæ inter se operis partes, sibi quàm aptissime respondeant, nihilque omnino aut productum habeant, aut subductum magis, quàm ratio, quàm natura, quàm res denique ipsa exposcat. Attingit pleraque minime plebei, sed artis plena & seposita, quæq; non nisi ab ingeniosissimis, quos natura scilicet ad hæc ipsa formavit, cognoscantur. Physiognomiam, cujus quàm maximè peritum vult esse Statuarium, non prætermisit. Neque his contentus, laudes artis quoque, & artificum eorum, præsertim quos novit insignes addit. Atq; omnia mehercle venuste hæc & graviter, unde rem me facturum literatis quibusdam apud nos, non ingratam putavi, si Gaurici obsecutus consilio, tam impense à multis laudatam disputationem prælo demandarem. Adeoq; tuo illam ipsam etiam Iardane nomini renatam inscriberē. Quem enim idoneum magis judicem & patronum dari huic, quàm te postulem? Qui non modo rerum harum, quas liber hic ttactat, valde es studiosus, verum aliàs tantū etiam ad fortunæ & ad summa ingenii ornamenta adjungis diligentiæ, quantum in tuo hoc ordine vix quisquam alius. Nam & historia nunquā tibi cadit è manibus. Et philosophiam ita amplexaris, ut dubium sit, utrū discendo cognitione, aut augendo, quæ præcipit, virtute & moribus plus jam profeceris. Neq; verò illud etiam non magnopere in te laudandum venit, quòd in his temporum anxietatibus & tædiis, pacem ac tranquillitatem mentis salutarium librorum lectione tuearis. Consueveras id quoq; facere, dum esses adhuc Alberti Cardinalis & Archiepiscopi Moguntini Principis nostri, cum generis antiquitate, tum summis & Heroicis animi dotibus illustrissi-

ſtriſſimi,cubicularius, miniſtrorumq; adeo omnium proximus & intimus, ubi perſæpe animadverti, qua aſſiduitate, non jam in uno quodam liberalis doctrinæ genere, ſed multiplici,verſaberis. Qua gratia etiam & favore prudentiſſimus Princeps te complectebatur ob hoc, quòd videret,te,quicquid ocii ſuppeteret,conſumere in ſtudiis utilibus & amœnis, non indulgere vanis & inanibus oblectamentis, quemadmodum ſoliti tum fuerant tuæ conditionis juvenes quidam alii,qui dum potitarent, luderentque alea,tu animi cauſa luſtrabas Bibliothecam, quam nunquam absque honoris præfatione nominandus Princeps noſter locupletiſſimam inſtruxit. Vel etiam delaſſatum negotiis animum recreaturus ſpacioſam illam ingrediebaris Aulam, quam idem ille ornavit; tot quaſi ſpirantibus ſimulachrorum figmentis, Statuis, Automatis, Tortumatis,auro radiantibus Aulæis & periſtromatis. Inter quæ omnia partim ipſa novitate, partim magnificentia & raritate viſenda opera & ſpectacula, dum nobis tu (qui non ſemel in penetralia te comitabamur)perite oſtenderes, quid quaque in re excellens eſſet,quid naturale,quid pulchrum ac decens, quid item inſtruat ad componendos mores, quidve faciat ad paſcendos ſolum oculos,multorum etiam opificum tranſcendere judicium mihi videbare. Quare merito hunc in multa jam denuo propagatum exemplaria librum,Ioannes Iardane, accipies,non ut munus,tamen aliquod à me te putes accipere : Pomponii enim eſt, non meum, Sed ut tuam, quod dixi,ſententiam de eo feras.Bene vale, ac Pomponium ingenii nobilitate præcellentem hunc, tuo patrocinio apud noſtros defende. Moguntiæ octavo Idus Aprilis, Anno M. D. XLII.

POM-

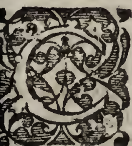
M. ANTONIUS PLACIDUS LAURENTIO STROZÆ FLORENTINO S.

Cum ad nostras manus pervenisset, hic Pomponii Gaurici, de Sculptura non jam libellus, sed qualem Domitius Piso oportere esse ajebat, thesaurus, quod & ipsæ Romanæ urbis instaurator Bernhardus Orizellarius socer tuus judicavit. Existimavi non parvam apud omneis homines aliquando me gratiam promeriturũ, si per me communis omnibus in publico locaretur. Atque ea diligentia, ut ne litera quidem aliter reponeretur, quam ejus ipsius manu mihi scripta constaret. Verum enimvero; cum ille de me peculiarẽ sibi patronum aliquem exposceret; cujus tutela in vulgum illæsus prodiret, Patronum ego ei te dedi, scilicet quem maxime is optare videbatur. Uti Regia domo cæteros in toto terrarum orbe mortales antecellentem. Ita & cæteros in hac tua florentissima urbe juvenes & morum & ingenii nobilitate præstantem. Nam quid rogo potuit fieri convenientius? quam elegantissimus libellus juveni dicaretur elegantissimo, quam nova ars ipsis addita liberabilibus octava, novam adiret domum, & quæ quasi octavum haberetur in mundo miraculum decoratam statuis, decoratam & picturis. Tu igitur munus hoc nostrum patrocinio tuo complectere; & quod te facturum scio, ne de tuis, ne de Philippi fratris tui optimarum literarum studiosissimi, manibus unquam temere cadat. Nam præterquam quòd hæc sæpius legendo. Latinam linguam, quod ego in me expertus sum, efficietis exornatiorem, Et vestram pulchritudinem relegetis, & vehementius multo vestri Palatii ornamenta diligetis.

Vale.

POM.

POMPONII GAURICI NEAPOLITANI DE SCULPTURA AD DIVUM HERCULEM FERrariæ Principem.

VM ſæpe mecum Princeps inviƈtiſs. per egregias laudes tuas animo conſiderarem atque ad clariſs. rerum tuarũ ſplendorem, nominis quoque rationem accommodatam eſſe intelligerem. Et Platonis noſtri Cratylum deamavi, & te unum ex omnibus cognovi, quem vere noſtris temporibus Heroa vocare poſſimus & in quem divinos conferre honores unâ certatim omnes debeamus. Etenim ſi cum comparatione cauſam expenderimus, multo id quidem rationabilius nos quam veteres olim feciſſe dijudicabimur. Nam quis erit usque adeò rerum omnium imprudens ac ſtolidus, qui fateri audeat, non hunc Herculem Hercule tanto majorem, quanto animam corpore excellentiorem? niſi forte vipereos angueis elidere, feras quas ipſi nos interdum venatu perſequimur apros, cervos, leones vincere, equos edomare, obſcœnis ſubinde libidinibus emancipati, Tantum non quinquaginta, ut feſtive Græcus ait, mulierculis admiſceri, ac poſtremo etiam in furorem adigi, præſtabilius cuiquam videri poterit, quam civitates conſtituere, urbes amplificare, populos regere, virtutes complexari, libidinem, iracundiã, ſuperbiam, avaritiam frenare, ac nullis omnino denique vitiis obnoxium eſſe. Hoc erat Herculem agere, hoc erat Iove naſci, & jam tandem cœlum mereri. Quocirca factum eſt dive ac ſancte Hercules, ut non minori ego te veneratione ſemper habuerim, quam priſci illi Iovis filium. Quod ipſum tibi ſignificare cum voluiſſem, nihil mihi quidem venire in mentem potuit, quod dignius putarem, ut ad te mitteretur, quam hic de Scul-

ptura libellus, tum quòd nulli ante hoc tempus invent ſunt, qui de ea re perſcribere potuerint. Tum etiam quòc nihil ea arte viſum nobilius, atque ad hanc immortalita tem tuam accomodatius. Cogitabam igitur perpetua dictione Sculptoriam tibi omnem artem explicare, ſed quo minus id ita fecerim, caſus quidem ipſe impedi mento fuit. Nam cum ſuperioribus diebus, proxima æſtate Patavii eſſem, divertiſſetque apud me Raphael Re gius, Græce & Latine Rhetor exercitatiſs. poſt multorum ſalutationes, ubi in varios, quod fieri inter familiares aſſolet, ſermones exivimus, libuit Ciceronianum il lud declamandi genus, multis jam ſeculis intermiſſum pauliſper retractare. Certis quibuſdam horis, quibus il le ab negotiis, Ego à philoſophiæ ſtudiis vacare ſoliti era mus. Quodam vero die, cum ἀγαλματουργίῳ, id enim domeſticæ officinæ nomen, me conveniſſet, ibique ne ſcio quas expreſſas ære ac marmore effigies contempla tus eſſet, de Sculptura mox loqui accepimus. Qui ſermo, quoniam varius ac multiplex fuit, ſperavi operæ precium fore, ſi à me tibi recenſeretur. Ille igitur, nihil te inquit, uno mirius. Aſt ego putabam te tantummodo literis ope ram dare, nunc minimum video tempus id eſſe, quod ſtu diis impertitur. Equidem ſi quid erit alibi impenden dum, laudo heic potius conſumas, nimirum ars eſt, & in ter cæteras nobilis, & libero, mihi ut videtur, homine di gna. Ego vero tum inquam, usque adeo nobiliſſimam digniſſimamque Regi ſemper hanc artem exiſtimavi, ut ne ab liberalibus ipſis diſciplinis ſeparari poſſe credide rim. Quid? Ergo inquit ille ὄγδοον σοφόν. An non ſa tis viſæ tibi ſunt ſorores ſeptem, niſi & octavam adopta veris. Non ita, tum ego inquam, verum ſi, poſt quam in hunc ſermonem devenimus, quanta ſit hujus dignitas artis, conſiderare paululum. Ingentiſſima cer te vel ex hoc ipſo patebit, quòd apud omneis omnium gentium ac ſeculorum populos, tanta ei ſemper habita fuerit, ut nihilo plus majore apud eos admiratione, qui-

vis

is optimi Scripres fuisse intoveniantur, quàm optimi culptores. Nam quid, rogo, Praxitelia illa quam nydiis fecit. Venere decantatius? Quid Phidiaca illa, uam Athenis in arce locavit Minerva, & Olympio Iove gnatius? QuidLyndiis, Sicyoniisque colossis, Apel- isque tabulis, in toto jam terrarum orbe, ut nunc lo- uuntur, famigeratius? Illi quidem agunt verbis, at rò hi rebus: illi narrant, hi vero exprimunt, expli- int. Illi fastidiosissimos aurium sensus non semper ahunt. At vero hi & oculis satisfaciunt, ac tanquam ulcherrimo spectaculo captos omneis homines tenent. quidem ipse sic existimo, tanta inter sese, & simili- dine & propinquitate conjunctos, ut sejungi se nul- modo patiantur. Et quid nos præterea separabimus os, scilicet qui nec ipso nomine discerni possunt? Re- eant age paululum prisca Demosthenis secula, cum il- γραφίας diceret. quos? Scriptores ne an pictores po- us sculptorésve intelligemus? Cum rursus ἀγαθάρχου ραφὴν nunquid? Agatharchi scripturam potius, quàm pi- uram Agatarchi? Γράφειν quidem verbum commune isce omnibus esse & antiquissima Ægyptiorum ratio ocet Pingere ac sculpere eos oportebat, cum quid vel si- nificare, vel monentis demandare volebant. Et apud os Poeta ipse noster comprobat, qui Dædali cælatu- m perlegisse Aeneam facit. Alii aliter: Ego vero ita sen- o, eam esse adjectam utreisque necessitudinem, ut vix ne alteris alteri constare satis possint. Quam rem, si pau- diligentius perscrutari libuerit, vel in primis ipsa no- s natura significare videtur, quæ nos semper, cum quid ενεργητικώτερον volumus, impellit cogitque ad eam ipsam m describendam. Tale quid erit è Trojano bello rever- ntis, Hac ibat Simois, quæ est Sygeia tellus, Hic stete- t Priami regia celsa senis. Ac rursus apud eundem, elo- iens vir ille, Heic inquit Troja est, muros in littore fe- , Heic tibi sit Simois, hæc mea castra puta. Nam quor- m hæc? nisi ut intelligatur, parum recte, humana eos tione disjungi, quos natura tantopere conjunctos es-

ſe voluerit, ac quondam, ut diximus,neceſſitudinis vincu lo fecerit eſſe cognatos. Quin etiam viros eſſe nunquan eos cenſuerim, quos Sculptoria hæc ars non oblectarit Nam cum ex animo & corpore conſtemus omnes, ſi qu modo ſpes eſt immortalitatis, ac non partim vivere, par tim & emori optamus, Quid rogo ad utriusque memo riam conſervandam, hac arte convenientius? Quid & in hominum vita præſtabilius, poſtquam ad aliquid per agendum nati omnes ſumus, quam & diſciplinis ani mum, & corpus hujuscemodi præclaris artibus exerceri Quando toga nos, & laurea nos, jam pridem deſerue runt. Equidem ſic ego vitam à puero inſtitui meam; u nulla, quantum in me erit, ejus unquam pars ſit ocio de peritura.Atque id temporis quod vel teſſellis ludendo,ve urbem totam pervagando conteritur ab aliis adoleſcen tibus, decrevi ad hæc ego ſculpendi munera transferre quæ mihi cæteris aliis artibus honeſtiora videntur, & his noſtris (ni fallor) ſtudiis accommodatiora. Nam quic rogo artem attracturo mihi aliquam; poterit honeſtiu eſſe, ea illa, quam & Socrates; & ipſi etiam cum Socrat noſtri Imperatores; non approbarunt modo, verum et iam diligentiſſime perexercuerunt? Nec vero cenſend: hæc Regi; qua cæteræ iſtæ Sellulariolæ; ut ſic loquar; ar tulæ, ſed qua potius deorumque hominumque, ac to tius naturæ ſapientiſſima imitatrix; quam qui non amat quam qui non complectitur, ut Philoſtrati verbis utar veritatem non amat, ſapientiam; quantacunque in Poe tas cadere ſolet, omnem propulſat, ipſamque ab ſe rejici Symmetriam, ſine qua nullum quidem dictum aut factū conſtare unquam poteſt. Hæc ego cum dixiſſem; valde inquit Regius, inſtitutum hoc tuum probo; tibique gratu lor, nimirum ad ſexcentos annos dicere primus Sculptu ram cum literis conjunxiſſe. Sed perge, Valde quidem i-ſtæc me tua delectant, & jam dudum artem ipſam vehe-mentius admiror. Quod ſi mea hoc ætas pateretur,profe-ctò ei me totum dederem, longe enim inde mihi melius ſperarem fore, quam ex Cicerone ac Quintiliano. Age igitur

igitur Statuariam mihi amabo omnem ἀπάρχῆς ἄχρι τέλους explica, ut cum Venetias poſtridie rediero, habeam quæ Pyrgoteli reſpondere poſſim promptius. Hic cum ſubridere me animadvertiſſet Regius. Quid inquit, rides: Rideo inquam ὑπὸ βαρβαρικὸν τρόπον, uti iſtis videtur, te Venetias pronunciaſſe. Aſt cave, ne dum Græcitatem in omnibus ſectandam putes, parum etiam Latinus videare noſtris Epyrotis. Tum ille; antiquum eſt inquit T. literam ſuo ipſius ſono proferri, ſed perge, ſatis quidem de hac re diſputatum heri à nobis fuit. Vix hæc dixeramus, ecce tibi pulſatæ concrepuerunt fores, Nunciatum eſt, veniſſe Nicolaum Leonum, virum ſine controverſia doctiſs. ſimul etiam Statuariæ juxtaque noſtri amantiſſimum, Peripateticæ is ſcholæ magiſter. Nec tamen ab Academia noſtra diſſentiens. Græcè philoſophiam eam, quæ eſt de rerum natura, edocebat, tanta omnium mortalium exiſtimatione, ut cum quolibet Græcorum Philoſophorum comparandus meritò videtur. Poſtquam igitur ei repente occurſum à me eſt. Oportunè inquam Magiſter, nam ad quod veneris ſcio, Putoq; id me tibi jam perfeciſſe. LEO. Belliſſime, ſed qui ſermones erant, cum ego adveniſſem, veſtri. De Sculptura ego inquam loquebamur. LEO, Pergite, nihil equidem mihi poterit eſſe jucundius, quam de hac ipſa re vos differentes audire. REG. Id ita hodie eveniſſe vehementer gaudeo, Nam & ego in partem beneficii liberior accedam, & tu tibi ſemel duos perſtringes. Hoc autem qui pernegare audeas, Nunquid ego tum inquam, Regi jam dudum commutaſti animum, & velis forſitan Rhetorica illa tua derelinquere, atque ad Sculptoriam pertranſire? Ille autem, Negabis igitur tu occaſionem ſequendam, ac ſi quod forte bonum acciderit, minime id captari oportere? At vero, ſi ita Ego inquam perſuaſum habes mi Regi, ab aliquo iſtorum, qui exercitent venditentque, exquirenda tibi artis præcepta ſunt non à me, qui nullum unquam magiſtrum audierim, qui relaxare animos in ea ſim ſolitus, ac non defatigare. Quomodo igitur, inquit ille, tan-

tum in hac arte profectum es consecutus, nullo doctore? Quod si tute tibimet πόμπος fueris, atque αὐτοδίδακτος, quemadmodum? id scire cupio. Ego vero tum inquam, nihil tam arduum, tamque admirabile in humanis rebus esse existimo, quod hominum non possit industria confici. Illud idem huic mihi usuvenit Leonice, quod in cunctis evenire artibus scripsit Aristoteles tuus, experientia ut adjutus ad id sola fuerim. Præclare quidem Polus hanc artis in experientiam fortuiti eventus, dixit esse magistram, LEON. Agnosco jam verba Græca, scilicet inquam meo auspicatu, meo & ductu, ita enim in arcanis custoditur ars, at non intimi modo ac familiares, sed ne germani quidem fratres, intro admittantur. REG. Sic sanè se res habeat, aggredere tu eam, & qualem ipse tibi confeceris explica. Neque enim te istorum esse similem putamus, qui sibi solis se natos existimant, invidentque bona cæteris. Ego vero inquam lubentissime, nisi quid fortasse Leonicus. LEO. Istuc ipsum, quei postquam consedere, ita ego exorsus sum. Et si hæc mihi potius è vobis intelligenda essent, non dubitabo tamen, quoniam sic vos velle video, potius quodcunque ineptitudinis obire periculum quam ullius ingratitudinis accusare. Equidem nihil vobis placere nunc ambigam. Liberius vobiscum agam, agam & familiariter. Ne autem ab nemore Pelio repetamus, satis quidem constare debet hoc omnibus, Sculptoriam artem, sicut & cæteras, variis ac diversis naturæ principiis originem habuisse. Nam sive casu aliquo, sive solertia cœperint homines, certa truncisve aut lapidibus, ex umbra similitudines imitando, naturam ipsam æmulari, disquisitione haud opus est, dum natura artificioque profecta ac perfecta omnia intelligantur. Statuarium quidem usum priscis omnibus seculis fuisse, tum Græcorum, tum etiam Barbarorum historiis manifestissimum. Earum autem fingendarum rationem hinc plerique natam arbitrantur, uti scilicet eorum, qui præclarum aliquod facinus peregissent, aut in vita quid utile adinvenissent, memoria perduraret. Cæterique ad eos æmulandos

dos ejusdem honoris, quo magis dari nihil posse videbatur, spe raperentur. Quæ causa Ciceroni fuit, ut Octavio Lepidoque statuas in foro decerneret: nonnulli vero ex mortuorum, aut eorum qui absfuturi erant desideriis, ut pleraque omnia apud Aegyptios id primum cœpisse tradiderunt, utcunque sive virtus, sive amor in causa fuerit, sive potius utrumque. Certe nihil ab homine majus excogitari potuit adversus mortalitatem suam, & adversus invidiam Deorum. Atqui quod egregiam civium virtutem significare potest, tantus Romæ Statuarum, & Privatarum & Publicarum numerus, ut non minor fictus quàm verus populus fuisse tradatur. Principes ipsi longo ordine suorum imagines, tanquam insigne nobilitatis unicum, Pompa & Atriis præferebant. Docti vero, atque eruditi, non minus & ipsi Statuis signisque refertas Bibliothecas suas esse studebant, quàm libris. Mihi pol quidem Cicero ipse videtur non tam Verrem accusare, quam præclaram illam tot egregiorum artificum & signorum rapinam invidere. Sed nunquid priusquam de re ipsa dicere incipiamus, qualem velimus esse sculptorem, breviter ac summatim recensebimus? LEO. Vt libet. REG. Perge igitur, ac sculptoris tui qualem velis imaginem nobis effinge. Tum ego sic, Primum quidem, ut ab summo capite incipiamus, nam supremo humili ne quis ortus loco recte agat, modo ille traditam dignitatem tueri studeat, hic partam adipisci, minime laborarim. Omnibus enim artibus quantum fieri poterit, instructum, ac planè literatum cuperem, qui scilicet quàm plurimarum rerum, & fabularum & historiarum notitiam habeat, Laudis deinde ac gloriæ studiosissimum. Nihil enim video, quid possit eruditio sine laudum cupiditate, Laudum ipsa cupiditas sine eruditione, ita alterum alterius præsidio semper innititur. Liberalem præterea ad minime sordidum, qualem superioribus annis Donatellum Florentium fuisse accepimus. Fertur enim ab iis, qui eum noverunt, peculiolam omnem in Cistella semper habuisse, ita

se, ita ex officinæ tigno suspensam, ut quando vellet, & quantam quisque vellet accipere, atque uti frui suo jure potuisset. Præclarum facinus, atque ipso Donatello dignum. Prudentem etiam minimeque ineptum, qui scilicet certam quandam in omnibus rationem esse intelligat, Nam cum omnes verbi gratia Statuæ, pedestres fiant aut equestres, aut stantes, aut sedentes, aut incumbentes, publicis in locis aut privatis, togatorum hominum aut laureatorum erit diligens in singulis adhibenda ratio, qui ornatus quidve rem quamque deceat. Etenim accommodanda sunt omnia ad personarum, locorum, temporum, ac rei naturam. Nam quod in Græcorum proverbio est, non omnia eodem modo omnibus, cum in eisdem plerunque rebus diversissima esse ratio soleat. Alia enim in C. verbi gratia, Cæsare Imperatore, alia in cons. alia in eodem ipso dictatore convenient. Nec Herculem ipsum semper eadem decebunt, vel cum Anthæo luctantem, vel cœlum humeris sustinentem, vel deiaviræ amplexus petentem, vel Hylam quæritantem. Nam veluti hæc fieri eodem uno tempore nõ potuerunt, ita nec semel eidem poterunt convenire. Non tamen quin singulæ interdum statuæ effici non possint, ita variis insignibus distinctæ, ut pleraque semel intelligantur. S. Scipio ante ætatem Cons. cum Imperio Carthaginem missus. Hasdrubalem prælio superavit. Carthaginem vicit, devicta Carthagine triumphavit. Pacem P. R. adtulit. P. Scipionis Statuam ita effingemus, ut & juvenis & cons. & imperat. & Bellator, & victor, & Triumphator, atque etiam pacificator dignosci manifestissime valeat, cujusmodi fuisse Domitiani Statuam ex Papinij sylva contemplamur, & Paridem ab illo factum, Pastorem, Iudicem & amatorem. Antiquarium quoque qui sciat, cur verbi gratia Mars apud Romanos duplex, Gradivus & Quirinus, Alter in campo olim extra alter, in foro intra urbem colebatur. Cur & Venus apud Lacedæmonios arm ata, apud Archades nigra, apud Cyprios barbara virili Sceptro, muliebrique ornatu. Cur in Ægyra pone fortunam Amalthiæ cornu præfe-

præferentem Alatus amor ac mille ejusmodi, quorum omnium causas Sculptor tenere debebit, ut cum quæratur, quid sibi velit, ille in Thessalia tres oculos habens Iupiter: Respondeat sic: Fertur id signum Laomedontis fuisse mox & Priami regis in medio Aulæ sub divo sacratum, Quod & noster Maro innuit, Ædibus in mediis nudoque sub ætheris axe Ingens ara fuit ad hoc ipsum cum à Græcis Troia caperetur, cum Hecuba uxore, ac natis frustra confugerat. Nam à Pyrrho interfectus illic tamen est, mox deinde id signum à Stheleno Capanei Larissam, translatum. Quod autem quisquis ille fuerit artifex tertium in fronte oculum fecerit, puto ob hans causam, ut triplicem Iovis potestatem significaret, duobus terram & mare altero cœlum spectat. Itidem rogatus, quid faciant in Lysimachi regis fronte Cornua. Quid in C. Cæsaris vertice stella, In M. Bruti pileolus, ac duo pugiunculi, Rationem reddens dicat, illum de Alexandri sacrificio, solutis vinculis elapsum taurum ambabus manibus comprehensum tenuisse. In alterius cæde Cometem apparuisse. In hujus autem præclaro facinore Pileatam plebem, libertatis enim signum pileus, per urbem excursitasse, visamque Bruti & Cassii Pugionibus libertatem restitutam fuisse. Sed enim cum Equestres potissimum ponantur Statuæ, si modo rusticano Equitatu Equitem deformare noluerit, Nonne optimum insessorum eum esse oportebit? aut saltem equitandi rationem ipsam tenere? Ea autem quando vix est & nostris militibus cognita duplex. Vtinam hæc mihi contigisset, interpretari potius quam edocere. Nam Sarmonis olim nihil, & si qua à Polluce tradita præcepta sunt ad rem nostram nihil. Altera quidem, qua levites vehimur, cujus ratio & cæteris qui equo vehuntur communis. Altera qua scutati in prœlium ducimur. In illa assidentis species est, in hac verò astantis, Curvabuntur illic poplites, hic intendentur, Pedes illic planam habebunt firmitudinem, hic digitorum extremitatem deflexam, qualis esse solet contra innitentium, ad equi aures directam; ne stimuli semper

ilibus admoveantur. Quod quidem facilius fiet, ſi illic ad equitis ſeſquicubitum, heic ad bicubitum protenſis ſtationibus offirmati pede fuerint. Illic molliter ſupina cervice pectus oſtentatur : Hic fortiter declinato vertice ſiniſter humerus præfertur. Illic levem interdum virgam habere dextra ſolet, Hic haſtam, enſem, aut clavam geſtare, lævaque regendis nunquam ceſſabit habenis. Nam qua moderandus ſit arte: equus, cum jaculatur, quid cum punctim cæſimve feritur obſervandum, ut ſit Clogmo ad curſum ſonipes excitandus. Interdum & Poppiſmo inhibendus, paulo remotiora, Nec plus id doctrina quàm exercitatione comparabitur. Nos vero ad noſtrum Sculptorem, ſcilicet quam maxime εὐφαντασίωτος eſſe debebit, qui videlicet dolentis, ridentis, ægrotantis, morientis, periclitantis, & ejusmodi infinitas animo ſpecies imaginetur, quod etiam Poetis ipſis & Oratoribus quàm maxime neceſſarium. Nec tamen niſi quatenus ipſa rei natura patietur, ne velut ægri ſomnia vanæ fingantur ſpecies, dolentis illud, Excuſſi manibus radii revolutaque penſa, Morientis hoc, Sternitur infœlix alieno vulnere cœlumque aſpicit, & dulces moriens reminiſcitur Argos. Vt reliqua omittamus, quorum exemplis refertiſſimus eſt idem Poeta, Quid? Nonne ipſos ante oculos veſtros habere videmini, Conſternatam audita morte filij mulierem, atque ipſam peregrini hominis moribundi mentem? Quid vero & illud? Pulchrosque per artus It cruor, inque humeros cervix collapſa recumbit. Item, atque illi in partibus æquis huc caput atque illuc humero ex utroque pependit, Corruit in vulnus gemitum ſuper arma dedere, Sternitur infœlix Acron & calcibus atram Tundit humum, expirans. Ac mille ejusmodi quæ apud hunc Poetam invenias. Præterea & καταληπτικὸς, hoc eſt, qui omnium quas exprimere voluerit rerum conceptas animo ſpecies contineat, reddatque. Sed nunquid rerum omnium concipiendæ Sculptoris animo ſpecies? Plane omnium, ſed ut Philoſopho rerum cunctarum cognitio datur, ut hominem, ſe-

que

que cognoscat, Medico succorum vires, ut hominem sanet, Civili Legum atque actionum scientia, ut hominem in officio contineat: Ita Sculptori rerum omnium species comprehendendæ, ut hominem ponat, quo tanquam propositum tota ejus & mens, & manus dirigenda, quanquam Satyriscis, hydris, chimæris, monstris denique, quæ nusquam unquam viderint, fingendis ita præoccupantur, ut nihil præterea reliquum esse videatur, Dii Deæque omnes neminem unum esse, qui quo sibi proficiscendum sit videat, qui ad finem respiciat. Supreme parens Iupiter, ita ne nos miseros mortales in Cebetis tabulam relegasse, ut qui sanus inveniatur sit nemo, ut qui ab Apate ebriacus factus huc illuc non rapiatur sit nemo. Et tamen sibi quisque sapimus omnes. Nec vero solum nostri Sculptores, quibus jam ob ignaviam ignoscendum, spumantem ab illa pateram hausêre. Verum & isti, quos tu festive gregarios appellare soles, Philosophi tui Leonice, ita sese madidos proluêre, ut nulli mortalium deerrent magis. Nam cum omnia ἤθι τὸ τέλος dicant, illum tamen quem sequamur, ipsi finem non vident, sed esto jam hoc nostrum in parergis insectandis parergon, nos ad Sculptorem nostrum revertamur. Abesse quidem ab eo omnis debet κολακεία, hoc est, ne quid formæ supra veritatem adjiciatur. Quæ cum cæteris in rebus improbe fiat, tum vero in Sculptura improbissime, ut quæ non unum semel eblandiens fallat, sed frustretur perpetuo cunctos. Ad summam, nisi quis præter dexteritatem ingeniosissimus sit, ad Sculpturam venire neminem permittamus. Nihil autem, ut sæpius eodem revolvamur, sine literis, sine eruditione, Literas vero atque eruditionem cum dicimus, illarum potissimum disciplinarum cognitionem intelligi volumus, quæ à Græcis μαθήματα dicuntur, Arithmeticam, Musicen, & Geometriam sine queis perfecti quidem esse nihil potest. Non tamen qui prorsus ego inficias ire audeam non inveniri, atque extare quàm plurimos, qui & si illiterati, excellenter tamen multa, Neq; enim idcirco quenquem vituperamus,

hort

hortamur potius omnes, commonefacimus omnes, id quod certiſſimum, id quod & optimum ſit ſequantur. Novi equidem plures, quibus ſi qua ſupra adceſſiſſet doctrina, haberemus ſanè nunc quos cum antiquioribus ipſis comparare poſſemus, ita ad eam, de qua nunc agitur, rem, aptiſſimi ſunt viſi. Neque vero ferenda hoc loco nonnullorum ignavia, qui cum in hunc ſermonem mecum incidiſſent, non veriti ſunt dicere, conferre quidem ſi adſint, ſed non omnino neceſſarias Sculptori literas. Satis ei eſſe, ut ajunt, artificium, & quatenus licebit naturam ſequi. Recte id quidem, ſed ubi rogo iſtud invenietur artificium? Num quotidie in templis, in porticibus, in plateis in foro ſtupeſcentes aſtare, in privatis cerdonum ædibus verſari. Refertas omnibus ſignis cellulas habere, gypſo plenas arcas cuſtodire, mirari rurſus ſpectare, inhiare, quod belli apparuerit imitari, in veſtrum opus transferre. Dicemus id eſſe artificium? Dicemus id eſſe naturam ſequi? Atque id quidem non multo ſecius eſt, quam ſi quis Poeta aut Orator foris futurus, hinc atque inde de Vergilio Ciceroneque verba ſuffuretur, ignarus quoque quid tum agat. Sed non poſſum equidem non mirari, cur tamen ipſi ſua ratione nequeant, quod olim Phidias, Polyclerus, Lypſius, Chares, quodque nuper Donatellus. Nempe quia quibus illi excellebant, doctrina omni & eruditione carent, quia & Donatelli abacum non habent. Scitum quidem eſt, quod fertur de Donatelli abaco. Is cum rogaretur à M. Balbo nobili viro, inſpiciendi ſui abaci copiam faceret. Reſpondit, poſtridie mane domum ad ſe veniret, idque ſe quàm lubentiſſime facturum. Ille ubi venit, prandioque ſuſceptus eſt, præter hunc quem hic vides, inquit Donatellus, nullus eſt mihi Balbe alius abacus, niſi quem ſoli mihi contueri licet, quem nullis impedimentis, nulla ſarcina mecum ipſe ſemper porto. Si tamen videre quid cupias, afferte huc Puſiones cum ſtylo papyrum, Illicet depromptam abaco quancunque hiſtoriam dimirabere, ſive Palliatos ſive Togatus, ſive & Nudos ſpectare libuerit. Sed prorſus jam valeant, qui non cenſent

censent oportere Sculptores literatos, hoc est ingeniosos esse: Etenim cum nihil plane quicquam effici possit, quod notione prius atque ideâ cognitum non fuerit. Quo me melius feram, si quis à me Colossus effabricaretur, quàm ad Vergilii Polyphemum, illum quem mecum ipse vehementer mirari soleo, Monstrum, horrendum, informe, ingens, aut ad Homeri hunc:

Καὶ γὰρ θαῦμ' ἐτέτυκτο πελώριον· οὐδὲ ἐῴκει
Ἀνδρί γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίῳ ὑλήεντι
Ὑψηλῶν ὀρέων, ὅτε φαίνεται οἶον ἀπ' ἄλλων.

Amabo vos, nunquid vivaciorem intelligitis, ipsum Donatelli Equum, quo nihil quidem perfectius esse volunt? An hunc qui conterranei mei Poetæ versibus sic exprimitur?

At Sonipes habitusque animosque imitatus equestres,
Acrius attollit vultus, cursumque minatur,
Cui rigidis stant colla jubis, vivitque per annos
Impetus, & tantis calcaribus ilia late
Suffectura patent, vacuæ pro cespite terræ
Aenea captivi crinem tegit ungula Rheni.

Age si quempiam fabricari equum velletis, propositis hisce duobus tanquam modulis, Vtrum potis imitandum Pomponio juberetis? scilicet videbunt plus isti, quàm Deus ille Statuariorum Phidias, qui quum Olympicum Iovem perfecisset, fassus est, se non alio illic magistro usum, quàm his Homeri versibus.

Ἦ καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων·
Ἀμβρόσιαι δ' ἄρα χαῖται ἐπερρώσαντο ἄνακτος
Κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο· μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὄλυμπον.

Annuit, & totum nutu tremefecit Olympum, quid majus vel dici, vel intelligi potuit? Nonne ipsum prope Iovis imperium Majestatemque verbis ipsis effinxisse videtur? Habetis igitur, qualis esse debeat is, qui optimi Sculptoris nomen sit consecuturus, non quidem Platonis nostri civitatem, aut Ciceronis Oratorem, sed qui facillime & inveniri & extare possit. Si vero haud satis probabiliter à me dictum esse videbitur, expecto quid & vos sentiatis.

tis. Nihil etenim mihi certius videri poterit, quam quod vobis placuisse cognovero. REG. Recte mihi quidem omnia. Et profectò simul tantum dignitatis atque auctoritatis adjecisti, ut quæ antea diligere videbar, nunc deamem. Sanè quidem sic res se habet, & tecum jam sentio, non modo Sculpturam sine literis, sed ne literas quidem sine Sculptura consistere posse. Atque ut necessariam Oratori Iuris Civilis scientiam Fabius, ita & ego cæteris scriptoribus necessariam γραφικὴν existimabo. Sed amabo te inquit, quandoquidem multum ocii nobis hodie datur, atque hujus novæ artis avidi facti sumus. Sequere, satis quidem & laudata à te Sculptura est, & optimum Sculptorem effinxisti, qualem te esse & verbis, ut inquiunt, & rebus significasti. Aggredere igitur & reliqua, ut cum artem ipsam demonstraveris, nihil planè huic sermoni nostro defuisse videatur. Tum ego, libenter inquam, ac postquam ultro non invitati ad prandium nostrum venistis, faciam qualitercunque, ut nunquam hodie à me, nisi ad plenum exatiati recesseritis. Itaque tum id illis expectantibus, jamque ad audiendum apparatioribus, cœpi ego sic. Fieri quidem Statuas ex diversa, uti & nunc materia, semper consuevisse, notissimum. Ex ligno: Gens primum truncis ac duro robore nata. Ex Ebore, ex Argilla, ex Gypso, ex Lapidibus, & ex Metallis. Qui Ligno Eboreve Statuas conficient, Desectores vocentur. Qui Argilla. Græco vocabulo πλάσται, à nobis Fictores nominabuntur. Qui Gypso, si placeat γυψοχόοι, qui Lapidibus, quos video à quibusdam λιθοξόους appellari, Quoniam præcipuum ac peculiare magis marmor, Marmorarii, Itemque à Scalpendo Scalptores, qui Metallis γλύπται, à nobis Sculptores. Excussores enim ærarios quos Græci χαλκέας vocant, eos dicemus, quicunque vasa aut quid tale fabricantur, Statuariorum vero appellatione, quos ἀγαλματοποιοὺς illi appellant, generaliter omnes continebuntur, qui quovis pacto Statuas effingent. Statuaria igitur omnis in quinque distincta species est. Cum Ligno Eboreve tractabitur, ab abscindendo τομική dicetur.

Cum

Cum Argilla, quoniam figulorum eſt, πλαστικὴ nominabitur. Cum Gypſo, quod eo typos imitamur, παραδειγματικὴν nos Exemplariam appellare poterimus. Cum Lapidibus, ubi ſcalpello utimur, à percuſſione κολαπτικὴν, ſive Sculpturam. Cum vero Metallis γλυφικὴν, hoc eſt Sculpturam. Cujus quidem ratio duplex, Nam aut cera fabricantur, & à deducendo ἀγωγικὴν. Aut informantur, & à fundendo χημικὴν enuncupabimus. Hæ autem ita inter ſeſe omnes junctæ connexæque ſunt, ut cunctas noviſſe videri poterit, qui unam earum aliquam noverit. Sola enim circa quam verſantur materia differunt, arte verò ipſa atque intentione conveniunt. Ex quibus quoniam γλυφικὴ, uti ſubjecta materia, ita & artificio multiplicior eſt, eam expediamus. Ac primum περὶ ἀγωγικῆς. Neque vero expectetis à me, ut dicam quo in cera, quove in creta ſit temperamento utendum, aut quam in omnibus diligentiam adhibendam. Non enim nunc τὰ πρὸς τὴν πρακτικήν. Cum voletis autem ego vos ad officinam vocabo. Cera tamen ad id quod volumus medicabitur, quam commodiſſime πισσάσφαλτα, quam vulgo alii ex vocabulo Græcam, alii ex loco Hiſpaniam Picem vocant, ſi prius oleo aut pauculum ſevo colliquata fuerit, quarta portione. Medicabitur & cæteris Reſinis, præcipuè Terebinti, Piceæ, ac Lentiſci. Nonnulli eam quæ deraditur è navibus Picem probant, & qua ferrum vernicatur. Sed hoc non niſi in iis, quas manere voluerimus typos. Terebintina autem, Piceque & Armenio rectius, uſos eo plurimum in ſignis veteres animadverti. Quod ſi durities expetatur, in Sigillis, Cera Punica ubi delicuit, ceruſſæ pulviſculum bibat, fermè ad æquale pondus. Ea ſic & niveum candorem æmulabitur, & marmoreum nitorem præſtabit, ſed hoc non erat propoſitum. Ἀγωγικὴ igitur, quam nos Ductoriam vocemus, duabus hiſce conſumitur rebus, γραφικῇ & ψυχικῇ, Graphicen vero, quam noſtri in ſcriptore deſcriptionem, in Pictore & Sculptore deſignationem vocaverunt. nam Lineationem quæ γραμμικὴ dicitur, Architecto damus, usque adeò neceſſariam

riam Sculptori judicavit Donatellus. Sic enim accepimus, ut plerunque discipulis dicere solitus fuerit, uno se verbo Sculptoriam artem eis omnem traditurum, cum dicebat, Designare, &c. Et profecto id est totius Sculpturæ caput ac fundamentum Ea vero duabus etiam hisce rebus maxime constat, συμμετρία: quæ nondum sibi Romanum nomen invenit, nisi fortasse Latinam linguam augentes, ut Cicero ait, commensurationem dixerint. Et ὀπτικῇ quam perspectivam appellant. De Symmetria igitur nunc pauca dicamus. Qua in re illud à tua philosophia non alienum Leonice, considerandum, hominem ipsum quem præcipuè dimetiendum suscepimus, materia constare & forma. Formam autem hic nunc eam intelligemus faciem, qua hunc ab illo discernimus. Materiam verò corpus ipsum. Corpus autem omne in treis dimensiones partiri, in longitudinem, amplitudinem, profunditatemque. Formam vero ipsam lineamentis comprehendi. Quare de corporis Symmetria primum, mox de lineamentis. Mensuram igitur, hoc enim nomine Symmetriam intelligamus, cum in cæteris omnibus quas natura progenuit rebus, tum verò in homine ipso admirabilissimam & contemplari & amare debebimus. Ita enim undique exactissime dimetiatis partibus compositum est nostrum hoc corpus, ut nihil plane aliud quam Harmonicum quoddam omnibus absolutissimum numeris instrumentum esse videatur. Sed age, Non enim de Timæo Platonis, qui & à Cicerone Latinis explicatus est literis, hominem ego vobis referam, quod ad nostrum hunc institutum sermonem attinet, eum longe aliter quam Architectus, vivum stantemque dimetiamur, scilicet in novem de longitudine portiones. Ita etenim hominem ipsum soiers natura formavit, ut faciem hanc summo loco spectandam proponeret. Cæteræque totius corporis partes commensum inde susciperent. Constat autem ipsa tribus pariter dimensionibus una erit ab summo frontis, qua capilli nàscuntur, hìc ad intercilia, Altera hinc ad imas nares, ultima, ab naribus hìc ad mentem, Prima sa-

pientiæ

ientiæ ſecunda pulchritudinis, tertia bonitatis ſedes. Hæ autem ipſæ per ſe, ut ajunt multiplicatæ, integram, quanta erit humani corporis ſtaturam reddent, novem portiones. Prima erit facies ipſa. Secundam faciet portionem pectus. Ab ſummo ſtomacho ad umbilicum tertia, Ab hoc ad imum femur. Quarta, duas continebunt coxendices ad poplitem, Totidemque ab hoc ad nodum crura. Pars autem hæc infima, quæ eſt à nodo ad imam plantam, Gutturque hoc quod eſt ab ſummo pectoris ad ſummum gulæ. Atq; hic ſemicirculi arcus, qui fit ab ſumma fronte ad ſummum verticem, unam aliam conficient portionem. Nam horum juncturæ nodi poplitesque tanquam interfinia nullis ſuam cedunt proprietatem. Conſtabit igitur humanæ ſtaturæ longitudo, portionibus, ut dictum eſt, novem. Quanquam alii octo, Alii quod rarius eſt; eſt enim tanquam in Muſice diſſonum fermè, ſeptem, Alii, quod & rarum etiam eſt, decem fecerunt. Nos medium, & quod in pleriſque omnibus mortalibus frequentius erat, ſecuti ſumus. Ac de Adulto loquimur viro, non de putis infantibus, quorum in longitudinem menſura omnis niſi quatuor conſtat faciebus. Nam per ſingulas ætates Symmetria, quæ in prima, media, atque ultima pueritia; item adoleſcentia, juventute & ſenectute deprehendatur. Certi nihil nunc afferre poſſemus. Et jam cogitamus in puero, ſi quis mihi nepos ex ſorore naſcetur, eam omnem obſervare, atque obſervatam literarum monimentis demandare, ut aut beneficio mihi gratam poſteritatem devinciam; aut certè ad aliquid ſemper quod expediat excogitandum exemplo excitem. Nonne ſumma ſtultitia eſt, hominem terrasque tractusque maris, cœlumque profundum dimetiri, & ſuam menſuram ignorare? Brachiorum autem alterutri, pariter lacerti, ſeſquialteram continebunt portionem, manus una aliam, Quamquam ſint qui metiantur ſic: Ab humeris extrinſecus ad juncturas articulorum, ab Aſcellis vero intrinſecus ad confinia palmæ ac digitorum, facies tres, alterutri autem articuli una. Quomodocunque id parum refert, modo

brachiorum tota longitudo septem contineatur faciebus ut dispersæ manus rectam ipsam corporis longitudinem definire inveniantur. Pedes autem ita ab extremis talis ad extremum unguem producuntur, ut eandem bis ter & uno altero tribus ferè minus digitis commetiantur. Non enim hoc loco obscœni dei semipedalem fuscinam, aut deformem illum; unde egressi omnes sumus hiatum, ut nonnulli dimetiendum curabimus, cum præsertim latêre semper nisi in pueris honestissime soleant. Considerandа verò & ipsa inter se partium ἀναλογία quam alibi proportionem, hic ni fallor, propriè commensum dixerimus. Quanta est longitudo ab interciliis ad summas nares, tanta erit productio menti ab jugulo. Quantaque est ab summis naribus ad mentum, tanta ab jugulo ad imam gulam. Hoc est semiportione, quantum est superioris labri intervallum ab ore hinc ad nares imas, tantundem érit summarum narium prominentia ab labro, tantundemque & oculorum ab interciliis ad interiores angulos concavitas. Præterea in manibus; quod est extrinsecus ab summo ungue indice ad juncturam hanc imam; continebitur semiportione, Ac rursus hinc ad eam qua brachio colligatur manus alia. Sic & intrinsecus ab summo ungue medio. Primus autem hic indicis articulus major, correspondebit fronti. Secundus hic cum Onychio ad extremum unguis naso. Primus item medii, huic quod est ab naribus ad mentum, ejusdem secundus, huic quod ab imo mento ad inferioris labii supremum, ejusdem Onychius huic quod est ab ore ad inferiora narium. Indicis eodem ab supremo labri superioris. Major pollicis articulus coæquabitur huic, quod est ab mento ad summum labii inferioris. Minor huic quod est ab nare ad eundem. Onychiorum autem articulorum omnium dimidiatam sibi partem occupabunt ungues. In latitudinem verò frons, ab hac media, quam & discriminatricem appellare possumus linea, hinc inde ad prima hic tempora definietur, sua bis longitudine. Ab interciliis ad extremos oculo-

rum

rum angulos, atque hinc ad primas aures harumque longitudo, tantundem. Id verò ſpacium quod eſt inter utranque extremitatem oculorum. Ex duabus iisdem dimenſionibus, in treis partes diſtinctum, duas oculi, unam ſibi intermedius naſus vindicavit. Oris latitudo ſi per ſummum labii metiamur, reſpondebit fronti nasóve. Sin circino illi ſpacio, quod eſt pollicis articulo majore definitum, ab labro ſuperiore ad mentum. Pectoris latitudo faciebus continebitur duabus, ſpacium inter utranque mammillam una. Earumque certus ſitus ab inferiore gula, ejusdem dimenſus circino deprehendetur. Palmaris autem plantarisque latitudo definiri ſemper invenietur ſemiportione. In altitudinem vero quæ ſola circumlatione comprehenditur, ex ſupradictis menſura captabitur, hoc modo: Capitis per medium frontem altitudo, portionum eſt trium. Item & ſummæ coxendicis, per occipitium à ſumma fronte ad cervicem duarum. Itemque & infimæ coxendicis colli duarum. Pectoris per alas ad tergum quinque. Ventris per medium quatuor. Lacertorum, coxarum, crurum, pollicis, cæterorumque articulorum, ſumma circumferentia nunquam plus eorundem longitudine membrorum. Extremum brachii propter functuras manuum portione, propter nodum tibiæ etiam quarta. Altitudo autem hæc, quæ eſt ab imo talorum ad ſummum pedis, reſpondebit longitudini, quæ eſt iſtinc ab ſummo pedis ad extremum unguem. Colli circumlatio ei parti quæ eſt ab ſummo pectoris ad umbilicum, Corpus ne hoc quod tanto ſit commenſu fabricatum, an exactiſſimam potius Harmoniam eſſe dicemus? Qualem rogo Geometram? qualem & Muſicum fuiſſe exiſtimabimus eum, qui hominem ita formavit? Qualem vero eſſe oportere eum qui talem typum ſit imitaturus? Laudatur Iulius noſter, quod palladiam illam Mantenii noſtri turbam, Cæſareosque triumphos tam belliſſime ſit imitatus. Num alius quiſpiam picturæ ignarus illud idem effeciſſet? Num aut Homerum, aut Demoſthenem ad Vergilii Ciceronisque æmulationem imitabitur quis, qui

Poëticam Rhetoricamque nescierit: Nisi fortasse eum dixerimus, qui nuper ducta circino de Vergilii versibus mēsura ad suos, deesse nihil aliud existimabat, planeque sic tanti Poëtæ videri etiam æmulus volebat. Equidem omnes, qui nunc vulgo habentur Statuarii, haud multum dissimiles ab illis scriptoribus existimarim, quos noster Calpurnius dicere solitus est; casu quodam tesserali verba jacere, Nec nisi ipsos rerum successus expectare. Intelligendum est autem, ejusmodi Symmetriam cunctis mortalibus, præterquam monstruoso, atque isti Pygmæo, qui in deliciis habetur populo, convenire, deprehendique in omnibus non secius quam Enharmonicum concentum in Musicis instrumentis. Vt enim in Cithara chordæ si protendantur, exacuetur accrescetque sonus. Sin contra laxatæ fuerint remittetur, eritque nihil minus eadem numerorum proportio. Ita & heic sive accrescat quantitas sive decrescat, idem tamen ipse commensus extabit. Neque enim paulo evidentiore exemplo agam, Andrion, Vincentius ac Vigerius Tarvisianus à Petreio Honorioque Sophistis, Symmetria, sed pineali differunt proceritate. Nam quantum illi universos totis humeris præcellunt mortales, tantum hi à cæteris exuperantur mortalibus. Sed de Symmetria jam satis, quanquam nihil de ea satis dici potuerit, scilicet de sculptorum parente, artificiorum omnium nutrice, amica totius generis humani, ex qua tantam jam laudem consecuti sunt, antiqui omnes & Statuarii & Pictores, & Architecti. Hinc est enim illud quod mirum videri solet omnibus, cum dicitur Artifices XXV. diversis & locis & temporibus ita statuam confecisse, ut ab uno semel facta esse videretur. Ad mensuram videlicet eādem conveniebant omnes, Eadem utebantur proportione omnes. Hinc quoque est Illud Pythagoricum admirabile, Herculis statuam ex olympico stadio adinventam hinc & mille alia, quæ cum dicuntur, miracula quidem audiri mera putantur. Verum enimvero intelligendum hoc loco quatuor prorsus esse ordinis Statuarum, pariles, magnæ, majores, maximæ. Pariles quidem fient, cum ejus

qui

qui exprimitur Staturam undique præsentabimus, Dantur hæ benemeritis ac sapientibus viris, Armodio & Aristogitoni, Homero, Soloni, Hippocrati, Gorgiæ, Beroso, Pythagoræ, Platoni. Ex nostris L.M.& D.Brutis, Q. Mutio, Cleriæ viragini, M. Catonibus, Q. Ennio, M. Varroni, P. Vergilio, M.T. Ciceroni. Nunc nisi capiciatis. Magnæ fient, cum infra sesquialteram Statura continebitur, quæ & Augustæ dicuntur, quod Regibus Augustisque Imperatoribus dicarentur, Phoroneo, Lycurgo, Temisthocli, Zersiæ, Alexandro. Ex nostris Romulo, Numæ, Tatio, Cn. Pompejo, C. Cæsari, Cn. Octavio, ac reliquis quei in Deorum numerum referebantur Cæsaribus. Atque hinc arbitror illud quod moritura Dido sic queritur: Et nunc magna mei sub terras ibit imago. Dolet enim abnegari sibi & Statuam & ἀποθέωσιν, quæ minime dabantur iis, qui sua sibi manu turpiter mortem consciviſsent. Majores dicentur, quando ad alteram excreverint. Ponuntur autem hæ solis Heroibus, Libero patri, Herculi, Theseo, & ejusmodi. Maximæ vero fient, quando ter geminabitur humani corporis statura, itemque rursus ac rursus. Quæ quidem statuæ vel à specubus, uti ego opinor, vastaque intus inanitate: id enim est κολοσσόν: vel ut alii ab noxia radiorum effusione, quæ fieri solet ejusmodi moles intuendo, vel ab authore ipso colossi sunt denominatæ. Non possum hoc loco Regi non ridere intolerabilem istorum Grammaticulorum inscitiam, qui ab eo ipso insigni Rhodios Colossenses dictos existimarunt, ad quos extent Pauli perbreves Epistolæ. Verum an Colossienses ij sint, non plane affirmarim. Stephanus tuus, nam cætero mancus mihi est. Corysſem Ephesiam scribit fuisse urbem, à qua Coryssienses. Dicebantur autē ejusmodi Statuæ Diis, Opt. Max. Iovi, Minervæ, Apollini, Marti, atque id genus cæteris. Quanquam Romani & Barbari Reges eas ipsas sibi, veluti & Augustiorem Actius vindicaverint. Extat etiam nunc Baroli, quod oppidum Apuliæ est ad Cannas Heracli Colossus. Mihi quidem æternum tristissimæ re-

cordationis ob acerbissimam patris memoriam. quintus nunc agitur annus, ex quo proxime illic eum sepulturæ demandavimus. Sed jam mentem ad id, quod nobis propositum est, revocemus. Accidit autem sæpissime, ut rem ipsam, ex diverso minorem faciamus. Hoc etiam erit diligenter considerandum. Nam aut erunt parvæ, aut minores, aut minimæ, hoc modo Secetur, verbi gratia, quæ novem consistat dimensionibus, Humana statura, hæc in has treis partes, hæ mox singulæ in trinas. Parvæ infra hanc portionem constabunt, quæ est ad sex, Minores, quæ est ad tria, Minimæ, quæ ad unum. Respondebuntque inferiora hæc superioribus inter se, sic, Primum hoc minimæ partis spacium, Spacio quod est minoris, quarto, & quod est majoris septimo, secundum quinto & octavo, Tertium sexto ac nono. Horumque rursus partes partibus. Quod si identidem fiat, Quantamvis Colossæam vastitatem pedali jam mensu definiverimus, hoc modo. Vtrunque vero sive majorem sive minorem ipsam rem feceris, asservata etiam qualitate, semel in hunc fiet modum. Esto hoc Gymnicum Athletæ corpus, ducantur nunc lineæ hinc à planta in directum hucusque, una dimensione, Item hucusque altera, item hucusque & altera. Ab summo autem vertice ad hujus extremum hæc. Si igitur intra hoc primum spacium referri eandem oporteret. Sic. Quum ab parilitate cadat, parvus dicetur. Si intra hoc secundum, nam fermè ad medietatem usque descivit minor. Si intra hoc tertium minimus, hoc videlicet spacio minutissima quæque finiuntur. Ducentur item ex diverso in directum, ambæ ad eandem unam dimensionem lineæ Si proximiore hoc intus adaugeretur spacio, magnus Si hoc altero major, Sin & hoc postremo maximus dicetur. Præterea ducatur ab inferiore hoc majoris spacio angulo per summum apicem, triplici ejusdem in directum mense, sic ter geminabitur. Qua quidē ratione pueros adolescētes, senes quod antea mirum videri poterat. Eosdem ipsos magnos, parvos, majores, minores, maximos efficiemus. Hujus autem diversitatis ratio opinor hæc est, ut minores

fierent,

vel inopia vel transportandi commoditas effecit, ut vero in centum & amplius aliquando cubitos accrescerent, opulentia atque excellentior personæ dignitas. Æquum enim est, ut qui animo & auctoritate præcellunt, corporis etiam dignitate cæteros præstare videantur. Quod ipsum innuere videtur Homerus, his ipsis carminibus, quibus Vlyssem facit ornari à Pallade. Olli multiplicem, ex humeris tritonia pallam componens, auxit corpus, lætamque inventam. Vnde paulo dehinc post tanquam aliquis de cœlestium numero videretur. Sed ô certe divinam Mantuani nostri fœlicitatem, qualis verò illa obstupescentis Reginæ admiratio. Tunc ille Æneas: nonne ex superiore illa causa processerat, Os humerosque Deo similes. Cyrum quoque post præclaram illam de Assyriis victoriam scribit Xenophon circa cultum majestatemque corporis diligentissimum Alexandrum Macedonem. Curtius ob pusillitatem ab Amazonum Regina Talestri habitum contemptiorem. Eundemque mox in castris ubi fuisset, amplioris formæ monimenta in posteritatis miraculum relinqui jussisse. Quam etiam causam fuisse existimo, cur augustiores specie humana videantur imagines nostrorum. Neque enim id tam in causa erat vulgo, ut imperiti existimant, quod multum ex ea re diminutum iri videbatur, si stata magnitudine fuissent, cum de alto prospectandæ ponerentur, quam quod excellens augustioris ejus dignitatis ratio servabatur. Illæ autem ipsæ Statuæ, quæ Diis fiunt, sive audacta, sive & retenta humani habitus æquabilitate Græcis εἴδωλα, propriè à nobis simulachra nominantur, Martis, Veneris, Minervæ, Cupidinis, Fidei, Fortunæ ac cæterorum Deorum, qui corporeis omninò formis carent. Quæ Heroibus illi ξόανα. Puto tamen initio sic vocatas omneis, maximèque numinum Aegyptiorum. Quæ Regibus ἀνδριάντας. Quæ sapientibus εἴκελα, Quæ autem bene merentibus viris βρέτεα vocarunt. Nam ἐκμαγεῖα quemadmodum & in Pictura εἰκόνες, de vultu opinor sunt, deque membris ipsis expressæ similitudines, quas nos imagines appellamus. Nam in reliquis frustra ullam

niemus appellationem. nisi fortasse unico vocabulo effigies dixerimus. Figura enim ea est, quæ in plano designatur linea, circulus, hominis atque equi circumscriptio quod ab illis σχῆμα nuncupatur. Ἀγάλματα quidem olim Homeri temporibus dicebantur, quævis templorum ornamenta, quæ spectantium animos afficerent, unde & nomen quod vulgo etiam remansit, habuere. Posterius vero generaliter & ipsæ Statuæ, quod ex iis potissimum ejusmodi ornamenta constarent. Quæ verò infra humani habitus staturam fient, universæ omnes Signa vocantur, unde & Sigilla, quæ intra minimam hanc erunt portionem, Cubitalis Palmarisve altitudinis, vel etiam quantum fieri poterunt Tantillæ, hoc est parva signa. Sed certe stultus ego, qui Grammaticam docere vos volui. Equidem nescio quomodo imprudens huc exierim. Detur tamen mihi nunc venia, si & Cicero idem sæpe fecerit. REG. Placent nimirum hæc, cum ita suo loco dicuntur. Nonne & summi quoque Philosophi interdum functi sunt munus Grammaticorum? Iuris autem Civilis cognitio num aliunde dependet? Equidem non Ciceroni modo, sed cuivis γραμματικωτέρῳ liceret arbitror, triduo posse se Iurisconsultum profiteri. Perge, Tum ego sic, Postquam igitur de Symmetria diximus, dicendum nunc de Lineamentis. Lineamenta autem sunt rectæ congruarum linearũ ductiones, ad uniuscujusque speciem demonstrandam. Linearum vero aliæ extremæ, quæ & ambientes dicuntur, cum extrema complectimur. Aliæ vero intermediæ, cum res medias significari, membrorumque juncturas distingui volumus. Ambientium autem ducendarum ratio, ex actionum varietate multiplex ac penè infinita. Possem ego totũ hunc æstivum, quantus est diem consumere demonstrando, ut isti aridiorem ex triangulo, pleniorem ex quadrangulo faciem constare doceant, uti intra horum fines, reliquum omne corpus sic intercludi oportere disputent. Recto quidem ut qui Platonis Timæum perdidicerint. Sed ab hac nostra docendi certissima serie aliquando remotius. Compertum

pertum enim habemus Lineamenta omnia, ex ipsa corporum Symmetria, ex Optica, ex Physiognomonia sumi, De Symmetria dictum. Mox verò de reliquis. Si prius ducendorum Lineamentorum rationem à me pridiè in picturis excogitatam commonstravero. Corporum quidem omnium latitudinem, nam longitudo fit semper. Altitudo autem umbris luminibusq; significatur, si depressa sint, ut pectus tergum, liber sua descriptione, Sic si rotunda, ut caput, collū, brachia, coxæ, crura, digiti, columnulæ, & ejusmodi, ex tertia suæ in circumferentiam dimensionis parte finiri, hoc ut videris pacto. Nam quemadmodum in chartarum typis noctu atq; interdiu ex lucernæ solisque umbra circumscriptiones fieri possent, ostendere inertissimū. Nunc igitur de Physiognomonica, nam de Optica, quæ multiplicior est, posterius disseremus Estisq; interdum ad minus amariores epulas revocandi. Ea autem est certa quædam observatio, qua ex iis, quæ corpori insunt signis, animorum etiam qualitates denotamus. Solent enim, ut in proverbio est, artificem instrumenta, dominum qualis sit domus ostēdere. Id autem quoniam ἀντίστροφον est, commutationemq; patitur. Erit quidem Sculptori quàm maximè necessarium. Namque vel ex viventium corporibus effigies, imitabimur, quod à nobis in Calpurnio factum vidistis. Vel mortuorum præsentias ex notissimis eorum moribus imaginabimur, Vt si ex Zopyri quis judicatu Socratem effingat calvum, simum, ventrosum, & ejusmodi. Quemadmodum à Veronensibus in Catullo, Vitruvio, Marco, Celso, Plinioque, quos sibi cives vendicant, factitatum, ipsi nos nuper festivè spectavimus. Vix jam certe verbis explicari posset, quantum Statuario usum præstet Physiognomia, nec Statuariis modo, sed & omni generi humano. Miretur quidem suo jure Plinius severissimum, ut ipse ait, authorem Trogum cumque (Trogo miretur & Aristotelem. Ex quo illa ea transtulit. Supernat quantumlibet vulgus, dum nobis in Socraticæ Pythagoricæque philosophiæ arcanis sanctissimè custodiatur. Hæc nos tu-

to huic depositum credere, Hæc nos illi fidere, conjugiu facere pueros disciplinis tradere, cum honestis conversari, turpes atque obsœnos effugere, non temere societat & amicitias deligere, scelestorum improbitatem absq; u lo experimento devitare, Hæc eadem prudentes fortun tos, & quasi τεοφήτας videri & esse nos facit. Apud Statu rios vero tanti erit, ut nobis illum ipsum qui tantope desideratur Homerum. Ipsosque Græciæ sapientes Cle bulum, Periandrum, Solonem, Thalem, Chilonem, P ctacum, Biantem, atq; è nostris utrunque Catonem, ipsis mos præsentare faciliter possint. Dicerem equidem ex A ristotele atque Adamantio, nam Polemonis, qui de eade re perscripsit omnia, desiderantur, nisi longioris esset inst tuti, videretq; uti in proverbio est, Minervas docere. Veru enim vero quæ scire oportebit Sculptorem, hæc ferè sun Sed vultis quando hæc ipsa nuper à me scripta sunt, quem admodum in Theæreto facit Euclides, de ἀναγνοσῆ audi mus? REG. Quam maximè tu interim resipisces: LEO. N hil quidem fieri aptius poterit. POMPON. Heus tu puer, c pe hunc libellum, ac lege. PVER. Naturæ morumque insp ciendorum ratio. POMPON. Non inde. PVER, Spectantu POMPON. Istinc.

DE PHYSIOGNOMIA TRACTATVS.

SPectantur homines, ex natione patriaque, spectantu ex genere, spectantur ex se. Ex natione, ut num Mau rus an Assyrius, Thebis nutritus an Argis, de quopian quæritur, quod potissimum solet ornatu significari, ut il lud, Virginibus Tyrij, mos est gestare pharetram. Debe mus enim, ut idem Poeta ait: Varium cœli perdiscere mo rem, ac patrios omnes cultus habitusque locorum. Et qui quæque ferat regio, & quid ferre recuset. Arcto quicunqu subiacent, corpore sunt quàm cæteri prolixiores, color albi, comas flavi, capillis mollioribus, glauci, simi, cras siores, carnosiores, ventrosi, ac corpulentiores, iracundi simplices, levissimi consilii, animo præcipites, stolidi atqu omnino disciplinis inhabiles. Galli videlicet Germanique

Con

Contra qui ſub meridie, nigris capillis criſpiſque nigris & oculis, corpore humiliores, cruribus grandiores, fuſci atque aridiores, Diſciplinis & ipſi parum apti, plurimæ tamen cogitationis, leves, doloſi, mendaces, lucribundi, furaces. At magis minusq; alii aliis. Quo diſtant acceduntq; ad arcton Borealem Auſtralemque, magis minusque alteri alterius. Sardi, Siculi, Mauritani, Arabes. Horum vero medii, mediam quoque habent & qualitatem, Corpore ſunt mediocres, capilli eis nec criſpi nimis nec nimis porrecti, colore mellino, aſpectu jucundiore, apti ſtudiis, ingenioſi, miſericordes, modeſti ac graves, Itali videlicet Græcique. Sed qua proximiores illis accedunt loco, accedunt etiam & moribus, ut Libes, Hiberis: Hiberi, Celtis. Quin & Libes Æthiopibus, & Celtæ, Gallis ſimiliores, Auſtrini quidem omnes ſicco dominantur & calido, Arctoi contra, humido & frigido. Nam & cæterorum quique ad Occidentem, quique ad Orientem ſpectant, eadem erit de duobus polis ratio. Plerunque tamen evenit, ut alii alio transferant ſedes, confundanturq; nationes, ut ſi Thraces commigrarint in Italiam, Itali in Thraciam, Perſæ in Aſſyriam, Aſſyrii in Perſiam. Ex genere autem inſpiciuntur homines, non cum quibus quiſque ſit parentibus ortus, ſed cum Mas ſit quæritur, an Fœmina Ceneus. Plurima eſt horum diſſimilitudo, illud nobile, juſtum, intrepidum, audax, æquabile, magnanimum, benignum, conſtans, animoſum, probum, liberale, magnificum. Hoc vile, injurium, timidum, temerarium, intemperans, remiſſum, atrox, difficile, varium, ac mutabile ſemper, improbum, avarum, nequam. Fœmina omnis quam mas, eſt caput minor, corpore preſſior, capillos habet molliores, nigrioreſque, vultum anguſtiorem, oculos vibrantiores ſplendidoreſque, collum gracilius, pectora imbecilliora, latera molliora, ilia coxaſque habitiores, ſuras carnoſiores, genuaque ob eam ipſam rationem collabantia, extrema pedum manumque tumidiora, omnem corporis aſpectum delicatiorem negligentioremq;, tactus eſt ei humidior, vox tenuior, greſſus tardior ac denſior, mem-

bra

bra fucciple niora, motus lentior. Medium vero & quodammodo neutrum genus, lafcivientis videlicet naturæ lufiones, hermaphroditi, virorum fpadones, fœminarum eunuchi. Quos tamen nihilominus quàm caftrati foleant equi, canes, taurive ad bellum utiles, docet Xenophontis Cyrus: ut utriusque funt fexus participes, ita & utroque nequiores, malæ mentis, mali animi, peſſimi & confilii, crudeles, duri, dolofi, callidi, malefici, At aliis alii magis minusve naturæ fexionisve culpa. Ex fe vero fpectantur hominis duplici ratione, ex iis quæ cohærent fubftantiæ, & ex iis quæ circumftant atque inducuntur. Cohærent fubftantiæ membrorum ac totius corporis habitus, ex facie, ætate, inceſſu, voce, fpiritu. Circumftant vero atq; inducuntur, ornatus, nomen, locus, tempus, & ejusmodi. Sunt & media vultus, & color, quæ omnia Aeneas in matre, Pyrgo in cœlefti Beroe, pernotarunt. Nunc age ipfam ex iis naturæ morumque infpectionem confideremus. Omnium quidem fignorum præcipua, quæ in oculis aut plane iis proximiora, cujus generis funt pupillæ, palpebræ, frons, genæ, fupercilia, nafus, labra, os, mentum, malæ, capilli, aures, ipfum caput. Secundum ordinem tenent, brachia, manus, ilia, pedes, Poftremum venter, tergum, fœmur, coxendices ac furæ, de quibus fingulis quàm breviſſime dicemus.

DE OCVLIS.

Oculi, hos natura tanquam confpecillares animorum noftrorum feneftras eſſe voluit. Et quisquam deinde quæretur, non feneftratum homini pectus? plurimam habent varietatem. Statu quidem, magni, mediocres, parvi, prominentes, conditi, tumentes, adæquati, concavi, mobiles, fixi, tremuli, rigidiores, conniventes, non conniventes, nictantes & non nictantes, Contuitu autem, vibrantes, languidi, humentes, ficci, fplendefcentes, tenebrofi, ridentes, mœfti, acuti, obtufi, graves, ludibundi,

i, truces, blandi, atque id genus cæteri. Colore vero, nigri, glauci, scilicet iidem ac cæsii, quique de iis fiunt, subnigri, qui ob gratiosam venustatem à Græcis χαρώποι, à nobis varii dicuntur. Et subglauci, qui ab illis αἰγώποι, à nobis vero caprini nominantur. Item ruffi, flavi, fulvi, unde cognomina familiarum, pallidi, punicei, lutei, virides, rubicundi, ignei, flammei, sanguinei, crocei, ostrini, aurei, lactei, atque id genus reliqui. Harum autem omnium qualitates, quid ita significent, longioris esset instituti recēsere, quid vero inter se mixtæ si fuerint, negocii quidem permaximi. Attingam tamen, potissimùm ea, quæ ad hanc ipsam rem magis pertinere videbuntur. Ac ne minutula forte fides habeatur, parum experto adolescenti, existimes velim, hujus rei authorem, non Pomponium, sed gravissimos olim philosophos Aristotelem atque Adamantium, quorum uterque rationem cur aut ita fiat adducere, cum vellet. Alter corpora animorum, vicissimque animos corporum affectiones sequi argumentatus est. Alter vero Prometheum, principi Limi, desectam undique particulam addere coactum, apposuisse nobis opinatur, vim leonis, astutiam vulpis, temeritatem apri, formidinem leporis, gravitatem bovis, falsum equi, scurrilitatem simiæ, fatuitatem pecudis, stoliditatem hirci, voracitatem suis, ductatū pardalis, ferociam tygridis, immanitatē ursorum, desperationem elephantorum, rapacitatem luporum. Similiter & cæterorum reptilium, volucrum, atque aquatilium naturam, magis minusve uti, & libido ferebat, & Limi natura patiebatur. Quem igitur, inquit, videris subnigros ac mediocriter concavos oculos habentem. Ex leone, qui talis est, animosum eum fortemque dijudicato. Quem candidos, Ex simia, simulatorem, fraudulentum, delusorem, maliciosum. Quem stabiles firmosque, Ex bove, gravem ac frugi. Quem protensos, ignavum, injurium, contumeliosum, ac vere ex Asello asinum. Itaque rem ipsam nostro more summatim expediamus.

DE

DE OCVLIS.

OCuli magni, mobiles, lucidique, ſi torvum contueantur, ſimul & ſupercilia porrigantur, agreſtioris crudi, rapaciorisque animi hominem indicabunt. Tales enim ſunt aprorum luporumque. Ariſtoteles quidem nec magnos nec parvos ait oportere eſſe oculos qui probentur. Prominentes oculi, qui ſeſe extra mittant, quibusque in circuli ſpecies tumor circumducitur; aut contra, quos veluti caſtrorum foſſa circumdederit, doloſum, ſtolidum, hominem ineptiſſimum ſignificabunt. Qui ſi & mobiliores fuerint, voracem. Si petulci atque ſanguinei, ebrioſum. Si glauci, nec juſtitiam, nec conſuetudinem hominis ullam. Si vero & ſupercilia gravarint, certior erit ejus amentia. Si tumentiores parvique, parricidium ac veneficium declarabitur. Quibuscunque vero fuerint prominentiores, ſplendidi, grandiores, purum, humidumque intuentes, inſigni omnes juſtitia & conſuetudine præditi, diſciplinis aptiſſimi, deamoroſiſſimi, qualem ex Theæteto didicimus fuiſſe Socratem. Conditi nimis, quanquam acutiſſimi omnium intuendo; niſi fuerint & magni, nullo pacto probantur. Horum namque parvitas, diſſimulatorem, invidum, inſidiatorem. Siccitas ad illa perfidiam, humiditas & amentiam augent. Laudatur vero ſtatus oculorum medius inter prominentem & conditum. Et qui nec tumidiores ſint, nec concavi, ſed mediocritatem quandam magnitudinis habeant caſtigatam. Mobiles oculi, turbatorem, ſuſpicioſum, interpellatorem, infidum, ac curioſum, magis perſicacem oſtendunt. Si & palpebræ moveant, certe animam præpotentem. Si minus, audacem, Ocyus circumvolubiles oculi, ganeonem. Tardioris motus, pigrum, inertemque denotabunt. Tremuli oculi, ſi in dextram ierint, ſocordiam, inſanitatem: Si in ſiniſtram, adulterium: Si vero introrſum, quaſi naſo annuerint, gratioſum, Venereum, & amoroſum declarabunt. Rigidiores nunquam boni: Nam ſi fuerint humidi, formidoloſum: Si aridiores, veſanum: Si pallidiores, ſtolidum judicabunt. Si vero gran.

diores

liores fuerint ac subrubicundi, impotentis erunt & libidinis, & gulæ testimonium. Quod si quem videris, qui splendescentes hujusmodi oculos habeat, hunc tu ad corvos, ut nec tibi civem nec vicinum esse audias, ut qui malis tantum & calamitatibus gaudeat alienis. Oculi qui cum se claudunt, sursum attolluntur, libidinositatis, gulositatis, ac sacri morbi certissimum signum. Quod si & pallidi fuerint, impios atque homicidas. Si subrubescētes nigrantesve, intemperatissimi oris mulierosos, stolidos, aleatores demonstrabunt. Contra qui feruntur deorsum, contraria iis esse omnia. Oculi qui cum sese aperuerint perstant vel cogitationem, vel certe alicujus rei pænitentiam significabunt, quæ res scilicet ex superiorum omnium ratione captabitur, si magni, prominentes, conditi, mobiles, & ejusmodi, Vibrantes parvique oculi, dolosum adulterionem. Magni verò, inceptum rudem, gulosumque arguent. Quod si grandiusculi, splendidique humidius contueantur ingentem commonstrabunt spiritum. Excelsam ac maximorum operum effectricem animam, iracundos, tamen, ebriacosos, ac supra hominem gloriabundos, qualem fuisse ajunt Alexandrum Macedonem. Tenebricosi oculi, manifestum quidem iis inest incommodum, Si tamen ficciores fuerint, infidum. Si & minuti, bilinguem, dolosum insidiatorem. Et cui gravissimas inimicitias profitetur Achilles, aliud pectore occultantem, aliud de ore promentem, animi multiplicis, pessimique. Si verò quales puerorum videri solent, humidi, grandiores, animosum, constantem, studiosum, prudentem, disciplinis habilem, timidum: ac prope avarum. Prælucidi autem modo contradixerit aliud nihil, optimi. Splendescentes oculi, tametsi utiles, non tamen certæ sunt probitatis indices. Iidem enim glauci sanguineive, calliditatē arguunt, ac jam vesaniæ proximiorem audaciam. Subnigri, timorē, formidinem, suspiciones. Nigri vero & adulterium. Qui si torvum contueantur, difficilitatis molestiæ, ac morositatis indicium. Si & humidum fortitudinis, imprudentiæ, celeritatis, iracundiæ, secordiæ, invenustatis

ſtatis. Si & ſiccum nequicioſiſſimæ ſceleroſitatis. Oculi in quibus voluptas quædam ac riſus, ut ita dicam, inhabitant, diſſimulatores. Iidem verò conditi, inſidiatores. Sicci, aut quibus exteriora palpebræ ſupercilia, genæ, ac labra non ſteterint, reprobiſſimos indicabunt. Humidi verò, non malos quidem, ſed tamen vanos, rudes, omnique animorum commotione carentes; pigros, intemperantesque. At ſi horum inanes palpebræ non connictarint, fueritque frons læta, & utrinque ſimul vacua ſupercilia, hominem eum ſignificabunt, magnificum, juſtum, ſuavem, pium, facilem, hoſpitalem, atque optimæ conſultationis. Triſtes vero humidique ſtudioſum, plurimarumque artium ſectatorem. Nam ſi & ſuperciliis obtegantur; affueritque læta frons, æquapilem, fidum, frugi; prudentemque monſtrabunt. Sicci vero ſi & vultus fuerit trucior. Item ſi frons aſpera, aſpectus immobilior, palpebræque rectè, ruſticaniſſimas voluntates, improbiſſimas & cogitationes, nec ullum unquam iis eſſe intentatum imperfectumque facinus. Acuti oculi tumultuatorum hominum ſunt atque rapacium. Oculi qui frequentius connivent, id autem eſt, cum immoto capite huc illud obliquantur, quod pro dubitare uſurparunt; formidoloſitatem coarguent. Si cum ſiccitate, fraudem, inſidias, occultumque aliquod malum. Si cum tremorem palleant, quopiã avertantur, fatuitatem. At vero quei contra non conniverint robuſtiores invictique. Quod ſi & gravedinoſum intueantur, nihil unquam boni eſt id, quod patant. Si lene atque humidum, ſtudioſos, faciles, amoroſos. Si palleſcentes, puniceive ſiccum, improbiſſimarum rerum memoriam; iracundiam; invidentiam, aut quamvis aliam extremam maliciam denotabunt. Et ſi circumvolvuntur, amentiam. Oculi quibuſcunque pernictant, inſidiatores, furaces. Si vero humidum, multarum artium ſtudioſos. Sin contremuerint palleſcantve, famelicos, & qui ad epilepſiam declinarint. Quibuſcunque vero non pernictarint, ſed ſi cum clauduntur defluant, verecundos. Si & mox attollantur, adulteros, voraces. Sin recti permanſerint, beni-

gnos

gnos, bonos viros. Sin & ſicci, temerarios indicabunt, Quod ſi ad hæc frontem quis habuerit aſperiorem, ſupercilia cō-ſtrata, palpebrasque duriores, agreſtiore animo, paratus audendum omnia, quique laudibus & honoribus & donis facillimè capiatur. Horum autem omnium mediocris ſtatus præcipuè laudatur.

DE PVPILLIS OCVLORVM ET CENCHRIS.

OCulorum acies, quas & pupillas vocant, parvæ quibus fuerint, praviſſimæ cogitationis eos eſſe neceſſe eſt, item & avaros ac puſilli animi, Serpentes enim Ichneumones, ſimiæ vulpesque hujusmodi. Contra quibus magnæ, placidiſſimæ mentis, liberales, magnanimos, forteis. ovium enim ac boum tales. Quibus ſecundum rationem oculorum decentes fuerint, probi. Quibus contrà, nefarii, impudentes, ſceleroſi. Quibus inæquales, non prorſus mali. Sunt autem interdum in oculis calculi quidam, quos Græci Cenchros vocant, ad ſimilitudinem Milii, candidiores, fulvi, pallidi, ſanguinei, quique admixtum habent pallidum fulvo & iis nigrum, In charopis oculis Cenchri qualescumque agreſticitatis, injuriæq; nota. In nigris ſanguinei veneficiorū, Pallentes, etiam magicorū carminum.

DE PALPEBRIS ET SVPERCILIIS.

QVi rectas palpebras flexaque ſupercilia non habuerint, ſed cum tremore ſubmoveant aſpectum, hi ſemiviri cum ſint, viri tamen eſſe coguntur. Quibus innuendo protenduntur palpebræ, fœminati. Qui alteram palpebrarum emittunt, & dum quopiam averterint, humidum ac molle reſpiciunt, delicioſi, qui plurimum formæ fiant ac mœchi. Veſiculæ autem illæ, quæ ſolent eſſe infra oculos, ebrioſorum. Quæ ſupra, ſomniculoſorum, Ambæ vero utrorumque. Anguli oculorum à temporibus parvi, reprobos. A naribus carnoſi, reprobiſſimos denotant. Supercilia qui attollunt cum ſpiritu: crudæ ſunt mentis, pravique conſilii homines, vani, obloquentes, iracundi, ſedi-tioſi. Recta ſupercilia, mollem: Juxta naſum flexa, rigidum: Iuxta tempora, deriſorem: Contracta invidum: Demiſſa malevolum indicabunt.

DE OCVLORVM COLORIBVS.

QVi glaucos oculos, minimasque acies habuerint, illiberales, avari, callidi. Qui eosdem aridos, incertis erunt moribus, agrestes. Qui humidos, dat enim hos Palladi Homerus, splendescentes decenterque magnos, optimi atque animosi. Subpurpurei quibus fuerint ocul cum siccitate, iracundos. Cum humiditate, ebriacosos s dixeris, nihil aberrabis. Subalbidiores paucamque glaucitatem habentes, timiditatis atque impotentiæ signum. Cerulei, quia cæteris humidiores, propterea & meliores. Verum de oculis suprà quàm constitueram satis, nunc & reliqua prosequamur.

DE NASO.

NAsi summum gracile si fuerit, facilem iracundiam. Crassum verum depressumque, consceleratos mores denunciat. Plenum solidum, obtusumque si videris, ex leonibus, mollossiisq; fortem ac jactabundum dijudicato Nasus oblongus, gracilis, rostratusque ejus quoque generis mores dabit. Nasus adclinans, vitæ morumque honestatis signum. Nasus rectus linguæ significat intemperantiam. Acutus, iracundiam, Obtusus, molliciem. Aduncus qui & aquilinus, regalem animum, ac magnificentiam. Simus, immodestiam, scortationem. Minor, fraudem, rapacitatem. Adapertus, animi vim roburque corporis. Angustus rotundior obstructusque. solitarem, secordiam, vesanitatem. Obliquus intortusque, mentis & animorum obliquitatem.

DE FRONTE.

FRons angusta, ruditatis. Plana, secordiæ, Magna, segniciei. Parva, mobilitatis stygmate inusta. Frons autem longa, docilitatem, atque optimos sensus ostendit Depressa atque humilis, fæminatum. Rotunda, iracundum. Gibbosa, insensatum. Circumducta, impudentem. aspera; quæ quasi fossas habeat, infidum, callidum & si cætera absfuerint, stolidum. Quadrata, quæ scilicet suæ magnitudinis mensionem habuerit, evidentissima pru-

den

dentiæ, fortitudinis, intellectus, magnificentiæque index. Frons alta jectaque, contumaciam. Distenta, securitatem. Rugosa, studium ac sollicitudinem ostendet.

DE GENIS ET MALIS.

GEnæ malæque quibus carnosæ, segneis atque ebriacosos indicant. Graciliores, improbitatis. Pinguidiores, calliditatis. Crassæ & ab oculis demissiores, invidentiæ signum. Rotundæ dolosorum. Prælargæ, vaniloquentiorum.

DE ORE ET LABRIS.

OS neque firmum, neque protervum, audaciæ, nugacitatis, dementiæ nota. Os parvum prominensque, insidiarum, reprobitatis. Concavum ac fornicatum, ut si infremeret, invidentiæ, scelerositatis. Humile ac depressum, formidinis & consiliorum instabilitatis. Oris autem sectio, vesanum, crudum manduconem. Vastitas caninam denotabit exuricionem. Os parvum fœminas, majus viros decet. Labra in ore majori tenuia, ut inferioribus adjiciantur superiora, magnanimitatem significabunt ac leoninam fortitudinem. In minori vero, ignaviam, inhumanitatem, molestiam, impietatem, perfidiam. Quibus supra caninos attolluntur ex rictu labra, pessimorum morum, adclamatores, in injurii conviciatores mordaces. Quibus totum os protenditur, labraq; sunt de Chionum Labeonumque cognomina, & moribus & operibus sunt suini. Quibus inferiori labro, superius labrum super adjicitur, prudentiores. Quibus contra labro labium prominebit magis, non prorsus mali, quanquam vani & stolidiores.

DE MENTO.

MEntum quibuscunque longius non omnino reprobi, nisi quod præter modum loquaciores ac molliuculi. Quibuscunque brevius, pessimi, crudeles, diri, atque insidiatores. Ex serpentibus qui tales sunt. Quibus acutum, bonam habent hi omnes mentem. Quibus rotundiorem figuram circumscripserit, effœminati. Qui-

bus quadratam, utiles. Quibus summo in loco tanquam in duos vertices dissiluerit, modo scissura sit apparens, dolosi. Nam si levis, Venerei potius gratiosique judicabuntur.

DE CAPITE ET CAPILLIS.

CAput valde parvum quisquis habuerit, is ab omni erit sensu humanoque captu alienior. Qui modicum, fortis, probe sensatus, magnanimusque. Qui permagnum, imbecillus, illiberalis, nullius aut certe rudissimi perceptus, Qui obliquum, inverecundior. Qui altum, contumacior. Qui utrinque connexum, iracundior. Pars capitis posterior depressa atque humilis, formidolosi, ac prorsus animo toto carentis. Caput volunt id sensibus cæterisque rebus videri perfectum, quod mediocre fuerit, quod rectum, quod & intra mensum constiterit, ac ξ Græcæ literæ figuram habuerit. Capillos autem nihil ad hanc rationem conferre vult Adamantius. Sunt verò multiformes pot recti, crispi, leves, intorti, molles, duri, densi, rariores, nigri, albi, glauci, rubei, ruffi, flavi, & ejusmodi, Aristotele tamen molliores capillos, facilioris vult esse ingenii signum, duros agrestioris.

DE AVRIBVS.

AVrium multa varietas, quædam sunt tenues, quædam crassæ, aliæ magnæ, aliæ parvæ, extantes, pressæ, atque earum mediæ. Item quadratæ, rotundæ, immobiles & unde flaccorum cognomina, languentes ac deciduæ. Tenues igitur minores ac veluti circumcisæ, fatuum denorabunt, callidum, maliciosum. Crassæ magnæque, surdastrum. Extantes præsentaneam hominis docilitatem, mansuetudinem, benignitatem. Pressæ, inscitiam, ruditatem Quadratæ vero ac mediocriter magnæ in audiendo argutissimum.

DE FACIE AC VVLTV.

FAcies quibus est, Aristoteles inquit, magna, rudiores. Quibus parva. immoti. Quibus larga, stupidi, Quibus circumlata, animosi. Carnosa, inquit Adamantius, facies, deliciosi est hominis, lauti ac

pubes-

pubefcentis. Macra. ftudiofi, deamatoris, infidiatoris. Parva facies, parvos quoque redarguit mores. Permagna verò ftolidiores. Iam verò ipfe index obtectorque confcientiæ noftræ, vultus quàm incertus, inconftans, varius, quia totus videlicet ex animorum perturbationibus confingitur, Quin etiam interdum earum fimulator ac diffimulator. Quare haud temere ex eo omnibus horis dijudicandum, nifi cum ab ejusmodi motionibus animi deferbuiffe videbuntur. Mille funt ejus varietates, mœftus, jucundus, facilis, feverus, alacer, triftis, clarus, tenebrofus, nubilus, dolorofus, pervigil, fomniculofus, fecurus, audax, meticulofus, & ejusmodi, quorum & animi tales. Alacer autem clarusque vultus, certiffimus index adulterii Erubefcens hinc illud, falva res eft, pudoris, verecundiæ. Vultum qui perexprimere potuerit, is fe fciat non multum jam abeffe à Lifyppo. Nunc vero deinceps & reliqua.

DE COLLO.

COllum quicunque habuerint oblongius, graciliusque, timidiores funt, atque egregiè malorum morum. Qui pinguidius prolixiusque, animofiores, jactabundi, contumaces. Qui & compactius, robufti, fortes atque ad difciplinas idonei. Nam qui contra inanius habuerint, vafri, adulterive. Collum quod nervis obtenditur, finiftri idfint & cætera fatui, inque dementiam delabantis. Collum præpinguius, iracundi, ad difciplinas inhabile fuini. Collum brevius præmultumque audacis. Collum denfius nullam in partem cadens, finiftri, contumacis, inepti. Collum effractum, femiviri. Collum in dextram adclinans, ornati, prudentis, ftudiofique. In finiftram adulteri, ac nullius prudentiæ. In utramque verò aut in quamvis aliam, praviffimi animi ac mentis indicium. In nullam verò, moderationis, plurimæque & artis & exercitationis. Collum quibus longum, iisdem erunt etiam crura longa.

DE CERVICE ET GVTTVRE.

CErvix quibuscunque afpera atque obliqua fuerit, ineptiffimi. Quibus quæ fub ea funt fpondiles afperæ,

collumque prominentius sese humeris super effuderit, injurij, pradurae mentis, ad disciplinas tanquam ad Musicen asinus apti. Guttur asperum, levitatem arguit, protervitatem linguae atque arrogantiam. Quod si & spondilibus haeserit, solam ex iis levitatem, item hominem ebriosum, querulum, tristem, iracundum, coenipetam, alioqui semper altiora cogitantem.

DE CLIDIBVS, PECTORE ET MAMILLIS.

CLeides, sic enim à Graecis vocantur, hi qui è summo pectore in imam gulam exeunt vertices, à clavium effectu simili. Obstructae, nullam vim aut sensus aut actionis ostendunt, Apertae, molliorem foeminatumque. Mediocres verò, quae ad nasi longitudinem dimensu inter se distarint, insignem hominis & prudentiam & virilitatem. Quibuscunque ab umbilico ad cleidas, major commensus quã sit circumlatio colli, hoc est, plus duabus faciebus, gulosi, exuriones. Pectus magnum ac dearticulatum, significat robustitatem; gracile atque imbecillum, animi pusillitatem. Carnosum verò, affectus dexteritatisque carentiam. Mamillae quibus in obeso pectore dependent, scortatores, ebriosi, & ganeones indicabuntur. Nunc postremum ad reliqua.

DE HVMERIS, SCAPVLIS, LVMBO, ET TERGO.

PIngues humeri, nullo modo probantur. Robusti, robustos & mores significant. Vacui foeminatorum sunt ac timidorum. Graciles erectique, pessimorum. Inarticulati efformesq;, stolidorum. Scapula quibus est robusta, robusti & ipsi. Quibus imbecilla & gracilis, timidi ac pusillanimes. Carnosa, sensuum indicate gestatem. Angusta etiã fatuitatem. Latior, mentis altitudinem. Rotundior, industriam, sagacitatem. Gibbosa curvaq; scapula: humeriq; in pectus effracti, invidentiam, pravitatem. Lumbus osseus, fortem significat, & virilem. Carnosus mollisq; mollem & effoeminatum. Acutus verò intemperantem ac timidum. Tergum latum, ac solidum animositatis generositatisque signum. Angustum contrà & solutum, timiditatis, & illiberalitatis. Incurvus autem homo, nequaquam unquam

bonus,

bonus, nisi membra humidiora cæteraq; urbana affuerint signa. Sic tu eum succinctum ac venatorium judicabis.

DE VLNIS BRACHIISQVE.

VLnæ si ita fuerint prolixiores, ut demissæ manus ad medias infra coxendices pervenerint, fortitudinis ac felicitatis signum. Breviores verò, quorum capita cibo occurrunt, malevolentiæ, invidentiæque. Exiles, hominem effœminatum. Carnosiores verò disciplinis sensibusq; carentium. Vlnas, brachia cubitosque ipsos bene articulatos esse oportet, quos probari voluerimus.

DE MANIBVS, DIGITIS, VNGVIBVSQVE.

MAnus teneræ molliores que, optimi dicuntur esse ingenij argumentum. Duræ magnæque, fortem illum quidem significabunt, haud satis tamen disciplinis idoneum. Parvæ manus, callidum. Perbreves ac mutilatæ, fatuum. Quæ si & pingues, nequissimum. Angustæ gracilesque manus, rapacitatis. Pleniores quæ oblongos habeant digitos, furacitatis. Graciles tortuosæque, nugacitatis voracitatisque indicium. Digitos quicunque habuerint compactos, nunquam boni. Qui constratos disjunctosque, callidi, avari, ac perdidissimorum morum. Qui parvos gracilesque, paucissimi intellectus. Qui præmutilos crassosque, audaces, ferini. Qui oblongos gracilesque, minimæ rudiorisque mentis. Digiti qui commensu constiterint suo, omnium optimi. Vngues lati colore albo subflavoque, naturæ bonitatem. Angusti prolixiores, curvique item & carnosi, improvidum, male sensatum. Obliqui, inverecundum ac rapacem commonstrabunt. Parvi, pallidi, nigri, asperique ungues, & qui carni hæserint, calliditatis. Rotundiores libidinositatis indicium. Vnguium illuciditas nequaquam est hominis frugi. Ipsi tamen per se ungues infirmam habebunt rationem.

DE LATERIBVS, ILIBVS ET VENTRE.

LAtera graciliora, formidinem, debilitatem. Dura atque carnosa, indocibilitatem. Circumlata atque in speciem tumoris plena, nugacitatem nequitiamque redarguent. Ilia præpinguidiora mulierum, ossea virorum, Gracilia, densa, sordida, & tanquam eliquata, calidissimorum hominum, venter vacuus, & sanitatem & magnanimitatem ostendit. Macerrimus ac præter modum inanis, timiditatem, nequitiam, exuritionem. Carnosus si & mollis fuerit, prudensque sensuum hebetudinem, intemperantiam, ebriositatem. Si durus cervicique compactus calliditatem.

DE COXIS ET CRVRIBVS,

QVibus articulatæ solidæque fuerint coxendices & crura, egregiam naturæ aptitudinem præstabunt & generositatem. Quibus contra inarticulatæ ac molles, timidam imbecillitatem. Quibusprægraciles, improbitatem: quæ si etiam nervosæ, præter illa immodestissimam procacitatem. Crura vero ipsa suris prægnantia, intemperantes, inverecundos, & abominabiles indicabunt. Genua quibuscunque tanquam collabantia, mulierosi fæminatique.

DE PEDIBVS AC TALIS.

PEdes nervosi, articulati, & generis & morum nobilitatis vestigia imprimunt. Teneri & quales Telemacho dat Homerus humiduli, molliorem significant. Præmutili ac pingues, ferinos arguent mores. Oblongi, plurimæ cogitationis signum. Parvi, calliditatis. Magni, mœchanicitatis. Qui adæquatas habuerint plantas, aut contra nimium connexas. Item, qui quasi talis incedunt, improbi, astuti, callidique. Tali autem discreti, nobilem. Molles levesque effœminatum. Graciliores, timidum, intemperantemque demonstrant. Calcaneorum crassitudo plurimæ servilitatis atque indocibilitatis indicium. Præpingues talos, asperiora calcanea, carnosos pedes, digitosque horum incurvos, & suras prægnantes qui habuerint, omnes, patrio vocabulo utar, Caraces. Sic enim pueri appellare solebamus fatuæ mentis hominem, furiosum.

DE COLORE.

NVnc demum pauca quædam & de colore dicamus. Nã nomen ipſum & facta, baſis explicabit. Nulli unquam artifices, vocem dabunt, inceſſum, vultum, ſpiritum, ætatẽ, ornatum. Statuæ cum fiunt, ipſæ præſtabunt. Quibus igitur niger eſt color, adulteri, timidique, Albicans color, pigrum, intemperantem, fœminatum, incontinentem. Fulvus, doloſum ac multiformem. Subviridis, quem objiciens Piſoni Cicero, ſervilem vocavit, niſi ex aliqua ægrotatione is fuerit pravum, timidum. Luteus, avarum, invidum. Mellinus, iracundum, epulonem, nugigerulum, dicacem, meticuloſum. Flammeus in leviter ſubrubeſcente corpore ſi perdurarit, naturæ bonitatem, aptitudinem, in diſciplinis capeſſendis promptitudinem & egregiam animorum nobilitatem ſignificabit. Albus ſufflavusque, & animi & corporis vim promittet. Atque hæc generaliter. Pectus verò ſubrubicundum, excandeſcentem iram denunciat. Idemque erit, ſi quæ circa ventrem, quæque in temporibus inſunt venulæ, paulo apparentiores fuerint. Vultus ipſe perrubicundus, verecundiam oſtendit. Nam ſi genæ tantum erubuerint, vinoſitatem. De coloribus autem oculorum, quia junctim dicendum de iis fuit, ſatis quidem, ut arbitror, eſt ſupradictum.

HÆc ſunt, tum ego inquam, quæ Phyſiognomonica nuper noſtro more interpretati ſumus. Si quæ diſplicuerint, monebitis. Nam ad Piſtorienſem noſtrum cogitamus dare, voloque ei hæc probatum iri quàm maximè. Sed nunquid rogo ſentitis, quantum hæc Statuario intellecta conducant, quantumque ſint ut intelligantur neceſſaria, an aut Deum aut hominum quenquam quis ponet, cui prius hæc cognita non fuerint? Miſeret me fateor iſtorum Deorum, atque inprimis Nazerini noſtri Dierecti. Nam quis erit unquam vir bonus, cui quidem honoris quàm vitæ ſit ratio potior, qui non & alterum atque alterum malit Gaballum, quam ſe iſto modo ſpectari, diſſimulatorem, impudicum, furem, perperum. appetonem, tenebrionem. & ejuſmodi? Verum & id qui-

dem nimis, nunc ad Perſpectivam rationem pertranſeamus, quæ etſi fermè tota pictorum eſſe videatur, ad ſculptorium quoque munus transfertur quàm commodiſſimè. Ea vero duplex. Altera, ad φυσιολογίαν, altera vero ad γραφικὴν pertinebit. Priore quidem illa rationes traduntur, cur inconſpicuis ita perſpectus afficiantur, ac quemadmodum triplex illa ſpeciendi ratio fiat, ex directo, ex reflexione, ac refractione radiorum. Quæ quoniam plurimos nacta eſt, & Græcos & Latinos ſcriptores, eſtque aliquanto ab hac noſtra remotior, non eſt mihi propoſitum eam vos edocere, qui alios ſoletis. Poſterior autem hæc noſtra duplex, namque vel ad totum opus vel ad ſingulas pertinebit partes. Quæ ad totum opus pertinet, prior, ac viſu primum dijudicatur. Quæ verò ad partes, eas ſibi res tantummodo conſiderandas proponit, quæ perſpectioni occurrent. Prioris autem hujus quæ ſeſe latius effundit ratiocinatio, ſumetur ſic. Omne corpus quocunque ſtatu conſtiterit, in aliquo quidem neceſſe eſt eſſe loco. Hoc cum ita ſit, quod prius erat, prius quoquoque & hic nobis conſiderandum. Atqui locus prior ſit neceſſe eſt quàm corpus locatum. Locus igitur primò deſignabitur, id quod Planum vocant. Facies autem quàm directiſſimum ſit. Ad perpendiculum mediam lineam demittito. Hinc inde ſemicirculos circumducito, per eorum interſectiones lineam ipſam æquoream trahito. Ne quis verò fiat in collocandis deinde perſonis error, fieri oportere demonſtrant hoc modo. Eſto jam in hac quadrata, nam ejusmodi potiſſimum utimur, tabula hæc inquiunt linea. At quantum ab hac, plani definitrix diſtare debebit? Aut ubi corpora collocabimus? Qui proſpicit, niſi jam in pedes deſpexerit, proſpiciet à pedibus, unica ſui ad minimum dimenſione. Ducatur itaque quod voluerit pedum linea hæc. Mox deinde hic longius, attollatur alia in humanam ſtaturam ſic. ex hujus autem ipſius vertice ducatur ad extremum æquoreæ linea, ſic. Itidem ad omnium harum portionum angulos, Sic. Vbi igitur à media æquoreà perpendicularis

hæc

hæc, cum ea quæ ab vertice ad extremum ducta fuerat, se conjunxerit, plani finitricis lineæ terminus hic esto, quod si ab æquorea ad hanc finitricem, ab laterali ad lateralem, absque ipsarum angulis ad angulos, plurimas hoc modo perduxeris lineas. descriptum etiam collocandis personis locum habebis, nam & cohærere & distare uti oportuerit his ipsis debebunt intervallis. Atque ad hunc modum differuerint. Nos nostro more forsitan distinctius, Sculptoriæ Perspectivæ pars, quam ad totum opus pertinere diximus, triplex. Nam triplex omnino spectiendi legitimus ordo. In rectum, cum videlicet intra extremas hasce verticis ac pedum lineas visus dirigitur, cujus ratio proprie, uti arbitror ὀπτικὴ nominata. In sursum, quod ad usque medium horizonta supra caput attollitur, quæ ἀνωπτικὴ dicta. Et deorsum cum infra pedes tantundem demittitur, quæ καθωπτικὴ nuncupata, in quibus omnibus quid oporteat diligenter considerandum. Ille etenim perspectus, qui fit in rectum, non nisi ad priores pervenire poterit personas, aut per intervalla earum ad secundas, atque interdum etiam ad tertias. Quoniam verò hoc ipso perspespectu quæ primo sese offerunt res, paulo plus quam ex dimidio prospectantibus occurrunt, itidem & istic in tabula extare primo loco debebunt, sic contractius secundæ hoc celsiore, propter rationem distantiæ in plano, Sic. Contractius vero & tertiæ, vix summam hinc superficiem mittent, quod ipsum in vetustissimis plerisque monimentis observatum animadvertimus. Ea namque oculorum lex est. Priora sese magis ostentent, longinquiora compressius videantur, Si igitur distarint hinc personæ, ab his qui in prima hic constiterint acie, prominebit exterius planum, Sic. Sin cohærebunt hic à tergo posterioris nihil id ita oportebit. Cum verò suspicitur, atque in alto aliquid loco significare voluerimus, verbi gratia hominem hunc in summa specula, Nautam hic in summa turre mali, aut Dædalum etiam si libuerit cum Icaro volantem, considerandum qua distantia, quave id altitudine ab hoc ipso suspectionis centro fuerit, & quantum illinc radiorum

rum

rum unumquodque suscipiat. Nam hic propius, istic remotius, hoc majus, illud minus esse conveniet hoc pacto. Sed quid hoc est Leonice, aciem nostram, cum attollitur, superas etiam domos Deorum scandere, cum dirigitur 40. milia pass ulterius non progredi, sed in convexum terminari. cum vero demittitur, inferius pedes non transire, & tamen quæ sub pedibus sunt, non terrena semper spectare? in quamcumque vero deferatur partem centesimo passu hebetari? Ascendimus enim Cremonensem & nos turrim, eo cum accessissem nuper ad Grammaticos salutandos, Lugarium, cujus cum gnato mihi familiaritas, & Cajetanum vestrum, ut narrare solebat in Græcis literis condiscipulum, neque vero putetis ulla me re in tota illa provincia delectatum magis quàm consuetudine, quorum est feracissima Grammaticorum, quàm multos Brixiæ, Bergomi? Taberium Britannicum, hospitem in primis meum Clementem, qui claras facit suas videri, minutulas quasdam ubi Grammaticam doceatur Athenas. Quid vero me Grammaticis non delectari Grammatico patre natum? sed etiam ad propositum. Sin itaque despicietur, quando is est frequentior multoque difficilior prospectus majorem & curam diligentiam adhibendum nobis erit. Tunc enim despiciendi hæc ratio tractabitur, quoties plurimam rem aliquam ostenderimus, veluti magno in populo cum sæpe cohorta est seditio, pugnas, prælia, urbes, & ejusmodi, quod ipsum fieri aliter non potest quàm despectu. Etenim in omni re tumultuosa spectaturi, semper altum conscendimus, Quare quoties multiplicem voluerimus rem ullam talem prospectantium oculis subjicere, ad hanc ipsam despiciendi rationem decurretur. Ac quæ primo in quam velis partem se offerunt, proximiore hic loco statuemus. Quæ deinde intermedio hic conspectiore, Quæ postremo hic celsiore, eum in modum, ut spaciis quæque suis interdistincta, suo sic ordine dignoscantur, cujusmodi intelligitur illud, Videt Iliacas ex orbem, Atque ille uterque Vulcanius clypeus. Constat enim

tota hæc in universum Perspectiva, dispositione, ut intelligamus quacunque ratione spectetur, quantum ab alio aliud distare aut cohærere debeat, quot necessariæ sint ad illam rem significandam personæ, ne aut numero confundantur, aut raritate deficiat intellectio. Dicerem equidem de hoc ipso genere toto singulatim plura, nisi prudens artifex, quæ dici possent, ex supradictis facilime cuncta deprehenderet. Intelligendum est autem in recto perspectu, tabulam ipsam pro pariete; in sursum pro æthere, in deorsum pro terra accipi oportere, Quanquam inter se una semper egeat alterius, ex qua re sola Perspectivæ rationis hujus lex tota dignosci poterat, Igitur animadvertite, libet unico vobis exemplo rem omnem significare: Esto hic sagulatus Hannibal, hic purpurati Romanorum duces, Paulus & Varro, hic Romana manus, hic Chartaginensis, hac fluvius, hic & cædes. Dirigatur age nunc æquor in rectam oculorum aciem , Sic : certè non videtur: deprimatur hæc pars anterior, jam melius. Age adhuc; etiam melius. Age adhuc in perpendiculum apertius, ita semper oculus rem sibi subjectam quærit. Esto rursus hoc pulpitum cubitis age altum tribus, si res quæ in eo fient, videri debebunt; certè aut iis qui posterius sunt, ascendẽdum erit, aut certè quasi hic liber cum legimus attollendum pulpitum, ita nunquam & hic erit à natura recedendum. Hanc verò triplicem speciendi rationem à pictore quisquis ille fuerit, animadvertimus perbelle semel adservatam. Ita enim is Danaem composuerat, ut si prospiceres avaram ipsam puellam, stupescentem videres. Sin suspiceres, Iovem jamjam è nubibus descensurum impluvio putares. Sin verò despiceres, proximas regiones aurea consperſas grandine mirarere. Sed de universali Perspectiva hæc satis. Altera verò Perspectivæ pars quæ singulas considerat rerum partitiones, est quidem illa vulgaris, Pictorumque pueris usitatissima, Sic tamen ut summam assecutus videri possit, quisquis eam recte tenuerit. Est autem nihil aliud hæc perspectiva, nisi quædam in reddendis rerum omnium utcunque paruerint simi-

ſimilitudinibus verſatur, quæ non ita ſunt, ita tamen videri faciat: Id verò ex merita potiſſimum longitudinis menſione, ſive hominum, ſive ædificiorum aut cujusvis alterius alicujus corporis, cum ab ſua rectitudine proſpectari deſierit, ſive rotundam, ſive triangularem; quadrangularemve, aut quamvis aliam lateralem habuerit formam. Nam continuò ad conciſionum, quas decurtationes vocant, difficillimas rationes deveniendum, noſtra tamen quantum fieri poterit demonſtratione facillimas. Rotundas igitur omnes rerum omnium formas conciſione præſtabimus, Sic. Eſto hic circulus, hæc rota, hoc age potius ſpeculum. Efficiatur primum ex eo quadrangulus, Sic. Mox undique de lateribus, & de angulis ducantur quæ interſecentur in centro lineæ; ſic. Deinde productis ab hoc uno latere duabus his lineis, eodem ſpacio circuli fiat hic triangulus, quo ex dimidia parte diſſecto, totidem rurſus ducantur & hîc, quot in priore circulo lineæ, ſimili ratione. Qua igitur hic interſecantur, centrum erit hujus alterius, hoc pacto. Eſto præterea, ſi voluerimus idem in latus ſpectari, ſic: Ducantur de iisdem ambobus lateribus, diametri ſpacio, in directum lineæ, nam hic tanquam compreſſura cogetur, hoc modo. Similique etiam ratione ducantur per latera, perque angulos lineæ, quo quidem ſpacio videbitur anguſtari totum, ſic, centro adhuc in interſectione ſervato. Triangulares autem, quadrangulares, lateralesque omnes; nam una fermè omnium ratio, diverſiores in hunc fient modum. Eſto hic liber, Homerus eſt, noſtræ deliciæ, quem nunquam temerè à me longius abeſſe patior. Eſto uti apparet in pluteo rectus, recta enim primo eſſe omnia oportebit, quæcunque in aliam erunt ſtatus rationem tranſitura, Sic. Ducantur de omnibus quatuor angulis in longum paralleli lineæ, paulo & surſius & deorſius, ut libuerit, age ſic. Singuli autem & hic anguli ſui contineantur lineis, ſic. Videtis ut jam reſupinarit. Spectetur idem & à tergo in hunc modum. Altitu-

lo hæc, ipsaque latitudo, non enim dum sic apparuerint, quicquam de iis comminuitur, erit hujusmodi, æquabilis autem hæc superior paginarum planicies, productis paululum ab latitudine lineis in sursum, Sic. Item & hæc inferior ad eandem rationem status, Sic. Nonne præsentata vobis species videtur? Quin & apertius ut hinc sit Ilias, illinc Odyssea, Sic. Ducantur de singulis angulis in longum, eodem ut diximus paralleli modo, Sic. Quis mox unusquisque descriptus finiatur lineis sic quam prope eadem oculis, in hanc alteram commutata nunc est forma illa prior. Sed jam altero contenti exemplo erimus. Esto hic M. T. Ciceronis, vel C. Cæsaris facies ad perpendiculum discriminatrice linea nullam declinans in partem, sed porrectissimo contuitu perspiciens in hanc M. Antonii vel M. Catonis, hoc modo, ut reliquum jam corpus, cujus hæc eadem est ratio, dimissum fecerimus. Punctus autem quo terminatur frons, Aristotelico more sit A. in interciliis oculorum hic sit B. in extremis hic naribus C. hic mento sit D, vertex E, gula inferior G, mutetur inde prospectus, ad medium usque horizonta collatur, dirigaturq; acies in signũ hoc, ubi sit litera S. hoc modo. Ducatur nunc linea directa AB, ad S, sic: reliquæ itidem suo intervallo similiter sic. En ut perpendicularis, quæ modo fuerat nunc obliqua, quin & cæteræ partes intra suas continebuntur lineas, sic. Simili etiam modo & hanc alterã M. Catonis in despectum, suspectum, aspectũ, ex dimidio, sesqui oculo, Vultuvè toto, diverterimus in mille varietates. Sed rerum omnium similitudines, quemadmodum ex concisionibus reddendæ sint, in aliam diem transferemus. Est enim maximè, ut mihi quidem videtur, negocii satis mihi nunc sic eam vobis breviter significasse. Atque equidem videmini nescio quid aliud agere, vereorque ne jam permolestus esse acceperim. Sed quandoquidem cœpistis obdurate, mihi de Statu motuque pauca quædam hoc loco dicenda. Status igitur, unde Statuæ dictæ alii sunt recti, alii flexi, alii verò & obliqui recti status

tus ii ſunt, qui ſui natura conſtabunt, nullamque omninò vergent in partem ut cum aſtamus. Flexi ſunt, qui primum à rectitudine declinaverint, ut cum proni ſupinive accumbimus. Obliqui vero, cum aliquo facies avertetur, membraque ad actionem diſtorquentur; quorum omniū certiſſima ratio his ipſis continebitur finibus, quos hic effectus comprobarit. Omne quidem corpus, niſi extrema ſeſe undique contineant librenturque ad centrum, collabatur ruatque neceſſe eſt. Stantibus itaque ſic nobis pede in uno, ſi quò mutabit corpus, declinaritque à recta linea caput plus pede, neceſſum concidere. Quod in iis videri manifeſtiſſimum poteſt, quos Græci σχοινοβάτας noſtri haud minus inepte Funambulos dixere. Illorum enim corpora ſic librantur, ut ſi quam in partem inclinarint, jamjam ecce caſuros ſperamus. Sin verò vertatur in dextram facies, perpendicularem ipſam ab extremo nariuni lineam, dextri pedis quo ſemper inniti ſolemus exteriorem nodum non progredi. Aut ſi in ſiniſtram, interiorem ſiniſtri vix attingere. Siniſtrum verò pedem non longius ab dextro ire quam pedis unius ſpacio Motuum verò neque enim quæ à principibus philoſophiæ, ipſoque Platone noſtro dicta de ſtatu motuque ſunt, repetenda nobis ipſo in loco duximus, Quidam ſunt primi, ut cum incipimus moveri. Quidam medii, cum intra initium finemque verſantur, Quidam ultimi, cum ad finem ferè pervenerint, nec dum firmantur. Si enim firmarentur, ſtatus quidem dicendi eſſent, non motus. Quare & illi ſtatus laudantur, quei vel à moribus facti videbuntur, vel in motus tranſierint. Motus præterea aut ſunt faciles, aut violenti. Faciles motus ſunt, qui remiſſa nulloque fiunt conatu, veluti cum deambulatur. Violenti ſunt, qui vires conatusque vehementiores exprimunt, veluti cum accurritur, Cum trahitur pelliturque huc verſus & illuc. Ejusmodi ſexcentæ ſunt varietates. Alii fiunt huc illuc in rectum, alii in dextram, alii in ſiniſtram, alii feruntur in ſurſum, alii in deorſum. Eſt autem uti ſtatus & motus, ita & ocium. Ocium vero alterum eſt liberale, illibera-

berale alterum. Liberale, est veluti cum philosophos mortem commentantes, uti apud Aristophanē Socrates est, in cista suspenderimus. Illiberale vero jam dudum in omniū pictorum consuetudinem venit. Præcipuèq; solitum fieri à Mantenio nostro, ubi negligētes famuli modo accumbunt, modo dominorum imperia deoscitantes expectant, modo inertes, stupidiq; manent. Quod opportune factum si fuerit, jucunditatem simul atq; ex varietate gratiā afferet. Sed enim superioris perspectivæ species, quas tamen de Hermogene mutuabor Regi tuo, potissimū duæ σαφήνεια cum scilicet spectantium oculi quadam afficiuntur perspicuitate. Sic in medio classes æratas actia bella cernere erat, totumq; instructo Marte videres fervere Leucatem, auroque effulgere fluctus. Itemq; illud, Namque videbat uti bellātes Pergama circum, Hac fugerent Graii, premeret Trojana juventus, Hac Phrygas instaret curru cristatus Achilles. Et εὐκρίνεια cum videlicet ex ornatu quæque suo ac decore placent. Sic: Sævit in medio certamine Mavors celatus ferro. tristesq; ex æthere divæ, & scissa gaudens vadit discordia Palla. Posterioris autē hujus tres, ἐνάργεια, Quando scilicet ex ea re quòdq; præcesserit, quodque fit, evidentissimè repræsentatur, Sic: Et versa pulvis inscribitur hasta, leviq; patens in pectore vulnus. Ἔμβασις, cum quid ex ea ipsa re futurum jam sit commonstratur, Sic: Constitit in digitos exemplo arrectus uterque. Manet imperterritus ille, hostē magnanimū operiens, & mole sua stat. Ἀμφιβολία Quoties dubium fit; quæ medio locata res est, huc potius an illuc referri oporteat, Sic: Lora tenens tamen, incertum enim videri posset, id ne sit quanquā hæreat curru resupinus inani, an quanquam cervixq; comæque trahantur per terram scilicet inter illas media. Vt enim altera manifestiorem quæ nondum acta est, rem facit. Altera futuram ostendit. Ita & hæc rem utrinq; dubiam proponit, quod in Polignoto Thasio pellaudarunt. Fertur is militem ita pinxisse, ut dijudicari haud ullo sanè pacto potuerit, conscendere mallet miles equum, an mallet equo descendere miles, quam rem & ipsi nos Sculptura nuper imitati sumus. An non Homericū illud glauci, Ante alios semper magnis excellere rebus, ha-

bere in animo ſemper debebimus? Item & νοήμα, quotie plusquam fiat intelligitur, cujus generis fuiſſe ajunt pictu ras Protogenis ſic, Trunca manum pinus regit, Demiſſur lapſi per funem. Indutus at olim Demolos curſu pallãte Troas agebat. Sed in omnibus hiſce præterquã in Amphi bola unico hoc ſemel Poetæ, nam qui apud Sculptores nc ſtros invenias? exemplo contenti erimus, Intextusq; pue frondoſa regius ida, Veloces jaculo cervos curſuq; fatiga Acer anhelanti ſimilis, quem præpes adida Sublimen, ra puit pedibus Ionis armiger uncis, quæ rogo Enargia? Qui vero & hæc quæ ſequitur Emphaſis? Longævi palmas n quicquam ad ſydera tollunt cuſtodes. Quid verò & hoc pc ſtremum? Sævitq; canum latratus ad auras, quam multa e eo intelligentur? Pueri certe ſpecioſiſſimi patientiam, Ir temperatiſſimi raptoris incontinentiam qui nec ſtragul quidem expectarit, ſed jam de Graphice ſatis. Altera ver Ductoriæ pars quam ψυχικὴν h.e. animationẽ vocavimu Sed quidem μίμησι continebitur, h.e. imitatione, Cujus ta ta, ut mihi videtur, vis eſt, ut vel ſolam eam poſſe Sculpto ſatis eſſe affirmarim. Ecquid tam multa? quàm anguſtiſſi mis ecce terminis Sculpturam finivimus, quam facile ecc viam commonſtravimus? Certam, brevem, antiquiſſimam & quæ ſola Lyſippum eousq; perduxit, ut ab alio ſe effing etiam edicto vetuerit Alexander. Credendum eſt enim c ſtenſam hanc ſibi ab Eupompo pictore, ac vere Eupomp viam tenuiſſe ſemper, neq; ab ea unquam divertiſſe. Ille e enim quærenti Lyſippo, quem potiſſimũ artificem ſequẽ retur commonſtrata multitudine, reſpondiſſe fertur, natu ram eam imitandã, non artificem. Nos quoque hortamu admoneſacimusq; identidem omnes qui Corynthii, no Tuſcanici eſſe cupiunt, ubi corporis circumſcriptionẽ fe cerint, remq; ad geſtus Symmetriamq; perduxerint, natu ram ipſam diligenter inſpiciant, habeantque & elegantiſſi ma & pulcherrima corpora. Nam quod Zeuſis Crotonia tas docuit, Perfectam in uno corpore pulchritatem hau facile invenias. Si nudos inquam fecerint nuda & quos vo luerint geſtus aptiſſime imitantia, unde ſingulorum mem brorum juncturarum, nervorum, venarum, rugarumq; pa

ritio

ritionem ſuum opus deducere poſſint. Scio quid ridetis. Argucifculi eſtis plusquã ſperaram, Alia quidem apparẽt in Herculis quoniamHyle non licet tergo,lacertis,pectore, cruribus ac toto deniq; corpore, hydram conficientis, alia cum Antheo luctantisAlia taurocornua diſſipantis,Alia aliter agentis, Dulciter tamen,ac non uti ab eo factũ eſt,qui Colconũ ad Pauli nuper poſuit.Ille enim ita,ut ajunt, cruditer equum imitatus eſt ut non aliud quã denudati equi facies videtur.Sed ſatis quidẽ ut arbitror à nobis dictũ eſt, de ea parte quam maximam putavit Donatellus, deſignationem,ac ruſticioribus verbis,Quæ tamen ſi penſitentur, dexteraq; adjiciatur , ſanè quam pulcherrimum opus efficient.Nunc verò de altera parte dicendum eſſet,quam nos χυμικὴν ſive fuſoriam nominavimus , quæ quoniam & fœda & caliginoſa eſt,eam ſi videbitur,prætermittamus.Non enim cera, non buxus, ſed creta,ſed ſtercora,carbones folleſque tractandi. Movenda Liparenſis officina, Exercitandi Steropeſque , Pyracmonque, Ac ſatis dudum eſtis hoc ſermone noſtro defatigati. REG. Niſi tu dicendo,nos quidem nequaquam ſumus audiendo, ut pro utroque agam. LEO.Perage nec jam cauſati occipias. Tum ego ſic. Chimice unde infamis illa omnibus uſitatiſſima ſeculis ars dicta,quæ circa metallorum exalterationẽ verſatur,in duas à nobis dividetur partes , in Formarum confectionem, & in metallorum informationẽ. Formas autem nunc eas intelligimus,quæ ſpeciem de cera ſuſcipiant,contineantque,ac poſtremò tandem fideliter reddant , in omnibus ceræ potiſſimum natura conſideranda, nec fiet tenax,ne terrea, ne turpis. Mollitur deinde , ſubigiturque tomento vel ventre equino, pari portione,quoad neutrius diſcretio fiat,additis interdum cinerib.lateritiove pulvere.Deſiccatur,eraditur,excribratur,rurſus perfuſa aqua luteſcat,neq; durius neque mollius.Dicerem quid prima,quid ſecunda quidve tertia ſit illinitione obſervandum,quemadmodum poſtremo ferreis vinculis cogendæ quemadmodum decoquendæ humanæq; ſint formæ , niſi conſulto vos ipſa videre quam audire malim. Atque equidem puto vos in officinis iſtorum, qui bellicas murorũ machinas atq; æra ſonantia fun-

dunt interfuisse. In metallis vero ipsis informandis diligentior prorsus erit ratio adhibenda, ne chimisticarum elogio, operā simul & carbones perdidisse videamur, in qua quidem re summū erit, metallorum naturam cognoscere, atque ubi delicuerint ebullierintq; informare. Neq; verò est quod Physiologica nunc adducam, vosque ego doceam quæ sit auri, argenti, æris, stagni, ac cæterorū natura. Quidvé ex horum confiat permixtura. equidem noló noctuam Athenas, aut videri Chimice sciens. Intelligendum tamen æs temperari solere multis modis. Alia enim utuntur temperatura campanarii, Alia & nos. Quæ scientia defuit Donatello. Nunquam fuit ipse campanariorū usus opera semper. Illorum temperatura, vicenæ interdum, & ex qualitate æris, trigenæ libræ stagni in centenas æris. Nostra verò aut statuaria, aut Tabularis, aut Sigillaria. Statuaria hæc, duodenæ stagni in cētenas libras æris, tertia parte collectanei. Plumbum quidem ipsum æri non admiscetur. Additur tamen plerunq; ad colorem, nigri plumbi portió decima. Argentarii verò id enim est albo nigroq; pariter mixtis, vicesima, colorem contrahet, quem dixerunt germanicū. Plumbi nigri duodecima addita Cyprio purpureum. Tabularis hæc denæ libræ stagni in cētenas æris. Sigillaria verò hæc, funditur æs collectaneum longo usu perdomitum, simul & orichalcus pari portione, in singulas libras additis interdū binis unciis stagni, interdum si tutilus quæratur colos tutia. Nam si albus, Sic. Collectaneum æs depurgatum fundito, arsenici nitriq; defumatorū terras uncias in binas in ejus æris libras, frustillatim conjicito, obturatū in vase percoquito, postremum infundito, dealbescet sic in speciē argenti. Si post Noricas fornaces nobis ferrum eliquaretur, commodius plurima fieret colorum in ære diversitas. Ac si equidem Aristonidas, qui cum vesani Adamantis filiū præcipitare volentis, furorem & mox præcipitato illo residentis pœnitentiam vellet exprimere, ferrum & æs miscuit, ut ejus rubigine per nitorem æris relucente, rubor exprimeretur verecundiæ. Pleriq; tamen inventi, quei affirmarent, Si ferri scobē subtilissimè delimatam, arsenico pariter salique permixtam ardentissimis fornacibus diem totū calcinatam

natam feceris, adeò permolliri, ut argento atque ære facilius colliquari possit, rursusq; obdurari, si candens intingatur aqua frigida. Liquatū æs emendatur sale tartaroque. ebulliet, ipsoq; in jactu depurgabitur à Scoria, injectis laciniis lini ceratis oleatisque. Ebullitionis autē præmaturæ signum nonnulli dixerunt esse furfur injectum, si paraccēdi statim non effumando videatur. Pleriq; dum Scoriam fecerint expectant, frustrà vero speratis, ullo quos vis artificio, recte informari metallum posse, nisi jam decoctissimæ prius formæ, suas uti, quodve oportebit spiramentorum emissuras habuerit. Sed hæc audiendo aut parū prosunt aut nihil. Igitur ad officinā, Ac si qua id ratione verbis explicari posset non de ullo melius quam de poeta cognosceritis, cum sic ait: Striduntq; cavernis, Stricturæ calybum, ac fornacibus ignis anhelat. Fluit æs rivis, auriq; metallum. Vulnificusq; calybs vasta fornace liquescit, ingentē clybeum informant. Sed quoniā sæpius per imprudentiam evenit, medio ut jactu metalla defecerint, multū enim facit ne id ipsum accidat si scierimus quota metalli cujusque portio correspondeat Argillæ, ligno ac ceræ. Ponam hoc loco quæ inveni ab aliis tradita. Singulis libris Argillæ correspondebunt novem æris, Ligni faginei XIIII. Ceræ verò VI. Æris albi VIII. uncia & semis, Cypri IX. drachmæ III. Orichalchi IX. unciæ II, ac semis, Stagni VII. unciæ X. drachmæ IIII. Argenti XI. unciæ VI. Plūbi XII. unciæ IX. Auri XIX. unciæq; tres, ut drachmæ novem efficiant unciam unam. Nonnulli in quadratas formas cubitalis undiq; mensionis DII. mill. pondo æris dixerūt infundi oportet. Sed quique sibi homo prudens rem omnem certam faciet experimento, antequam fundat. Si tamen meminerimus, semper meliorē esse conditionem eorum, quibus res supersunt, quam quibus desunt, multoq; semper oportunius hoc esse, ut demi possit, quàm ut addi oporteat. Nam quid ego dicam, de commissuris, Stultissimū quidem existimo, ubi res semel integra fieri poterit, in frustra disjungere, ut iterū jungas. Si tamen ita necesse fuerit. Mihi quidem eis in triangulorū speciem fieri in hunc modum placeret: Nam & pertinacius hærebunt, & dissolventur temere nunquam. Sed; REG. Sed

istud tuum memineris. Quæso cur antiquam & infamen feris artem? Chimiam? Operæ precium, Ego tum inquã Regi. Ferunt illam Arietis auream, ad quam cum delectu Arigivum heroum manu, celeri provectus: est Iason Argo, non Pellem ipsam, uti ex hoc eo Poetæ finxerunt, Sed arietinis chartis fuisse librum, qui conficiendi auri & argenti rationem continuerit. Ejus verò artis uti & cæterarum omnium innumerabilib⁹ penè seculis peritissimos dicũt fuisse Ægyptios, ac longo post tempore Diocletianum Cæsarem ob proximarũ rerum in ea provincia suspitionẽ conquæsitos undiq; artis illius librosomneis cõburi jussisse, Nequa divitias compararẽt, pecuniarumq; copia fidentes, Romanis aliquando Ægyptii bellum inferre auderent, atque ex eo publice semper habitam flagitiosam, Sed si unquam, nunc certe flagitiosissimã, quæ perfida plerosq; jam regnaturos, jam mendicare coegit. Nunc autem ad, Sed, illud nostrum revertamus, jamq; ad commodissimamSculpturæ speciem Ἐκτυπωσιν, quæ dici à nobis efformatoria potest, pertrãseamus. Nam de tota in universum Sculpturæ materia satis jam dictum videri velim. Tractatur autem ea quadrifariã. Siquidem Creta, Gypso, Cerà, & pulvisculo conformamus. Creta sic. Argillam ipsam fictilem accipito, in aquam colliquefacito, quod subsederit tenuius, ad solem adfurnum arefacito, in pulverem redigito, Excribratum paulo durius impastato, mox quod volueris sigillum ea semel imprimito &siccatum figlina concoquito. Ita campillũ etiam efformaveris. Gypsò sic. Illud vero calcis species est ajunt in Cypro &Thebis fodi, sed nihil refert, dum Bononiensis Appenninus mirum quàm in ea urbe Gypsum abundat, dum &Alpes id nobis sufficiãt. Ejus autẽ triplex est species marmorosa, glebosa, & aluminosa, Marmorosa quidem, utilior, nam & scalpitur ad Statuas, & suum morem decocta pertinacior. Mirabilem ea nobis usum præstitit nuper ad lacum Sebinum, quem nunc accolæ ab oppido quod ab ejus uti arbitror portorio nomen acceperat Gypseum, uti & ab Ardea Benacum, etiam corruptè vocant. At quanta me nova voluptate affecerunt illi lacus, illa ejus provinciæ quam quidem oppidulatim peragraram jucunda fœlicitas. In

Ethru-

Ethruria quoque ex eo Gypso toreumata mirati sumus, cum ex Alabastrite, viderentur, tantus erat lapidis illius nitor, splendorque. Aluminosa verò si polluxeris, ad id quod volumus, longè commodior nã de altera nihil oportet, decoquitur furno lente calido, teritur furno lente calido, teritur pilis ligneis excribraturq; statim ut tepescente aqua permoduerit, superinfunditur, ubi peraruerit, tollitur. Quod fieri salva re nunquã poterit, nisi prius oleo illitum aut plus semicirculo fuerit occupatũ. Nam primum hoc deinde & illud efformabimus, quo ad integrã rem habebimus. Continebunt autẽ sese frustula firmius, si quod erat prius, excavatũ inveniatur à posteriore, ut in cõmissuris. Emendabitur autẽ hujusmodi formula ad ceream rursus plumbeamve effigiem hoc pacto. Desiccato rursus sed forno calidiore. Quoties oportuerit intepescentẽ aquam, si sis cerã immissurus immergito. Si cavitas placuerit post paululum ubi infusa fuerit, effundito. Si verò plumbũ proderit, eam optime desiccari: plumbumq; ipsum nigrũ albo quod Marchasitã vocant & Antimonio temperari, XII. portione. Ceram autẽ efformabimus sic. Liquefiat primũ, mox ad eam rationẽ quam diximus superfundatur, vel si commodius fiet, in eam ipsa re, commergatur emergaturque, donec amictu vestita fuerit crassiore, frequentius desecetur acie tenuissima, adaperiatur, jungaturque. Ad soliditatem infungitur Gypsum, Ad cavitatẽ verò quæ sola in his admirationẽ habet, etiam uti docuimus cera, sed si prius illam humor circumfluxerit liquidus. Cujus quidem inventi ratio, & si in uno Architecto quondã constiterit, jure tamen quando illius cum ipso deperierat, mihi debebitur. Cavitas vero ipsa, ubi cretatum fuerit extrinsecus, accipito tanquam de Gn. Flavio rem secretissimam, replebitur Argilla, quam edocuimus tomento & equino ventre subacta, mixtis pulvere lateritio, interdum molari, interdum vitreo, sive etiam adustarum formarum calce viva, cineribusve. Pulvisculus verò qui optimus sit, diu quæritari à multis solitum. Is autem aut nativus est, aut factitius. Nativus qui per se nascitur, qualẽ nos nuper in agro Cremonensi

 nensi

nensi deprehendimus. Factitius verò qui fit, fit autem de ea materia, quæ vim ignis omnē sustinere ac pati possit. Quare non unus habetur, alii enim ex pumice, alii ex ossibus deustis, alii ex scobe ferri, alii ex colliquato in fornacibus latere, alii ex Smirillo, alii ex rebus aliis. Ego verò omnes modis omnibus expertus aptissimè utor, vel ferrugineo, vel lateritio. Ferrugineus fiet sic: Accipitur Scoria, sive etiam scobes ferri, subtiliter delimata, purgatur, impubis pueri urina acerone semimenstri spacio perfunditur. Aduritur fornacibus, teriturq; pilis. Itemque id rursus ac rursus dum ad eam tenuitatem pervenerit, qua tactum effugiet, mox quando opus erit, humectatur aceto aquave salsa. Lateritius autem sic. Lateres ardentissimis coliquati fornacibus simili modo teruntur, simili etiam modo minutissimus pulvis factus inebriatur. Conformatur stationibus, admoveturq; prunæ, ut nihil humoris permaneat, deniq; per ignescat. Quod si puerilem tantum urinam ebiberit, nullo fere opus erit igni, vix pauculo calore candescensque hoc naturæ miraculum considerate infusum metallū non ampulescet. Non parum autem contulisse judicabitur, antequam metalli jactus fiat candelæ fumus subjectus, præsertim si res ita subtiliter celatæ fuerint, ut facilè injuriā pati posse videantur. Dicerem quidem hoc satis esse, nisi exornandus quoq; nobis esset & finis. Constat autē finis perfectione, perfectio ipsa omnis perficitur, extremorū dimotione, & pulchritudinis inductione, atqui extrema, ut in cæteris rebus sunt, excessus & carentia. Excessus scapello tollūtur & lima. Carentia verò medicabitur adjicione & adjunctione. Adjicione hocmodo. Terebra. is cerebro lateribus inducatur, uti oportuerit, cera, cretetur deinde, mox & emissa cera, & Argilla decocto, infundatur sui generis metallū. Adjunctiones verò cum adglutinamus, Sic colliquatur ut mos est fictili vase oricalchus, additurq; singulis ejus libr. uncia arsenici, teritur deinde in mortario æneo, qui pulvis permixtus boraci, inspergitur commissuris, apponiturq; igni ad eliquationem. Conglutinantur, plerunq; æra, stagno & pice, inductis ferro candenti. Pulchritudo autem omnis perfecta videbitur levatura & coloratione. Le-

vatu-

vatura cum delimationis aſperitatem tollimus cœlo,nitoremq; ſuperinducimus pumice,ſtylo calybeove dente,quē bronitorium vocant. Coloratione verò cum ſuum cuique parti colorem damus.Ideoq; vel jactu ipſo ex ſcientia Chimices quam præmonſtravimus, vel poſt jactū,hoc modo. Albus color præcipuus,argento, ſic. Deducitur argentum optimum in brachteolas tenuiſſimas,malagmaturq; vino, deinde cum aqua nitri & aluminis ferreo ſuperinducitur ſtilo,mergitur oleo,fervefcenti ad aſſationem, imponitur prunæ candenti. Ebullitur in aceto, ſale lotio,tartaroque, levaturq; rurſus bronitorio.Aureus color ipſe fit præcipu' auro,eadem ratione qua & albus argento,niſi quod in oleo perfrigi non oportet. Id vero ſi temperatura caruerit ſtagno,aliter enim res agetur ipſorum brachteis. Fiunt & hujusmodi colores multis aliis modis, qui quoniam nec ita perpetui, nec meliores, ne curaverimus. Croceus autem proveniet in prætextis color.Si per exterſum ſigillum candenti ſuperimponatur laminæ, quo ad cum ipſum videbitur colorem contraxiſſe.Frigeſcatque paulatim. Viridis ſi perhumectetur aceto ſalſo.Niger,aut ex liquidæ picis vernicatione,aut ex palearum,ſi prius emaduerit,ſuffumatione.Hi quidem nunc ſat erunt,dum captabimus& reliquos. Nam ipſi oculorum ac pupillarum colores,de India Muranoque petendi. Sed de india ſanè in ſua illa Minerva Phidias,de Murano nos & commodius & fortaſſe etiā melius.

Sed nunquid Cælaturam ipſam præteribimus?Non quidem,ut ejus rationes, quas omneis oſtendimus, explicentur,Sed ut quid ſit, cum cælaturā dicimus intelligatur. Eſt autem Cælatura,ut uno verbo expediam,cum de plana ſuperficie exculpimus effigiunculas excavando In quacunq; id fiat Regi materia,quæ perſiſtat eadem ſemper, neque imagines plusquam ex dimidio prominere videantur. Potiſſimū tamen metallica atq; argento in Scypis ad ſimilitudinem hujus,quod circum ſupraq; complexu terram continet cavi cœli, quod à Pacunio dictum, uti plemmyrium unde ſum à Virgilio.Sed alterum ornatu dedit appellationem huic parti,alterū obtectu.Decultationi. Species ejus: Anaglyphice,quando exculpitur,ut extent imagines. Diaglyphi-

glyphice, quando insculptur ad impressuram. Encolaptice, quando laminæ cudendo efformantur, quæ maxime ad aurifices pertinent. Item & Toreutice, Cum vasa, fibulas, cãdelabra, & ejusmodi accedimus. Latine ut video proprie dicta politura. Nam quum nostri à τοgνω rotundum fecissent, quemadmodum ab ἅgπαγως rapacem. Et à μοgφα formam. Cum deinde τοgνεύειν vellent, non rotundare quod ita oportebat aliam significationẽ habere. Sed ab ipsis verticibus in quibus circumvolvitur tornus, polire dixerunt. τοgνέυειν ipsum reddentes, quod plerunq; ad elegantiam referri solitum, idq; & posteriores tornare. In hac plerosque nobilissimos honestissimè versatos scimus nam quantum hoc muscas Consectatos nostris principibus præstitisset? Item & Εγκαυςικῆ, quam injustoriam appellabimus, quæcunq; ea olim fuerit pingendi ratio cera in parietib⁹ postquam nec apud Græcos ipsos Grammaticos satis constat, & jam pridem exerceri desuevit de hinc eam intelligamus quæ ipso tractatur Encausto, quod Smalton vocãt, usitatissimam, cum videlicet argentũ, æs, vitrumq; pingimus, id n. Pantochromaton hoc modo. Teritur subtilissime in pulverem. Superinfunditur deinde aqua stiloque, in pingendam partem inducitur. Postremò ad eliquationẽ aduritur. Quid verò plura? Ventum ad supremũ est, Diximus de affinitate quam habeat Sculptura cum literis aperuimus qualis esse deberet Sculptor. Recensuimus, unde ubi, aut qua de causa cœpisse potuerit, Declaravimus materiam Statuarum ostendimus quot essent Statuariæ species. Diximus Symmetria, de Lineamentis, de Physiognomia, de Perspectiva, de Animatione, Chimice, Efformatoria, Exornatione, postremò & de Cælatura, Equidem nihil arbitror restat, cur non satis à me factũ esse poteris, cum non Sculptoriæ modo unius artis, sed totius Statuariæ rationes omnes explicaverim. Nempe huc tendunt, huc referuntur & reliquæ, non aliter quam scientiæ & artes cæteræ ad ipsam philosophiam. Plaustice sic. Fiunt de Argilla in eum quem diximus morem effigies, Arescunt: figlina decoquuntur. Postremò quoniam id membratim conglutinantur colla è viva calce & albumine ovorum, continuo statim, inducuntur & novissi-

novissime colores linaceo nuceone olivo, quanquam, nec Pictoribus debere cœperint in Ethruria Plaste, Encausto enim devitrant. Proplastice autem dicitur, cum futuri operis formam Plastes creta finget, veluti cum Sculptor cera, protypus & Architectus ligno modulus, Maximo hæc olim in usu, nihil fere moliebatur, nisi ex Proplastice, ex ea enim & futura deprehenduntur errata, & nullo priusquam fiant incommodo castigantur, multòque aliter quam isti nostri opinantur, ipsa res citius expedietur proposito jam exemplari quod imiteris. Tomice verò, simplicissima omnium species, ut quæ ipsa tantummodo sectione Glutino & picturatione perficiatur. Glutinũ autem ejus Ichtiocolla, Item calx mastice caseusque pari portione, simul omnibus contritis Paradigmatice itidem, Exprimuntur creta cerave liquenti effigies, Gypsum mox infunditur, Deinde calida aqua, ubi dissolutum saponem feceris, ad marmorei nitoris gratiam inebriatur. Defectus autem Gypso rursus addito castigatur. Colaptice itidem Scalpello perficitur lima terebroque, ad nitorem postremò ipsum lympha & punice. Glutinum verò si quid forte acciderit hoc, mansam masticem, atque in ceræ modum perdomitam statim ad applicato. Item & si picem, armenium, ceram admisceto. Sed quo res expeditior fiat, in Colaptice hæc observanda, lapidem dimetiri in longum septẽ peda, perpendiculari quam discriminatricem appellavimus linea medietatem definiri. Ex intersecatu semicirculorum planum designari. Hinc atq; inde pedali mensione corpus in latum definiri. Circino & oris & oculorum posituram depræhendi, altero pede statuto in perpendiculari, & altero ad extrema perducto. Sed in Academiam hanc nostram ἀγεωμέτρητος nemo. Harum autem originem sanè quondam olim de Aegyptio sacerdote Solon acceperit, nobis quidem semper puellulis non licet. Plasticen tamen ipsam Chaldæus Moses antiquissimam est testatus, haud quidem inepte, cujus author Deus ipse primus extiterit. neque verò aliter videri debet, quàm optimum eum fuisse Plastam, qui hos tam admirabiliter mundos ita formavit. Tanta verò Plastices hujus authoritas, ut eã nónnulli Sculpturæ

pturæ matrem appellarint, Fertur & à Dibutade Sicyonio. Corynthi ad inventa, deamantis filiolæ beneficio. Floruerunt autem in ea Prometheus ob artis excellentiã dictus, raptum de cœlo vitalem igniculum limo imisisse Rhetus, Ideochus, & qui primus invenit ferrum fundere atq; ex eo statuam facere Theodorus Samii. Plastices etiam inventores existimati, Eucirapus Eugrammus, Lysistratus Lysippi frater, Demophilus, Gorgasus, Calchostenes cujus officina ceramico vico nomẽ dedit, Possunius qui pisces finxisse dicitur, ita ut à veris non facilè discerneres. Arcesilaus cujus Proplasticen pluris ajunt venisse solitã, quam cæterorum opera. In Italia laudatissimus quondam Turanius Fregellanus. Nostra ætate Vitus Mazon Mutinensis, quẽ nuper nobis Gallia cum plerisq; rebus abstulit. Vxor etiam ejus finxit & filia Lucas Rubius Florẽtinus ex aurifice Plastes, cujus inventum, fictile opus Encausto pingi Andreas ejus ex sorore nepos, nullis quos ego viderim posterior Naturam existimes ipsam fecisse quæ hujus manus effinxit. Nã quid ego vobis commemorẽ, Nannum Miniatorem, Domitiũ Figulum, & Andream Crispum Patavinos? Ligno vel Vergiliano carmine notissimus Dædalus rudis quidẽ artifex, ut, qui à posterioribus longè fuerit superatus, sed cujus opera cuncta divinum quiddã habere videbantur, Clarus & in Samo Smilis Aeginensis, quem Callimachus Scelmin appellavit, Dædali ipsius ætate, nec tamen & pari existimatione, non quòd inferioris esset arte quã Dædalus, sed quod minus magnis rebus usus, nullo facinore, nulla regum familiaritate, nullo errore, nullis & calamitatib⁹ insignis. Atheniensis quidem ille sororis filium interfecit. In cretã venit, Minoni & filiabus aliquandiu jucundissimus fuit. Sed cognita mox ejus à rege nequitia, in carcerẽ est detrusus. Inde cum filio simul effugiens, Inycum Siciliæ urbem ad Cocalum applicuit, Siculi belli adversus Cretenses causa fuit, scilicet cum Minone repetente & Cocalo perdenegante, à Cocali filiabus in tantum amatus, ut de Minonis morte in ejus gratiã deliberarint. Itaq; per omnem Siciliã dispersa, in Italiam quoq; ad nos ejus fama pervenit. At verò hic Æginensis, angustiore patrimonio, nisi semel in Samum vectus,

ctus, vix reor illic ubi egregiam illam Iunonis Samiæ Statuam fabricarat, notus. Ebore nunquam ſatis elaudatus Phidias, & ſi fabulæ credimus Pigmalon. Gypſo autem ob tenue artificium, nullus. Marmore quidem innumerabiles, ſed quorum mihi memoria potior, hic Attalus Athenienſis primus, ut putatur, in Græcia Statuarius. Sed certe conſtat initio multis antea ſeculis & templa & Statuas à Danao dedicatas, Dipœnus; Scylis, horumque diſcipulus Dorcylidas, Mædon Dorcylidæ frater. Theocles, cum Egylo patre Lacedæmonii, Dionyſius Argivus, Simo Aeginenſis, Cleon Scyconius, Malas Chiu, cum Miciade filio & Antermo nepote, Phidias ipſe Athenienſis, Alomam, & Agotacritus diſcipuli. Cerſatides Calaber, & Bupalus uti opinor, Pharæates templa Deorum architectari & Statuas bonas effingere. Fortunæ ſimulachrum Smirnæis faciens, in vertice polum; in altera manu Amalthiæ cornu ab Græcis habentem fecit. Tantum ejus Deæ vim & facta declarans, quantum non ipſe Homerus intellexit, qui connumerans eam in Cereris hymno tanquam unam filiarum Oceani, nihil præterea aliud addidit, quantumne deinde vix Pindarus, qui alia multa in fortunam dicens Pherepolin appellavit. Scopas, Timotheus, Bryax, Leocates in Mauſolæo cælando æmuli; Praxiteles infinitis prope operibus. Sed potiſſimum Venere Cupidineque deamatis clariſſimis Archeſitas Cleomenes, Mineſtratus, Eutychides, Philiſcus Timarchides, Policarmus; Heliodorus, Lyſias, Ageſander; Polydorus, Athenodorus; Crateerus, Pythodorus Polidectes, Hermolaus, Artemon, Timomachus, cæterorumque innumera multitudo. Sed elegantiſſimo Græco Epigrammate celebratur Timomachi hujus Medæa quæ videlicet amore ſaucia, natorum ſanguine patris injuriam ulciſcens, & ſervare & occidere velle videbatur. Id autem opinor hujuſmodi.

Quod natos feritura ferox Medæa moratur,
Præſtitit hoc magni dextera Timomachi.
Tardat amor facinus ſtrictum dolor incitat enſem,
Vult non vult, natos perderet ipſa ſuos.

In

In minimis autem operibus Myrmecides, & Callicrates admirandi, ulterius quadrigulam alis mufcuæ coopertam, alterius formicarum pedes, ita fubtiliffime fcalptos traditum eft, ut vix intenta propius acie pervideri potuerint. Noftris verò temporibus fcalpendo marmore infignes habiti, Ninus, cujas nefcio, Nam femper hoc tantū ufus eft infcriptionis titulo, Nini opus. Antonius Crifpus, qui cum vobis fuit familiaritas, Petrus infubes, TULLIUS atque Antonius ejus, filii. Sed ne ego TULLIUM præterierim illaudatum. Equidē ni vereret vifum iri amicitiæ, non veræ laudi datum judicium de illo meum, dicerē profectò fculptorum omnium quos ulla unquam viderit ætas præftantiffimum, neque indignis ornaretur honoribus, An quid non priora ingenia, priora & miracula rediere? Circumferebantur in pompæ morem Tarvifii epiftyliorum coronæ, quas ille junior variis intereælarat foliorum ornamentis, Aderat Crifpus partim æmulatione quam tum patre Tullii gerebat, partim & tantæ novitatis fama permotus. Cunctis igitur admirantibus, qui tanta varietate fieri potuerit? nunquam prius è marmore coronas factas faffus eft, quam gladiolo id ita effe depræhenderit. Quod mirius miraculum huic comparari poterit? Prudentiffimum artificem TULLII cælatura deceptum Nec vero & frater qui cum fumma eft artis æmulatio laude minor. Sed & jure optimo laudatur in Bois CHRISTOPHORUS Gobbius in quo nifi unum hoc damnant, quod affuetus Herculeos artus imitari, eo quidem fæpiffimè paulo temerius utitur, Dignus & qui nominetur Brixiani prætorii Architectura & Cæfaribus CASPAR Mediolanenfis, Clarus & ipfe Magiftophoro illa fua Venere nofter Pyrgoteles. Laudantur & in Thufcia magni quidem profectus, nifi admodum juvenis periiffet, Betus Majanus, Michelangulus Bonarotus etjam pictor, ANDREAS SOVINIUS FRANCISCUS RUSTICUS Aere qui Sculptores claruerint prope innumerabiles, Coloffforum autem molibus, ipfe inprimis Pidias ATHENIENSIS, qui & toreuticen adinvenit, Lyfippus Sicyonius, Pryaxis Lyfippi difcipul⁹ Chares Lyndius, Romani SP. CORNELIUS & NERONIS principatu Zeno-
dorus,

dorus, In minoribus autem ſignis Policletus videlicet Argivus, non ut alii exiſtimarunt Sicyonius, Speciebus rerum concipiendis, quas phantaſias vocant, ſummus, quod etiam Antiphilo pictori aſſignarunt. Alchamenes Phidiæ diſcipulus, Heglias, Critias, Neſtocles, Policleti diſcipulus ARISTIDES, Cleon Sicyonius, diſcipulus Antiphanis de ſtirpe Policleti, Naucides, Leoncius, Cyclon, PYTHAGORAS Reginus. Item & SAMIUS, Myron Eleuterienſis, buccula nobilitatus, Butyreus Licius ejus diſcipulus, Euphranor in omni genere laudatiſſimus. Telephanes Phoccus, Praxiteles, nam & æra etiam fecit, Hyphicrates, Cephiſiodorus, DEMETRIUS Dynomenes, Phradmon, Dædalus, Euclides, Calamis, Canacus, Menechius, qui libros de arte ſua ſcripſit, Chereas, Cleſilaus, Eutyclides, Pyromachus Policles. Pyrrus, Syllanion, nullo mecum doctore nobilis, Naucerus, Niceratus, & qui etiam de ſua arte ſcripſit XENOCRATES, nam Perillus nullum impietate ſua nomen eſt meritus, Bedas, Phœnix, Stypax Cyprius, & Pentaleſius ATHENIENSIS, cujus equidem opus fuiſſe exiſtimo Aegireticam illam Minervam, cujus & vultus & pedes ex ebore, Reliquum ex auro partim in ſuperficiem ducto, partim ex arte Chimia facto. In minimis vero laudatiſſimi Pyreicus, & miræ ſubtilitatis artifex Theodorus. Invenio & Romæ laudatum Bleſanum Novium, qui miris Statuis urbem decoravit & orbem, ſed marmorarium puto potius quam Sculptorem. Noſtro quidem ævo multi, ſed qui præcipue nominantur, Laurentius Cion, Fores in templo Martis Florentiæ quæ ad Septentrionem, quæque ad orientem ſpectant cujus opus. Nam quæ ad Auſtrum, neſcio cujus Vgolini. Deſiderius qui NEAPOLI ſculpſit fores novæ arcis, Sculpſit etiam egregie marmora. Piſanus pictor in ſe cælando ambitioſiſſimus. Donatellus ipſe Cionis, ut putatur, diſcipulus, ære ligno marmore, laudatiſſimus. Plura hujus unius manu extant opera, quàm ſemel ab eo ad nos cæterorum omnium. Andreas Alverochius Donatelli, ſed jam ſenis æmulus, diſcipulo Chriſti latus pertentante nobilitatus, Cælatura quoq; ejus & pictura magnopere commendatur. Poſtremò

& ipſe

& ipſe Alverochii diſcipulus Leonhardus Vncius, Equo illo quem ei perficere non licuit, in Bois maximo; pictura Sympoſii, nec minus & Archimedæo ingenio notiſſimus. Florentini, ea nimirū urbs ſemper fuit harum artium Mater. Sed & Donatelli diſcipulus Bellanus tuus Leonice, inter hos quoq; nomen habebit quanquam ineptus artifex. Quin Bellani uti volunt diſcipulus Andreas Criſpus familiaris meus, cujus inter Plaſtas quoq; mentionem fecimus podagrarum beneficio ex aurifice Sculptor. Cælatura vero inſignes olim habiti Mentor, Acragas, Boetus, Mys, Antipater, Zopyrus, Scopas, Tauricus Cizicenus, Ariſton, & Onychus Mithylenæi, Lesbocles, Prodorus, Pythodichus, Polignotus, Scinus, Phyſidonius Epheſius, Ledas Stratites, Teucer Cruſtarius, Pyrrheas, Stratonicus philoſophus Canacus etiam Calamis, Tauriſcus, Echateus, & præcipuam laudem gemmis conſecuti, Pyrgoteles, Apollonides, Cronius Diſcorides, & qui Romæ Cælatura Clodiana omnes evicit M. Canuleius Zoſimus libertinæ conditionis. Paſſim quidem nunc omnes, ſed pauci propter quod commemorentur egregio aliquo opere inſignes, niſi duo aurifices Charadoxus Mediolanenſis, & Franciſcus Furmus Bononienſis. Nam Severum Rhavennatem ideo ad extremum diſtuli, ut plenius laudarem, qui miror ad me hodie cur non venerit. Is mihi quidem videtur Statuariæ numeros omneis adimplere, Sculptor, Scalptor, Cælator, Defector, Plaſtes, Pictorque egregius. Nam ſi me hic nunc rogaretis, qualem Sculptorem velim, talem nempe ipſum velim, qualem, modo literæ adeſſent, Severum eſſe novimus. Erunt quidem & noſtro fortaſſis beneficio multo com plures, qui poſt me Statuariam omnem exornabunt. Interea vero danda ſedulo nobis opera eſt, quando qua ratione Ligna, Lapides, Argillæ, Ceræ, Metalla, nobis ſimillima eſſe poſſint adinvenerimus, ne quod Socratem dixiſſe ferunt, eis potius nos ſimiliores eſſe videamur. Hæc cum à me dicta eſſent, ſurreximus omnes, in ambulationem Leonicus, Regius in quietem, ego vero ad Calpurnium.

FINIS.

[illegible] Joannis 7

nolite Iudicare. super faciem
seu ~~[illegible]~~ aspectum sed
rectum Iudicium iudicate.